

G. COȘBUC

OPERE ALESE

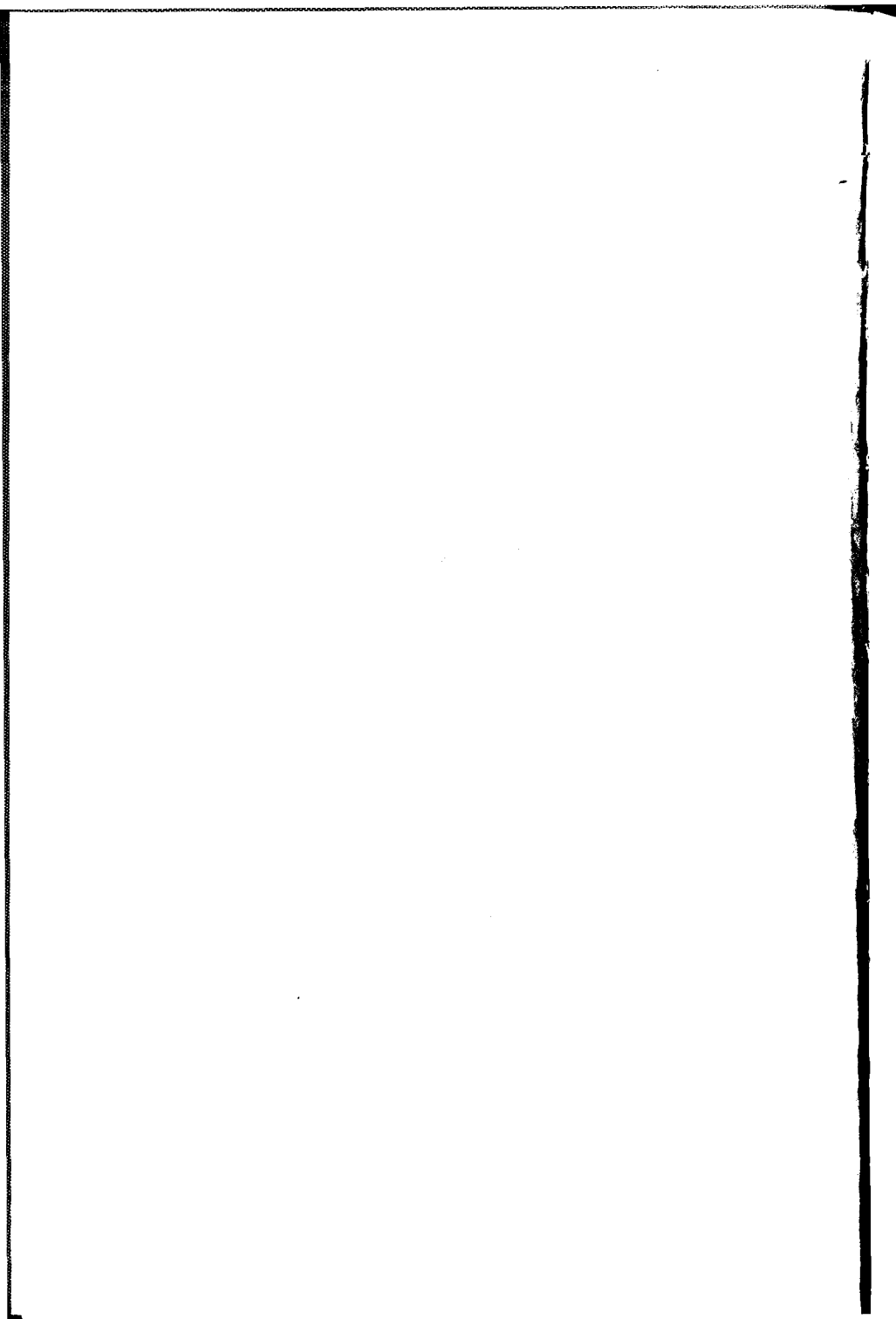
II

*Ediție îngrijită de
GAVRIL SCRIDON*

P O E Z I I

SCRITORII ROMÂNI
EDITURA MINERVA
București, 1972

G. COȘBUC

OPERE ALESE

II

*Ediție îngrijită de
GAVRIL SCRIDON*

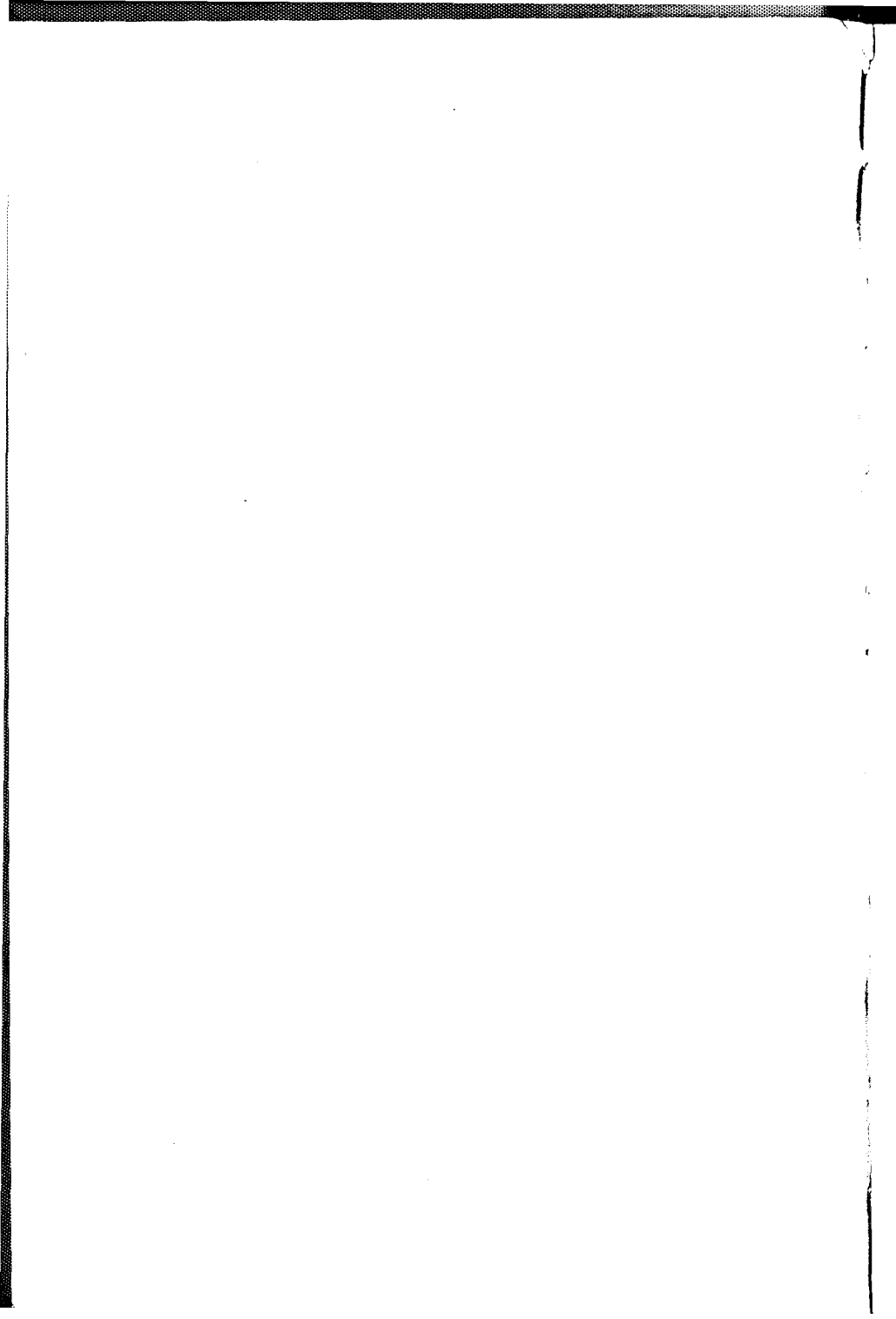
P O E Z I I

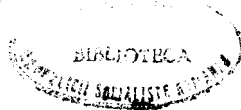
SCRIITORI ROMÂNI
EDITURA MINERVA
București, 1972

II 518537

FIRE DE TORT

DIN VIAȚĂ

MAMA

- În vaduri ape rezezi curg
Și vuiet dau în cale,
Iar plopi în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
- 5 Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară —
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.
- 10 Tu torci. Pe vatra veche ard,
Pocnind din vreme-n vreme,
Trei vreascuri rupte dintr-un gard,
Iar flacăra lor geme:
Clipește-abia din cînd în cînd
Cu stingerea-n bătaie,
- 15 Lumini cu umbre-amestecînd
Prin colțuri de odaie.
- Cu tine două fete stau
Și torc în rînd cu tine;
Sînt încă mici și tată n-au
Și George nu mai vine.
- 20 Un basm cu pajuri și cu zmei
Începe-acum o fată,
Tu taci și-ascuți povestea ei
Și stai îngîndurată.

25 Și firul tău se rupe deș,
 Căci gânduri te frământă,
 Spui șoapte fără de-nțeleș,
 Și ochii tăi stau țintă.
 Scapi fusul jos; nimic nu zici
 30 Când fusul se desfiră...
 Te uiți la el și nu-l rădici,
 Și fetele se miră.

...O, nu! Nu-i drept să te-ndoiești!
 La geam tu sari deodată,
 35 Prin noapte-afară lung privești —
 — „Ce vezi?“ întreab-o fată.
 — „Nimic... Mi s-a părut așa!“
 Și jalea te răpune,
 Și fiecare vorbă-a ta
 40 E plîns de-ngropăciune.

Într-un tîrziu, nerădicînd
 De jos a ta privire:
 — „Eu simt că voi muri-n curînd,
 Că nu-mi mai sînt în fire...
 45 Mai știi și eu la ce gîndeam?
 Aveți și voi un frate...
 Mi s-a părut c-aud la geam
 Cu degetul cum bate.

Dar n-a fost el!... Să-l văd venînd,
 50 Aș mai trăi o viață.
 E dus, și voi muri dorînd
 Să-l văd o dată-n față.
 Așa vrea poate Dumnezeu,
 Așa mi-e datul sorții,
 55 Să n-am eu pe băiatul meu
 La cap, în ceasul morții!“

Afară-i vînt și e-nnorat,
Și noaptea e tîrzie;
Copilele ți s-au culcat —
60 Tu, inimă pustie,
Stai tot la vatră-ncet plîngînd:
E dus și nu mai vine!
Ș-adormi tîrziu cu mine-n gînd
Ca să visezi de mine!

LUPTA VIETȚII

Gazel

Copiii nu-nțeleg ce vor:
A plînge-i cumînția lor.

Dar lucrul cel mai laș în lume
E un bărbat tînguitor.

5 Nimic nu-i mai de rîs ca plînsul
În ochii unui luptător.

O luptă-i viața; deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor.

10 Pe seama cui? Ești un nemernic
Cînd n-ai un țel hotărîtor.

Tu ai pe-ai tăi! De n-ai pe nimeni,
Te lupti pe seama tuturor.

E tragedie nălțătoare
Cînd, biruiți, oștenii mor,

15 Dar sînt eroi de epopee
Cînd brațul li-e biruitor.

Comediant e cel ce plînge,
Și-i un neom, că-i dezertor.

20 Oricare-ar fi sfirșitul luptei,
Să stai luptînd, căci ești dator.

Trăiesc acei ce vreau să lupte;
Iar cei fricoși se plîng și mor.

De-i vezi murind, să-i lași să moară,
Căci moartea e menirea lor.

ȘTEFĂNIȚĂ-VODĂ

- Cu grabnicele sărituri
A sprintenei lăcuste
Apare-un cal, la cotituri.
Nechezul înspumatei guri
5 Speria tăcerea din păduri
Și pacea văii-nguste.
- În gura văii, lingă pod
Boierii stau cu frică:
Ei par o gloată de norod,
10 Pe cai pitici și plini de glod —
În scări temutul voievod
Cu hohot se rădică.
- Stringea de friu și tremura:
Iar calul, ud de cale,
15 Pământu-n loc îl frământa
Și spuma alb-o mărita
Cu sînge roș ce picura
Din strînsele zăbale.
- „Cînd vrei să-i afli, nu-i aduni!
20 Boieri, nu vi-e rușine?
Vă văd așa de-atîtea luni,
N-aveți acasă cai mai buni?
Ori cum? Boieri, sinteți nebuni?
Vă bateți joc de mine?“

- 25 — „E grea ocară ce ni-o faci“
 Spătarul îi răspunde.
 — „Dar țara-i suptă de haraci,
 De greci nebuni și de cazaci;
 Săracă țara, noi săraci,
 30 Și cai voinici, de unde?“
- „N-ai bani de-un cal? Ia calul meu!“
 Boierii-n tremurare
 Dau slujbe-n gând lui Dumnezeu,
 Spătarul suflă des și greu,
 35 Se pipăie la cap mereu
 Să vadă de-l mai are.
- „Măria ta, vorbim și noi.“
 — „Ei, las-o încurcată!
 Vă văd așa de ruși și goi
 40 De latră cîinii după voi!
 Sînteți boieri, ori marțafoi?
 Spătare, hai odată!“
- Și vodă sare jos din șea,
 De friu, fugaru-și ține.
 45 Spătaru-ngălbinit privea,
 Vedea ce e, și nu vedea,
 Spătarul asta n-o credea —
 Spătaru-n urmă vine.
- „Așa, jupîne, ești cîstit,
 50 Și-al tău să fie darul.
 Dar friul nu! Mi l-am oprit —
 Și vodă friul l-a smuncit
 Și-apoi cu friul a lovit
 Ponciș în ochi fugarul.
- 55 Cu ochii-nchiși și fulgerat
 De spaima loviturii,
 Să naltă roibu-nviforat,
 S-azvirle-n lături și, turbat,
 Ia cîmpu-n goană, îndreptat,
 60 Spre rîpele pădurii.

Se duce-orbiș, fără stăpîn,
Cu vuiet ca furtuna.
Boierii-ncremeniți rămîn —
Iar coama calului păgîn
65 Cu barba bietului bătrîn
S-amestecă, sint una.

— „Boieri! Mai ziceți-mi apoi,
Că vodă nu v-ajută!
Sinteți săraci, flămînzi și goi;
70 Dar fiecărui dintre voi
Eu am să-i dau un cal de soi,
Că-n grajd mai am o sută!“

SUB PATRAFIR

- Părinte, eu mă-nec din piept
Și n-am puteri de vorbă multă;
Cît voi putea vorbi m-ascultă
Să-ți spun în grabă tot și drept.
- 5 Aș vrea să-ncep cu fapte bune,
Dar n-am făcut, ori le-am uitat
Și raiu-n cap puțin mi-a stat.
Și-am fost și prost la număr —
Și n-am ce spune.
- 10 N-aveam nici vreme. Tata-i mort
Și mama-i cu copiii, sărmana.
Ei de la mine-așteaptă hrana,
Și grija numai eu le-o port.
De-acum ei singuri să și-o poarte!
- 15 Mi-e milă de durerea lor,
De ei mi-e jale, nu că mor.
Dar cum e scris!... Că sînt dator
Și eu c-o moarte.
- 20 Eu mă cunosc; sînt păcătos,
Că prea am dus-o-n ris și-n glume...
Prea drag mi-a fost să fiu în lume,
Și-am prea iubit ce-a fost frumos!
Pe lîngă vin, voinicii roată,
Și chiote pe deal în zori,
- 25 Și ziua luncile cu flori,
Și hora noaptea-n șezători,
Și viața toată!

Și mi-a plăcut în jurul meu
Să văd flăcăi pe bățatură
30 Și cobza cu isonu-n gură
Să-mi zornăie zorind mereu.
Să văd cum se cotesc șirete
Pe-ascuns nevestele, și-aprins
Să simt de peste briu cuprins
35 Trupșorul cel suptire-neins
Al unei fete.

Păgîn sint parcă, nu creștin!
Bisericos n-am fost, părinte,
Dar rar, cînd mi-am adus aminte,
40 M-am dus și eu ca să mă-nchin.
Eu am pe Dumnezeu în mine:
Mereu îl simt, și-l văd mereu —
Gîndesc așa! Mai știi și eu!
Dar, taică, las'că Dumnezeu
45 Va ști mai bine.

N-am dat în viață nimănu
Prilej să-mi poarte dușmănie,
Eu n-am putut să țin minie
Că n-am avut, părinte, cui,
50 Măcar mi-au tot făcut-o unii!
Și n-am fost slab și nici fricos:
Pe opt ți-i dau grămadă jos —
Dar m-am ferit să-mi fac ponos
Cu toți nebunii.

O dată numai... P-un flăcău
L-am dat de ziduri, pentr-o fată...
A doua zi a prins deodată
La plug în deal să-mi pară rău,
Și nici la boi n-am dat mîncare
60 Și-n brazdă plugul l-am lăsat
Și ca nebun am alergat
Pe dealuri, pe flăcău să-l cat
Să-i cer iertare.

65   Și nu mai știu... atita-i tot,
Ba, taică, stai! E cu vecinul.
Pe palme m-alintă creștinul
Și drag m-avea ca pe-un nepot...
Și eu i-am sărutat nevasta!
El moș, ea o copilă-abia.
70   Mi-a fost și milă, cum plingea,
Și, Doamne, ochi frumoși ce-avea—
Păcat e asta?

Dac-am uitat ceva să spui,
Mi-e martur Dumnezeu, părinte,
75   C-am spus ce mi-a venit în minte
Și-oi spune tot, în fața Lui!
Și-acum canon... îl știu anume!
A fost așa, și n-aș cirti:
Canon e că nu pot trăi!
80   Și-ntr-altă lume n-o mai fi
Ca pe-astă lume.

SCARA

Am găsit-o ieri în prun,
Dar — să nu grăbiți ocară!
I-am luat în pripă scara.
Ea mă-njură: — „Ești nebun?
5 Pune scara!“
— „Dacă-njuri, eu n-o mai pun!“

Mai la urmă, pe-un cuvânt:
Să se lase sărutată
De atâtea ori deodată
10 Ciți fuștei la scară sînt.
Sărutată —
Lăudat fii, Tată sfînt!

— „Unsprezece“, spune ea;
Eu zic: — „Bine“, pe credință:
15 Doar o fi avînd știință,
Scara ciți fuștei avea,
Pe credință —
Asta e pierzarea mea!

Și-o sărut mereu-mereu:
20 Orice-ați spune, orice-ați face,
Nu știu cum, dar mie-mi place
Să sărut — așa sînt eu!
Orice-ați face,
Doar e dat de Dumnezeu!

25 Dar te uită! Azi mă duc
Pe la ei, și iată scara!
Vrînd să pui la cale țara,
N-am de lucru și m-apuc
Să-ntorc scara,
30 Și cînd colo, stau năuc!

Dau să număr la fuștei —
Uite-i, frate, doisprezece!
Și-un cuțit prin piept îmi trece
Împlîntat de mina ei!
35 Doisprezece,
Iacă-mi moartea, dragii mei!

A greșit, îmi spuneți voi?
Cum de n-a greșit să spuie
Treisprezece? Să mai suie,
40 Nu să-mi facă mai vreo doi!
Nu să-mi spuie
Că e miercuri, cînd e joi!

Zici că poate n-a știut
Cînd vorbea din prun cu mine?
45 Dar i-a numărat ea bine
Scoborîndu-i, și-a tăcut!
Nu de mine,
Mi-e de dînsa, ce-a făcut!

M-a scurtat așa, știind!
50 Dacă-i fire mincinoasă,
Ce folos e că-i frumoasă?
Maica mea, auzi! S-o prind
Mincinoasă!
N-o mai cred, s-o văd murind!

BRADUL

Bradu-mi spune bun cuvînt —
— „Să-i trimit?“ Mi-a spus: — „Trimite-i!“
Tot m-am judecat cu mine:
Să dau bradului mai bine
5 Ori iubitei
    Crezămînt?

— „Nu-i trimete!“ zise ea.
— „Că n-am zor să ies în lume.
De-i trimiți, îi fac de-ocară,
10 Că-i arunc pe uși afară —
Scoată-mi nume
    Cît or vrea!“

Am s-ascult de brad acum;
Fata minte cum îi vine.
15 Și trimit chiar astă-seară
Pețitori la ea s-o ceară —
Rău ori bine,
    Tot un drum!

De-o fi, brade, să ghicești,
20 Îți incred o bogăție:
Leagăn am să fac din tine,
Și-un copil — de-o fi cu bine —
Ți-l dau ție
    Să mi-l crești!

25

De mă-nșeli, te fac la noi
Poartă curții: să te-ajungă
Cite rele pierzătoare,
Să te bată ploi și soare,
Să te-mpungă

30

Vaci și boi!

UNUL CA O SUTĂ

Uite, de-ar fi lege-n țară
Să popim pe toți aceia
Cari fac vinului ocară
5 Și zoresc că-i om nebun
Cine crede-n hori și-n fete —
Eu pe cinstea mea vă spun:
De m-ați bate-n toată ziua,
Nici de dascal n-aș fi bun!

Însă, de-ar ieși vreo lege
10 Că nevestele de-acuma,
Nu bărbații, vor alege
Pe primar, și că-i iertat
Să se caute vrednicia
Numai după sărutat:
15 De v-ați pune-n cap cu toții,
Eu aș fi primar în sat!

NOI VREM PĂMÎNT!

Flămînd și gol, făr-adăpost,
Mi-ai pus pe umeri cît ai vrut,
Și m-ai scuipat și m-ai bătut
    Și cîne eu ți-am fost!
5 Ciocoi pribeag, adus de vînt,
De ai cu iadul legămînt
Să-ți fim toți cîni, lovește-n noi!
Răbdăm poveri, răbdăm nevoi
Și ham de cai și jug de boi:
10 Dar vrem pămînt!

O coajă de mălai de ieri
De-o vezi la noi tu ne-o apuci,
Băieții tu-n război ni-i duci,
    Pe fete ni le ceri.
15 Înjuri ce-avem noi drag și sfînt;
Nici milă n-ai, nici crezămînt!
Flămînzi copiii-n drum ne mor
Și ne sfîrșim de mila lor —
Dar toate le-am trăi ușor
20 De-ar fi pămînt!

De-avem un cimitir în sat
Ni-l faceți lan, noi boi în jug,
Și-n urma lacomului plug
    Ies oase și-i păcat!
25 Sînt oase dintr-al nostru os:
Dar ce vă pasă! Voi ne-ați scos

Din case goi, în ger și-n vînt,
Ne-ați scos și morții din mormînt;—
30 O, pentru morți și-al lor prinos
Noi vrem pămînt!

Și-am vrea și noi, și noi să știm
Că ni-or sta oasele-ntr-un loc,
Că nu-și vor bate-ai voștri joc
De noi, dacă murim.
35 Orfani și cei ce dragi ne sînt
De-ar vrea să plîngă pe-un mormînt,
Ei n-or ști-n care șanț zăcem,
Căci nici pentr-un mormînt n-avem
Pămînt — și noi creștini sîntem!
40 Și vrem pămînt!

N-avem nici vreme de-nchinat,
Căci vremea ni-e în mîni la voi;
Avem un suflet încă-n noi
Și parcă l-ați uitat!
45 Ați pus cu toții jurămînt
Să n-avem drepturi și cuvînt:
Bătăi și chinuri, cînd țipăm,
Obezi și lanț cînd ne mișcăm,
Și plumb cînd istoviți strigăm
50 Că vrem pămînt!

Voi ce-aveți îngropat aici?
Voi griu? Dar noi strămoși și tați,
Noi mame și surori și frați!
În lături, venetici!
55 Pămîntul nostru-i scump și sfînt,
Că el ni-e leagăn și mormînt:
Cu singe cald l-am apărat,
Și cîte ape l-au udat
Sînt numai lacrimi ce-am vărsat —
60 Noi vrem pămînt!

N-avem puteri și chip de-acum
Să mai trăim cerșind mereu,
Că prea ne schingiuiese cum vreu

Stăpîni luați din drum!

65 Să nu dea Dumnezeu cel sfînt,
Să vrem noi sînge, nu pămînt!
Cînd nu vom mai putea răbda,
Cînd foamea ne va răscula,
Hristoși să fiți, nu veți scăpa

70 Nici în mormînt!

HAFIS

De știi tu, băiete, să bei și să taci,
Haid', vino cu mine!
Ia cupa cea largă și-ai grijă ce faci;
Ascunde-o bine,

- 5 Căci mufti ni-o vede și mufti ni-o ia,
Și mufti la urmă se pune și-o bea —
Și dăm de rușine!

- În strada cea strimță e circumă-n fund;
Ghiaurii beau bine;
10 Când merg eu pe-acolo, ghiaurii s-ascund,
Cu spaimă, de mine.
Eu beau câte-o cană, beau două, ba trei;
Eu singur beau zece, de vorbă cu ei,
Și-i fac de rușine.

- 15 Îmi zise ghiaurul: — „Bătrîne poet,
Ia spune-mi, e bine?
Eu știu că e vinul oprit de profet!“
— „Oprit e, creștine!
Dar nu e mirare că eu îl iubesc,
20 Mirare-i că unii de-ai voștri-l hulesc,
Și-aceasta-i rușine!“

- Ghiaurii au haine lipite pe ei;
De dinșii e bine:
Bei vinul, și mufti nu-ntreabă „ce bei?“
25 Dar alta-i la mine!

Ulciorul plin, unde să-l pot eu dosi?
Dar haina-mi e largă — mai largă de-ar fi,
Că scap de rușine!

30 De știi tu, băiete, să bei și să taci,
Haid', vino cu mine;
Al meu să rămîie, de-i rău ce tu faci,
Și-al tău, de-i un bine!
Ah, tulbure-i, Doamne, impusul sorbet,
35 Și limpede-i vinul oprit de profet —
Alah! Mi-e rușine...

VOICHIȚA LUI ȘTEFAN

- Doamna lingă Ștefan vine,
Blindă-n vorbe și-n purtat:
— „Doamne, iar ești supărat!“
— „Sint, Voichiță, pentru tine!“
5 Zăpăcită doamna sta
Și-nflorită de rușine:
— „Ce-am făcut, măria ta?“
- „Tu?... Nimic!“ Și vodă strînge
Mina doamnei, gînditor.
10 — „Șerpîi-și au culcușul lor...
Ah, Voichițo, cum aș plînge!
Rău ca Radu nimeni nu-i:
Uite-n pumni așa aș frînge
Gît de lup cum e al lui!“
- 15 Doamna i-a pătruns cuvîntul,
Pînă-n suflet i-a pătruns.
El tăcea, ea n-a răspuns.
Noapte e, și bate vîntul,
Și prin noapte, cu vreo doi
20 Tari să bați cu ei pămîntul,
Pleacă Ștefan la război.
- Dintr-același ceas Voichița
Nu s-a mai oprit din plîns.
Briu pe trup ea n-a mai strîns,
25 Nu și-a mai gătit costița.

În genuंची, c-un dor păgin
Ea sărută iconița
Maicii Domnului, din sîn.

Unu-i soț, iar altu-i tată,
30 Pentru care se ruga?
Zile-ntregi ea se lupta
De fiori cutremurată;
Cînd avea pe soț în gînd
Ea se pomenea deodată
35 Pe părinte blestemînd.

„Ah! de-ar fi un zid de-aramă
Între dinșii, pînă-n nori!“ —
Și prin plîns adeseori
Îi părea că ei o cheamă
40 Să-i împace! Ea, dar cum?
Pe ea cine-o bagă-n seamă?
Prutul să-l oprești din drum!

Și-ntr-o zi, sătui de sînge,
Îată-i, moldovenii vin.
45 Sufletul, de milă plin,
Al Voichiței cum se frînge:
Pentru soțul ei dorit
Ride veselă, și plînge
Pentr-un tată biruit.

Ea cu pași grăbiți pornește
Să-și cuprindă soțu-n prag;
Ochii-i stinși s-aprind de drag.
Ștefan însă ocolește
Ochii doamnei, e pripit.
55 Iar Voichița nu-ndrăznește
Nici să-i zică „bun sosit“.

— „Tu mă știi, Voichițo, bine!
Neamul vostru-i neam de hoți,
Și-i voi dușmăni pe toți,
60 Cum te dușmănesc pe tine!

Am să-i curm pe-ai tăi de veci —
Nu mai poți trăi cu mine:
Tu ai mamă, poți să pleci.“

65 Doamna-ngălbenind scoboară
Ochii umezi în pământ,
Făr-a zice vrun cuvint.
Iese-apoi. I-a spus s-o doară,
Și-a durut-o ce i-a spus —
70 Un altar ce se doboară
Cind vin trăsnete de sus!

Și rămas acum viteazul
Singur în iatac, și-a pus
Capu-n mîni, pe ginduri dus.
El și-a potolit necazul —
75 Dar pe doamnă o iubea!
Și-ngropînd în coif obrazul
Ștefan vodă-acum plingea!

GEORGE COȘBUC

FIRE DE TORT

VERSURI

BUCUREȘTI

EDITURA LIBRĂRIEI ȘCOALELOR, C. ȘEFTEA

193. — STRADA LIPSCANI, — 96

1896

Coperta primei ediții *Fire de tort*, 1896

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

Variantă a poeziei *Mama*, fragment de manuscris, Biblioteca Academiei, Fondul Coșbuc

Măi, mame, în sule ce pundeam!
 Cu parca în sule pundeam
 Cu deodată în sule
 Dar nu mă mai sule, mame, în sule
 Dintr-o dată pe la pundeam

De ce, mame, în sule
 O deodată în sule
 O deodată în sule
 O deodată în sule
 O deodată în sule
 O deodată în sule
 O deodată în sule
 O deodată în sule

Variantă a poeziei *Mama*, fragment de manuscris, Biblioteca
 Academiei, Fondul Coșbuc

FOAIE ILUSTRATĂ PENTRU FAMILIE
APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ

LUPTA VIEȚII
GAZEL

*Capul un așteg ce sur
A plînge-i căminul lor.*

*Dar lucrul cel mult lăz în lume
E un hîrbul lîngurilor.*

*Nimic n-ai mîi de rîu cîi plînuat
În uchiu unui luptător.*

*O luptă-i viața: daci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor.*

*În mormă ca-i: Toți sîi nemuraci
Cînd n-ai un lîl hîrbitor.*

*Fa cu pînă lăi: De n-ai pu mormaci
Te luptă pe scormă hîrbitor.*

*E tragedie mîltitoră,
Cînd hîrbul luptăci mure.*

*Dur mîi eră de răpă
Cînd hîrbul lîl hîrbitor.*

*Cîmpulul e cel ce plînge,
Să lîl mormă cu lîl hîrbitor.*

*În care se pîl sîrbul luptă,
Să daci luptăci, cînd cîi daci.*

*Erăci mormă cu erăci să luptă,
În care pînă se plîng cu dor.*

*Daci pînă mormăci cu lîl mormăci
Cînd mormăci: mormăci lîl.*

Gazeta 1894

1928

EDITURA LUCIANEȘTI
S. BOTEȘ
BUCUREȘTI

PREȚ DE DOUĂ ORI PE LUNA

Tipărit la tipografia...

SUMARUL

... de ...	... de ...
... de ...	... de ...
... de ...	... de ...
... de ...	... de ...
... de ...	... de ...
... de ...	... de ...

Coperta revistei Vatra

FOAIA ILUSTRATA PENTRU FAMILIE

„VATRA”

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNA

VORBA DE ACASA

Am ajuns în sfârșit la un acord de înțelegere cu casa publică noastră

Mașina, în timpul de mare război, este un mijloc de transport foarte important în țara noastră, atingând pe lîngă de promovarea și dezvoltarea pe la noi a culturii și de creșterea încredințării pe la noi a celor care vor să publice operele lor în țară, dezvoltarea de la noi a literaturii științifice și a literaturii artistice și a literaturii populare.

Unul din motivele pentru care în țara noastră s-a dezvoltat atât de puțin literatura științifică și literaturii artistice și literaturii populare este lipsa de mijloc de transport și de mijloc de comunicare în țară.

Înțelegerea și acordul de înțelegere între casa noastră și casa publică este un acord de înțelegere și de colaborare în domeniul literaturii științifice și literaturii artistice și literaturii populare.

Cu toate acestea, literaturii științifice și literaturii artistice și literaturii populare în țara noastră sunt încă foarte puțin dezvoltate și trebuie să fie dezvoltate.

Unul din motivele pentru care în țara noastră s-a dezvoltat atât de puțin literatura științifică și literaturii artistice și literaturii populare este lipsa de mijloc de transport și de mijloc de comunicare în țară.

Mașina, în timpul de mare război, este un mijloc de transport foarte important în țara noastră, atingând pe lîngă de promovarea și dezvoltarea pe la noi a culturii și de creșterea încredințării pe la noi a celor care vor să publice operele lor în țară, dezvoltarea de la noi a literaturii științifice și a literaturii artistice și a literaturii populare.

Unul din motivele pentru care în țara noastră s-a dezvoltat atât de puțin literatura științifică și literaturii artistice și literaturii populare este lipsa de mijloc de transport și de mijloc de comunicare în țară.

Mașina, în timpul de mare război, este un mijloc de transport foarte important în țara noastră, atingând pe lîngă de promovarea și dezvoltarea pe la noi a culturii și de creșterea încredințării pe la noi a celor care vor să publice operele lor în țară, dezvoltarea de la noi a literaturii științifice și a literaturii artistice și a literaturii populare.

Unul din motivele pentru care în țara noastră s-a dezvoltat atât de puțin literatura științifică și literaturii artistice și literaturii populare este lipsa de mijloc de transport și de mijloc de comunicare în țară.

Mașina, în timpul de mare război, este un mijloc de transport foarte important în țara noastră, atingând pe lîngă de promovarea și dezvoltarea pe la noi a culturii și de creșterea încredințării pe la noi a celor care vor să publice operele lor în țară, dezvoltarea de la noi a literaturii științifice și a literaturii artistice și a literaturii populare.

Unul din motivele pentru care în țara noastră s-a dezvoltat atât de puțin literatura științifică și literaturii artistice și literaturii populare este lipsa de mijloc de transport și de mijloc de comunicare în țară.

Mașina, în timpul de mare război, este un mijloc de transport foarte important în țara noastră, atingând pe lîngă de promovarea și dezvoltarea pe la noi a culturii și de creșterea încredințării pe la noi a celor care vor să publice operele lor în țară, dezvoltarea de la noi a literaturii științifice și a literaturii artistice și a literaturii populare.

Unul din motivele pentru care în țara noastră s-a dezvoltat atât de puțin literatura științifică și literaturii artistice și literaturii populare este lipsa de mijloc de transport și de mijloc de comunicare în țară.

Mașina, în timpul de mare război, este un mijloc de transport foarte important în țara noastră, atingând pe lîngă de promovarea și dezvoltarea pe la noi a culturii și de creșterea încredințării pe la noi a celor care vor să publice operele lor în țară, dezvoltarea de la noi a literaturii științifice și a literaturii artistice și a literaturii populare.

Unul din motivele pentru care în țara noastră s-a dezvoltat atât de puțin literatura științifică și literaturii artistice și literaturii populare este lipsa de mijloc de transport și de mijloc de comunicare în țară.

Mașina, în timpul de mare război, este un mijloc de transport foarte important în țara noastră, atingând pe lîngă de promovarea și dezvoltarea pe la noi a culturii și de creșterea încredințării pe la noi a celor care vor să publice operele lor în țară, dezvoltarea de la noi a literaturii științifice și a literaturii artistice și a literaturii populare.

Cu-al nostru sânge... botezat,
De-a noastre lăcrimi e udat,
Lidoarea noastră l'a îngrozit -
Noi vrem pământ!

N'avem puteri și chip de-acum
Să mai trăim cossind mersu,
Că prea ne schinguesc cumi vreu
Stăpâni luați din drum!
Să nu dea Dumnezeu cel sfânt,
Să vrem noi sânge, nu pământ!
Când nu vom mai putea halda,
Când foamea ne va rescula,
Hristosi să fiți nu veți scăpa
Steii în mormânt!

George Coșbuc.

Ultima parte a manuscrisului poeziei *Noi vrem pământ!*, originalul la Muzeul memorial „George Coșbuc” din satul natal al poetului

34. Noi vrem pământ.

Proză de Ghe. Căpuș.

Muzica de EMIL MONȚIA

INTRODUȚIUNE

Tempo di marcia maestoso.

The musical score is arranged in three systems. Each system consists of a vocal line with lyrics and a piano accompaniment line. The lyrics are in Romanian and express a desire for land and justice.

System 1:

Vocal: Fără-mîni să pui sărăcie de pînă / Din vînt să ai sărăcie în cas
 Mi se puse pe a-mere că să vînt / Nu lăsa-ți casă, casă în răz
 Și mai este pe-a-moi sărăcie / Și să-ți-mie la-și casă sărăcie

System 2:

Vocal: că să-mie sărăcie / sărăcie și pînă
 Casă-mi pe bînză de-și de vînt / Să-mi de-și de-și sărăcie
 De să-și sărăcie sărăcie / De să-și sărăcie sărăcie

System 3:

Vocal: Să-mi sărăcie sărăcie / Din sărăcie sărăcie
 Să-mi sărăcie sărăcie / Să-mi sărăcie sărăcie
 Să-mi sărăcie sărăcie / Să-mi sărăcie sărăcie

DOINA

Copilo, tu ești gata
De-a pururea să plîngi!
Și cînd ești tristă, Doino,
Tu inima ni-o frîngi.
5 Dar nu știi cum, e bine
Cînd plîngi, că-n urma ta
Noi plîngem toți, și-amarul
Mai dulce ni-e așa.
Și toate plîng cu tine
10 Și toate te-nțeleg,
Că-n versul tău cel jalnic
Vorbește-un neam întreg.

Pe fete-n faptul serii
Le-ntîmpini la izvor,
15 Tu singură stăpînă
Pe sufletele lor.
Le-nveți ce e iubirea
Și rîzi cu ochi șireți,
Deodat-apoi te-ntuneci
20 Și cîntece le-nveți:
Să cînte ziua-n luncă
Și seara cînd se-ntorc,
Cînd triste-n pragul tinzii
Stau singure și torc.

25 Când merg flăcăi la oaste
Cu lacrimi tu-i petreci
Și stai cu ei, ți-e milă
Să-i lași pustii, să pleci.
Cîntînd li-aduci aminte
30 De-o fată din vecini,
De mame și de-ogorul
Umplut acum de spini.
Și cînd i-omoară dorul
Și-n jurul tău se strîng,
35 Pui fluierul la gură
Și cînți, iar dinșii plîng.

E plin de oameni cîmpul,
Tu, Doino,-n rînd cu ei.
Moșnegi și oameni tineri
40 Și tinere femei
Ădună finu-n stoguri
Și snop din spice fac —
Din scutece copilul
Cînd plînge-n săhăidac
45 Te duci și-l joci pe brațe
Și-l culci apoi pe sîn,
Și-i cînți s-adoarmă-n umbra
Căpițelor de fin.

Din văi tu vezi amurgul
50 Spre culmi înaintînd,
Pe coaste-auzi pîraie
Prin noapte zgomotînd,
Și-asculți ce spune codrul
Cînd plînge ziua-ncet:
55 Ah, toate, Doino, toate
Te fac să fii poet.
Și, singură cu turma,
Privind pierdută-n zări
Spui munților durerea
60 Prin jalnice cîntări.

Pe deal românul ară
Slăbit de-amar și frînt,
Abia-și apasă fierul
În umedul pămînt.
65 Tu-l vezi sărman, și tremuri
Să-l mîngii în nevoi.
Și mergi cu el alături
Cîntînd pe lingă boi.
Iar bieții boi se uită
70 Cu milă la stăpîn —
Pricep și ei durerea
Sărmanului român.

Eu te-am văzut odată
Frumoasă ca un sfînt,
75 În jur stăteau bătrînii
Cu frunțile-n pămînt.
Cîntai, ca-n vis, de-o lume
Trăită-ntr-alte vremi,
De oameni dragi, din groapă
80 Pe nume vrînd să-i chemi.
Și-ncet, din vreme-n vreme,
Bătrînii-n jur clipeau
Și mînicile hainei
La ochi și-le puneau.

85 Dar iată! Cu ochi tulburi
Tu stai între voinici,
Te văd cum juri și blestemi
Și pumnii ți-i rădici!
Pribegi de bir și clacă,
90 Copii fără noroc,
Tu-i strîngi în codru noaptea
Sub brazi pe lingă foc.
Și cînți cu glas sălbatec,
Și-n jur ei cîntă-n cor
95 Cîntări întunecate
Ca sufletele lor.

Cînd știi haiduci în codru
Te prinzi cu ei fărtat,
Li-arăți poteci ascunse,
100 Pe stînci li-așterni tu pat.
Cînd pun picioru-n scară,
Ții roibul lor de friu;
Grăbit, cînd prind ei pușca,
Scoți plumbii de la brîu:
105 Iar cînd ochesc, cu hohot
Tu rîzi, căci plumbii moi
S-au dus în piept de-a dreptul
Spurcatului ciocoi.

Ai tăi sintem! Străinii
110 Te-ar pierde de-ar putea;
Dar cînd te-am pierde, Doino,
Ai cui am rămînea?
Să nu ne lași, iubito,
De dragul tău trăim:
115 Săraci sintem cu toții,
Săraci, dar te iubim!
Rămii, că ne ești doamnă
Și lege-i al tău glas,
Învață-ne să plîngem
120 C-atît ni-a mai rămas!

LA PAȘTI

Prin pomi e ciripit și cînt,
Văzduhu-i plin de-un roșu soare,
Și salciile-n albă floare —
5 E pace-n cer și pe pămînt.
Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele-nvierii.

Și cît e de frumos în sat!
Creștinii vin tăcuți din vale
Și doi de se-ntîlnesc în cale
10 Își zic: Hristos a înviat!
Și ride-atîta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de soare.

Și-un vînt de-abia clătinator
Șoptește din văzduh cuvinte:
15 E glasul celor din morminte,
E zgomotul zburării lor!
Și pomii frunțile-și scoboară
Că Duhul Sfînt prin aer zboară.

E liniște. Și din altar
20 Cîntarea-n stihuri repetate
Departa pînă-n văi străbate —
Și clopotele cîntă rar:
Ah, Doamne! Să le-auzi din vale
Cum rid a drag și plîng a jale!

25 Biserica, pe deal mai sus,
E plină astăzi de lumină,
Că-ntreaga lume este plină
De-același gând, din cer adus:
30 În fața noastră ni e soartea
Și viața este tot, nu moartea.

Pe deal se suie-ncetișor
Neveste tinere și fete,
Bătrini cu iarna vieții-n plete;
35 Și-ncet, în urma tuturor,
Vezi șovăind câte-o bătrână
Cu micul ei nepot de mină.

Ah, iar în minte mi-ai venit
Tu, mama micilor copile!
Eu știu că și-n aceste zile
40 Tu plîngi pe-al tău copil dorit!
La zîmbet cerul azi ne cheamă —
Sint Paștile! Nu plînge, mamă!

SEARA

Ai durat prin aer punte
Din fășii de foc: te-ai dus
Tot mai sus și tot mai sus.
Stai acum pe-un virf de munte
5 Și-ți întorci senina frunte
Spre apus.

Roșii, ca o lună nouă,
Ai tu hainele subțiri,
Lungi și fără-mpodobiri.
10 Iar pe timplele-amindouă
Porți, strălucitori de rouă,
Trandafiri.

Ochii-i ții la soare țintă,
Și cu ochii tu-l desmerzi:
15 E flăcău și-acum îl pierzi,
Și ți-e drag, și stai ca frintă...
El s-a dus, și jalnic cîntă
Codrii verzi.

Umed aer te-mpresoară.
20 Și-n durerea ta atunci
Rupi cununa și-o arunci:
Roșii flori prin aer zboară
Desfoiate, ca să moară
Jos prin lunci.

25 Plingi acum. Te-a-nvins iubirea!
Albe lacrimi cad pe flori
Și pe frunze, cînd scobori
Plinsă către văi privirea.
Și-o să plîngă toată firea
30 Pînă-n zori.

Te-a cuprins necaz deodată
Și din ochi cu ciudă stringi,
Parc-ai vrea să rupi, să frîngi.
Să-ți răzbuni, frumoaso fată,
35 Parcă lumea-i vinovată
Că tu plîngi!

De pe turn — ce-i el de vină? —
Aurul tu ni-l despoi;
De pe ape iai apoi
40 Ce-i argint și ce-i lumină!
Codrii, tu, de ciudă plină,
Ni-i lași goi.

Fluturii de prin vâlcele
Tu-i ascunzi acum cu zor;
45 Culci în cuiburile lor
Veselele rîndunele,
Și pe ușa dragii mele
Pui zăvor.

Iar în urmă, răzbunată,
50 Moartea cum o simți venind,
Cu mînie tresărind
Scuturi fruntea-ntunecată
Și-atunci pletele-ți, deodată,
Se desprind.

55 Peste brațele rotunde,
Peste pieptul tău frumos,
Ca un rîu întunecos
Părul ți-se varsă-n unde
Și din creștet el te-ascunde
60 Pînă jos.

Cu mișcări nespuse de line
Tu te nălți apoi spre cer;
Văi și lunci și toate pier —
Neagră-n urmă-ți Noaptea vine,
65 Filfăind din aripi pline
De mister.

MINCIUNA CREȘTINILOR

- Proconsulul îi judeca
În largul tribunal din piață.
Avea doi popi creștini în față.
Un scriitor din ceata sa
5 S-a ridicat ca să cetească
Dovezi și vorbe ce s-au spus
De cei ce cred într-un Isus
Și despre legea creștinească.
- „Ei sînt o seamă de iudei
10 Răutăcioși din cale-afară,
Cu ceialalți iudei din țară
Se gilcevesc ca de-obicei,
Ei au un zeu, dar fără nume;
Ei rîd cînd noi jurăm pe zei;
15 Iar a muri, așa zic ei,
E cel mai mare bun din lume!“
- A ris proconsulul: — „De-l vor,
Să fie-al lor de-acuma bunul!
20 Dar știu că n-o să vrea nici unui
Căci e minciună spusa lor;
Hristos muri-n grozavă silă,
Dar nu de bunăvoia lui:
Ei de-ndărătnici spun ce nu-i
Și de-ndărătnici nu mi-e milă!“...

25 Dar iată, pînă cînd în chin
Se zvircolesc cei doi pe roată,
Alți doi se dezlipesc din gloată
Și-n fața judecății vin.
— „Omoară-ne!“ — „Vă-nșeală gîndul,
30 Că mă siliți la crezămînt!
Dar nu vă cred, și gata sint
Să vă omor pe toți de-a rîndul.“

O-ntreagă ceată din popor
Spre tribunal acum pășește.
35 Mirat proconsulul privește:
Sînt ei nebuni, ori moartea lor
E-ntr-adevăr credință vie?
— „Mînțiți! Și-aruncă pumnii-n sus.
A fost un mincinos Isus...
40 Ciți vreau să moară deci, să vie!“

Dar cînd văzu că dinșii vin
Mulțime multă, să-i omoare,
De-abia se ține pe picioare
De multă furie-Antonin.
45 — „Pornesc pe capul meu nebunii...
Voi moartea de la mine-o vreți?
Ah, ticăloșilor, n-aveți
Destule rîpi, destule funii?“

El dă un semn. Și-un grabnic stol
50 De călăreți izbesc poporul...
— „Ei știu că e păcat omorul,
De-aceea mor... Să-mi faceți gol
În jurul meu! O simt eu bine,
Că moartea-i singurul lor țel,
55 Dar ei trăiesc c-un gînd mișel:
Să facă toți călău din mine!“

Și-n laturi se azvîrl acum
Cu vuiet îngrozit păgînii,
— „A, iată-i! Mi s-adună cîinii,
60 Stau blinzi și nemișcați în drum
Să-i calce caii... mor grămadă...
Lovîți-i dar și-i spînzurați...
Și cîinilor mîncare-i dați
Și-i jupuiți de vii pe stradă!

65 Ei cred ce spun! Dar vreau să dau
De ei societății seamă!
Tot rău-i stînjenit de teamă,
Și team-acești nemernici n-au!
Cînd n-are zei această gloată,
70 Ce crime poate face ea!
Și cînd pedeapsa cea mai grea
E pentru ei nimica toată!“

ÎN MIEZUL VERII

O fișie nesfirșită
Dintr-o pînză pare calea,
Printre holde rătăcită,
Toată culmea-i adormită,
5 Toată valea.

Liniștea-i deplin stăpîină
Peste cîmpii arși de soare,
Lunca-i goală: la fîntîină
E pustiu; și nu se-ngîină
10 Nici o boare.

Numai zumzetul de-albine,
Fără-ncepere și-adaos,
Curge-ntr-una, parcă vine
Din adîncul firii pline
15 De răpaos.

Și cît vezi în depărtare
Viu nimic nu se ivește...
Iată însă, colo-n zare,
Mișcător un punct răsare
20 Și tot crește.

Poate-i vrun bătut de soartă
Care-aleargă pe cîmpie
Într-atîta lume moartă!
Dor îl mîină, griji îl poartă,
25 Domnul știe!

Poți acum să-l vezi mai bine:
E femeie, o sărmană,
Strîns la piept în scutec ține
Un copil; și-n sirg ea vine,
30 Vine-n goană.

De călduri dogoritoare,
Foc aprins îi arde chipul;
Un cuptor e roșiul soare,
Și cărbune sub picioare
35 E nisipul.

Cînd ajunge la fîntînă,
Jos pe-o pajiște săracă
Pune-odorul ei. Din mină
Saltă cumpăna bătrînă
40 Și se pleacă.

Scîrțîind, din nou ea crește.
Mama toarnă cu tot zorul
Apă-n pumni, și se grăbește
La copil și-i răcorește
45 Obrăjorul.

Bea apoi și ea pe fugă.
Merge iarăși după asta
La copil și-i dă să sugă;
Frint-apoi, pe-o buturugă
50 Stă nevasta.

Și e liniște pe dealuri
Ca-ntr-o mănăstire arsă;
Dorm și-arinii de pe maluri
Și căldura valuri-valuri
55 Se revarsă.

Nici un nor văzduhul n-are
Foc sub el să mai ascunză;
Nici o pasăre prin zare,
Nu se mișcă-n lumea mare
60 Nici o frunză.

Singur vîntul, colo, iată.
Adormise la răcoare
Sub o salcie plecată —
Somnuros în sus el cată
65 Către soare.

Mai e mult! Și ca să-i fie
Scurtă vremea, pînă pleacă,
El se uită pe cîmpie,
70 Fluieră și nu mai știe
Ce să facă.

Dar deodată se oprește:
Peste ochi își pune-o mină
Și zîbind copilărește
75 Curios și lung privește
Spre fîntină!

IARNA PE ULIȚĂ

A-nceput de ieri să cadă
Cite-un fulg, acum a stat,
Norii s-au mai răzbunat
Spre apus, dar stau grămadă
5 Peste sat.

Nu e soare, dar e bine,
Și pe rîu e numai fum.
Vîntu-i liniștit acum,
Dar năvalnic vuiet vine
10 De pe drum.

Sînt copii. Cu multe săanii,
De pe coastă vin țipînd
Și se-mping și sar rîzînd;
Prin zăpadă fac mătăanii,
15 Vrînd-nevrînd.

Gură fac ca roata morii;
Și de-a valma se pornesc,
Cum prin gard se gilcevesc
Vrăbii gureșe, cînd norii
20 Ploi vestesc.

Cei mai mari acum, din sfadă,
Stau pe-ncăierate puși;
Cei mai mici, de foame-aduși,
Se scîncesc și plîng grămadă
25 Pe la uși.

30 Colo-n colț acum răsare
Un copil, al nu știu cui,
Largi de-un cot sînt pașii lui,
Iar el mic, căci pe cărare
Parcă nu-i.

35 Haina-i măturînd pămîntul
Și-o tirăște-abea, abea:
Cinci ca el încap în ea,
Să mai bată, soro, vîntul
Dac-o vrea!

40 El e sol precum se vede,
Mă-sa l-a trimis în sat,
Vezi, de-aceea-i încrunțat,
Și s-avîntă, și se crede
Că-i bărbat;

45 Cade-n brînci și să ridică
Dînd pe ceafă puțintel
Toată lina unui miel:
O căciulă mai voinică
Decît el.

50 Și tot vine, tot înoată,
Dar deodată cu ochi vii,
Stă pe loc — să mi te ții!
Colo, zgomotoasă gloată,
De copii!

55 El degrabă-n jur chitește
Vrun ocol, căci e pierdut,
Dar copiii l-au văzut!
Toată ceata năvălește
Pe-ntrecut.

60 — „Uite-i, mă, căciula, frate,
Mare cît o zi de post —
Aoleu, ce urs mi-a fost!
Au sub dînsa șapte sate
Adăpost!“

- Unii-l iau grăbit la vale,
 Alții-n glumă parte-i țin —
 Uite-i, fără pic de vin
 S-au jurat să-mbete-n cale
 65 Pe creștin!
- Vine-o babă-ncet pe stradă
 În cojocul rupt al ei
 Și încins cu sfori de tei.
 Stă pe loc acum să vadă
 70 Și ea ce-i.
- S-oțerește rău bătrina
 Pentru micul Barba-cot.
 — „Ați înnebunit de tot —
 Puiul mamei, dă-mi tu mâna
 75 Să te scot!“
- Cică vrei să stingi cu paie
 Focul când e-n clăi cu fin,
 Și-apoi zici că ești român!
 Biata bab-a-ntrat în laie
 80 La stăpîn.
- Ca pe-o bufniț-o-nconjoară
 Și-o petrec cu chiu cu vai,
 Și se țin de dînsa scai,
 Plină-i strîmta ulicioară
 85 De alai.
- Nu e chip să-i faci cu buna
 Să-și păzească drumul lor!
 Rid și sar într-un picior,
 Se-nvîrtesc și țipă-ntr-una
 90 Mai cu zor.
- Baba și-a uitat învățul:
 Bate,-njură, dă din mîni:
 — „Dracilor, sințeți păgîni?
 Maica mea! Să stai cu bățul
 95 Ca la cîni!“

Și cu bățul se-nvirtește
Ca să-și facă-n jur ocol;
Dar abia e locul gol,
Și mulțimea năvălește
100 Iarăși stol.

Astfel tabăra se duce
Lălăind în chip avan:
Baba-n mijloc, căpitan,
Scuipă-n sân și face cruce
105 De Satan.

Ba se răscolesc și cîinii
De prin curți, și sar la ei.
Pe la garduri ies femeii,
Se urnesc mirați bătrînii
110 Din bordei.

— „Ce-i pe drum atîta gură?“
— „Nu-i nimic. Copii ștregari.“
— „Ei, auzi! Vedea-i-aș mari,
115 Parcă trece-adunătură
De tătari!“

FLĂCĂRI POTOLITE

E cald. De drum îndelungat
Picioarele de-abia-l mai țin,
    Și-i cale pînă-n sat!
El e flămînd și e-nsetat
5   Și-i slab, că e bătrîn.

Tot da către fîntînă zor.
Sub tei, la margine de drum
    S-oprise pe răzor,
Aici la loc răcoritor
10   Sfîrșit stetea acum.

Pe-același drum de soare plin,
Veneau doi inși: îngîrbovit
    Un moș cu umblet lin,
Și-o copilită. S-au oprit
15   Sub tei, lingă străin.

Și-au dat binețe și-au tăcut.
Străinul parcă se gătea
    Să plece, și-ar fi vrut
Să fugă dac-ar fi putut —
20   Și sta și se gindea.

Într-un tîrziu el a-ntrebat,
Privind așa pe deal, răzleț:
    — „Departa-i pînă-n sat?
Să nu vă fie cu bănat:
25   Întreb, că sint drumeț.“

- „Cînd ești voinic, ți-e dealu-ntins
Ca șesul ici... dar pentru noi
E drum cu dinadins.“
Și-au stat tăcuți, că i-a cuprins
30 O jale pe-amindoi.
- Și iarăși a-nceput cuvînt
Străinul, tremurat și rar,
Uitîndu-se-n pămînt:
— „Am mai umblat pe-aici... dar sînt
35 Amar de ani, amar!
- Știam și oameni...“ El și-a dus
Pe tîmple mina-ngîndurat:
— „Ședea pe vale-n sus...
40 Ion al Anei... cîcă rus
Din moși; l-or fi-ngropat?“
- „Ion al Anei... L-ai știut...
E mort de-un veac! Și bun creștin,
Tot cînte ne-a făcut.
Dar multe, Doamne, l-au bătut —
45 Î-a fost paharul plin.“
- „Era bogat?“ — „Era. Și-a fost
Cuminte om; dar nu știu cum,
Așa i-a mers de prost.
E rău, cînd anu-ntreg ți-e post,
50 Și masa cînd ți-e-n drum.
- Nevasta i-a murit; și-apoi
I-a ars și casa; i-a trăsînit
Deodată patru boi.
Trăia la praguri, și-n nevoi
55 Că-n urmă-a-nnebunit.“
- „Nebun, din ce?“ — „Cuvîntul meu
Și-al altora, e zvon prin sat;
Dar știe Dumnezeu!
60 Din multe toate, — zic și eu,
Dar, urma, din băiat.“

— „Era mișel?“ — „Ba nu, de loc;
Dar singur el a tot zorit
Să-și hage capu-n foc:
65 S-omoare p-un flăcău la joc.
Și-i dus de-atunci, fugit.“

— „E dus de-atunci... Dar ce-au avut?“
— „O fată... vezi, că n-are rost
Să spun de la-nceput.
70 Nimicuri... ei... și ce-a făcut
Destul de rău a fost.“

De frica ocnei s-a răznit,
Și-i dus de-atunci. Mai știi și eu!
Așa i-a fost menit.
75 Dar bun băiat! De-o fi murit,
Să-l ierte Dumnezeu.“

Străinul parcă n-auzea
Cuvintele; pe gânduri dus,
Sta piatră și tăcea.
80 Deodată, parcă fără vrea
Ridică ochii-n sus.

— „Nepoată ți-e?“ Și-a arătat
Spre fată. — „Cresc copii și eu.
E mă-sa colo-n sat,
85 Dar e rămasă de bărbat
Și-i tină ră, și-i greu!“

Sint văduv de vro zece ani,
Iar fata mea — mai bine-mi dau
Averea la golani!
90 Cind faci copii, îți faci dușmani,
C-atîta minte au!“

E gata moșul de plecat,
Și spre străin întors apoi:
— „Ți-e drumu-ndelungat,
95 Și-i noapte. De n-ai gazdă-n sat,
Să vîi să dormi la noi...“

— „Că n-am... dar uite, nu e vînt,
Și-i cald. Sub cap o mină pui,
Dorm colea, pe pămînt.
100 Îți mulțumesc!“ — „Păi, Domnul sfînt
Te poarte-n paza Lui!“

El trist privind în urma lor
Cum se duceau spre sat grăbiți;
Rămase gînditor
105 Și frînt ca oamenii cînd mor,
Cu ochi încremeniți.

Cînd i-a pierdut din ochi, voi
Să se ridice, și-a crezut
Că moare-n cîmp aci,
110 Ca prins de friguri șovăi
Și-n urmă a căzut.

Tirziu de tot s-a ridicat,
Și ochii-i se făcură grei
Ca celui îmbătat —
115 Și spre fîntînă s-a plecat
Privind în fundul ei.

Apoi el scoase tremurînd
Din traistă-i un cuțit de-oțel,
Și, dus așa de-un gînd,
120 Stringea cuțitu-n pumn, cătînd
Cu-atîta drag la el!

Mult timp în mină l-a-nvirtit.
De patruzeci de ani purta
Cu el acest cuțit:
125 Era pentr-un dușman merit —
Ce dulce gînd era!

Și-acum... acum e de prisos!
Și-ncet cu-ncetul desfăcut
Din pumnul strîns virtos,
130 Spre-adîncuri, vijăind în jos,
Cuțitul a căzut!

Tovarăș drag! de patruzeci
 De ani, ai fost viața lui!
 Și-acum tu mort petreci —
 135 Dar taina voastră-n veci de veci
 La nimeni n-o s-o spui!

Bătrînul s-a nălțat apoi,
 Spre deal ca un copil privind:
 Ah, dealuri scumpe, voi!
 140 Bieți ochii, slabi și numai doi,
 Puține zări cuprind!

Cărarea asta, o știa,
 Și colo stînca de-adăpost
 Pe ploaie-n vremea grea;
 145 Și parc-același vînt bătea,
 Și toate cum au fost!

E sat dincolo — drum umblat
 Și dealul mic, ușor să-l sui —
 Aici l-a legănat
 150 Măicuța lui, și-aici în sat
 Sînt morți părinții lui!

Măcar din deal, așa ca-n zbor,
 S-arunce ochii-n jos spre văi,
 Spre sat, spre casa lor!...
 155 Vor fi bătrîni, ei poate mor.
 Și-atunci erau flăcăi!

Dar nu... în sat el ce-ar căta!
 El știe tot ce-ar mai fi vrut
 Să știe-n viața sa.
 160 Sînt morți ai lui! El un pierdut,
 Mai bine-i poate-așa!

Și parcă neștiind nicicum,
 Prin iarbă el și-a pipăit
 Toiagul său acum,
 165 Și-apoi porni... pe-același drum
 Pe carele-a venit!

Sosise noaptea. Din apus
Se răsfira fierbind un nor
De-un rece vint adus.
Zburau țipind cucori pe sus
170   Cu glas tînguitor.

Mereu se depărta de sat
Bătrînul, slab cu ochii plini
De lacrimi și bănat —
Mergea de-un gînd nebun purtat:
175   Să moară-ntre străini!

CÎNTEC

A venit un lup din crîng
Și-alerga prin sat să fure
Și să ducă în pădure
Pe copiii care plîng.
5 Și-a venit la noi la poartă
Și-am ieșit eu c-o nuia:
— „Lup flămînd cu trei cojoace,
Hai la maica să te joace“ —
Eu chemam pe lup încoace,
10 El fugea-ncotro vedea.

Ieri pe drum un om sărac
Întreba pe la vecine:
— „Poartă-se copiii bine?
Dacă nu, să-i vîr în sac!“
15 Și-a venit la noi la poartă
Și-am ieșit eu și i-am spus:
— „Puiul meu e bun și tace
Nu ți-l dau, și du-te-n pace!
Ești sărac dar n-am ce-ți face!
20 Du-te, du-te!“ Și s-a dus.

Și-a venit un negustor
Plin de bani, cu vilfă mare,
Cumpăra copii pe care
Nu-i iubește mama lor.

25   Și-a venit la noi la poartă
      Și-am ieșit și l-am certat:
      — „N-ai nici tu, nici împăratul
      Bani să-mi cumpere băiatul!
      Pleacă-n sat, că-i mare satul,
30   Pleacă, pleacă!“ Și-a plecat.

DIN COPILĂRIE

Îndure-se Domnul de noi!
Azi spaima cu ochii de singe
Aleargă prin codru și plinge
Iar pletele-i pline de ploi
5 Se luptă prin noapte cu vîntul!
Se-ndoaie stejarii bătrîni,
Și ușile gem în țîțîni,
S-afundă pămîntul!...

Un muc de opaiț ardea —
10 Proptind pe genunchii tăi cotul,
Stam, mamă, pe gînduri cu totul;
Și ploaia-n fereastră bătea.
— „Ah, dacă știam eu că minte
De-atîte ori norul de sus,
15 Pădurii de ce nu i-am spus
Să fie cuminte!

Văzusem un nor mohorit
Venind din adîncuri de zare,
Simțeam că el n-afl-alinare,
20 Că, singur așa, i-e urît.
Dar ce-avea și codrul să-l cheme?
Și-atîta vru norul! Și-apoi
Au prins să vorbeasc-amindoi.
Să-și treacă din vreme.

25 Eu nu știu nimic ce-au vorbit
Și-atâtea vorbiră de multe!
Dar n-a vrut în urmă s-asculte
Pădurea, căci tot a clătit
Din virfuri; iar norul, de ciudă,
30 Mai negru mereu se făcea,
Mereu și pădurea ridea
Nevrînd să-l audă.

Și-apoi, dup-o vreme văzui
Că dinșii la ceartă-ncepură,
35 Că norul tot spune din gură
Mai știu și eu ce de-ale lui.
Tăcuse pădurea! Ah, mamă,
Așa de puțin a tăcut!
Și-apoi cu minie-a-nceput
40 Deodată să geamă.

Stejarii cu hohot izbeau
Adînc răzvrătita coroană,
Iar norii-n văzduhuri în goană
Cu urlet de groază veneau.
45 Ah, mamă, ce luptă cumplită!
Și-n urmă-n văzduh se făcu
Așa de-ntuneric! Și fu
Și noaptea sosită.

Și-auzi-i tu, mamă, cum gem?
50 Prin noapte se bat a perire,
Ca orbii se bat în neștire!
Dar codrul e slab, și mă tem
Că poate să-l bată dușmanul!
Eu nu vreau să fie bătut;
55 Eu codrului vreau să-i ajut,
Să-l apăr, sărmanul!“

Și mila mă-mpinge spre prag.
Tu, mamă, m-oprești zîmbitoare:
— „E codru voinic și nu moare!

60 Iar Domnului codru-i e drag,
Și-l apără Domnul!“ Mi-e ruptă
Puterea, și-n urmă mai rar:
— „Aș vrea pe fereastră măcar
Să-l văd cum se luptă!...”

65 Mă culci. Și n-am pace în pat.
Sărmanul meu codru! Și-ntr-una
Tot crește năprasnic furtuna
Și codrul e singur lăsat!
Un trăsnet îmi sperie somnul;
70 Pe perne eu capu-mi ridic:
O, codru e mult și voinic
Și-l apără Domnul!

Tîrziu e, și-opaițul e stins.
E liniște-n casă. Afară,
75 E rară și-ntr-una mai rară
Vuirea — și somnul m-a prins...
Eu țin ca un frate cu tine!
Ridică tu tabăra ta,
Tu, codrule, nu te lăsa
80 Și luptă-te bine!

Și-a doua zi, cînd îmi văzui
Iubitul meu codru-n picioare,
Și cerul albastru cu soare,
De chiote-abia mai putui!
85 Ridea fericită pădurea,
De luptă nimic nu-i păsa:
Privea către cer și cînta,
Gîndindu-se-aiurea!

ISPITA

Ei, acum te uiți la cană,
Că s-a spart! Dar dă-o-n foc!
Nu-mi fi inimă dușmană
Cînd vezi răul lîngă mine —
5 Haide, prinde-mă mai bine
De mijloc!

Uite-mi hainele, ca spuma,
Le-am țesut cu mîna mea;
Zici în gîndul tău acuma:
10 „Ce mai pui de căprioară!
Vezi, așa o văduvioară
Mi-ar plăcea!”

Ha, ha, ha! Să-ți meargă veste
De șiret!... Ei, cine-mi ești!
15 Tragi cu ochiul la neveste;
Treci prin sate ca-mpărații!
Da' te-or bănui bărbații
Și-o pățești!

Spune-mi drept: ți-au spus vrodată
20 Popii că păcate-ți scriu
Dacă-mbrățișezi vreo fată?
Să nu-i crezi! Ei știu Psaltirea,
Dar ce foc o fi iubirea
Nici nu știu.

25 Nu-ți plac ochii verzi? Ei, iacă!
Uite-ai mei! Nu te uita
Prea cu dor, că pot să-ți placă!
O, sînt tineri zeci și sute
Cari ar vrea să mi-i sărute
30 Și eu ba!

Hoțule! Te uiți la mine;
Știu eu ce gîndești acum,
Că de-aceea ți-e rușine —
Eu de-aș fi flăcău odată
35 Nu m-aș rușina de-o fată
Nicidecum.

Iacă... stau pe la fîntînă!
Dă-mi cîrligul... Aoleu,
Nu mă strînge-așa de mină!
40 Nu m-ai strîns? Și-ți vine-a plînge?
Haid' degrabă și mă strînge,
Că eu vreau.

Crezi că nu? Ba cum s-arată
Știi tu fata cum s-o-mpaci.
45 Ori te superi tu pe-o fată
Cînd o strîngi și ea te-njură?
N-ai pățit? Ia taci din gură,
Că te faci!...

Și mi-e cald! Și uite-n față
Sînt aprînsă; și zău nu,
50 Nimeni nu m-a strîns în brață
Mijlocelul meu frîngîndu-l —
Dacă n-ai de-acuma gîndul,
Poate tu!

Vrei să bei? Și nu ți-e teamă
Că mi-e olul descîntat?
Cine bea să poarte seamă
Să sărute pe stăpîna
55 Olului... nu pune mîna,
60 Că te bat!

Ei, mă duc acum. Deseară
Iarăși viu! Și spune-mi drept
Vii și tu? Te-ntîmpin iară
Ca și ieri, cu vase pline!
65 Nu veni!... Și să știi bine
Că te-aștept!

VÎNTOASELE

Să ne ferească Dumnezeu
Și-audă-ne din cer cuvîntul!
Mi l-a-nghițit acu pămîntul,
Și-atîta om aveam și eu!
5 Mi l-am întors în pat cu mîna,
Și-am fost la babe și la vraci
Și-am dat și milă la săraci —
Și mi-a murit la săptămina!

De suflet noi voiam să-l dăm
10 Și-l dedem gata-n mîna morții!
Era voinic; trăsese sorții,
Și-am tot zorit să-l însurăm.
Găsisem una mai de gazdă —
Căci nu eram nici noi din drum —
15 Dintii n-o vruse nicidecum
Dar s-a mai dat și el pe brazdă.

Și ne-am gătit după puteri,
Cu lăutari s-aducem fata,
Cu vin și chef, precum e data —
20 Țin minte toate, ca de ieri.
Și cîți nuntași! Să-i spuie pragul!
Și-afară ger, ca la Crăciun.
Mireasa ici, dincolo nun,
Și-n mijloc el, mai mare dragul!

25 Și-așa deodată l-au cuprins
Călduri — c-a fost și cald în casă —
El a ieșit de după masă
Îmbujorat de vin și-aprins.
30 Și pînă să bîgăm de seamă,
Vîntoasele-și făcură rost —
Și dacă nu știu eu ce-a fost,
Atunci eu nu știu cum mă cheamă!

În curte el de vorb-a stat
Cu doi flăcăi. Și vezi, deodată,
35 Așa din vorbă așezată
Gemu cu glasul înfundat;
Apoi cu minile-amîndouă
Și-a rupt cămașa de pe el —
Flăcăii spun, dar nu la fel;
40 Dar drept e cum vă spun eu vouă.

Că vijiiia vîrtej de vînt,
Pe cînd vorbeau: plecase răul!
Și undele-nghițind flăcăul
L-au ridicat de pe pămînt.
45 Și se făcu-n văzduh roșeață
Ca-ntr-un pahar cu singe-umplut —
Băiatul meu era perdut
Cînd s-a mai limpezit de ceață!

Ce-a fost apoi — la Dumnezeu
50 Sînt toate cîte sînt să fie!
Ce-a fost apoi, pămîntul știe;
Dar spui ce-am auzit și eu —
Că l-au văzut fugînd orbește.
Se jură vameșul, de-i ceri,
55 Și doar el nu-i copil de ieri
Să nu-nțealgă ce vorbește!

— „Venea ca un nebun spre rîu,
Din jos de pod! Și cu mirare
Eu stam să văd ce gînduri are,
60 Că-n vad e apa pînă-n brîu.

Pe mal s-a desculțat în grabă,
Trecînd prin rîu. L-aș fi strigat,
Dar m-am temut că-i apucat
Și-mi prind cu Necuratul treabă.

65 Pe mal dincolo nu-l văzui
Să-și tragă cizmele-n picioare.
Fugea de-a razna pe răzoare
Desculț, așa — de maica lui!“
Vezi, nu i-au dat răgaz la multe!
70 Și eu l-am tot rugat frumos:
— „Să-mbraci măcar cevași pe dos“.
Dar parc-a fost el om s-asculte!

Și-așa-n neștire l-au purtat
Cum nici nu te gîndești cu gîndul!
75 Trei sate l-au purtat de-a rîndul!
Și-acolo, într-al treilea sat
Bătu-n ferestre la o casă —
Ei, vezi, și să te miri ce spun:
Din om întreg te fac nebun,
80 Și din voinic, neom te lasă.

Ei spun așa, că s-a ținut
Cu văduva din cas-aceea.
Dar eu nici nu cunosc femeia —
Și-a fost apoi, că nici n-am vrut
85 Să știu de ea. Și-am stat într-ună,
Am stat de el ca să-l însor,
Și el, văzînd că-i tot dăm zor,
S-a lepădat de ea cu buna.

Și-acolo, Doamne, mi l-au dus,
90 De ni-a stricat tot rostul vieții!...
Și-l așteptam la horă, bieții, —
Și, galbeni-ccară, cînd ni-au spus
Flăcăii, cari au fost cu dînsul:
Eu n-aveam lume pe pămînt
95 Să știu pe care lume sînt,
Așa mă podidise plînsul.

A doua zi, perit zăcea
În ieslea grajdului, pe paie.
Și-ar fi putut din el să taie
100 Bucăți-bucăți, că nu simțea.
N-avea putere-n el să-și tragă
Nici sufletul, și-așa răpus
Zăcea pe țol cu fața-n sus
Cu ochii stinși și fără vlagă.

105 În două zinele l-au rupt,
I-au stors și sîngele cu-ncetul
Căci nu putea să-și miște, bietul,
Nici ochii-n cap! Și i-au mai supt
Și glasul, ca pe muți lăsîndu-l;
110 Iar noi din gură-i n-am putut
S-aflăm ce-a fost și ce-a făcut,
Și nu-i puteam ghici nici gîndul!

Îi dase ceasul rău în drum!
De nu-mi ieșea atunci din casă,
115 Eu n-aș fi de copil rămasă,
Că l-aș avea băiat și-acum!
Așa... mi l-a-nghițit pămîntul
Și-atîta om aveam și eu —
Să ne ferească Dumnezeu
120 Și audă-ne din cer cuvîntul!

DRAGOSTE ÎNVRĂJBITĂ

I

- Fata sta la poartă, mă-sa la prilaz —
Nu știu ce-avea fata, că-i era necaz
Și umbla de colo pină colo beată.
O vedea și mă-sa că e supărată
5 Și că-i joacă-n lăcrămi ochii arși de foc,
O vedea prin casă că se-nvrte-n loc;
Prinde-n mîni un lucru numai ca să-l prindă,
Iese-n tindă, intră, iarăși iese-n tindă
Și frămintă casa cu nimic, așa.
10 Ieri, cît a fost ziuă, nu s-astîmpăra
Nici cît bați în palme, și-alerga silhuie,
O trudea vreo taină și-ar fi vrut s-o spuie
Și de multă trudă, n-a vorbit de loc.
Ș-a culcat în urmă supărată foc
15 Și prin somn într-una a vorbit cu șoapte.
Astă-dimineață s-a sculat de noapte
Și-a tors două fuse pînă s-au sculat
Ceialaltî ai casei. Și-avea plînsă fața.
N-a vrut să mînințe. Toată dimineața
20 N-a vorbit nici două, iar cînd a-nceput
Mă-sa cu ocară, fata s-a făcut
Albă și-apoi verde și-a izbit din mină
Fusul plin și furca și-a umplut de lînă
Lavîțele vetrei. — „Bine, fă, dar ce-i?“
25 A luat în urmă cusătura ei
Cea cu flori — cămașă, soare de frumoasă —
Și s-a dus în pragul tindei, ca să coasă.
Dup-un ceas de vreme, mamă-sa venind
Nu știu ce să-i spuie, s-a crucit privind

30 Cusătura fetei: — „Nu vezi că se pierde?
 Unde-ar fi cu galben, ai cusut cu verde;
 Crucile pe umăr nu le-ai dus în şir.
 Numără, Simino, numără pe fir;
 Trei le treci şi două le desparţi deoparte,
 35 Ca să iasă forma scrisă ca din carte.
 Florile altitei, tu le spinzuri sus,
 Roşul de pe margini uite cum l-ai pus!
 Şi-ai cusut cu negrul fluturii pe coate...!“
 A văzut Simina greşurile toate
 40 Şi-a început să taie cusătura-n rînd.
 Se uita la pînză! dar nebunu-i gînd
 Alerga departe, numai foc şi pară.
 Cînd se întoarse-n urmă mamă-sa de-afară
 Şi-a pus mîna-n şolduri şi-a privit-o drept:
 45 — „Ai stricat, Simino, ce-ai cusut la piept!
 Ce-a fost bun; păi, uite mînecele-s rele!
 Ce-ai făcut? Stai beată şi te uiţi la ele!“
 Ea prinzindu-şi toate sculele-ntr-un loc
 Le-azvîrli deoparte: — „Dă-le, mamă,-n foc!“

II

50 Avea biata fată ca de ce să-şi poarte
 Simbetele însăşi. Zi, că şi la moarte
 S-a gîndit Simina, dar la asta nu.
 Mă-sa e de vină! Mă-sa-i zise: — „Du
 Cîteva şi Linei, că şi ea-ţi aduce!“
 55 Lina! Parcă fetei îi venea s-apuce
 Şi de git s-o strîngă pînă va muri
 Lina, că din dînsa doar' le răsări
 Cearta cu Lisandru! Lina-i vinovată!
 Ieri, de la chindie, şi-astăzi ziua toată
 60 S-a izbit cu gîndul, tot pe gînduri stînd,
 Parcă e cu farmec! Tot acelaşi gînd,
 Parcă-i sta Lisandru prapur înainte!
 Se muncea Simina să-şi aduc-aminte
 Cînd s-au prins la ceartă, pentru ce şi cum?
 65 Ce-a zis el? Şi dînsa ce-a răspuns, şi-n drum
 Cine-a fost s-audă? El a zis: — „Ei lasă,

Pentru-atîta lucru nu fi minioasă!
 Dac-am zis-o, iartă, n-am să ți-o mai zic.“
 Ea s-a-ntors grăbită, n-a răspuns nimic
 70 Și-a plecat. Lisandru într-un suflet vine:
 — „Nu te las, Simino, vreau să mor mai bine!
 Nu te las acasă! Stăi, că faci păcat!
 Uite, dă-mi o palmă și să fiu iertat!“
 El a hărțuit-o, n-a lăsat-o-n pace
 75 Și-o silea să ridă. Hoța se preface!
 Ea smucindu-și însă grabnic brațul drept
 L-a lovit cu pumnul minioasă-n piept
 Ca s-o lase-n pace! Și-a plecat, nebuna!
 Asta-i ce o doare, asta numai una:
 80 L-a lovit! Lisandru, ca trăsnit, cum sta,
 A privit în urmă-i și-a strigat așa:
 — „Nu te cunoscusem, fă, mai dinainte!
 Dar așa ți-e portul? Bine, ține minte:
 De pe mine-ți crească iarba verde-n prag.“
 85 Rău e și Lisandru. Dacă-l are drag
 Într-atîta fata — și el știe bine, —
 Cum îl rabdă locul, Doamne, cum îi vine
 Suflet să mai umble zile supărat
 Pentru-o vorbă numai? El e om bărbat,
 90 N-o să-și prindă doară mintea c-o femeie —
 Pentru ce s-aprinde? pentru ce să ieie
 De bani buni prostia oricărei femei?
 Vezi, a lui e vina! Nu e vina ei,
 A voit să-și bată joc de ea, s-o stringă
 95 Cu țîțina ușii — și-i venea să plîngă
 De necaz! Sărmana, ea s-a increzut
 Și-acum el în urmă vezi ce i-a făcut:
 I-a spus verde-n față că-i mai place Lina!
 Ea-l iubește, biata, cum iubești lumina
 100 Ochilor, și toate-toate i le-a dat
 Și-acum el o poartă gurilor prin sat,
 O-nglotește-n vorbe ca pe-o vinovată.
 Tuturor le spune, că Simina-i fată
 Mai așa și-alminteri, toți știu de la el
 105 Că pe-un braț Simina are un negel:
 Vezi cum vine, Doamne, peste om năpastea?...
 Toată ziua fata s-a gîndit la astea

- Și din toate una mai mult răsărea:
Și-a bătut Lisandru joc numai de ea.
110 Și gema Simina, foc acum pe dinsul,
Și stringea din gură să-și înghită plinsul.

III

- A venit Joiana. Fata și-a luat
Donița, să mulgă. Era bine seară.
Cald bătea prin frunze vînt de primăvară.
115 Fratele Siminei, Nicu, tremurînd
Sta-n cămașa-i lungă de copil, ținînd
Luminarea-n preajma doniței. Deodată
El clătește ceara și-ngîinînd arată
Pe pămînt cu mîna: — „Uite ce-ai făcut“.
120 Și tirziu la urma urmei a văzut
Fata că de lapte donița e goală:
Mult pe jos mulsesese, și-altă parte-n poală.
Nicu e de vină! — „Nu mai văd de fel!“
Și-l izbi deoparte, și-a lovit în el.
125 Și plîngînd copilul și-a cătat cărarea.
Ea luînd din mînă-i volnic luminarea
O lipi de-o piatră ca să mulgă iar.
Nu mai era lapte și mulgea-n zadar
Ugerul. Iar vaca poate niciodată
130 N-a mai fost ca astăzi neastîmpărată.
Și-a-ncetat Simina, că s-a ostenit.
Cînd era prin tindă, ea și-a amintit
C-a lăsat aprinsă albă luminare.
„D-apoi ce? Atîta pagubă mai mare!“
135 Și-i sări dodată gîndul la vițel:
N-a lăsat în uger lapte pentru el
Și-l auzi, sărmanul, cit de jalnic muge:
„Ei, dar ce-i o ncapte! Mine-n zori va suge!“
Și-a nălțat din umeri. Iac-așa!... Că-i pasă!
140 A intrat aprinsă și grăbită-n casă,
Donița punînd-o după ușă-n cui.
Mă-sa stă crucită. — „Păi acol-o pui?
Vino și strecoară laptele odată!“
Ea prinzîndu-și grabnic vasul, i-l arată

- 145 Mă-sei și-l izbește: — „Ce să mai strecor?“
 Și răstit se-ntoarse fata-ntr-un picior.
 Și s-a-ntors și mă-sa negrăind de teamă.
 Nu cumva să bage omul ei de seamă,
 Ce isprăvi îi face fata, c-apoi joc!
 150 Și s-au pus la cină. Fata sta la foc
 Și cind zise mă-sa: — „Haida, fă, la cină!“
 — „Nu măninc!“ răspunse și ieși-n grădină.

IV

- Se-nserase bine. Turmele trecînd
 Zingăneau vrun clopot, și veneau pe rînd
 155 De la cîmp. Amurgul înnegrise zarea.
 S-auzea-n departe tremurat cîntarea
 Buciumului jalnic, ca un psalm în vînt.
 Și plîngea Simina și privea-n pămînt
 Și-și vedea viața toată pustiită
 160 Dintr-o vorbă numai! Se simțea slăbită
 Ca d-un veac de boală. Toate-acum s-au dus!
 Și din ce? Simina n-avea chip de spus.
 Ieri, de către seară, a plecat Simina
 Ca să duc-o muștră de cusut la Lina,
 165 Prietina ei, poate cea mai bună-n sat.
 Mă-sa-n tirg fusese ieri și-a cumpărat
 Mere; și Simina a luat trei mere
 Să le ducă Linei. Și Lisandru-i cere,
 Întilnind-o-n stradă, mărul cel ținut
 170 Pentru el! Ea-l dete însă necerut:
 De pe piept cămașa vesel ea-și desface,
 Singur el s-aleagă mărul care-i place.
 — „Dar dacă iau două?“ — „Bine, dacă vrei
 Îmi ajunge unul!“ — „Dar dacă iau trei?“
 175 Și Simina ride: — „Mi le iei pe toate!
 Dacă-ți place, ia-le!“ — „Tu te superi, poate?“
 — „Nu, Lisandre; uite aș fi vrut, așa,
 Să dau Linei unul. Lasă, că-i voi da
 Altă dată; Lina n-are doar să piară!“
 180 — „Dacă-i pentru asta, fac eu astă-seară
 Să-ntîlnesc pe Lina, să-i dau mărul, vrei?“

— „Eu ți-le dau ție, nu i le dau ei.“
— „Bine, îi dau mărul, spui că-i de la mine,
Și-așa mi-e mai dragă Lina decît tine.“
.....

V

185 Ea stetea pe laiț sub cireș. Cu ea
A venit și Turcu. Liniștit ședea
Cînele de-alături și-și privea stăpina.
Brațul stîng nălțîndu-l, ea-și aduse mina
Pină peste-obrajii rumeni și învolți
190 Iar cu mina dreaptă, apucînd de colț
Mineca ei stîngă, își ștergea plînsocrea.
Se pornise vîntul prin cireș, și floarea
A-nceput să ningă șișăind domol,
Și cădea pe peptul și pe brațul gol
195 Al Siminii, stîndu-i albă-n poala rochii.

Două-trei flori poate au ajuns în ochii
Cînelui, și-n urmă cînele a-nceput
Mirăind să miște capul. A tăcut
Cîteva clipe și-a-nceput mai tare.
200 Fata, tresărită, se mira ce are
Cînele, și blindă ea l-a mulcomit.
N-auzea nimica. Vîntul a clătît
Ramura pe care sta vro păsărică
Și dormea, și biata s-a zbătut de frică,
205 Și-acel zgomot dase cînelui prepus.

Ce-ntuneric! Fata s-a izbit în sus,
Și simțea că-i arde capul tot, ca focul,
Și de-amar năvalnic n-o mai ține locul.
„Prea sint eu nebună!“ Și pe cînd zicea
210 S-a nălțat cu totul, hotărît avea
Gîndul să se ducă liniștit în casă.
Dar simțea o mină grea cum îi apasă
Pieptul și-o sugrumă, și o ține drept.
„Ce să fac în casă? Dar aici ce-aștept?“
215 Și-i venea să țipe ca dintr-o pădure
Și-i venea să urle ca din foc, să-njure,

Și-i venea să plece, noapte cum era,
La Lisandru-acasă. Ce e de-ar pleca?
L-ar găsi prin curte, l-ar găsi la cină,
220 L-ar ruga, spunindu-i că el nu-i de vină
Și plîngînd i-ar zice: „Nu fi supărat,
Bate-mă, Lisandre, că nu faci păcat!“
El e bun ca lumea, el le iartă toate,
El nu ține minte și-ar ierta-o poate!
225 Și cu-aceste gânduri ea s-a-mbărbătat —

Dar în clipa asta Turcu și-a nălțat
Capul, întorcîndu-l într-o parte țintă.
S-a mișcat și fata și-a rămas ca frîntă
Și simțea că ochii-i ca de friguri ard.
230 Cine-i? Ce-i acolo? S-auzea la gard
Parcă-i om, ce vine. Se gîndea Simina
Că de bună seamă iarăși e vecina
Tudora, că dînsa, după obicei,
Rupe din gard vreascuri, cînd nu-i gardul ei.
235 Dar pe vremea asta? Tocmai potrivită,
Pe cînd toată lumea doarme liniștită.
De-ar fi fost mai ziuă, fata s-ar fi dus
Drept la gard, și leicii furcă i-ar fi spus
Vorbe de ocară, numai trei cuvinte,
240 Că de mult tot fură gardul, ș-apoi minte
Dac-o-ntrebi, și jură cînd e la prilej
Că de-a pus ea mina măcar pe-un gîtej
S-o găsească moartă mine-n zori vecinii.
Ba a spus odată tatălui Siminii:
245 — „Ce te legi de mine? Hai, să vezi ce ard,
Iacă-mi sari cu vorba că eu fur din gard!
Vrei să-ți fac eu poate gardul nou? Ba bine;
Leagă-te de fată-ți, ce te legi de mine?
Ea-ți despoaie gardul“ —

250 Și Simina sta
Locului, de spaimă nici nu cuteza
Să răsuflă tare, ca să n-o audă
Tudora, și-a prins-o tremurul de ciudă,
Și simțea suindu-i singele-n obraz.

- 255 „Slabă ești de inger!“ Și-i era necaz
De slăbia de astăzi, ca de-o făcătură.
Cinele într-una miriie din gură.
Ca să tacă, fata grabnic l-a adus,
I-a pus capu-n poală și pe ochi i-a pus
- 260 Mînilor, deodată a simțit că-i trece
Junghiul pe sub coaste, fulgerat și rece,
Și s-a strîns de spaimă toată lingă pom.
A văzut cu ochii cum trecea un om
Prin grădină. Iată-l! Ține-n mîni zăbunul —
- 265 Parcă-s doi — e umbră! Nu, e numai unul.
Un tilhar! Să duce spre fereastră drept.
Inima Siminei se zbătea în piept
Ca pe mal un păstrăv, și vro două clipe
Nu-i venea răsuflet. Și-i venea să țipe,
- 270 Se temea. Să tacă mai rău se temea.
Ar fi mers în casă, dar dac-o simțea
De pe pași tilharul? S-ar grăbi să vie
Cătră ea, s-o bată. Doamne, cine știe
Ce om rău e dînsul, rău, că altfel cum?
- 275 Vrun fugit din ocnă, care-ți sare-n drum
Și te-omoară. Iată-l, s-a oprit dodată
Și tiptil s-așează la fereastră, iată
El își ține-n mîna pălăria, stînd
Ca lipit de ziduri, și din cînd în cînd
- 280 Își ivește capul, numai cîte-o clipă
Și pătrunde casa și s-ascunde-n pripă.
Uite-acum se duce și-acum stă lipit
La fereastră casei cea din răsărit,
Tot mai des privește, tot mai mult s-arată.
- 285 Parcă n-ar fi-n casă cel pe care-l cată.
Nu știu cum Simina nu se mai simțea,
Îi venea să creadă și tot nu credea,
Dar în urmă omul s-a întors odată
Drept, așa că fata îi văzu curată
- 290 Fața-n zarea lampei. Roșie s-a făcut
Și-i venea să ridă de ce s-a temut.
Și-ar fi rîs cu hohot, dar cu mîna stingă
Și-a-nvelit obrazii și-a-nceput să plîngă.

VI

Se zărea de lună. Cînele-a lătrat
 295 La străin, dar vesel fuga el a dat
 Ca să-i lingă mîna și să i se arete
 Prieten. Și-atunci glasul plîngătoarei fete
 Se-ncerca să cheme cînele napoi,
 Numai ca s-audă hoțul, că sînt doi
 300 În grădină. Vîntul, gata să se culce,
 Murmura o rugă doinitor de dulce.

VII

— „Nu ești supărată?“ — „Nu, dar tu?“ — „Nici eu!
 Și mă ierți?“ — „Lisandre, eu am fost de vină!“
 Răsărise luna, galbenă și plină,
 305 Ca o fată blindă care-n chip duios
 Vine sus din ceruri să ne-aducă jos
 Liniștea și pacea zărilor albastre
 Și cu dor să umple sufletele noastre.

Sub cireș iubiții mult timp au rămas.
 310 Cînd din ușa tinzii s-auzi un glas
 Muștrător, dar dulce: — „Unde ești, Simino?
 Ne culcăm! Pe ușa pui zăvorul, vino!“

FATA MAMII

- Cînta cu glas de-abia învîlt
O doină ce-au adus-o-n sat
Flăcăi de peste Olt.
Spunea cum geme-n vînt pădurea;
5 Spunea de-un trandafir brumat,
În doina ei; de-un ulm rotat
Și de-o iubire cu păcat
Sosită de pe-aiurea.
- Cosea pe prag. Dar nu știu cum
10 Azi prea se tot uitau la ea
Creștinii de pe drum.
În prag era și prea lumină.
A-ntrat în casă. N-ajungea
Lumină-n geam, și nu vedea;
15 S-a dus sub nuc. Dar îi părea
Pustiu azi prin grădină.
- Și iar pe prag. Mai pe-nnoptat
A mers s-ațîțe-n vatră foc,
Să facă de mîncat.
20 Sosise tată-său din luncă
Și mamă-sa din iarmaroc.
Ca un copil gonit din joc,
Ea tot umbla din loc în loc
Și-a greu, ca de poruncă.

25 — „Ți-e, fată, rău, de nu cinezi?“
— „Mi-e rău!“ Și-apoi ieși curînd.
— „Mi-e rău... așa cum vezi!“
Iar tată-său, ca și-altă dată,
N-a dat acestor vorbe rînd.
30 Dar biata mamă, n-țelegînd,
A stat ce-a stat și-i dete-n gînd
Să iasă după fată.

Bărbatul, singur în bordei,
S-a pomenit așa ca-mpîns
35 Cu gîndul la femeii.
Și se ciudea ce-i asta iară?
Și dup-o vreme l-a cuprîns
Neastîmpărul, cu dinadîns:
Nebune sînt? Ori ce le-a prins
40 De stau așa pe-afară?

Izbindu-și pînea-nviforat,
Bătu cu ciudă din picior
Și repede-a plecat.
S-a poticnit de-un lemn în tindă
45 Și-și mai făcu miniei zor.
Dar unde-or fi? De joc li-e dor?
Pe unde-or fi, de maica lor,
Ce horă au să-ntindă!

Dar cînd ajunse la prilaz
50 A stat năuc, și-un sloi părea
Că-i trece peste-obraz.
Vedea-n năprasnica-i mirare
Cum una pe-alta se ținea
În brațe strîns și nu-i venea
55 Răsufletul, că le-auzea
Plîngînd ca la-ngropare!

PRUTUL

— Prutule, tu vii turbat
Și cu singe-amestecat,
Și n-ai pace și-alinare
Și n-ai loc cum vii de mare:
5 Ce ți-e iar de spumegare?
Și-aduci arme ghintuite,
Trupuri de voinici ciuntite,
Steaguri de oștiri păgine
Și cai roibi fără de frîne!
10 Iar de maluri tu izbești
Capete moldovenești
Și prin rădăcini încurci
Bărbi cărunte, bărbi de turci!
Spune, Prutule, măi frate,
15 Spune-mi, ale cui păcate?

— Oliolio! Voinic durut!
De când sint pe lume Prut
Ce văzui n-am mai văzut!
Cît cuprinzi cu ochii-n zare
20 Numai tunuri, numai care,
Numai turci bătrâni călare,
Numai turci, numai cazaci.
Multă-i frunza pe copaci,
Dar de stai și seama faci
25 Tot erau mai mulți cazaci.
Barba lor bătea-le briul
Și țineau cu dinții friul,
Pe-unde trec ei duc pustiul!

Și cînd i-am văzut, creștine,
 30 Că iau calea către mine,
 Și cînd le-am văzut mai bine
 Ochii cu fulgerătura,
 Pletele cu zbîrlitura,
 Bărbile cu-nclăcitura,
 35 Eu de maluri m-am izbit
 Prins de friguri și-ngrozit,
 Că mi se negrea vederea
 Și mi se topea puterea
 Și-amărit steteam ca fierea!

40 Dar cînd mă-ntorsei spre deal,
 Maică, ce văzui pe mal!
 Cît ai face cruce-o dată,
 Măre iacă mi s-arată
 Moldoveni, știuții mei,
 45 Prăfuiți și puținței
 Nici să nu te uiți la ei —
 Și veneau, veneau, veneau,
 Turcii-n lărbi bolboroseau,
 Că pe mal ei ce-ți vedeau?
 50 Vedeau fulgeru-n picioare,
 Alb de arme lucitoare
 Și-nfrățit cu sfintul soare,
 Vedeau vodă bogdănesc:
 Dare-ar Domnul să trăiesc
 55 Să mai stau să-l mai privesc
 Zările-alergîndu-le,
 Vifor măsurîndu-le
 Fulger despîcîndu-le!
 Calu-n vînt i se-ncura
 60 Prin urdii îmi fulgera,
 Brazdă-n urmă-i revărsa,
 Brazda roșie-nflăcărată
 Tot cu sînge-amestecată —
 N-am mai văzut niciodată!
 65 Iar cel vodă bogdănesc
 Da năvala-n căzăcime,
 Și da proașca-n tătărime,
 Iama prin ianicerime,

70 Și prin deset năvălea
Desetul de mi-l rărea
Și, pe turci cum îi izbea,
Zărea nu-i mai încăpea!
Și-mi părea de-atîta bine
75 Că vedeam că vremea vine
Și-au să-ncapă ei și-n mine!

Oliolio, ce pui de leu!
Dragă-i fu lui Dumnezeu
Și mult bine-a mai avut
80 Mama care l-a născut!
Că-l vedeam cum umblă roată.
Și-alerga cîmpia toată,
Luînd gloată după gloată
Și-mpingîndu-le mereu
Tot încoa' spre-adîncul meu!
85 S-au încăierat pe mal
Om cu om, și cal cu cal,
Și din piepturi se izbeau
Și cu dinții se rupeau,
Și grămezi-grămezi cădeau.
90 Morții-mi închideau cărarea,
Sîngele îmi mărea vărsarea,
Groaza-mi mai creștea turbarea.
Și de aceea vin urlînd
Arme, steaguri aducînd
95 Și cai roibi fără de frîne
Și stăpîni de oști păgîne.
Și de-aceea vin turbat
Mînios și spumegat
Că de-atîta uluire
100 Nu mai pot să-mi viu în fire!

DECEBAL CĂTRĂ POPOR

Viața asta-i bun pierdut
Cînd n-o trăiești cum ai fi vrut!
Și-acum ar vrea un neam călău
Să-arunce jug în gîtul tău:
5 E rău destul că ne-am născut,
Mai vrem și-al doilea rău?

Din zei de-am fi scoborîtori,
C-o moarte tot sintem datori!
Totuna e dac-ai murit
10 Flăcău ori moș îngirbovit:
Dar nu-i totuna leu să mori
Ori cine-nlănțuit.

Cei ce se luptă murmurînd,
De s-ar lupta și-n primul rînd,
15 Ei tot atît de buni ne par
Ca orișicare laș fugar!
Murmurul, azi și orișicînd,
E plînsed în zadar!

Iar a tăcea și lașii știu!
20 Toți morții tac! Dar cine-i viu
Să ridă! Bunii rid și cad!
Să ridem, dar, viteaz răsad,
Să fie-un hohotit și-un chiu
Din ceruri pînă-n iad!

25 De-ar curge singele pirău,
Nebiruit e brațul tău
Cînd morții-n față nu tresari!
Și însuți ție-un zeu îți pari
Cînd rizi de ce se tem mai rău
30 Dușmanii tăi cei tari.

Ei sint romani! Și ce mai sint?
Nu ei, ci de-ar veni Cel-sfînt,
Zamolxe, c-un întreg popor
De zei, i-am întreba: ce vor?
35 Și nu le-am da nici lor pămînt
Căci ei au cerul lor!

Și-acum, bărbați, un fier și-un scut!
E rău destul că ne-am născut:
Dar cui i-e frică de război
40 E liber de-a pleca napoi,
Iar cine-i vînzător vîndut
Să iasă dintre noi!

Eu nu mai am nimic de spus!
Voi brațele jurînd le-ați pus
45 Pe scut! Puterea este-n voi
Și-n zeii! Dar vă gîndiți, eroi,
Că zeii sint departe, sus,
Dușmanii lingă noi!

FRAGMENT

În vale văd căscioara cu streășină de brad;
Aud, tirziu prin noapte, păraiele ce cad
Cu vuiet de pe dealuri; și-ntinsele păduri
În cor își cîntă doina, cu zeci de mii de guri.
5 Acum un trăsnet frînge cu hohot repetat
Un brad din fața casei.

De vuiet deșteptat
Tresar și-n chinul spaimei fiorii mă cuprind
Că nu te văd prin casă. Dar iată, vii zîmbind,
10 Și caldă-ți simt suflarea pe-obrazul rece-al meu.
— „De ce să-ți fie frică? E sfîntul Dumnezeu
Din cer, și-acum vorbește cu brazii pe pămînt!
A lui e și furtuna, și-ai lui, iubite, sînt
Și brazii. Și nu face El rău la ce-i al Lui...”
15 Parcă știam eu asta, și nu-ndrăzneam s-o spui!
De ce să-mi fie frică?

Te pleci și mă desmierzi;
De drag, o dragă mamă, mă afli și mă pierzi
Din ochi; îmi iei o mîină și-n mîina ta o stringi
20 Și-mi faci cu dînsa cruce pe piept, și parcă plîngi.

Iar azi tu plîngi într-una... Ori poate-așa cred eu,
Căci azi tu-mi ești departe, și tu și Dumnezeu!

PE DEAL

I

Ah! e mult de-atunci! Cărarea
Netedă pe deal urca;
Dealul plin de flori era
Și albastră zarea.

5 Azi poteca e urită,
Face cotituri în drum,
Dealul e cu spini acum,
Zarea mohorită.

10 Nu mai sînt copii s-alerge
După cuiburi, după flori!
Și pe culmi, în sărbători
Nimeni nu mai merge!

II

15 Mai trăiești, și-ți merge bine,
Vechi străjer? Nu m-ai uitat?
E de mult de cînd n-am stat,
Ulmule, sub tine.

20 Tot aici? Amar e gîndul,
Vecinic nemișcat să stai;
Vezi, de-atunci eu alergai
Lumile de-a rîndul!

Ce te miri? Eu viu, firtate,
Trist așa și liniștit —
Sînt bătrîn! M-au obosit
Căile-alergate.

25 Tu cîntai, și-n depărtare
Eu priveam rizînd pe lunci:
Eu m-am cumișit de-atunci,
Rîd așa de-arare!

III

30 Iar de-aici, din zarea culmii,
Șir de dealuri eu privesc;
Culmea lor o-mpodobesc
Ca și tine, ulmii.

35 Satu-n vale pe-o colină,
Mic și vesel: colo-n fund,
Uite-l verde și rotund
Nucul din grădină!

40 Iar, pe sub colină, riul
Curge-ncîns pe lingă ea
Tocmai cum pe draga mea
O încinge briul.

Și zburdalnic de pe coaste,
Gureșe păraie cad;
Plopii stau pe mal, la vad,
Ca soldații-n oaste.

45 Plopii! Mă cunosc ei bine.
De copil!... Acum șoptesc,
Dau din cap și lung privesc
Buimăciți spre mine.

IV

50 Iată luncile nainte;
Gardul țarinei mai sus!
E nebun! Ah, mi-am adus
Și de ast-aminte.

Gardul, în copilărie,
Vecinic l-am asemănat
55 C-un nebun care-a plecat
Razna pe cîmpie.

Și rideam, făcîndu-i glume;
El tăcea răbdînd mereu.
Cîte n-am văzut și eu
60 De atunci pe lume!

Am văzut, mînați de soartea
Vremilor, băieți sărmani
Alergînd pe la dușmani
Ca să-și afle moartea!

65 Gardu-n zări rizînd s-afundă,
Și mă tem a-l mai privi:
Azi, sarcastic, el ar fi
Gata să-mi răspundă!

V

Pe sub marginea pădurii
70 Boii pasc pe lîngă car;
Din pădure geme rar
Zgomotul săcurii...

Văd, în zori, cum merg s-adune
Mure fetele: doinesc,
75 Rîd pe drum și hohotesc
Ca nește nebune.

Albe poartă-n mini cofițe;
Albe rochii fluturînd,
Fug pe dealuri scuturînd
80 Roua din cosițe.

E duminică. Din vale
Se ivesc răzleți flăcăi,
Toți își fac pe-ascuns din văi
Către codri cale.

85 Sus senin și jos verdeață!
Ce cuminte-i să trăiești,
Cînd ți-e dat să stăpînești
Numai o viață!

Mai demult... ah, toate-acestea
90 Mai demult s-au întîmplat —
Să nu-ntrebi ce-a mai urmat
Cînd s-a-nchis povestea!

VI

Dar auzi... ce jalnic cîntă
Clopotele-acum în sat;
95 Glasul lor e-ndurerat,
Ruga lor e sfîntă.

Ele plîng, și mi se strînge
Inima cum stau și-ascult,
Ele plîng și tot mai mult
100 Prin văzduhuri plînge.

Nu-i nimic, nimic în fire
Mîngios ca glasul lor!
Iat-am tresărit ușor
Ca de-o nălucire.

105 Îmi părea că după mine
Cîntă ele — și sint viu!
Doamne, și-mi era-n sîeriu
Negrăit de bine!

VII

Toți au dreptul cîteodată
110 Să se piardă-n aiurări!
O, dar nu pentru visări
Ni-e viața dată!

Uite, graurii pe luncă,
Veseli, fericiți ce sînt!
115 Șoimul se rotește-n vînt
Și spre ei s-aruncă.

Ei poeți sînt ai cîmpiei,
Șoimul este-al lor despot —
120 Firea lumilor e-n tot
Chipul tirăniei!

Legea ei e-nlăntuirea
Unui șir de nedreptăți:
Dar eu văd de-atîtea dăți
Ce cuminte-i firea!
125 Numai prin nedrept ea poate
Pe cei slabi să-i facă treji,
Pe fricoși bărbați viteji,
Dînd schimbării toate.

VIII

Nu mă plîng! Îmi pare mie
130 Uneori că sînt invins,
Sufletul mi-l simt cuprins
De melancolie.

Iar atunci îmi vine plînsul.
Sînt copil, și plîng ușor!
135 Plînsul meu e-al tuturor;
Ce păcat e-ntr-însul?

Cînd mă văd în prada sorții,
Plîng — eu știu! — dar nu mă plîng!
Mă-ndoiesc, dar nu mă frîng
140 Gîndurile morții.

Soartea pe nedrept mă bate:
Poate e mai bine-așa!
Iată, suferind, voi da
Șoimului dreptate!

145 Plîng? Dar lingă leagăn cîntul
Mamei de-obicei e trist —
O, eternule psalmist,
Mare ți-e cuvîntul!

150 „De durere, chin mi-e somnul;
Foc și fiere traiul meu:
Dar tu laudă mereu,
Suflete, pe Domnul!“

CORBUL

Murind pe cruce să trudea
Să ție ochii-n sus spre soare,
Dar fruntea lui singerătoare
Încet-încet spre piept cădea.
5 Iar mă-sa mîinile-și fringea
    Țipînd deodată: — „Moare!”

Atunci veni un corb zburînd
Cu crocnet spre Mintuitorul,
Deasupra Lui oprindu-și zborul,
10 Da reate și țipa flămînd.
Mario! Junghi e al tău gînd
    Și fulger ți-e fierul!

Cu fața albă ca de var,
Spre corb ea-și înălță cuvîntul,
15 Izbînd cu mîni întinse vîntul
Spre el, dar le izbea-n zadar:
N-avea puteri, de mult amar,
    Și n-o ținea pămîntul.

Atunci Hristos și-a ridicat
Spre corb privirea milei sale
Și ochii-i s-au umplut de jale.
Un zîmbet trist i-a luminat
Din ochi pe chipu-i singerat,
    Și-apoi privi la vale

25 Spre mă-sa și, cu glasul frint,
A zis: — „Știa el, de ce vine!
O, lasă-l, mamă, lângă mine;
Că de-nsetat și-aprins ce sint,
Cum face el din aripi vînt
30 Îmi face, mamă, bine!“

Ea blestemînd la corb privea,
Căci el pîndea pe Crist să moară,
Și-l fericea dintr-altă oară,
Căci singur el lui Crist făcea
35 Durerea cea nespus de grea
Să-i fie mai ușoară!

BALADĂ

Sint eu de vină, mamă,
Sint eu de vin-acum?
El m-a-ntilnit odată
În zori de zi pe drum;
5 Glumind m-a strîns de mîină,
Și ce-i dacă m-a strîns?
Sint eu copilă mică
Să-mi fac din glumă plîns?
Era să-l las, măicuță,
10 Cu gluma și să tac,
Era să țip obraznic,
Ori ce era să fac?

Și tot pe mine, biata,
Și vină și ponos!
15 Eram chemați la nuntă
Și n-aveam briu frumos,
Că n-ai voit să-mi cumperi,
Dar el mi-a cumpărat.
Și ce-i un briu? Și-n urmă
20 Eu nici nu l-am rugat.
Era să merg la nuntă
Ca cei din neam sărac,
Să fiu de ris în lume?
Ori ce era să fac?

25 De ce-mi arunci tu vina,
Tot vină cu păcat?
El m-a oprit în cale
Pe lunci și m-a-ntrebat
Pe unde-i bietul tata?
30 Și-i vesel, sănătos?
Și m-a-ntrebat de tine,
Așa de prietenos.
De bine când mă-ntreabă,
Eu cum era să tac?
35 Să-l las în drum cu vorba,
Ori ce era să fac?

Și-acum întreagă vina
Pe mine tu o pui!
El m-a-ntilnit pe punte,
40 Și știi tu felul lui:
M-a strîns de peste brațe
Să nu le pot mișca,
Și nu-mi lăsa răsuflet,
Așa mă săruta.
45 Te zbați, dar tu ești slabă,
Și puntea toată sloi:
Cădeam, ferește Doamne,
Sub gheață amindoi!

Și-acum, tot eu, sărmana,
50 Cu vina m-am ales!
Că nu-ți venise vaca
Și-n cale-i m-ai trimes.
El, iată-mi-l că vine
Să-mi fie soț în crîng;
55 Era-ntuneric beznă,
Și nu vedea că plîng.
Și-apoi... să-mi spui pe suflet:
Era să las pe plac
La lupi în codri vaca,
60 Ori ce era să fac?

DIN ADÎNCIMI

Din adîncimi fără de margini
A răsărit pe cer o stea;
Și triști, nemișcători de-a pururi,
Aprinșii sori priveau la ea.

5 De la-nceput, de cînd e lumea,
Izbită ea prin spațieri reci
Să duce-ntr-una, să tot duce
Și se va duce-n veci de veci.

10 Se scuturau, gemînd prin noapte,
Din visuri deșteptații sori
Ca să-și mai scuture uritul,
S-alunge-ai frigului fiori.

15 Și se uitau cu jale-n drumul
Pierdutului drumeț acum —
O, de-ar putea și ei vrodată
S-alerge-n veci pe-același drum!

20 Căci ei de la-nceputul lumii
Stau solitari în gol așa
Și-n lungul cel de veci al vremii
Ei tot pe-același loc vor sta.

Dar nu știau că steaua-n treacăt
Își plînge-amarul ei noroc,
Că, de-obosită, pizmuiește
Pe cei ce stau etern în loc.

NEBUNUL

— „O vād, o vād! Departe-n vāi,
Cu groază-n suflet, Tatā sfint,
Cu părul despletit în vînt —“
Și ochii lui s-aprind vāpāi.

5 — „Te-nșalā, Medre, ochii tăi;
Nevasta ți-e-n mormînt.“

— „Și mînile-i de mijloc țin
Copilu-n aer ridicat;
Și-alearg-așa, ținînd prin sat —“
10 Și glasul-i slab de plîns e plin.

— „Ce gînduri fāră rost îți vin!
Copilul e-ngropat!“

— „Și-mi arde casa! Limbi de foc
Ard lumile lui Dumnezeu;

15 Cad birne-aprinse-n capul meu —“
Privirea-i stā țințitā-n loc.

— „Ei taci acum! Ai fost proroc
Destul, nu fi mereu!“

— „Sînt cu săcure... și-mi vor izbi
20 Săcurea-n cap, cā sînt ocnași!

Ești tata meu, să nu mă lași —“
Și-acum fricos în jur privi.

— „Sā nu te temi! Ei n-or veni,
Cā-n jur ei au ostași.“

25   Și tata strîns de piept ținea
Pe fiul său. Ofta duios,
Dar lung și crunt de nemilos
În ochii fiului privea.
Iar fiul tremurînd stetea,
30   Plecîndu-și ochii-n jos.

Era voinic. Ar fi putut
S-arunce-n văi așa ca-n joc
Pe tată-său, dar sta pe loc
Cu teama cînelui bătut.
35   El toate, toate le-a pierdut,
Băiat fără noroc!

— „Cînd îl vedeam pe punte-n sat,
Treceam pe-alături prin pârâu.
Eu bine lui, el mie rău —“
40   Vorbea cuminte și-așăzat.
— „Era el, Medre, supărat
Pe tine, de flăcău.“

— „Ei, cînele! De m-a voit
Pe mine fata, nu pe el,
45   Sînt eu de vină? Ba de fel —“
Și-acum vorbea grăbit-grăbit.
— „Ei, iar te-aprinzi! E un mișel,
Și lasă-l, că-i ocnit!“

— „Sub țîța stingă vreau să-i pui
50   Cuțitul... da, să-l potrivesc,
S-apăs și-apoi să-l învîrtesc —“
Și iar ardea privirea lui.
— „Ei taci acum! Să nu mai spui
De el, că te lovesc.“

— „Să-mi horcăie, cînd i-oi fi pus
Pe piept genunchii amîndoi;
Eu vreau să plec să-l văd, apoi —“
Acum sări turbat în sus.
— „Stăi, Medre, stăi! Sărac de noi,
60   Ce gînduri te-au răpus!“

E ripă-n fața lor. Tirînd
Pe tată-său, care-l strîngea
De mijloc și-n zădar proptea
Picioarele-n nisip, cătînd
65 Să-l ție-n loc, acum urlînd
Spre ripi el se ducea.

Un scurt, sălbatic sforăit
Pe nări, e glasul luptei lor;
Se-ncleaștă teama de omor
70 Cu furia: se duc grăbit,
Și-acum pe ripi s-au prăbușit
Și tată și fecior!

ROATA MORII

Stăteam pe gânduri eu și gloata.
La roata morii ne uitam
Și de-n zadar ne frământam,
Că de-adevăr noi tot nu dam:

5 De ce să-nvirte roata?

— „Păi, nu-nțelegi tu românește?
Vezi scocul?“ — „Văd“. — „Și ce-i pe scoc?“
— „E apă.“ — „Bun! Stă apa-n loc?“
— „Ba vine.“ — „Ei, acum cioc-poc
10 Și roata să-nvirtește!“

Moraru-și scutura luleaua
Rizind. Avea el azi ce-avea
Căci alte-dăți cînd ne vedea
În jurul morii ne făcea

15 Primire cu nuiaua.

Eram voioși că sta s-asculte
Și ne spunea ce e, ce nu-i.
Dar cum era puțin năprui
Făcea ca din cioc-pocul lui

20 Să nu-nțelegem multe.

— „Da' roata carului ce face?
Se-nvirte?“ — „Da.“ — „Ba cum, ehei!
Se-nvirte ea de capul ei?“

— „Ba, cînd o-mpingi.“ — „Eu ce spusei?
25 Se-nvirte-așa, și pace.

Iar roata ici... o-mpinge apa.“
Acum noi toți am hohotit.
Morarul ăsta e smintit:
Cînd vrea să doarmă pe-odihnit,
30 El pat își face grapa!

Că de-ar împinge-o, ea nebuna
S-ar năpusti, ieșind din scoc,
S-ar duce pe pîrău cioc-poc —
Dar uite, roata stă pe loc
35 Și totuși umblă-ntr-una.

— „Ei, bat-o Dumnezeu s-o bată!
Dar cum să plece dac-o legi
De moară, mă! Nu mă-nțelegi?
Cu voi nu mintui zile-ntregi:
40 Ea stă, că e legată!“

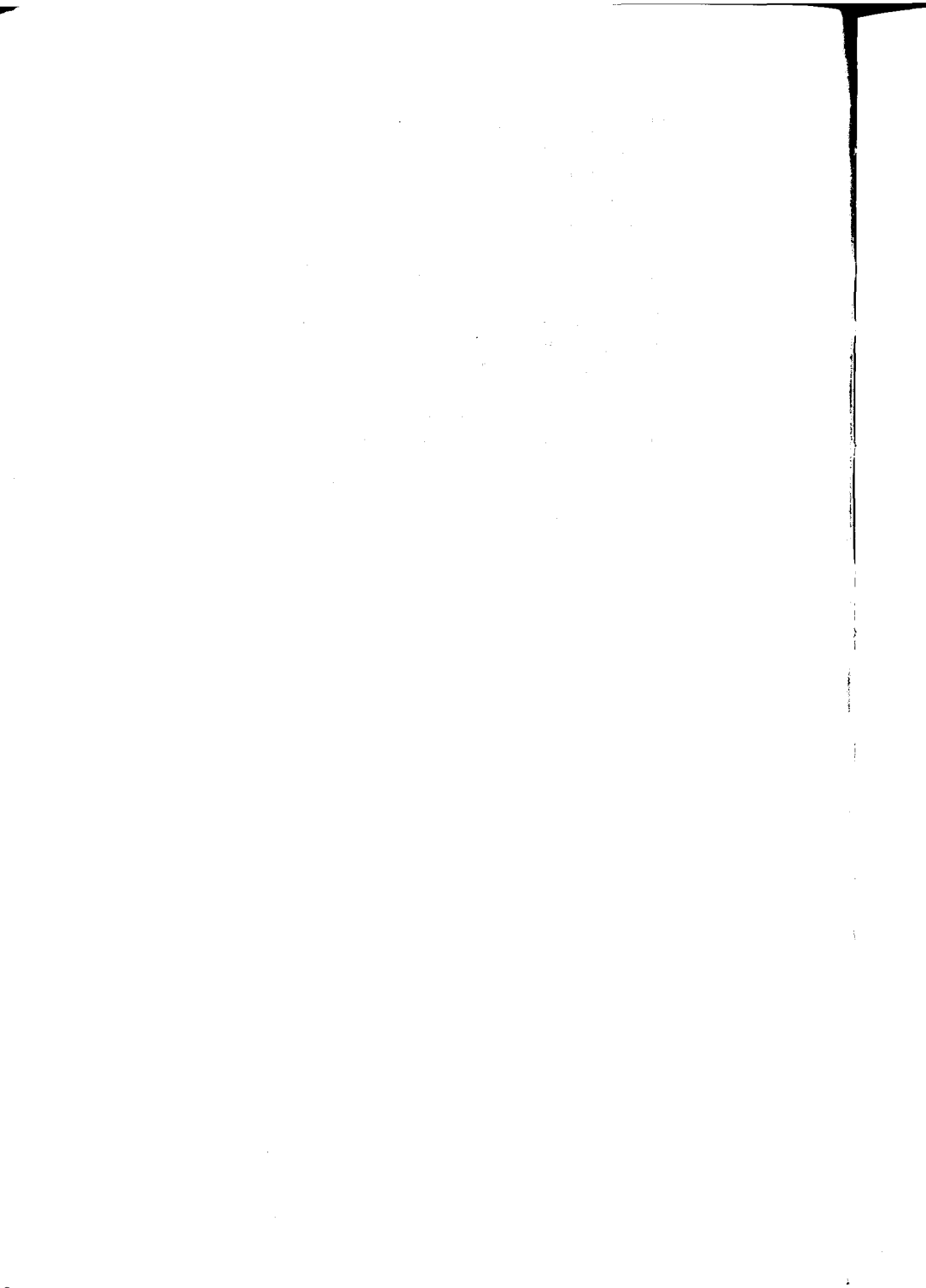
Să-ți faci acum, creștine, cruce!
Priveam cu spaimă la morar.
O legi? Și stă! Dar e-n zadar!
Și roata doar o legi la car,
45 Și ea se duce, duce!

— „Se duce roata? Bun, dar carul?
El stă pe loc ca mine-acum.
El fuge crezi? Ba nicidecum,
Fug numai roțile pe drum —“
50 Ei, zi: nu-i prost morarul?

Și ne temeam să nu ne bată,
Că prea l-am zăpăcit de tot.
Păi carul stă? Minciuni de-un cot!
Ba carul fuge ca netot
55 Cu roatele deodată!

— „Am zis că nu? Ba, fuge doară —“
Ei, fuge, vezi! Știam și noi.
De ce n-o ia la fug-apoi
Și moara ta cătră zăvoi
60 Cu tot ce e prin moară?...

- Moraru-și puse-n sîn luleaua,
Tăcut și grav: se pregătea
La sfat cu noi altfel să stea;
Și ce dovadă-i trebuia
65   Mai bună ca nuiuaa?
- Iar ce-a urmat la ce-aș mai spune?
Noi n-am ajuns la nici un rost.
Tu zici: — „Erai, băiete, prost,
Și roata pentru tine-a fost
70   A patra dimensiune!“
- Și-apoi? Eu văd și astăzi gloata
Făcînd așa! Tu nu-ntilnești
Atîtea fapte omenești,
Le vezi, le-auzi, și te crucești
75   De ce se-nvirte roata?

DIN POVESTE

LEGENDA RÎNDUNELEI

Din zori, de cum s-aprind,
Tot cîntă rîndunica
Sub streșini ciripind —
Era și fată mare
5 Și mindră de-a cătare
Și-apoi, pe lingă toate,
Și fată de-mpărat.
Ușor se duce nume
De-un lucru bun în lume,
10 Dar mai ușor de-un lucru
Frumos cu-adevărat.
Și-n toată lumea vestea
Î-a mers, cum merg de-acestea
Cînd trec din gură-n gură
15 Grăbit din sat în sat.

Dă roate șoimu-n zbor
Și țipă rîndunica
Și n-află ajutor.
Cum vin în șir cocorii,
20 Venit-au pețitorii:
Ieșea din casă unul,
Iar celălalt intra.
Și ea și-a plîns durerea:
— „O, dă-mă cui ți-e vrerea,
25 Măicuțo, dar străină
Departa nu mă da!“
Și-n ciuda bieteii fete,
Ea, vitrega, o dete
Străinilor de-acolo,
30 Veniți de undeva.

Cad fulgi pe cimpul gol
Și plînge-o rîndunică
Pierdută dintr-un stol —
Pe-un larg adînc al mării
35 Spre-adîncul larg al zării
Să duc corăbii multe
Cu fata de-mpărat.
De-amar ea nu mai poate:
Inelul scump și-l scoate,
40 Din deget, și-l aruncă
În marea ce-o străbat.
— „Atunci, să știi tu bine,
Vom mai vorbi cu tine,
Cînd mi-or găsi inelul.“
45 Iar mirele-a-nghețat.

La cuib venind acum,
Sfărmat găsi ea cuibul
Iar pui morți în drum —
Ea blindă se supune
50 Și face tot cum spune
Bărbatul ei, și-n toate
Nu-i dă nici un cuvînt
De plîngere; nu-și frînge
Nici mînele, nu plînge,
55 Ci rabdă datul sortii.
Dar, tare-n jurămînt,
E mută a ei gură:
Nici dragoste nici ură
N-arată, ci rămîne
60 De-a pururi un mormînt.

Prin pomi sînt lațuri mii,
Prin aer zboară șoimii,
La cuib pîndesc copii —
Și iată! azi răsună
65 De multă voie bună
Palatul tot; cu vuiet
La rege robii vin.
Un pește-au prins în mare
Și-n el, în bună stare,

70 Inelul scump al doamnei.
I-l dau, de singe plin!
Stăpînul il privește
Și vesel se pornește
La doamnă-sa să-i spuie,
75 Scăpat de-atita chin.

Aripele i-au frint,
Se zbate-acum de moarte
În țărână, pe pămînt —
— „De-acum tu nu mai plinge!“
80 Și-n brațe el o strînge.
Cu mîna cea purtată
Prin singe pe inel,
Bărbia el i-o prinde:
Dar brațele-și întinde
85 Cu țîpet doamna-n aer,
Uitîndu-se la el.
Iar brațele-i deodată
În vînt încep să bată,
Mișcări pîrînd de aripi
90 Cu umblet ușurel.

Și s-a nălțat în vînt
Deodată rîndunica!
E negru-al ei vestmînt,
Că-n negru se purtase
100 De cînd se măritase!
De atunci ea vesel zboară
Pe dealuri și pe lunci
Și-ntr-una ciripește
Și-ntr-una povestește
105 Tot ce-a tăcut o viață
De jale și de munci.
Și cum fu desmierdată
De-o mină-nsingerată,
E gîtul rîndunelei
110 Ca singele de-atunci.

IDEAL

I

Venise fata de-mpărat
Cu alte fete pe-nserat
S-aducă apă din izvor —
Din zări un tânăr călător,
5 Sosind pe-acolo, s-a rugat
Să bea din cana lor.

Iar fata de-mpărat i-a dus
Cofița ei; și cînd i-a spus
Flăcăul cel dintii cuvînt,
10 Ea să uită speriată-n vînt,
Și ca certat-apoi și-a pus
Privirile-n pămînt.

— „Aș vrea, ca și la-ntorsul meu,
Să fii aici să-mi dai să beu —“
15 Iar ea, tot nemișcată stînd
Cu ochii-n jos, și tremurînd
De lupta ei, tîrziu și greu
Rosti sfioasă: — „Cînd?“

— „Și mîine poate... mai tîrziu...
20 Ori peste-un an! Nici eu nu știu.
Sînt fiu de crai. Cărarea mea
Pe-aici va fi... Ne vom vedea:
De-acum iubitul tău să fiu,
Iar tu iubita mea.“

25 Apoi plecă în grabnic pas...
Avea atîta dor în glas!
Era voinic și tinerel,
Înalt și tras ca prin inel:
De-atunci și ochii i-au rămas
30 Și inima la el.

II

Și fata de-mpărat veni
Și-a doua zi, și-a treia zi,
Și-n toate zilele pe rînd,
Încete clipe numărînd,
35 Tot aștepta doar o veni
Flăcăul mai curînd.

Grăbitul soare scăpăta,
Și fata tot acolo sta;
Și Noaptea umedă din văi
40 Venea pe-ntunecate căi;
Tirziu în noapte-abia pleca
Și fata la ai săi.

„O fi bolnav! O fi murit!
O, Doamne, el ar fi venit
45 De-atîta timp! mai știu și eu!“
Și doru-i plîngător mereu
Creștea, de presimțiri hrănit,
Din ce în ce mai greu.

Trecu și vara, și trecu
50 Și toamna, și pe văi căzu
Zăpada iernii, și-apoi iar
Sosi-nfloritul Cireșar —
Dar nici acum voinicul nu,
Doritul ei drumar!

55 — „Dar totuși, azi el va veni...
Nici azi nu vine... unde-o fi?
Dar mine va veni! Știu eu,
Că-mi spune inima! Și-al meu,
Al meu de-acum în veci va fi;
60 Ce bun e Dumnezeu!

Tu, vînt de seară,-n calea ta
Nu l-ai văzut venind cumva?
Și nici tu, nor, nu l-ai văzut
Prin multe lumi cîte-ai trecut?
65 Să-i spui, te rog, de-l vei afla
Că-l plîng și că-l sărut!

Să-i spui că florile din strat
Le ud și cresc mai răvărsat,
Dar florile pe-obrazul meu
70 Pălesc, că prea le ud mereu;
Și cîte-amaruri am răbdat
Știu, biata, numai eu!

Că pentru dinsul, că-l iubesc,
Părinții-n drum mă ocolesc
75 Și m-au gonit din casa lor;
Că toți ai mei azi nu mă vor!
Sînt singură, pe căi trăiesc,
Sînt singură, și mor!“

Treceau drumeți pe lingă ea,
80 Șoptind, dar fata nu-i vedea.
Treceau și zilele zburind,
Treceau și luni, treceau pe rînd,
Treceau și ani, ei nu-i trecea
Răbdarea, așteptînd.

III

85 Auzi! ca valuri după val
 Navalnic tropotit de call
 Și sună văile-ndrăzneț,
 O, ăsta e voinic drumeț!
 Și-n zarea lunei vezi pe mal
 90 Un tânăr călăreț?

— „Ochi dragi, de-atîta timp pustii!
 Mi-ai zis plecînd: aici să fii,
 Și-aici, aici tu mă găsești!
 Dar uite, obosit ce ești!
 95 Știam eu doar că ai să vii,
 Știam că mă iubești!

Dar ah, cît m-ai lăsat s-aștept!
 Dar unde-ai fost? O, spune drept!
 De-acum tu nu vei mai pleca,
 100 Să-ți lași plîngînd iubita ta:
 O, vino, strînge-mă la piept...
 Ce bine mi-e așa!

Și nu mă-ntrebi, ce plîns nebun
 Am plîns de-atunci? O, cum s-adun
 105 În vorbe-atîta gînd pribeag,
 Și cum să-ncep... O, dă-mi toiag!
 O, cît ești de frumos și bun
 Și cît îmi ești de drag!“

Dar n-a venit!... Și ea cu zor
 110 Oprea din drum pe călător,
 Rîzînd cu hohot îi spunea
 Povestea ei; apoi plîngea:
 Ei l-au văzut, dar ei nu vor
 Să-i spuie ce făcea?

115 Pe unde-i el? Nu s-a gătit
De-ajuns acum pentru nuntit?
O, nu! Pentr-un alai domnesc
Atâtea lucruri trebuie
Și-atîta vreme! N-a venit
120 Că-i tînăr și-l gătesc!

IV

Pe-atunci erau vlăstari în lunci
Copacii de-azi, și tineri prunci
Erau bărbații. Colo-n sat
Copile mici; ea le-a purtat
125 Pe brațe, și e mult de-atunci,
De mult s-au măritat!

Acum pe cirje să proptea!
N-avea puteri, și tot venea.
— „Pe-aici, pe-aici, e drumul lui...
130 E noapte-acum... ba încă nu-i...
L-am așteptat: atît aș vrea
Să pot de-acum să-i spui!“

Dar într-o seară ea simți
Că azi e cea din urmă zi:
135 Ori vine azi de undeva
Iubitul ei și-o va lua,
Ori dacă nu, cînd va veni
El n-o va mai afla.

Și n-a venit! Nici n-a-ncercat
Să se rădăce de-unde-a stat
Sărmana, căci de-ajuns simțea
Că-n veci de-acum nu va putea
140 Să plece, nu, și nemișcat
Sta sfîntă, și murea.

145 Veni atunci din răsărit,
Pe drum o babă. S-a oprit,
Căci auzise la izvor
Gemit ca de creștini cînd mor —
Și capul fetei l-a proptit
150 În poala ei ușor.

— „De jale pling... Nu pot să-nec
Amarul gînd că, iată, plec
Și n-am putut să-l văd măcar
O dată! Ah, e gînd amar!
155 Dar sus, în lumea-n care trec,
Al meu va fi el iar!“

Iar sfînta Vineri o privea
Cu milă. — „Uite!“ — zise ea —
— „Un veac de om tu așteptînd
160 Robit-ai fost de-un singur gînd —
De-ai fi știut tu, draga mea,
Aceasta mai curînd!“

El și-a uitat de ochii tăi!
De mult s-a-ntors pe alte căi,
165 Căci lui menire i s-a dat —
S-a-ntors de mult și s-a-nsurat;
Flăcăii lui au alți flăcăi:
E Negură-mpărat.“

A fost un gemet întreit
170 Din totul inimii pornit
Și-apoi o liniște de veci!
— „Din lumea asta într-alta treci,
Și nici nu știi, tu, om trudit,
Ce-i lumea-n care pleci!“

Și sfînta Vineri s-a plecat
175 Spre moart-apoi, i-a sărutat
Închișii ochi: — „Te depărtezi
Cu dragul gînd, că ai să-l vezi!
Oh, omule, ești înșelat
180 În toate cite crezi!“

A ta e mergerea mereu
Spre țintă — drum îngust și greu —
Dar ținta niciodată nu-i
A ta! Și-n gând tu tot ce-ți pui
185 E numai vis, căci Dumnezeu
Te poartă-n voia Lui!“

ȘTRENGARUL VĂILOR

Văzui prin văi al verii dulce vînt,
Ștregar frumos cum toți pribegii sint —
Tira mantaua-n urmă-i pe pămînt.

5 Plecînd vreo creangă-n drum o săruta,
Cînta o doină-ncet, și-ncet cînta
Culcatul cîmp de iarbă sub manta.

„Mi-a zis mai ieri al văii tînăr crin:
«Ai casă tu și frați, voinic străin,
Tu cel cu ochii rupți din cer senin?»

10 «Am mamă-n deal, și-albastră-i haina ei,
Dar n-are briu și-adună sfori de tei;
Iar tata-i dus să intre-argat la zmei!

15 O cas-avem și noi pe-un vîrf de scai,
Opt frați ce-i am s-au dus să vadă-n rai
De bea și-acolo vin popa Mihai.»

Ușor ce-nșeli pe-un crin nevinovat!
Puteam să-i spun că-s dascălul din sat
Și văr cu Por și Darie-mpărat.

20 De am, de n-am, mă mir ce-i pasă lui?
Nici eu nu știu de unde sint și-al cui,
Prin vămi eu nu dau seamă nimănu.

Eu sînt copil al codrilor de fag,
Alerg și cînt, și-n sîn aș vrea să bag
Să fie-al meu de veci ce-mi este drag.

25 În zori mă duc pe-o margine de riu
Și stau și scot cavatul de la briu,
Prin lan mă joc cu spicele de griu.

Cînd trec copiii, sub tufă eu mă string,
Deodată sar și sun tufișu-n crîng,
30 Și-mi pare-n urmă rău cînd bieții plîng.

Spre cei trudiți cu boare eu mă plec,
Pe fete-n șes cu glume le petrec,
Și-nvăț pe toți să cînte pe-unde trec.

Sărut neveste-n lunci și flori le-adun,
35 Străin cum sînt, ce-mi pasă ce le spun —
Hei, cucule, tu-mi ești tovarăș bun!

Grozav ce-mi e fălosul de stejar:
Să nu te văd pe-aici, copil ștregar,
Că-n lumea ta trăiești și tu-n zadar!

40 Hoho, stejare-al meu! Tu cine ești?
Pămîntului faci umbră, și vorbești
Cu norii-n dodii tu și-ndrugi povești!

Trăiesc și eu pe vrerea Celui-sfînt:
De n-ar vrea El să fie-n lume vînt
45 De ce m-ar fi făcut așa cum sînt?“

CUSCRI

Bătaia cea rară-n ceasornic
Acum a-ncetat.

Hatmanul se uită mirat
Deodată la marele vornic —
5 — „E vînt și pe ape-a-nnoptat!”

Dar ce-au fost acestea cuvinte,
Și-așa din senin?
Bînd focul spumosului vin,
Vorbeau de logodnă nainte,
10 Dorindu-și norocul din plin.

Și-acum ei deodată tăcură
Cu ochii-n pămînt.
Vorbi parcă glas din mormînt —
Ce vorbe-avu vornicu-n gură,
15 Cu noapte, cu ape, cu vînt?

Nici unul nu-ncearcă să rupă
Tăcerea. Le mor
Mărgelele vinului lor
În plina și-uitata-le cupă,
20 Și-un gînd li-e pe inimi zăvor.

E noapte și vîntul e rece
Și norii-s a ploi.
Mai steter-o vreme și-apoi
Hatmanul se scoală să plece —
25 Așa-s de-obosiți amîndoi!

Dar vornicul n-are-alinare.
 Scutelnici chemînd:
 — „Să-ncalece zece-n curînd!“
 30 Cu zece, el însuși călare,
 Dă pinteni și-aleargă tăcînd.

 Copitele sună prin noapte,
 Și-i vînt și e nor.
 — „Mai iute, voinici, că eu mor!“
 35 Mirați ei se-ntreabă cu șoapte
 De fapta stăpînului lor.

 Nu-i umblet, e goană nebună,
 Sălbatec un hop,
 Cum fug cei ajunși de potop —
 40 Deodată un tropot răsună
 Din stînga, de cai în galop.

 Răspîntia căii le-aduce
 Un stol cunoscut:
 Hatmanul! E parcă făcut!
 Prin noapte el unde se duce,
 45 De-ai săi slujitori petrecut?

 S-opriră din goană pe-o clipă
 Bătrînii boieri —
 Dar nu! Au fost numai păreri.
 Tăcuți ei s-alătură în pripă,
 50 Dînd goanei sporite puteri.

 Ei n-aveau nimic ce să-și spûie
 Și nu s-au mirat.
 Acum ei vedeau răsfirat
 Ce-amar li-e ursit să-i răpuie:
 55 E vînt și pe ape-a-nnoptat!

 Mai iute, mai iute! Prin ape
 De-a dreptul de tot.
 Luați-mi și Dunărea-not
 Și cine-i cu zile, să scapel
 60 Și-aleargă voinicii cît pot.

- Cînd soarele-un drum dimineții
Prin nori i-a făcut,
El numai pe doi i-a văzut,
Pe doi, că pe cale drumeții
65 Pe rînd de-oboșeal-au căzut.
- Mirat el vedea de pe-un munte
Ca dou-arătări
Alături boierii-călări
Și-a bărbilor Dunări cărunte
70 Săltîndu-le vîntu-n suflări.
- Depart-e-i petrece pe cale,
Îi vede c-abat
La dreapta spre marele sat
Și-n satul acela din vale
75 La casa cea mare-au intrat.
- La vornic e plînsat în casă
Și fum de făclii.
Alături, sărmanii copii
Dorm fără de suflet, pe-o masă,
80 Frumoși și cuminte că vii.
- Pescării pe apă-i văzură,
Pe-amurgul fatal,
Și-ntoarsă pe-o dungă de-un val
Zbătîndu-se luntrea, căzură
85 Și-acolo periră la mal.
- Tu-ți plînge-acum, vornice, fata!
Hatmane, pe-al tău,
Bocește-ți frumosul flăcău,
Dați chiote! Totul e gata,
90 Și-n umbră pîndește Ceas rău!

O NOAPTE PE CARAIMAN

Scoboară degrabă ciobanul
La tîrlă cu oile lui.
E seară pe culme, și nu-i:
Se-ntunecă-ncet Caraimanul
5 Cum nu-l mai văzui.

Stau neguri pe Jepi, pe Furnica,
Și neguri pe Vîrful-cu-dor:
Se lasă din umedul nor
Tăcerea și noaptea și frica
10 Pe culmile lor.

S-a stins după mucedă stîncă
Și ultimul roșu de-apus.
Deodată, cu soarele dus,
O noapte cumplită și-adîncă
15 Se varsă de sus.

Iar alta se urcă din vale
Cu spaima eternei tăceri —
Ah, cum a fost ziua de ieri?
Grozave sint, Noapte,-ale tale
20 Tăcute puteri!

N-aude urechea, nu vede
Nici ochiul nimic. Și de viu
Te pari îngropat în sicriu
Și sufletu-n tine se crede
25 Un pom în pustiu!

Așa înaintea creării
A fost tohu-bohu, socot:
Plutea peste-adînc Sevaot,
Și, neștiutor al mișcării,
30 Sta haosul tot.

Aici, în sălbateca noapte
Cunoști ce e vecinic și sfînt,
Ce soli ai vieților sînt
O rază și cîteva șoapte
35 Pierdute de vînt!

MUNTELE RĂTEZAT

- Muntele și-acum ascunde
Între nouri fruntea lui;
Trăsnet cînd prin stînci pătrunde
Dintre stînci și-acum răspunde
5 Vulturu-ngrijat de pui.
- Fiarele și-acum își cată
Sus prin codri adăpost,
Turme cînd pe culmi s-arată —
Însă vîrfu-i niciodată
10 N-o să fie cum a fost!
- Că pe culmi atunci, pe creste,
Uriași trăiau cumpliți,
Cu copii și cu neveste.
Noi știm numai din poveste,
15 Că-s acum de mult periți.
- Ici, pe-un munte, cite unul,
Altu colo-n pisc era;
Cînd vorbea, urla ca tunul;
Cînd fugea pe culmi nebunul,
20 Supt el locul tremura.
- Noi le știm, românii, toate,
Că trăiam și-atunci pe-aici.
N-aveam grija lor, nepoate:
Le păream prin vale poate
25 Niște biete de furnici.

Și trecură vremi, trecură,
Urișii puținei
Tot mai repede scăzură.
Cei din urmă cari văzură
30 Sfintul cer, îi știm pe trei.

Un flăcău și două fete;
Nimeni altu-n lung și-n lat.
Ele-umblau nemîngăiete
Și-ntre ele-o ceartă dete,
35 Cui să-i fie el bărbat?

Prețul fu, ca-n vremi trecute,
O cetate-n munți la nori:
Care-o va clădi mai iute.
Deci clădiră pe-ntrecute
40 Mînioasele surori.

Dar în dimineața-n care
Cea mai tinără-și avea
Gata turnul ei cel mare,
Ceealaltă-n supărare,
45 De pe-alt munte cum privea,

Fier de plug luînd în mînă
Azvîrli spre turn cu el,
Și-a izbit așa păgină
Zidul cel de-o săptămînă,
50 Retezîndu-l așa fel

Că și culme și cetate,
Cu flăcău și fată-n zbor,
Toate fost-au spulberate
Și prin văi întunecate
55 S-a nălțat mormanul lor.

Ea, cea singură-n viață,
Hohotînd porni acu
Și-a perit pe culmi prin ceață.
Dintr-această dimineață
60 N-o știm ce se mai făcu.

Noi, românii, știm aceste,
Că pe-aici ne-avurăm rost
Cînd trăiau capcîni pe creste:
Multe știm, că multă este
65 Vremea de cînd știm ce-a fost.

Vezi pe-un deal acolo satul?
Dealu-ntreg e un mormînt:
Piscul ras din Rătezatul.
Moarta fată și-ngropatul
70 Uriaș acolo sînt!

ȘARPELE-N INIMĂ

M-ai strîns ieri cu mînie-n crîng .
De brațul stîng —
De ce mă spui la toți că plîng?

5 „Să nu te văd cu vrun flăcău,
Că dai de rău!“
Dar ce, mă rog, sînt robul tău?

N-am plîns și nu te lăuda!
Am plîns, ba da,
Dar nu pentru mustrarea ta!

10 M-au întîlnit așa pe drum,
Mai știi eu cum,
Iar tu ești mînios și-acum!

Și-a fost și soră-ta cu ei;
Veneau tustrei,
15 Și-am stat puțin, și ce mai vrei?

N-am voie nici atît, eu nu?
Dar ce crezi tu,
Și ochii să mi-i scot de-acu?

Ai răsărit ca din pămînt —
20 Ei, Doamne sfînt,
Îți sînt nevastă, soră-ți sînt,

- De nu mă lași din ochi mereu?
Nu pot și eu
Să mă-ntilnesc cu cine vreu?
- 25 „De unde vii? Ce cat în prund?
Ce flori ascund?“
Ești mamă tu, ca să-ți răspund?
- Și-uitându-te și-n jos și-n sus
Scrișnind mi-ai spus:
30 „Săracă fată!“ și te-ai dus.
- Săracă! Dar de ce să fiu?
Pe suflet viu,
Cu nici o vină nu mă știu.
- Apoi de ce tot spui și spui
35 Că, de tăcui,
E semn că vinovată fui?
- Ce semn? Tăcui așa mereu,
Că-mi fu cu greu,
Și ce-ți puteam răspunde eu?
- 40 De-aș fi jurat pe-un rai de sfinți,
Tu, printre dinți,
Mi-ai fi răspuns la toate: minți!
- Că și ce nu-i și nu-i, tu vezi!
Te-nveninezi,
45 Și toate cite-ți par le crezi!
- Și-am plîns și ieri, gîndeam că mor
Că-mi tot dai zor
Să-mi afli vina-n fața lor.
- De ce mă chinuiești tu vrînd?
50 De ce ți-e-n gînd
Mereu să mă tot vezi plîngînd?

Vrășmaș de veci de te-aș avea,
Tu n-ai putea
S-acrești mai rău viața mea!

55 De-s rea, tu bate-mă să zac,
De-ți e pe plac —
Dar nu-mi scorni și ce nu fac!

CONCERTUL PRIMĂVERII

- Chiar acum din crîng venii
    Și c-o veste bună!
Iarăși e concert, copii;
Merg și eu, și tu să vii,
5   Mergem împreună.
- Vrei programă, lămurit?
    Stăi puțin să caut.
Cucul, un solist vestit,
De printr-alte țări venit,
10   Va cînta din flaut.
- Cîntăreața dulce-n grai,
    Cea numită „perla
Cîntăreților din mai“,
Dulce va doini din nai
15   Multe doine mierla.
- Va-ntona apoi un psalt
    „Imnul veseliei“
Corul dintr-un fag înalt.
Vor cînta-n sopran și-n alt
20   Graurii cîmpiei,
- Turturelele-n tenor,
    Și-alte voci măiestre,
Toate după glasul lor.
Vor urma dup-acest cor
25   Fel de fel de-orchestre,

Da roata carului ce face?
 "Se'nvîrte?" - "Da." - "Da cum, chei!
 Să'nvîrte ea de capul ei?"
 - "Da, când o'mpingi." - "Lucespues
 Să'nvîrte-asa, ei pace."

"Dar roata ici... o'mpinge apa."
 Acum noi toti am hohotit.
 Moravul ăsta e smintit,
 Când vrea să doarmă pe-odihnă
 Atunci întoarce grape!

"Lă de-ar împinge-o, ea nebuna
 S'ar năpusti, erind din sece,
 S'ar duce pe parău cioc-poc -
 Dar uite, roata stă pe loc
 Și totuș umbra'ntr'una."

Li bat-o Dumnezeu i'o bată! 139
 Dar cum să plece dai o legi
 De moară, mă! Nu mă înțelegi?
 Cu voi nu măntui țile întregi:
 La stă, că e legată!"

Moara coșbucienilor... Rota morii

Ștângarul văilor

Văiezi prin văi al vântului dulce vânt,
 Ștângar frumos cum toți pribegii sunt -
 Treci mântășă în urmă-i pe pământ

Plăcând mi-o escanță în drumu o răzuită,
 Cântă o doamnă în t, și nece cântă
 Culeatul câmp de iarbă sub manta

Mi-a zis măierii al văii tui - erin
 Mi cară tu și frate, voiune străin,
 În col cu ochii ruși din cer senin

Am mamă în deal și albastră - haină ei

186
 Dar n'are brâu și-adună sfârșit
 Tar tata - i dus să intre - argat la smei!

Al cară avem și noi pe-un vîrf de scări,
 Opt frate co-i am și au dus so vada în rai
 De bea și-aole vin popa Mihail...

„Mor ce nge” pe-un con învinovat!
 Citeam să - spun că o dărețul din sat
 Și văr cu lor și țarie - împără!

De am, de n'am, mă nure co-i pasă lui?
 Mici eu nu știu de unde sînt și - al eu,
 Tui vânie eu nu dau seama în mîinii

Lu sînt con și codri lor de bag,
 Merg și cînt și n'au as vrea să bag
 La bu - al meu de veei co-nu ei drag -

185

In cori mă duc pe o marquis de tui
 și stau și seot cavalerul dela tui.
 Prin lași mă joc cu spiciale do grăi

Când trec copul, sub tufă eu mă string,
 Do odată rar și sun lufiqn 'n crâng,
 și - mi pare 'n urma rău cămă bictu plâni

Ipse cii trudită eu boare eu mă plec
 Po heta 'n ser eu glume lo petrec
 și măt pe totă să cânte pe - unde trec.

Sănu te n lumci și flori lo adun,
 și cium cumi sut, co - mi pară co lo spun -
 Alei cucule, tu - mi estă lărasăi bun

Acu co - mi e bilozul de stegar
 și nu te vâd pe - uei 'n pil strengar
 Că 'n lumca la înăst și lu vradar

186

Hoho, stegar - al meu! Tu cine est?
 Pământului faci umbra și vorbești
 lu noii 'n doții tui, și 'ndruși povest!

Trăsc și eu pe ureca celui - stint
 De n'ar urea El sa fie 'n lumca vint
 De ce n'ar fi săcut așa cum int?

Ștregarul văilor, Biblioteca Academiei, Fondul Coșbuc

1

De mureș și mig
 și caraiman
 frezii năst de mureș și vâș
 fo galele crește - ale lui
 în prode și celo cibaraul

2

nu se regim pe țepi, pe Turnea,
 și neguri pe lășful - cu dor
 Gaerora ai neplă și picea vor
 Pe caluile lor -

3

Mei în pe năpălece și oște
 și în tu n căteca
 și vâș

4

nume mei nășul mureș și oște
 nume mei nășul. Do și
 Fe pami înșepol în viciu
 Gaerora

Caraiman

Fragment de variantă a poeziei O noapte pe Caraiman, Biblioteca Academiei, Fondul Coșbuc

Concertul primăverii

Chiar acum din crâng venii
Și e' o veste bună!
Țară: e concert, copii,
Merg și eu, și tu să vii.
Mergem împreună

Vrei programă, cântăci —
Stai puțin să cauți.
Lucul, un solist vestit,
De printre alți țari veni
Va cânta din flaut

~~Și nici nu poți să nu știi~~
~~Și nici nu poți să nu știi~~

Concertul primăverii, Biblioteca Academiei, Fondul Coșbuc

190
Cine-îi contra, să-l vedem
Ca să-l știe și tu totu!
De-aveți chef, tovarăș, bleu —
Mă în cer! Cu totu-aveți,
Mergem dar cu totu!

153
Într-o recortă de copac
O să bată țica-tac
Tactul pământului.

Țar național - apoi
Lobze și alte hașguri,
Glas de flaut și cimpo:
Pit-palaci și cîntăci
Și un țar de gînguri

Le vor pune - apoi pe joc
Săină chiar și stăru,
Cînd vor prinde diatr' un loc
Să ne cînte hosi cu for
Din țilincă stăru

Voi cînta și noi ce om ști
Cîntăci din curte
Și, de va putea veni
Vintul, și el va doîni
Cu o des - arte

191
Cîntăci dulec în grani
Lea numită „perla
Cîntăciilor din Mărie”,
Dulec va doîni din nău
Nulle doine micăla

Va ționa apoi un preț
Într-un beselei
Corul diatr' un fac înalt
Vor cînta în copăci și în alt
Făruri cîmpiei

Țururelele în tenor —
Și - alte voci micăste
Toate după glasul lor
Vor noua după acest cor
Fel de fel de - orchestre

Voci de gaită care fac
Să seboare ploaia

Concertul primăverii, Biblioteca Academiei, Fondul Coșbuc

Ziarul unui pierde-vară, coperta primei ediții, 1902

Voci de gaițe cari fac
Să scoboare ploaia,
Și-ntr-o scoarță de copac
O să bată tica-tac
30 Tactul gheunoaia.

Iar naționale-apoi,
Cobze și-alte hanguri,
Glas de fluier și cimpoi,
Pitpalaci și cintezoii
35 Și-un taraf de granguri.

Se vor pune-apoi pe joc
Până chiar și surzii,
Cînd vor prinde dintr-un loc
Să ne cînte hori cu foc
40 Din tilincă sturzii.

Vom cînta și noi ce-om ști,
Cîntece din carte.
Și, de va putea veni
Vîntul, și el va doini,
45 Că e dus departe.

Cine-i contra, să-l vedem,
Ca să-l știe soții!
De-aveți chef, tovarăși, blem —
Ura-n cer! Cu toții-avem,
50 Mergem dar cu toții!

FLOAREA-SOARELUI ȘI MACUL

- Se-ntrebau, vorbind odată,
Două flori pe șes:
— „Vecinic stai îngîndurată,
Roșie și mîndră floare!
5 Ce-ai pe suflet de te doare,
Și suspini ades?”
- „Stau așa! Mi-e dus și gîndul
Și mi-e somn mereu.
Dar tu, capul tău plecîndu-l,
10 Pentru ce ești tot trudită?”
— „Cum n-aș fi, căci nedurmită
Sînt în veci și eu.
- Cînd amurgu-n văi se-ngîină,
Vine din apus
15 Un flăcău; mă ia de mîină,
Dă din cap și semn îmi face,
Tac și eu că și el tace
Și zburăm în sus.
- Peste mări, eu nu știu unde,
20 Peste munți cu flori.
Nu-l întreb, că nu-mi răspunde,
Și zburînd prin lume-moartă,
El mă lasă-n rai la poartă
Strajă pînă-n zori!”

- 25 Tristă zise cealaltă:
— „Lungă cale ai!
Floare galbenă și naltă
Și cu-așa de mindru nume.
Ce vezi tu pe ceea-lume,
30 Strajă pînă stai?“
- „Ce să văd! Deschide cerul
Mindrele lui porți,
Și-mpăratul vine, Lerul,
Iar cu el, în haină albă,
35 Vin purtînd cununi de nalbă
Suflete de morți.
- Și e cald și e lumină.
Și-ori pe unde treci,
Valea de copii e plină,
40 Prinși de mîni își joacă jocul,
Iar de cîntec plin e locul,
Plini de flori în veci.
- Dar de ce suspini tu oare?“
Zise ea apoi
45 Cătră cealaltă floare,
— „Și de ce m-ascuți mirată?“
A răspuns, pornind deodată,
Cea cu roșii foi:
- „Ah, suspin că tot ca tine
50 Strajă stau și eu!
Din apus un tînăr vine
Tot așa, cînd amurgește;
Nu-i vorbesc, că nu-mi vorbește,
Și zburăm mereu.
- 55 Și mi-e ciudă cum se poate
Noptile s-alerg.
Uite, ziua, știu de toate;
Seara însă plec uitucă:
Nu știu unde-o să mă ducă.
60 Știu numai că merg.

Stau la poartă-ntunecată
    Și-ntr-un loc cumplit:
Nu văd soare niciodată,
Numai neguri și furtună,
65   Și prin nori un colț de lună
    Mort și-ngălbenit.

    Și vin suflete-amărite;
    Ochii lor, izvor:
Udă haine mohorite,
70   Udă pietrele pe cale,
    Și pornesc ca rîu la vale
    Lacrimile lor.

Ah, și-n chinul lor cel mare
    Ei, pe piept, icnind,
75   Pumnii-i strîng așa de tare
    Că-și pătrund prin carne pieptul
    Și sub coaste ei de-a dréptul
    Inima și-o prind.“

    — „Amîndou-avem o soartă“,
80   Suspînînd vorbi
    Floarea care-a pururi poartă
    Ochii dornici după soare:
    — „Dar voinicul tînăr oare
    Cine poate fi?“

85   Din apus mereu săracul,
    Vine blind și bun.“
    — „Nu-l cunosc“, răspunse macul.
    Dar pe cînd vorbeau cuvîntul,
    Se opri-ntre sălcii vîntul
90   Și-asculta ce-și spun.

A zîmbit și-apoi cu jale
    Șuierînd s-a dus
Trist pe lîngă rîu la vale.
O să vie dinsul iară
95   Pe la flori în fapt de seară,
    Singur, din apus!

ÎN ȘANȚURI

Burcel în șanț muri strivind

O tigvă păginească,

Șoimu-n rădan căzu răcnind:

Moldova să trăiască!

- 5 Curcanul cel voinic și bun,
El, Peneș, spune-acestea,
Dar n-a spus tot. Eu vreau să spun
Deplin acum povestea.

Burcel era oltean, un pui,

- 10 Ajuns din întâmplare

Între flăcăii din Vaslui,

Viteaz minune-mare.

Iar când muri, strivind în șanț

O tigvă păginească,

- 15 Strigat-a bietul dorobanț:

Muntenia să trăiască!

Burcel și Șoim, trăsniți în zbor

Căzură-n șanț deodată;

Strigînd deodată țara lor

- 20 Cea-n două despicată.

Alătura de ei gema

Căzut și căpitanul

Izbit de moarte se trudea

Cu ochii-nchiși sărmanul.

25 El auzise pe cei doi
Ce spuseră-n cădere,
Și jalnic se-nălță-n noroi,
Privindu-i cu durere.
Și zise-apoi: „O țară e
30 Cum una ni-e mînia!
Muntenia, Moldova — ce?
Trăiască România!“

Atunci și Șoimu și Burcel
Cu fața inseninată
35 Priviră lung și-adînc la el,
Și-au tresărit deodată.
Spre-același loc, spre nord privind,
Și sus apoi, tăria,
Toți trei strigar-atunci murind:
40 *Trăiască România!*

O POVESTE VESELĂ

Pe negre căi sosește mortul
La Aheron. — „Voiesc să trec.
Aici dovada că sînt grec.
Și-aici am pașaportul.“

- 5 — „*Kala*¹. În colț un loc e gol —
Dar dă-mi obolul înainte.“
— „Obolul? Nici nu-mi dă prin minte!
Să nu-mi vorbești de-obol.“

- 10 Spurcatul duh al tău să-ntrebe
Ce geniu sînt, ce faci-am fost;
De-obol să-ntrebi poporul prost,
Să-ntrebi nedemna plebe.

- 15 Netoții vulgului profan
Lui Hades îi adună mintă,
Lui Cerber îi aduc plăcintă
Și-n gură ție un ban.

- Dar tot ce fac e și nelogic
Și lucru învechit și rău —
Tu tot nu știi că banul tău
20 E simbol mitologic?

---

¹ Bine (gr.).

Și nu-nțelegi, luntraș albit,
Cu ochi încinși de flăcări roșii,
Ce idioți ne-au fost strămoșii,
Și noi ce neam orbit!

25 Eu sint neoplatonic, frate,
Și-n Carpax un sotir vedem,
Iar Carpax ne-a-nvățat s-avem
Idei înaintate.

30 Sau crezi ce-a spus Homer? Un biet
Nebun! Homer e numai nume,
Homer nici n-a trăit pe lume
Și nici n-a fost poet.

Nu vezi cum toarn-o epopee
Din versuri fără nici un fond;
35 C-un prinț șiret și vagabond
Îți umple-o Odisee.

Și-acest Homer neghiob făcu
Din Zevs un zeu. Povestea-i tristă,
Căci Zevs al vostru nu există,
40 Cum nu exiști nici tu,

Nici Stix, pe care treci tu morții!
Cînd însuți tu ești numai mit,
Ce-obil îmi ceri? Ești un smintti,
Tu paznicule-al porții!"

45 Cu toții au stat uimiți privind,
Așa de iute-a fost navala
Cuvintelor cari alandala
Porniră sforăind,

Dintr-alte lumi aduse, parcă,
50 Dintr-alte guri ce-aveau alt rost.
Sta însuși Caron ca un prost
Uitînd de lac și barcă.

- Apoi o mină-ncet și-a dus
 La cap, la piept și la picioare,
 55 S-a tras de păr, văzu că-l doare
 Și-atunci sări în sus.
- „Ce-mi tot îndrugi aici, sărace,
 De-Omer și Stix și Zevs din cer?
 De-obol e vorba! Și ți-l cer:
 60 Mi-l dai, sintem pe pace.
- De nu mi-l scoți, am să-ți arăt
 Că nu sint mit. O dată gata —
 Obolul! că ridic lopata
 Și-ți trag pină te-mbăt!“
- 65 — „Să-mi tragi! Eu am obolul meu,
 Am trioboli, și ca lumina
 De-argint curat, și din Aegina —
 Am drahme, dar nu vreul!“
- „Nu vrei? Atunci te duce dracul
 70 Cu neoplatonism cu tot!
 De-l ai în gură, am să-l scot,
 Și-nfund cu tine lacul!“
- Lăsînd mantaua jos, voinic
 Făcu luntrașul săritura:
 75 L-a prins de fălei căscîndu-i gura,
 Privi-n gitlej..., nimic!
- I-a smuls din spate-apoi vetsmintul,
 L-a-ntors, l-a scuturat, dar vai!
 — „Nici copcii tu la haină n-ai
 80 Și bate prin ea vîntul!“
- Și rise-apoi: — „Acum ești goll!
 Salut pe Carpax! Sănătate
 Ideilor înaintate —
 Dar vorba e de-oboll!

- 85 Tu ai un pașaport, vezi bine!
E mit și el? De ce-l arăți?
Văzut-am noi și de-alte dați
Pe-aici zevzeci ca tine!“
- Rîdeau în cel mai vesel chip
90 În luntre toți, cătîndu-i banul...
Nu însă și Clearh Spartanul,
Ci,-ntors spre Melanip:
- „Așa fac ei viața-ntreagă,
Că este-apucătura lor.
95 Smintesc credința din popor,
Pe Zevs din cer îl neagă.
- Hulese pe-Omer ca pe-un pitic,
Dărîmă vechile tradiții,
Dar nu pot pune-n loc, smintiții!
100 Nimic în loc, nimic!
- Ei spun c-ar crede-ntr-alte cronici:
Cînd nu le ai, în ce să crezi!
De-a pururi sar ca niște iezi
Acești neoplatonici.
- 105 Și-ascund ce-i lucru evident
Prin fraze mari și prin injurii
Și-acopăr, cu puterea gurii,
Că n-au nici un talent!“

BORDEI SĂRAC

- Pe-ai tăi, pe rind pe toți i-ai adunat
Ca pui-n cuib, și-i pace-acum în tine.
Și-adormi și tu, bordei nealinat.
E liniște-n văzduh, și noaptea vine
5 Cu cer senin; pe cîmpu-nzăpădat
Zîmbi-va-ndată discul lunii pline.
- Ești slab și vechi, dar te-ai luptat voinic
Să crești un stol de suflete sărace.
A plîns mai pîn-acum bolnav cel mic
10 Și cel mai drag al tău... și parcă tace.
Ascultă de-auzi vrun glas; n-auzi nimic,
Pui capu-n piept, zîmbind, și-adormi în pace.
- E vremea să te-alini. Scurmat de vînt,
Bătut de ploi, slăbit de ani, bătrîne,
15 Trăiești din mila lor pe-acest pămînt.
Vai cum se zbat s-agonisească pine,
Sînt mulți și mici, și-așa de dragi îți sînt —
Și-acum ei tac și iar vor plînge mine.
- Dar, poate crezi că va pluti mereu
20 De-a lungul nopții pace-adormitoare?
Acum tu crezi, sărman bordei al meu,
Că-n alb veșmînt din cer o să scoboare
Un înger blînd! Dar nu știi ce știu eu:
La noapte-un Duh cu hohote-o să zboare.

25 Porni-se-va, de-o rece boare-adus,
Un ger cumplit și-urmat dintii de șoapte
Așa cum trec, pe-al soarelui apus,
Năluci ce plîng prin lanurile coapte,
Și-apoi sosi-va șuierînd pe sus
30 Cel vecinic mînios din miazănoapte.

Prin somn tu vei simți trecînd fiori
Prin trupul tău, și deschizînd privirea
Vei sta cutremurat; acum tu mori!
Din mii de părți s-a-nvrtejit perirea:
35 Cîmpii cu crivăț, și văzduh cu nori,
Și-un suflet răzvrătit întreagă firea!

Tu-n pază suflete de oameni ai!
Să nu te dai! De te-o strivi pe tine,
Sînt toți ai tăi perduți! Să nu te dai!
40 El vine mînios, el vine, vine —
Te va urni din locu-n care stai,
Va smulge stuhul tău cu brațe pline.

Și-ai tăi, deștepți, vor plînge iarăși toți,
Cînd el te va-nceleșta să te ridice.
45 Trosnind te vei lupta ca să te scoți
Din mîna lui, dar ca un snop de spice,
Tu strîns vei fi de el; și ce să poți,
Tu slab și vechi, în brațe-așa voinice!

Veți fi puțin de-a valma amîndoi
50 Și nu vei mai avea-n curînd putere,
Gemînd tu vei cădea strivit apoi.
Vai, nu te va durea a ta durere,
Dar uite-ai tăi pe cîmp desculți și goi,
Și tu murînd, tu-ntreaga lor avere!

55 Cu hohote de diavol va-ndrepta
Și-asupra ta va netezi nămeții.
Cînd mine-n zori eu voi veni, voi sta,
Vai, nu de aspru ger al dimineții,
Voi sta-nghețat de mila lor și-a ta:
60 Nici tu nu vei mai fi, și nici ei bieții!

UMBRĂ

Dacă tu vei căuta
Să se nalțe pacinic fumul
Jertfei tale, nu uita
Că, de ai spre soare drumul,
5 Umbra este-n urma ta.

Rob tăcut, pe care-l cheamă
Domnul său c-un gest tăcut,
Ia aminte plin de teamă
Orice gest i-ar fi făcut
10 Și de toate ține seamă.

Umbra-i robul, cînd urmezi
Drumul tău spre soare țintă:
Nu te supără, n-o vezi;
Chipul ți-e-n lumină sfîntă,
15 Și-n lumină naintezi.

Dar cînd vii de dimpotriva
Soarelui, ea-i sfetnic rău:
Stăruind nemilostiva,
Să-nnopteze chipul tău,
20 Ce supărăciosă fi-va!

Umbură, soare,-al jertfei fum!
De prisos mi-e tilcul, dacă
N-ai putut să-l prinzi. Și-acum
Poți s-alegi! Ești cel ce pleacă,
25 Eu sînt cel de mult pe drum.

PRIN MEHADIA

Și era un vuiet jalnic prin porumburile coapte.
Carul-mare scoborise jos de tot spre miazănoapte
Și-i păreau pe deal înfipte roțile de dinapoi;
Lira ne-nsoțea la dreapta, iar Antares după noi.

- 5 Prin răcoarea mult-a nopții imi vedeam suflarea gurii.
Eu mergeam pe strîmpta cale de sub marginea pădurii,
Obosit și de minie și de drum îndelungat.
Uneori izbea copita calului descălecat
Pietrele,-ngrozind tăcerea cită mă-nsoțea pe cale.
- 10 Noaptea neagră tot mai negru vâl punea pe neagra
vare.
Vîntul zbuciuma frunzișul și prin stînci la cotituri,
Fioros scotea-n durere muget cu-nzecite guri.

- Și urcam, urcam poteca. Parcă m-aș fi dus spre
moarte,
Singur, închizîndu-mi ochii, ca-ntîmplarea să mă
poarte,
- 15 Unde-o vrea. Mînia-n suflet parcă-mi tot sporea pe
drum
Și trecea, trecea și noaptea, și era spre zori acum.

- Dar pe culme sus, deodată, Doamne, tu, Părinte-al
vieții!
- Cînd ieșii pe culmea goală în răcoarea dimineții,
Sufletu-mi simții deodată liber și de uimire plin:
- 20 Încetase-acum și vîntul, cerul scăpăra senin.
Iar în zarea limpezită ca un scut de aur luna

- Sta pe piscul unui munte, roșiu aurind cununa
Muntelui, și pînă-n vale ca și ziua luminînd.
Iată turle de biserici cum s-arată rînd pe rînd,
25 Sate risipite-n lungul văilor, grădini prin sate,
Toate-n alba zare-a lunei și-n răpaos cufundate,
Iată, dealuri pe-unde viia își întinde vița ei.
Riul colo-n negre maluri ca un fulger cu schintei
Ce-alergînd în strîmbu-i umblet a-mpietrit păstrîndu-și
locul
- 30 Iar departe, de sub poala codrului, de unde focul
Potolit ardea prin noapte lingă carul ocolit
De bărbați, doinea de-a lungul văilor, ca aiurit,
Tulnicul cel trist la cîntec și cu întorsături duioase,
Și cîntau cuvinte-acolo, din adînc de suflet seoase —
35 Prin atîta vraj-a nopții cea cu chip dumnezeiesc.
Trăgănat plîngea-n răstimpuri cîntecul ardelenesc:

„Colo-n vale la fîntînă
Două fete spală lînă“.

DINTR-O POVESTE

Port străin și cărți străine,
Tot ce din străini ne vine:
A ne-ntrece cu ocară
Și-a batjocori mereu
5 Ori hulind pe Dumnezeu
Și nesocotind bărbații
Care ne ridică țara,
Ori umblind ca apucații
Să ne batem vecinic pieptul:
10 De-am fi oricît de nemernici
Să ne credem toți puternici,
Toți cu cap și toți cu dreptul
De-a fi călcători de lege
Și-ntr-un sat fără de cini:
15 Astea sînt deocamdată
Voi, iubiții mei români,
Marfa cea mai căutată.
O, dar nu te-nspăimînta:
Nu la noi, se înțelege,
20 Ci-ntr-o țară-ndepărtată
Sub pămînt pe undeva.

ÎN MUZEU

Iar ulciorul mi-a vorbit,
Vrînd, se vede, să mă mustre:
— „În colibile lacustre,
Stînd pe scaunul cioplit

5 De-un druid, eu fui podoaba
Tribului întreg; și-mi fu
Drag pe-atunci. O vezi și tu:
Eu și cu Dalvine roaba,

10 Fost-am de-un etrusc isteț
Peste lac în luntre-aduse.
El sub lavîțe-avea puse
Multe altele de preț,

15 Cari pe-acele vremi senine
Artă și minuni erau!
Astăzi hîrburi poate stau,
Bietele, pe-un raft cu mine!

20 Și din toate și-a ales
Capul cetelor ilire
Un ulcior — să nu te mire
Că suspin așa de des —

Un ulcior, și-o roabă, biata!
Văd trecînd pe-aici femeii,
Și-mi evoc mîndrețea ei,
Și-n etern slăvi-voi fata

25 Cea de-acum opt mii de ani!
Poate, albele ei oase,
Din nămolul apei scoase,
Poți și tu cu doi-trei bani

Să le vezi aici, străine,
30 Ori altunde-n vrun muzeu.
Am perit, și ea și eu,
Cînd din văile vecine

Au venit arcașii goi,
Mulți și tari, zvirînd tăciunii.
35 Au scăpat pe luntre unii
Dintre-ai noștri, cei vro doi,

Însă cei mai mulți periră.
Și de-atunci, pe fund de lac
Și-astăzi părți din mine zac.
40 Îar pe cite le găsiră

Le-au adus aici, punînd
Ciob la ciob ca să mă-nchege.
Ah, dar ce pot înțelege
Cîți îi văd pe-aici trecînd?

45 Văd și ei o oală spartă
Dintr-un lut sărac și prost:
Eu, ce-ntr-alte vremi am fost
Ultima putință-n artă.

Și desenul meu! Ușor
50 C-un cărbune de pe vatră
Mult mai bine-l fac pe-o piatră
Azi copiii-n jocul lor!

Tu ai sufletul mai larg,
Scapă-mă! Ce chin ai stinge,
55 Dacă-n lături m-ai împinge
Ca să cad și să mă sparg!“

Cît m-a-nduioşat ulciorul!
Şi aş fi vrut să-i fiu pe plac.
Însă ce puteam să fac?
60 Să mă văză păzitorul,

Iar a doua zi, fatal,
Să m-arete prin ziare:
„Un nebun, pe cît se pare,
În muzeu, şi-un criminal!”

65 Şi-am întors fără speranţă
Ochii şi-ncepui s-admir
Cum steteau pe raft în şir
Acele de siguranţă.

FURTUNA PRIMĂVERII

Precum aduce-n sirg cu sine
Spre țara de-unde-a fost gonit
Un rege-n furie-oștiri străine,
Așa vedeam un vînt grăbit
5 Cu norii după el cum vine.

Urlînd le cirnuia cărarea
Purtîndu-i în năvală orbi,
Părea că varsă-ndepărtarea
Și mii de lupi și mii de corbi
10 De-a valma să-nspăimînte zarea.

Silit-au codri mari să mugă
Și-n turn, de unde-i supăra
Al clopotelor cînt de rugă,
Trăsniră, și-un potop era
15 Urgia ce-au făcut-o-n fugă.

Cu ei o noapte-nfricoșată
Ca iadul peste văi trecu:
Dar însăși parcă-nspăimîntată
De-atîta spaimă ce făcu,
20 De-abia veni, perînd deodată.

S-a dus cum a venit. Departe
Spre-adîncul orizont s-a dus
Și spaime-acum pe-acolo-mparte.
Și iar s-a luminat pe sus
25 Și ride soarele lui marte!

POMUL CRĂCIUNULUI

Tu n-ai văzut pădurea, copile drag al meu!
Pădurea iarna doarme, c-așa vrea Dumnezeu,

Și numai câte-un viscol o bate uneori.
Ea plînge-atunci cu hohot, cuprinsă de fiori.

5   Și tace-apoi și-adoarme cînd viscocele pier.
      În noaptea asta însă vin îngerii din cer

Și zboară-ncet de-a lungul pădurilor de brad,
Și cîntă-ncet; și mere și flori din sîn le cad.

10   Iar florile s-anină de ramuri pînă jos
      Și-i cîntec și lumină și-așa e de frumos!

Iar brazii se deșteaptă, se miră asta ce-i,
Se bucură și cîntă ca îngerii și ei.

Tu n-ai văzut pădurea, copile drag al meu,
Dar uite ce-ți trimise dintr-însa Dumnezeu.

15   Un înger rupse-o creangă din brazii cu făclii
      Așa cum a găsit-o cu flori și jucării.

Departa într-un staul e-n fașe-acum Isus,
Și îngerii, o, cite și cite i-au adus!

20   Dar el e bun și-mparte la toți cîți il iubesc,
      Tu vino, și te-nchină, zi „Doamne-ți mulțămesc“.

GROPARUL

- El cîntă, să-i treacă din vreme, săpînd,
    Și lucru mai spornic să-i pară,
Și galbene oase le-aruncă pe rînd
    Din groapă pe lutul de-afară,
5 De cîte ori însă aruncă vrun os,
Găsește vro glumă și-o vorbă pe dos
    Să ridă de bieteles oase.
- O hircă el scoate din negrul pămînt,
    Dar nearuncîndu-o bine,
10 Ea cade de-afară de-a dura-n mormînt.
    — „Ce-i, hîrco? E tartoru-n tinei
De-ți place șederea cu viii la sfat,
Haid' vino vrodată-n plimbare prin sat!“
    Iar hîrca răspunse: — „La noapte!“
- 15 Groparul se nalță deodată-nlemnit
    Și-i pierde răsuflatu-n gură.
Se uită. Nu-i nimeni. Dar cine-a vorbit?
    Căci limpezi cuvintele fură.
„La noapte!“ Rostite puternic și rar —
20 Și-așa fioroase și reci i se par
    Și sapa și lutul și groapa.
- El lasă lopata și sapa-n mormînt
    Și lucrul negata și-l lasă.
25 La nimeni pe cale nu spune-un cuvînt,
    Nu spune nevastei acasă.

El pleacă-ntr-o parte, se-ntoarce-napoi;
Și scapătă ziua, se-ntunec-apoi
    Și-i noapte, și-n pat el așteaptă.

Alunecă ușa deodată-n țiftini
30   Și-n prag un schelet se ivește.
    Îi scapără ochii, și mișcă din mîni
    Și capul îi scade și-i crește.
Iar casele-i toate mișcîndu-se rar
Pe unde se-ncheie mai mucedu par
35   Și sună ca sloii de gheață.

— „E frig în morminte, dar tu ne-ai iubit
    Și-ai zis să te caut odată.
Ce bine-i cu viii și iat-am venit,
    Căci morții au vorbă jurată!“
40 Groparul întinde, de groază cuprins,
O mină spre oase, dar brațul întins
    Se-ncurcă prin recile oase.

El țipă, se scoală și repede-acum
Luînd într-o mină toporul,
45 Împinge scheletul din casă pe drum,
    Și trage pe ușă zăvorul.
Iar mortul de-afară: — „Nebune ce ești!
Pe unul cel singur degeaba-l gonești,
    Că mii eu chema-voi cu mine!“

50 Trezită de țipet, din pat a sărit
    Și-aprinse-un opaiț nevasta.
— „Feritu-ne-a Sfîntul și nu ne-a ferit!“
    Ce vorbă ciudată fu asta?
Își vede bărbatul cu ochii-ncrunțați
55 Stînd strajă la ușă și-n pumnii-ncleștați
    Gătît de lovire toporul.

Îl strigă pe nume. Se uită-napoi
Spre strigăt și lasă să-i cadă
Toporul din mină și-n tremur apoi
60 În colț el se strînge grămadă.

Ca unul ce-așteaptă cu groază, stă-n loc —
Atunci la fereastră deodată poc, poc,
S-aude-o bătaie de-afară.

65 Sint mulți, sint o sută, și alții-s pe drum,
Vin miile-acum să s-adune!
El joc își bătuse de dinșii, și-acum
Puternicii vin să-și răzbune!
Spre sunet se-ntoarce goparul, grăbit,
70 Îi vede, tresare, clipește-aiurit
Și mort el rămîne grămadă.

DRUMUL IUBIRII

Eu o știu din cartea sfintă,
Și ți-o spun, să te ferești!

Baiazid, tălmăcitorul
Vrerilor dumnezeiești,
5 Ale cărui vorbe-arată
Drumul spre-adevăr, precum
Carul de pe cer conduce
Navele spre-al Noapții drum,
Predică-n moscheie-odată:
10 — „Dumnezeu, el ne iubi,
Să-l iubim și noi“. Într-asta
Ben-Said grăbit veni:
— „Mare-nvățător al nostru
Cel de-Alah din cer trimis!
15 Mi-am pierdut de ieri măgarul,
Și-am avut ast'noapte-un vis
Să te-ntreb aici pe tine,
Că tu știi și poți să-mi spui.“
Baiazid privi la dînsul
20 Și a zîmbit de vorba lui.
Dar continuă cuvîntul:
— „Spuneți care dintre voi
Nu-i convîns că, peste veacuri,
Pînă-n zilele de-apoi,
25 Singura iubire este
Sfîntul drum adevărat?“
Toți tăcură. Ahmet singur,
Un bătrîn întunecat,

Ridicîndu-se rîspunse:
30 — „La ce-a dat-o Dumnezeu?
N-am ştiut-o niciodată,
Spune-mi ce-i, s-o ştiu şi eu!“
Baiazid încet se-ntoarse
Şi-arătînd spre-acel bătrîn:
35 — „Ben-Said, tu caţi măgarul,
Iată-l, ăsta-i, adă-i fîn.“

Mi-a rămas aminte vorba
Marelui învăţător.
Ben-Saizii nu văd alta
40 Decît tot durerea lor,
Şi cînd unii poartă lupta
Plini de-avînt, grăbiţi răsar
Ben-Saizii să-i încurce
Cu pierdutul lor măgar.
45 Iar cînd vezi că mulţi iubirji
Inima tăcuţi şi-o-nychid,
Tu de-Ahmet îţi aminteşte
Şi de ce-a spus Baiazid.

TRICOLORUL

Albastru, române, ți-e steagul,
Dar știi tu de ce? Să te-nvăț.
Albastru-nsemnează ciocoi,
Și tot ce-ți aduni tu cu boii
5 Din mila căldurii și-a ploii
Al lor e, și-acum și de-a pururi,
Și-al tău, cerșetorul,-un băț.
Dar rabdă, c-o fac din iubire:
Să tem că te duce-n perire
10 Belșugul prin trai cu răsfăț.

Și galben, române, ți-e steagul.
Iar galbenul spune de voi,
De cei de la pluguri, țăranii,
Voi galbeni de foame sărmanii,
15 De boale purtate cu anii —
La scară, și dracul vă ducă!
Stăpinii au scumpe nevoi:
Va banque și dineuri și păsure
Și-amante cu cai și mătăsuri,
20 Și toată nădejdea-i la voi!

Și roșu, române, ți-e steagul.
Și-un geniu e tilcul, s-o știi.

Al neamului geniu, vezi-bine:
E roșu de-o tristă rușine,
25 Că vremea-ndreptării nu vine,
Că tot mai cu multe minii
Ne-ajunge voitul dezastru;
Abisu-ntre galben și-albastru --
Satano, de unde ne vii?

ISUS LA ÎMPĂRATUL

Pe-o stradă largă-n Nazaret
Copiii se jucau grămadă,
Și-ajunseră din joc la sfadă.
O tânără femeie-ncet

5 Venea spre ei pe stradă.

Văzu că tocmai fiul ei
Plîngea și se zbătea, și toată
Spre el zbiera-nglotita gloată.
Iar ea a-ntrat să vadă ce-i

10 Și fiul să și-l scoată.

Porni cu el apoi pe drum
Și, blindă, i-a vorbit cuvinte:
— „Sînt răi, îi știu, și fără minte.
Ori tu ești vinovat acum,

15 Ori toată gloata minte.“

Abia vorbind de multul plîns
Răspunse rugător certatul:
— „M-au dus legat la împăratul,
Și m-a durut că prea m-a strîns

20 Cu lanțul lui, soldatul.

Dar nu e, mamă, vina mea,
Ei se jucau aici de-a hoții.
Dup-un tilhar fugeau cu toții,
Să-l ducă la-mpărat, să-și ia

25 Pedeapsa-n rînd cu soții.

Acesta, mamă, mai ștregar
Fugi din joc, pe cîmp afară.
Și toți soldații-atunci strigară:
Pe cine-om duce-acum tîlhar,
30 Să-l batem jos, la scară.

Le trebuia un hoț mișel,
Și-atunci văzui că unul vine,
Ș-opri și arătă spre mine:
Să-l ducem p-ăsta mititel,
35 Și iese jocul bine.

Eu, mamă, nu eram în joc,
Priveam așa, ca ș-altădată.
Și cînd mi-au zis: Ei, haid' la plată!
Eu n-am vrut să mă mișc din loc
40 Că n-am vrut să mă bată.

Și-atunci cu ghionturi m-au împins
Să merg cu hoții la-mpăratul,
Și m-a legat la mîni soldatul
Iar eu plîngeam, de ce m-au prins?
45 Să-și prindă vinovatul!"

Așa i-a zis. Și-l asculta
Maria, cu dureri ascunse.
Dar ea tăcu, și nu răspunse,
Ci-n suflet, în adînc, ofta
50 De-o jale ce-o pătrunse.

Eu cred că presimțea de-atunci
Că jocul lor o să mai vie:
Hristos cînd fiul o să-i fie,
Va fi bătut și pus la munci
55 Și dus la împărăție.

Și-acești copii, cînd vor fi mari,
La Hanna lor au să-l pîrască,
Iar El va sta să-l răstignească
De bunăvoie-ntre tîlhari,
60 Ca scrisul să-implinească!

COLINDĂTORII

- Cad fulgii mari încet zburînd,
Și-n casă arde focul,
Iar noi pe lingă mama stînd
De mult uitarăm jocul.
5 De mult și patul ne-aștepta,
Dar cine să se culce?
Rugată, mama repeta
Cu glasul rar și dulce
- 10 Cum sta pe paie-n frig Hristos:
În ieslea cea săracă,
Și boul cum sufla milos
Căldură ca să-i facă,
Drăguț un miel cum i-au adus
Păstorii de la stînă
15 Și ingeri albi cîntau pe sus
Cu flori de măr în mină.
- Și-auzi! Răsar cîntări acum,
Frinturi dintr-o colindă,
Și vin mereu, s-opresc în drum,
20 S-aud acum în tindă —
Noi stăm cu ochii pironiți
Și fără de suflare;
Sînt îngerii din cer veniți
Cu Ler, oi Domnul mare!

25 Ei cîntă nălțător și rar
Cîntări de biruință,
Apoi se-ntorc și plîng amar
De-a Iudei necredință,
De spini, de-ostași, și c-a murit...
30 Dar s-a deschis mormîntul
Și El acum e-n cer suit
Și judecă pămîntul.

Și pînă nu tăceau la prag,
Noi nu vorbeam nici unul —
35 Sărac ne-a fost, dar cald și drag
În casă-ne Crăciunul.
Și cînd tîrziu ne biruia
Pe vatra caldă somnul,
Prin vis vedeam tot flori de măr
40 Și-n fașe mic pe Domnul.

CETATEA NEAMȚULUI

- Sînt cu ceară picurate
Filele-n bucoavna mea.
Dar cetesc, cum pot, în ea.
Spune-acolo de-o cetate
- 5 Care „Neamțul“ se numea
Și-au zidit-o, spune-n cronici,
Nemți, germani sau teutonici.
- E ruină azi de veacuri.
Unde-o fi? Vezi asta-i greu!
- 10 Cine credeți că sînt eu
Ca să știu atîtea fleacuri!
Cui va ști, îi dau un leu.
Zici că afli-n cărți de școală?
Aș! Rămii cu mina goală.
- 15 Deci, în ceasul dimineții,
Cînd prînzesc acei ce au,
În cetate-aici erau,
Lîngă comandantul pieții,
Toți străjerii și-așteptau,
- 20 Povestind și-ntinși pe iarbă,
Chisălița să le fiarbă.
- Dar, pe cînd Guzgan răstoarnă
Mămăliga din cean,
Din clopotniță Tăun
- 25 Sun-afurisit din goarnă.

Unu-i strigă: — „Ești nebun!“
Altul: — „Ce-ai tu dacă strigă?
I-o fi dor de mămăligă.“

Dar se-ntorc spre zid plăieșii;
30 Văd pe șes un nor de oști.
— „Măi Istrate, tu-i cunoști:
Turcii sint?“ — „Ba, parcă leșii,
Vin încoace.“ — „Păi, sint proști?
35 Bat și ei cel drum, ca mînzul,
Să ne strice nouă prînzul.“

Leși erau. Sobiesky-Vodă
Rătăci pe-aici prin văi,
Căci pe-atunci era la modă
40 Vara, cînd plecau la băi,
Regii meșteri în bătăi
Să-și ia drumul încotrova
Totdeauna prin Moldova.

Și plecau fără merinde
Căci așa era bonton
45 Să mănînce tot plocon,
Ce puteau ici-colo prinde.
Dar acest slăvit Ion
Își avu-n desagi slănina.
Și-i pierdu, să-i bată vina!

50 Deci, cu oști, vestitul rigă,
Cum umbla pe-aici flămînd
Și simți, prin văi trecînd,
Aburi calzi de mămăligă,
Știu și eu ce-i dete-n gînd,
55 Că-și opri deodată pasul,
Tot trăgînd în vînt cu nasul.

— „E vrun praznic în cetate.
Ștefan vodă... El mi-ar da!“
— „Cred că nu, măria ta,
60 Că-i un drac și jumătate,
Nu prea dă, că-i el așa.“

— „Mie, nu? Să-ncrunt sprinceana!
Eu ori el bătu Vieana?

Domn ca mine cît trăiește
65 Nu-i deprins să-nghită-n sec.“
Iar un general zevzec,
Răspunzînd pe latinește
Zise: — „Dobre ciolovec“! —
Și-ntinzînd sub zid armata,
70 Iată-l ciolovecul gata.

Și bum-bum apoi cu tunul,
— „Fire-ar ei de ris, poleci!
Mai pe vine să te pleci,
Cîrlănaș! Și dă ceaunul
75 Mai deoparte, tu, Berheci,
Că ni-l sparg cu-mpușcătura —
Măi Spancioe, mai ține-ți gura.“

Dar plăieșii din cetate
Răspundeau virtos și ei:
80 Comandantul Onofrei,
Cel cu pletele-ncurcate,
Și cu straiu-ncins cu tei,
Dînd adînc zăvorul porții,
Se zbătea ca-n ceasul morții.

85 Și-au bătut o săptămînă
Leșii-n zid; dar zidul, prost,
Sta pe loc, pe cum a fost.
Însuși riga, într-o mînă
C-un pistol, din adăpost,
90 Da pe Ștefan la toți dracii
Și-mpușca la rînd — copacii.

Deci, văzînd că nici nu-l lasă
Să se ducă-n treaba lui,
Și nici pomeneală nu-i
95 De-a-l pofti la ei la masă,
Și flămînd — vai, ce mai spui —

O luă mai pe departe,
Pe genunchi scriind o carte.

„Hai și descuieti odată!
100 Și tovarăși să vă fim.
Mîndru cîntec ce mai știm,
Marș francez, fără de plată.
Nu vi-e milă că perim?
Poate-o ploaie să ne-apuțe...
105 Nu știm drumul, că ne-am duce.

După ce-au cetit pitacul,
Onofrei ieși pe zid:
— „Măi, poleci, eu vă deschid,
Dar să nu vă puie dracul
110 Să mințiți, că — vă ucid!
Iar de marșuri mi-e cam scîrbă,
Trageți-mi mai bine-o sîrbă!“

Iată poarta se descuie.
Leșii,-n vale, pe sub plopi,
115 Se cruceșc, se cred miopi —
Ce văd ei? Din cetățuie
Doi cu doi, vro zece schiopi.
Onofrei ridică tonul:
— „Un, doi, un! Și stați, plutonul!“

120 Cu sprincenile-neruntate
Strigă rex: — „Sto pojo boi?
Cine dracul sînteți voi?“
— „Noi? Plăieșii din cetate.
Zece-am fost, periră doi.“
125 Rex făcu o mutră lungă,
De credeai că vrea să-mpungă.

— „Pentru voi a fost gilceava?
Dar boierii?“ — „Ce gîndești!
Noi să știm? Prin Tîrchilești.“
130 — „Domnul unde-i?“ — „E-n Suceava.“
— „Dar poporul?“ — „La Plăești.“

— „Drace, asta-i de poveste!
N-ați ascuns prin turn neveste?“

— „Noi? Da' ce, ni-e mintea slabă?
135 Noi sintem creștini curați:
Aștia nu sint însurați,
Eu de zece ani n-am babă.
Voi după femei umblați?
Zbîrlea are-n Huși, săracul,
140 Dar urită, goală-dracul!“

— „Dar comori ascunse-n oală
Și-ngropate!“ — „Oale, spui?
Le-am lăsat să facă pui.
Una-i știrbă, și-alta goală;
145 Nici o pricopseală nu-i!
De le vrei plocon ori pradă —
Ia, fugi, Zbîrleo, și le adă!“

Rex atunci: — „Vă tai grămadă!“
Dar a stat cu mîna-n sus
150 Căci aminte și-a adus
Că-i e teaca fără spadă:
În Liow zălog și-a pus
Spada cea cu steme duble
Pentr-un pol și două ruble!

Dînd din mîini ca cel ce-alungă
Gînduri rele: — „Eu sint bun.
Apropo, ce-am vrut să spun?
Onofrei, te văd cu pungă,
Dă-mi o mină de tutun.
160 N-am fumat de-o săptămînă,
Pune-l ici, te rog, în mină.“

Și-aprinzînd chibritu-n pripă,
Mulțumit privea la fum.
— „Onofrei, să-mi spui acum“,
165 Și-apăsa cu unghia-n pipă,
„Cum mi-ai stat tu mie-n drum?“

Nu știi tu de-a mea faimă
Ca să stai năuc de spaimă?

170 Dar glumesc așa! mă iartă,
Ești erou, s-a hotărît,
Deși porți pe după git
Traistă... hai, și nu-i deșartă?
O văzui numaidecît —
175 Ai într-însa plumbi, de toate.
Brinză, caș și pîne poate?“

— „Brinză nu, dar am pogace
Ș-usturoi, măria ta.“
— „Usturoi! Și-l poți mânca?
180 Dar la urmă, cui i place...
Mon Dieu! Nu te supăra:
Tot făcurăm noi doi pacea:
Ia să văd cum e pogacea?“

185 Și-apucînd cu mini grăbite,
Rupt de foame ca un lup,
Rupe rex, cu toții rup, —
— „Onofrei al meu, iubite,
Vin la neica să te pup!“
Și-l pupa viteazul rigă
Și-ndopa la mămăligă.

190 Ce-a mai fost puțin ne pasă.
Au plecat polonii-n sus,
Iar plăieșii-n jos s-au dus
La Neculcea drept acasă,
Iar acesta-n cărți i-a pus.
195 Și din Dorna pînă-n Tulcea,
Toți cetesc ce-a scris Neculcea.

PSALM

Închinați-vă, popoare!
Dumnezeu e bun —
El a pus în soare focul
Verii-a tot încălzitoare.
5 Inima-i e sfântul soare,
Și-alte lumi el pune-n locul
Lumilor ce-apun.

Închinați-vă, popoare!
Dumnezeu e drept —
10 Binecuvînta-va anii
Celui ce-n dreptate moare.
Însă jalnic plîngătoare
Vor avea-o-n veci tiranii
Inima din piept!

Închinați-vă, popoare!
Dumnezeu e sfînt —
Cel ascuns e-n veci de față,
21 Cel etern într-una moare!
Vă-nchinați, că-nvingătoare
20 El renaște-a sa viață
Dintr-al său mormînt!

VOCI DIN PUBLIC

UNUL DIN HIGH-LIFE

Iar omul în lume se naște
Cuminte-ori netot,
Și scopul său ultim: să caște.
Trudit că vieții nu poate
5 Să-i afle menirea și rostul,
Cumintele cascade; iar prostul
Stă gură căscată la toate —
Și-atita e tot.

VORBEȘTE MĂGARUL

Intrat-ar fi-n sfinta cetate
10 Știutul Isus,
De nu l-aș fi dus eu pe spate?
Clădirăți degeaba sofismul!
Puteam să-l azvîrl de pe mine,
Și-adio, Isuse, cu tine!
15 Dar vrui ca să nasc creștinismul.
Voi ce-aveți de spus?

EXPLOATAȚII

Plec capul puternic, iar jugul
Îmi geme pe gît.
20 Dar fără de mine nici plugul,
Nici carul! Din negur-adîncă
Prin mine se nalță popoare.
Eu ar, gifăind pe răzoare,
Ovăzul. Dar caii-l mănîncă,
Nu boii. Și-atît.

UNUL DE LA MĂRCUȚA

25 Aici sînt nebunii? Și-afară
Cuminții? Frumos.
S-aude gilceavă și-ocară,
Discută bărbații politici
Și toți decadenții fac gură,
30 Pe stradă dau ghionturi și-njură
Sergenții și vajnicii critici —
Ce lume pe dos!

POVEȘTEȘTE SCUTUL

(Fragment)

În trupul meu de bronz scobise dalta
Pe-un gal voinic, pe spate cum se frînge,
C-o lance-n dreapta lui și-n piept cu alta.

5 În fulgerul durerii mari el stringe
Pe tîmple mina ce ținuse scutul
Căzut acum pe cîmpul plin de sînge.

Veni de peste munți necunoscutul
Iber la noi, și-n iscusita-i minte
Și-n sprintenele-i mîni îmi e-nceputul.

10 De-aș fi putut să știu mai de nainte
Ce rane-adînci va face-n mine fierul,
Mai bine-aș fi rămas lichid fierbinte!

15 Cumplit un vrăjitor a fost iberul —
Eu, vechi de mii de ani, arunc blesteme
Și-acum pe el și nu-l mai ierte cerul!

În bronzul meu vrăjii grozava vreme
Ce-avea să vie-apoi, și-a pus otravă
În vorbele ce-ornau un șir de steme.

20 Tu nu-nțelegi. A fost supt o dumbravă
Și-amurg pe văi, cînd se loviră frații,
Tăcuți și iuți și-n furie grozavă.

Doi nori ce vin și-aduc, întunecații,
Potop și noapte, spre-a-nspaima pământul,
Așa curgeau pe urma lor bărbații.

25 Sălbatic își cîntau cu vuiet cîntul
Din buciume și guri, și-a lungul văii
Urla, pornit de-amurgul rece, vîntul.

Vai! nu s-ar bucura de-a pururi răii
De binele ce-l vor! cînd vrutul bine
30 Ar fi să-l ia prin spaimele bătaii!

Din nord veni Lodun cu oști străine —
Lodun al meu, aceasta mi-e răsplata:
Să-nfigi acum și fier străin în mine?

Din nord veni, cu cei de-a pururi gata
35 De-a-ncepe-un rău, cu gali de peste ape,
Și-n miazăzi iberi el ridicat-a

Să n-aibă Dardul nici un loc să scape.
Doi frați erau! Și mulți ce-ncape-o lume,
Dar vai, pe doi de-o mamă nu-i încape!

40 Curgeau de singe-acum șiroaie-n spume.
Cu pumnii se izbeau, mușcau cu dinții,
De gituri se-nceleștau, să se sugrume,

Și-ai tăi cîntară cîntul biruinții,
O, Dardul tu, c-al tău era să fie
45 Ce ție ți-au lăsat murind părinții.

Vai tu, Lodune, tu, cel vecinic mie
Dorit și drag, tu cel frumos, cu brațul
Voinic și demn de marea ta minie,

De ce n-ai vrut să-ți judeci tu nesațul
50 De-omor, Lodun, și n-ai putut, nebune,
Să nu-ți întinzi tu singur ție lațul!

- Noi doi ne-am fost așa de dragi, Lodune,
 Și-așa de bine-ți stam pe mîna stîngă,
 O spui și-acum și-a pururi o voi spune,
- 55 Căci nu știa nici unul să mă strîngă
 Așa de cald la piept și să mă poarte
 Mai sprinten și dibaci gătit să frîngă
- Cu trupul meu și lănci și-altfel de moarte.
 Ne fu-mpreun-așa de dulce traiul,
 60 Și-așa de-amar ne-ajunse-amara soarte!
- Căci nu eram al tău. Iar Dardul, craiul,
 El nu te-a dat, căci vorb-avea jurată,
 Dar minte n-aveai tu să-i judeci graiul.
- Bătrînul rege-Olen, al vostru tată,
 65 A pus pe-acel iber să sape-n mine:
 Că nu va trece scutul niciodată
- Din casa lui de regi în mîni străine.
 Pe Dardul l-a jurat să aibă lege
 Acest cuvînt. Și toate-ar fi fost bine,
- 70 Dar n-ai putut, Lodune, tu-nțelege!
 „Îl vreau“, ai zis. „De nu-mi faci bucuria,
 Atunci să știi, tu frate-al meu și rege,
- Că am să viu cu oști să-ți iau domnia,
 Și-atunci va fi al meu de sineși scutul!“
 75 Dar scump, Lodun, plătit-ai nebunia!
- Depart e de mine-acum trecutul
 Acelei vremi dar uneori se zbate
 Un sunet surd și jalnic prin tăcutul
- Și mortu-mi bronz, și-urechile plecate
 80 Spre mine se uimesc ca de-o minune:
 Sînt vechi și-amare gemete-necate,

De cite ori, cutremurat, Lodune,
Gîndesc la voi, cum vă lovirăți, bieții,
Eu n-aș mai vrea să spun, dar galul spune.

85 Tăcuți și iuți, tu-n focul tinereții
Și prea zglobiu, iar Dardul înțeleptul
Voinic ce sta la mijlocul vieții.

Nici tu, nici el nu vă ferirăți pieptul;
N-ați vrut să știți de gloate, de nici una,
90 Ci orbi venind v-ați și lovit de-a dreptul.

Vai mie-atunci și-acum și totdeauna!
Vai, fugi, Lodun, că iadul se deschide.
Vai, fugi acum, că fulgeră furtuna!

Pe Dardul tu, o, n-o să-l poți ucide,
95 Că-l apăr eu! Și-mi știi, Lodune, jocul!
Vai, tot nu-l știi! Și-avui gândiri perfide,

Să-i cad din mină, să-ți descoper locul,
Să-l las, trădîndu-l insumi, ca să cadă,
Dar n-aveai tu puteri de-un fel cu focul

100 Din largu-i piept, și-ar fi putut să vadă
Și unul mult mai slab că-n scut îți este
Puterea ta, și nu-n voinica spadă.

Năluci păreați, grozave, din poveste;
Și multă vreme zăngănit-a fierul
105 Lovit de fier, și-n urmă făr'de veste

Văzui pe-un gal — vai, nu-l mai ierte cerul
Pe cel ce-a scris și chipuri și cuvinte
În bronzul meu, că demon fu iberul! —

Venind cu gali! Purtați și tu vestminte
110 Ca ei, Lodun, și te văzui deodată,
Precum te-a-nchipuit mai de nainte

Iberu-n bronz, cu mina rădicată
La cap, pe spate-adînc cum ți se frînge
Voinicul trup de-o suliț-aruncată,

115 Iar scutul jos, pe cîmpul plin de sînge!
Un vaiet străbătu prin noaptea sură,
Dar nu al tău! Și-atunci simții că strînge

Mai tare Dardul pumnii pe-armătură
Și-apoi, plecat deasupra-ți, sărutat-a
120 Și-obrajii tăi cei reci și moarta gură,

Și iarăși a gemut: „Să-mpaci pe tata!“
Dar rise-atunci un glas cu-așa putere,
Că însuși mortul parcă rădicat-a

Spre deal o clipă lîngeda-i vedere,
125 Și rece-ntr-al meu bronz trecu fiorul,
Căci glasul-cunoscui, sau fu părere?

S-a-ntors Dardul mirat. Și vrăjitorul
Sta drept și nalt, și l-am văzut o clipă
Pe cine-acolo-n deal, pe-aducătorul

130 Iberilor din sud. Cum jalnic țipă
Cînd vede-al său copil în flacări mama,
Așa țipînd sări Dardul în pripă

Și groaznic i-a vuit pe trup arama.
Bătea și vînt și-ardeau stejarii tare,
135 Căci neagră noaptea cînd și-a-ntins marama,

Păduri ei și-au aprins, să aibă zare.
Și-ntregul cîmp o spaimă și-o minune,
Dintr-alte lumi fantastic-arătare

De umbre și lumini jucînd nebune,
140 Și-n jocul lor mulțimi de-a valma toate
Ce iuți se risipeau ca să s-adune.

Trecea-mpărțind amestecul de gloate
Dardul, trecea ca volbura ce norii
De-a valma-i zvirle și mugiri le scoate,

145 Trecea-ngrozind cu strigăt luptătorii,
Cu lancea lui, cea cât un brad de lungă,
Gonea pe cîmp, pe văile strîmtorii

Pe cîne-acum, pe cîne să-l ajungă!
Cu salturi se piteau iberii-n cale,
150 Și galii se fereau să nu-i străpungă.

Iar cînd ajunse-apoi departe-n vale,
Iberul se opri, și-ntors el stete:
„Aici, Dardul, e piatra morții tale,

Și-a pus-o cel ce moartea azi ți-o dete!“
155 Și-o piatr-acolo sta, cum pun ligurii,
Mormîntul celor buni ca să-l arete.

Grozave-au fost batjocurile gurii
Acestui om! Și cum făcu de puse
Acolo piatra-n marginea pădurii?

160 Dar vorba asta cea din urmă-i fusc!

ZIARUL UNUI PIERDE-VARĂ

FAPTUL ZILEI

Ca lacrima-i limpede cerul
Și-aproape de ziuă. Frumos
Stă-n mijlocul bolții Oierul,
Luceafăru-i gata s-apuie,
5 Iar Carul spre creștet se suie
Cu oiștea-n jos.

Și doarme și apa și vîntul.
Iar spaima și oștile ei
Țin mort, subt călcie, pămîntul.
10 Și-atîta e roua ce-o plînge
Cîmpia, că-n palme-o poți strînge
Ca-n cupă s-o bei.

Pe-ncetul tăria-nflorită
Cu galben ca strugurii copti
15 S-albește din clipă-n clipită.
Pe culmi intunerecul pierce,
Dar valea e-n neagra putere,
A umedei nopți.

Pe sus, pe pustiile zgheaburi,
20 Prin ripele munților suri,
Zac zmeii cu trupul de aburi,
Și ceața prin nopte-nchegată
Stă-n hainele morții-mbrăcată
Pe-albastre pături.

25 Dar vîntul cel fără de pace
Începe să cînte-n brădet —
Și tot mai lumină se face;
Ș-albește strîmtoarea cărării,
Pe rînd depărtările zării
30 S-apropie-ncet.

Văd clăile-n cîmp, pe coline
Cunosc singuratecii ulmi,
Și-acum, la lumina ce vine,
Încep să se miște greoaie,
35 Făpturi purtătoare de ploaie,
Se urcă pe culmi.

Din stînga, din dreapta, din față,
Din rîpi și pe-o sută de căi,
Ies dungii plutitoare de ceață
40 Și-n cale s-adună cărunte
Țîrîndu-se-alene spre munte
De-a lungul prin văi.

E-n flacăra bolta senină,
Și fără-nterupere-acum
45 Se varsă tăcuta lumină,
Se varsă grăbită, se-ntinde
Pe dealuri, pe coaste, s-aprinde
Pe șesuri, pe drum.

Și parcă străbate-o săgeată
50 De-a lungul cîmpiilor reci —
O dungă de soare s-arată,
Și-i crește pe șesuri lucirea,
Și iată-l în toată mărirea
Puterii pe veci!

Murmurul din dealuri pătrunde
Prin văi, și din vale-n păduri;
Ca-n farmec, eu nu știu de unde
E plin de mișcare pămîntul,
Și cîntă și codrul și vîntul
60 Și-o mie de guri.

Ici oameni cu coasa pe umăr,
Și fete cu secerea-n briu,
Iar gloata cea fără de număr
A celor de-o sută de neamuri
65 Se joacă-n arinii cu ramuri
    Întinse pe rîu.

Și care, și turme-n pripoare
Pe umede coaste răsar —
Sînt toate-ale tale, tu Soare!
70 Făptură tu dînd dimineții,
Ești singur ființa vieții
    Și-al lumii altar...

ANDROMAHE

Iată-i chiotind în cînturi,
Cupe-ncununînd cu vin;
Flota cu sprijin de vînturi
Vijăie sub cer senin —
5 O, nu fierbi adînc al mării
Și furtuni tu nu stirnești
Ca s-azvirli îndepărtării
Rămășițele grecești;
Zeus, nu zgudui tu rotundul
10 Cerului cu foc etern,
Ca să-i vînturi în afundul
Noptii veșnice-n Infern!

De-am putut scăpa de săbii,
Flacări ne-au încins pe loc;
15 Robi ajuns-am pe corăbii,
De-am putut scăpa de foc!
Vai, și de-au scăpat o seamă
De robie, unde sînt?
Chinul ăsta cum se cheamă,
20 Cînd de viu ești în mormînt?
Rătăcind printre ruine,
Troia moart-o vor vedea,
Și le-ar fi cu mult mai bine
Dac-ar fi perit sub ea!

- 25 Dar și-atit e mîngăiere,
Cu iubiții tăi să fii
La un loc și-ntr-o durere;
Și e dulce gînd să știi
Că cenușa ta udată
30 De vrun binefăcător
Va zăcea amestecată
Vecinic cu cenușa lor!
Însă noi, pe mări, robite
Urgisiților ahei,
35 Noi ne ducem risipite
Prin pămînturi fără zei!

- Tu mi-ai prevăzut mormîntul,
Tu Casandra, și-ai tăcut?
Nimeni nu-ți credea cuvîntul,
40 Însă eu l-aș fi crezut!
Astăzi n-aș pluti spre Phtia,
Îndurînd potop de-ocări;
Noi n-am suferi robia
Celei mai mișele țării!
45 Eu prin Skyros, tu-n Micene
Roab-a regelui să gemi —
Țara unde cresc Helene
Și se nasc Neoptolemi!

- Plînge tînguita gloată,
50 Plîng și eu privind la ea:
Ah, din lumea asta toată
Eu am partea cea mai rea!
Îl urăsc, și el, turbatul,
Nemilos cu mine nu-i;
55 Cel ce mi-a ucis bărbatul
Azi mă are-n voia lui!
Întunerec mă-mpresoară,
Mîinile pe cînd îmi frîng,
Și vedenii-n jur îmi zboară
60 Și-mprejuru-mi toate plîng!

Plîng lopețile și plînge
 Marea cu murmur amar —
 Iată-l, gol și plin de sînge,
 Hector, și-i tîrît de car.
 65 Risipită-n vînt viața
 Strop de strop din el s-a stors,
 Și, murind, strivit, cu fața
 Bietul e spre Troia-ntors.
 De fiori încremenește
 70 Largul apelor adînci,
 Și de vaiet lung vuieste
 Golul mucedelor stînci!

Și mă-ntore... și mi s-arată
 Sîngele-mproșcat pe zid,
 75 Și, gemînd cutremurată,
 Lumea ochilor mi-o-nchid.
 Nici o milă n-au mișeii!
 De-un copil nepriceput
 Tremurau pierduți aheii
 80 Și-Agamemnon s-a temut.
 Ô, și sînt viteji! și tată
 Au pe Phoebus! Cum te mint,
 Și tu nu-i stirpești odată,
 Mîndre zeu cu arc de-argint!

85 Iar prin noapte, cînd, pe puntea
 Tigrului, eu de dureri
 Îmi îngrop în palme fruntea,
 Vine-ncet printre străjeri
 Hector aducînd de mină
 90 Pe copil, frumos și blind;
 Glasul apelor se-ngîină,
 Pinzele vuiesc gemînd:
 Și pe cînd la piept ne strîngem,
 Plînge tată și copil,
 95 Și tustrei prin noapte plîngem —
 Evoe-n Infern, Ahil!

O, diolopi, și v-amăgește
Gîndul că, rîzînd de sorți,
Azi prin mine se-njosește
100 Cel mai vrednic dintre morți!
Că din cercul nemuririi
Smuls ieși-va, voi păgîni,
Cel ce v-azvirli peririi
Pe la Xantus, ca pe cîni?
105 Iar tu crezi că-i trecătoare
Jalea mea pe care-o gem?
Că mă vei călca-n picioare,
Barbare Neoptolem?

Blestemată fie țara
110 Care v-a născut pe toți!
Ura lumilor și-ocara
Moșteniți-o la nepoți!
Iar pe tine-n rînd cu orbii
Foamea poarte-te pe uși,
115 De pe cîmpii adune-ți corbii
Oasele-n scîrbos culcuș;
Și murînd, de-i vrea cu mîna
Să-ți aduni pe-obraz nisip,
Să se zvîrcole țărîna
120 Îngrozită de-al tău chip!

Și-n tesalicele maluri
Rîuri milostive sînt
Ca-n rostogolite valuri
Să dea omului mormînt!
125 Și greasca spadă scurmă
Pieptul, ca și orice fier,
Curge de pe-a dînzei urmă
Sîngele din cei ce pier.
Și-ori și-n care țări silită
130 Să trăiesc, se va afla
Vrun pămînt care să-nghită,
Hectore, pe-aleasa ta!

MURIND

Pe creștet de dealuri e soare,
Dar umbre-ale nopții prin văi,
Și-n umeda nopții răcoare
Soldatul, departe de-ai săi,
5 Se zbate și geme și moare.

Îi singeră pieptul de-arsură,
Iar apa se zbuțumă rar
Devale, și-alene murmură —
Ah, umed un deget măcar
10 Să-l puie pe vinăta gură!

Dar trupu-i e frînt de prin cruce.
Voind să se nalțe puțin,
De-aseară-ntr-un zbuțum o duce,
De-aseară se-ncearcă s-apuce
15 Cu minile-o creangă de spin.

El vede păriul! Măsoară
Cu ochii, trei palme de drum.
Așa de cînește să moară!
Se-ntunecă văile-acum
20 Iar noaptea grăbită scoboară.

El parcă stă-n noapte la pîndă,
Puțin rădicat pînă-n briu;
Și-i galben de-atîta osîndă,
Cu ochii țintiți spre păriu,
25 Scrișnind ca o fiară flămîndă.

- S-astîmpără-n urmă și ține
Pe inimă pumnul-nceleștat.
Apoi, cu răsufieri puține,
Simțindu-și tot trupu-nghețat,
30 Își trage mantaua pe sine.
- O-ntinde cu dinții și geme,
Iar gura-i șoptește duios.
Eu nu știu, sînt rugi ori blesteme,
Dar știu c-a pierit fără vreme
35 Flăcăul voinic și frumos.
- Că iată-l scăldat în sudoare,
Și-acum e tăcere prin văi.
El nici nu mai simte ce-l doare
Și nici nu mai strigă pe-ai săi,
40 Nu plinge, nu geme. El moare. —
- Se-ncinge cu aur cununa
Pădurii de brad de pe culmi,
Doinește și vîntul într-una
Cîntînd somnoroșilor ulmi,
45 Străbate prin vale-acu luna.
- Ea vede pe mortul din vale.
Și trece tăcută, pe sus.
Ce roșie-a fost, și pe cale
Ce albă se face spre-apus.
50 De jale, pesemne, de jale!

GHIAURA

Dincolo de Dnistru pe mal,
Vin rezezi cazacii ca vîntul;
E galben de groază pămîntul
Și geme de zăngăte-n zare,
5 De vuiet de care,
De chiu și de tropot de cal.

Hatmanul în cortul rotund
Așteaptă pe-oștenii cu pradă.
Iar aurul curge grămadă,
10 Și galben și roșu ca luna,
Iar cortul într-una
Se face mai strîmt și mai scund.

Cu zîmbet hatmanul voios
Pe umeri oștenii și-i bate
15 Cînd vin cu-averii mai bogate.
El iese, și intră, și iară
Se uită pe-afară
Și-n sus pe cîmpie și-n jos.

Sînt turme de-a lungul pe șes,
20 Și dese ca picurii ploii:
Dincoace sînt caii și boii,
Dincolo sînt oameni în funii,
Și-n țeapă sînt unii —
Vin turme mai multe, mai des.

- 25 Dar tot ce vede-i nimic!
Tot robi, și tot aur și vite.
Și-aruncă priviri înțețite
De-a lungul pe șesuri, și n-are
Nici loc de-alinare,
30 N-ascultă cazacii ce-i zic.
- Dar iată-! Fugarul buiac,
Părindu-ți de praf și de spume
Că vine din margini de lume,
S-oprește deodată cu zborul,
35 Și-și scoate piciorul
Din scară bărbosul cazac.
- „Priviți-o tovarăși, voi toți —
Frumoase sînt multe Bogdane,
Dar una ca asta, hatmane,
40 De-aduce vrun altul ca mine,
Ascultă-mă bine:
Am ochi și ți-i las să mi-i scoți“.
- Și roată cazacii se string,
Și-n mijloc hatmanul, și-n roată
45 De marmură-i tabăra toată —
Cel mult de s-aude-n tăcere
Gemuta durere
Din ochii femeii, că-i plîng.
- Dar ce-i e acestei femei?
50 Deodată ca-n chip de poruncă
Ea brațele-n lături le-aruncă
Și capul pe spate, și iată
Dă hohot deodată,
Și groaznic ce-i hohotul ei!
- 55 Cu zgomot cazacii tresar,
Privind dintr-o parte femeia.
Ea ride, ea ride-ntr-aceea,
Se-nvîrte sălbatec ca dracii —
De-uimire cazacii
60 Răsufală cu frică și rar.

— „Hatmane...“ prin hohot a frint
Cuvîntul sălbateca fată
Din țara Moldovei furată;
Și, zis ca de-o gură nebună,
65 Cuvîntu-i răsună
Ca de bulgări căzuți în mormînt.

— „Hatmane, privește-m-acum!
Priviți-mă cete cazace!
Un semn al peirii voi face
70 Cu mîna vrăjită spre-oștire,
Și praf și topire
Voi face din oaste, și fum“!

Cazacii s-azvîrl îndărăt,
Și-ngheață-n plinirea mișcării.
75 — „Sărman logodit al pierzării,
Hatmane, haid', ține-te bine!
Ți-e frică de mine?
Dar iată, că vreau să-ți arăt.

Nici glonțul izbit din pistol
80 Nu poate prin pieptu-mi pătrunde.
Lovește... hai vino... răspunde“.
Și-n fața-i sălbateca fată
Grăbit îi arată
Albimile pieptului gol.

85 Hatmanul își iese din minți:
Minia-i sugrumă cuvîntul.
Se-nvirte sub dînsul pămîntul,
Și tremur cu spaimă-l răzbate
De-a lungul prin spate, —
90 Și-n urmă-și ia inima-n dinți.

Și galben, cu părul zbirlit,
El scoate pistolul și-ntinde,
El trage, și flacăra prinde:
În sînge ce-mproașcă spre soare,
95 Ea cade și moare,
Gemîndu-i: — „Atît am voit!“

Hatmanul o clipă stă drept,
Nimic nu-nțelege din toate —
Un gemăt de fiar-apoi scoate,
100 Și bilbie vinăta gură
Cu spumeg: — „Ghiaură!“
Izbindu-i călciul în piept.

CHINDIA

Stau acum pe-o buturugă
    Și mă uit prin văi,
Nu-i mai mult decît de-o fugă
    Pînă-n deal; și parcă-i oaste
5 Cum se văd în șir pe coaste
    Sutele de clăi.

Împrejurul meu învie
    Toate cite sînt,
Ce de joc și veselie,
10 Cînd e soarele la toacă!
Iată-le, sărînd se joacă
    Undele de vînt.

Una printre clăi s-ascunde;
    Umblă pe furiș,
15 După ea mai multe unde,
Fuge care mai de care,
Dar, cotînd, gonita sare
    Repede-n tufiș.

Toate-n cîmp acum s-adună
    Crîngul răscolînd,
20 Iar frunzișul sună, sună!
Dar pe cînd aleargă ceata,
Iat-o, din tufiș, șireata,
    Iese hohotînd.

25 Ies, cu capul dat pe spate,
Soațele-i spre văi;
Răzvrătesc, întunecate,
Brazdele de fin, se-ncurcă
Printre spini și iarăși urcă
30 Coasta, printre clăi.

Și mereu așa colindă
Dealurile-ntregi.
Și-n sfârșit, cînd e s-o prindă
Toate cad pe ea deodată,
35 Din grămada-ncăierată
Nu le mai alegi.

Multe guri acum se-ngaimă,
Vălmășag nespus;
Paiele din cîmp, de spaimă,
40 În vârtej acolo prinse
Se rotesc și joacă-mpinse,
Se ridică-n sus.

Liniștite-n urmă toate
Tac și stau pe loc.
45 Nu știu, de-obosite, poate.
Ori aleg prin Ugă-Bugă
După cine să mai fugă
Într-al doilea joc.

Că-n cîrind încep să salte
50 Pe sub tei; și cern
Flori de tei din crăngi înalte.
Loc făcîndu-le să treacă,
Ierbi și flori pe cîmp s-apleacă,
Spicele s-aștern.

Iar din tei, privind-la ele,
Ispitiți de joc,
Niște pui de rîndunele
Și-au uitat mîncarea-n gură:
Jocul-ăsta nu-l știură!
60 Cerule, fă loc!

- Unu-ncepe-acum să-și bată
 Aripele-n vînt,
 Iată-i toți acum deodată
 Ciripind în zări senine:
 65 Iar pe sus pe-acolo-i bine,
 Nu ca pe pămînt!
- Și se-ncinge-o veselie,
 Toate sar mereu,
 Flori și ierburi din cîmpie,
 70 Vînt și flori și rîndunele —
 Vesel, de-aș putea cu ele
 M-aș juca și eu!
- Gîtul mierlele-ntinzîndu-l
 Nici nu mai ajung
 75 Să răsufle, — așa li-e gîndul
 La ce văd, la cîte-ascultă,
 Și-n uimirea lor cea multă
 Șuieră-ndelung.
- Veverița, de mirare,
 80 Cînd e-n vîrf de fag,
 Cînd p-un ram, cînd pe-altul sare,
 După cum mai bun e locul
 Printre crengi să vadă jocul
 Cel așa de drag.
- Iată-i iepurii, nebunii,
 Coarne-n cap își pun,
 Stau în două labe unii,
 Alții peste cap s-aruncă,
 Sturzii hohotesc pe luncă,
 90 Și, de ris nebun,
- Pitpalacu-n grîu sughiță,
 Iar nepoții lui
 După mama cea pestriță,
 Mai pestriți ca ea la pene,
 95 Sprinteni fug prin buruiene
 Doisprezece pui.

Și mereu se-ncinge jocul,
    Pină pe-nserat —
Și e plin de riset locul,
100 Plin de cîntec deal și vale.
Cîte-un nor drumeț pe cale,
    Galben de mirat,

Stă pe loc acolo-n naltul
    Cerului, privind.
105 Pleac-apoi. Dar vine altul.
Nu știu ce gîndește norul,
Dar atotstăpînitorul
    Soare-n cer, zîmbind,

Ca un moș privind nepoții,
110 Zice: — „Așa, băieți!
Veseli și la joc cu toții!
Pentru asta-mi place mie
Truda mea de-o veșnicie
    Să tot nasc vieți!“

STRIGOIUL

Acum tu poți s-o-ntrebi, că n-ar răspunde.
Punindu-și pe genunchi uitatul fus,
Pe-un scaun vechi, în fața vetrei scunde
Privește-n foc, și Domnul știe pe-unde
5 E gîndul mamei dus.

E singură pe lume, și pierdută.
Bărbatul ei, sînt ani de cînd a dat
Pe Bistrița-n virtej, mîinînd o plută.
Rămase-așa de Dumnezeu bătută
10 Să toarcă biata-n sat.

Și-acum de-abia s-a-nchis mormîntul bine
Pe singuru-i copil ajuns flăcău,
Și-au și-nceput cu șoapte-ntre vecine —
N-au pe-altu-n sat? Dar cine știe, cine?
15 De ce-ar vorbi de rău?

Ea-i vede-n colț mormîntul sur, iar șirul
De plopi înalți se zbuciumă cîntînd,
Și-i plin de-un vuiet jalnic cimitirul —
Tresare-acum. Ea dă să-și toarcă firul,
20 Și-l uită în curînd.

Deodată-ntoarce capul fulgerată
Spre prag. Dar nu-i nimic. I s-a părut
Că sună clanța ca din mini purtată.
Se-ntoarce spre fereastr-apoi, deodată,
25 Dar geamul e tăcut.

Se uită lung la geam. E noapte-afară
Și lună-n cer ca ziua. Și-i tirziu.
Se uită-n jur prin colțuri, spre cămară...
Și-apoi se-ntoarce-ncet spre ușă iară —
30 Tăcere și pustiu.

Se scutură, cu frig, pe scaun mama
Și-nehide ochii strins, și stă pe loc.
A fost icoana-n colț, pocnise rama.
Ea-și șterge ochii umezi cu năframa
35 Și iar privește-n foc.

Dar iată pe mormînt lumini s-arată.
Cum stau țintiți spre om, de prin strîmtori
Doi ochi de lup prin noaptea-ntunecată,
Așa doi ochi de foc spre cruce cată
40 Și stau nemișcători.

Motan zbirlit cu spete-ngirbovite
Stă-n culme de mormînt, venit din iad:
Dar crucea nu-l infruntă! Și topite
Se sting încet luminile-ndrăcite
45 Și-n hăul nopții cad.

Pe scaun a-nghetăt acum bătrina,
Căci tot mai mult se zbate pe mormînt
Și saltă slabă zbuciumată-n sus țărina,
Părea că din adînc o zvirî cu mina —
50 Ferească Unul sfînt!

S-aud horcăituri de om ce moare
Străpuns de cel ce-i sta-n genunchi pe piept,
Răsare-un cap cu plete zburătoare,
Un piept, și-un om, și iată-l în picioare
55 Stă-n zarea lunii drept.

Cum gilgie la vaduri apa-n girle,
Gîngave vorbe rari din gură-i ies,
Îi joacă șerpi în sîn, în păr șopîrle,
Iar pieptu-i răsuflînd, bolnav s-azvirle
60 Mai tare și mai des.

Tîrindu-și giulgiul alb spre gard se duce.
Iar roșii-i ochi ca două flacări ard.
Întinde-un braț spre par ca să-l apuce,
Punînd apoi piciorul sting pe-o cruce
65 El sare peste gard.

Nici pașii nu-i sunară pe morminte,
Nici umbră-n urma lui nu s-a văzut,
Ca surul nor de fum trecu-nainte —
Sub gard s-aud oftări, s-aud cuvinte
70 Și plinge-un glas gemut.

Se zbate-n chin drăcesc, el varsă pară.
Își smulge giulgiul putred de pe trup,
Se pleacă-n patru brînci în chip de fiară,
S-azvirle peste cap, și-n urmă iară,
75 Păziți-vă că-i lup!

Și bate-n fălci, să muște și s-omoare,
Iar spume verzi îi picură fierbinți
Din gura cu gingii sîngerătoare,
Pămînt împrăstie-n urmă-i, din picioare,
80 Și mirăie-ntre dinți.

Cu labele pe giulgi, el îl sfășie,
Și-n gură-l ia și-l scutură prin vînt,
Turbat el roade-n dinți cîte-o fășie,
Frămîntă-n loc pămîntu-n vrășmășie
85 Și mușcă din pămînt.

Îl vezi? Pe după gard în goană vine
Și iese-n drum; spre sat alearg-acum,
Iar coada ridicată-n sus o ține —
De ești pe drum, dă-n lături, tu creștine,
90 Să nu te afle-n drum!

Acum e la răscruci și stă și scurmă
Și-adurmecă pămîntul într-un loc —
Suflarea bieteii mame-acum se curmă,
Că n-află-ntoarsă lupul nici o urmă.
95 Și-aleargă val de foc.

El intră-n sat, ia drumul peste vale.
Încep să urle-a moarte ciinii-n sat
Și fug spre uși de tinzi, ferind din cale;
În turn, în clopot limba url-a jale
100 Un dang înfiorat.

Creștinii ciți nu dorm cu spaimă cheamă
Pe Maica lui Cristos și-aprind grăbit
Tămție și-usturoi pe-un vas de-aramă.
105 Ea singură-n căscioară, biata mamă,
Stă chip înmărmurit.

Ea-l vede cum despică-n două satul;
E creț la păr și nalt cit un vițel,
Învirte ochi de flacăra, turbatul,
110 Și-i iute-n mers și-i negru ca păcatul
Că-i Duhul rău în el.

Ea nici nu-nchide ochii să nu-l vază,
Nu tremură de el, nu-și face cruci.
Căzu icoana-n colț. Putea să cadă!
115 Strigoiful e aici, el e-n ogradă,
Sărit peste uluci.

Acum la ușa tinzii, iar zăvorul
S-aruncă singur, zgomotînd, din loc.
E-n tindă. E pe prag. A pus piciorul
120 În cas-acum. A intrat ucigătorul,
Dar ea se uită-n foc.

Cu ochii firoși privește-o clipă
La ea și-nvirtejit s-azvirle-apoi,
Cu dinții-i prinde-a poalelor aripă, —
125 Ea sare-atunci nebună-n sus și țipă:
— „Săriți că e strigoii“.

Atit a fost. Nici alt cuvînt, nici luptă;
Căci nimeni din vecini n-o auzi.
Dar moartă o găsiră-n zori, și suptă,
130 Și-n jurul ei bucăți de haină ruptă,
Creștinii-a doua zi.

PIERDE-VARĂ

Frunziș al pădurii bătrine,
Doinești, o tovarășe-al meu!
Doinește și vintul prin grine,
Iar apa-n izvoare murmură
5 Și spune, tot spune din gură,
Tot spune mereu.

Sub paltin aici e răcoare,
Ies umbre pe dealuri și pier,
Născute din dungi plutitoare
10 De nori ce-n grăbire s-adună
Pe munți, aurită cunună
La margini de cer.

Mă uit la vulturul din zare
Cum zboară puternic și lin,
15 Acum e cît corbul de mare,
Cît pumnul abia, cît albina,
Și-n urmă-l înghite lumina
Din largul senin.

S-aude pe coasă cum sună
20 Ciocanul; pe margini de riu
Poporul de pasări s-adună.
E cîntec de luncă, pe creste;
Flăcăi ce cosesc, și neveste
Prin lanuri de grîu.

25 Iar norii-și tot schimbă făptura,
Se zbuciumă-ntr-inșii-arătări —
Își cască balaurii gura;
Văd cuiburi de pajuri măiestre,
Și roibii cei fără căpestre
30 Din smîrcuri de mări.

Prin mare trec zmeii cu-notul;
Și, iată-l, tirind un copac
Piticul cu barba cît cotul,
Ies scroafele-mării cu puii,
35 Și sparge-nchisorile Gruii
Bătrînul Novac.

Văd Lupul din basme, cu laba;
Zmeoaice, și codru ce-l rod.
Pe Greul-pămîntului baba
40 Cu vraje-l ucide-ntr-o luncă,
Și uite, Cal-galben s-aruncă,
Iar zmeu-i sub pod.

Frumoasă-mi răsare-o Ileană,
Și cîntă-n cosița ei flori.
45 Văd zinele goale-n poiană,
Scăldîndu-se-ascunse-n pădure,
Cînd vine-un voinic să le fure
Cămășile-n zori...

Dar iată-l cu galbene plete,
50 Frumos, să-l ucidă de drag
La sin îndrăgitele fete —
Copilul, născut, al tăcerii,
Ce-ți vine prin liniștea serii
Și-ți șade pe prag.

Prin iarba-nspicată el vine
Ieșit de sub mucede stînci;
Tiptil se străcoară spre mine
Și capul din iarbă și-l scoate,
Dar iute s-azvirle pe coate
60 Și-așteaptă pe brinci.

Sosește, s-apleacă de-aproape,
Iar frunțile noastre s-ating;
O pinză eu simt pe pleoape,
Părind d-un păianjen țesută.
65 Și-n urmă pe ochi mă sărută,
Iar ochii-mi se sting.

Mi-e teamă să-l sperii; și-alene,
Vrînd ochii de vrajă să-i scap,
Mă-ncerc să duc mîna spre gene.
70 El simte, ștregarul, se-ntinde
Și mîna cu zîmbet mi-o prinde,
Mi-o pune sub cap.

Și-n palme-ascunzînd obrăjorii
Se pierde prin naltul porumb —
75 S-amestecă dealul și norii
Și-n noapte pămîntul se-ncheagă:
Simt, parcă, topindu-se-ntreagă,
Făptura-mi de plumb.

Iar vîntul doinește prin grîne;
80 Doinște tovarășul meu,
Frunzișul pădurii bătrîne,
Iar apa din vale murmură
Și spune, tot spune din gură,
Tot spune mereu.

APOI VEZI...

„Cite fete mîndre-n sat
Toate țin cu tine —“
Zic și eu! Și nu-i păcat,
Ele știu mai bine.
5 Cînd încep și eu să joc
Intră junghiu-n fete
Și s-opresc drumeții-n loc:
Ăsta-i joc, băiete!
Voi săriți ca un ileu,
10 Ici e șes, ici groapă —
Apoi vezi! Frumoasa, eu,
Voi, pe cite-o schioapă.

Iar la plug de-oi vrea, apoi,
Să mă las pe coarne,
15 Brazda mea nici patru boi
Nu pot s-o răstoarne.
Eu din umeri scot un car
Pînă-n dealul mare,
Mut o piatră de hotar...
20 Ce vi-e de mirare?
Vouă și-un butuc vi-e greu,
Eu ridic o bîrnă —
Apoi vezi! Pe mîndra eu,
Voi, pe cite-o cîrnă!

25 Beau și eu, și joc, și-arăt
Că mi-e lumea dragă,
Dar ca voi eu nu mă-mbăt
Săptămîna-ntreagă.
Ce-mi tot cînti de boi și bani?
30 I-am găsit eu gata?
N-aveam cas-acu cinci ani,
Și-a făcut-o tata?
Palmele, că-mi ard mereu,
Capul, că mi-e moară —
35 Apoi vezi! Pe mîndra eu,
Voi, pe cite-o chioară.

MOARTEA LUI GELU

Răzleț din oștirea bătută,
Fugind pe cimpia tăcută,
Căzu de pe cal, de durere,
Pe marginea apei. Și pieri.
5 Din rană și-ar smulge săgeata
Și n-are putere.

Pierdut-a și oaste și țară.
E noapte-n văzduhuri; și rară
E zbaterea apei, când valul
10 Atinge cu aripa-i malul —
Iar Gelu, prin noapte stînd singur,
Vorbește cu calul:

— „Vai, murgule, jalea mă curmă!
Mă lupt cu durerea din urmă,
15 Căci ranele-mi sapă mormîntul,
Degeaba împrăștiu tu vîntul
Din coamă, piciorul tău scurmă
Degeaba pămîntul.

Mă chemi prin nechezuri păgîne
20 Și parcă zici: «Vino, stăpîne!
Vezi, picură ranele tale
Și neguri se nalță din vale,
E noapte, și ziua de mine
Ne-ajunge pe cale!»

25   Trei suliți făcutu-și-au strungă
Prin mine! Mă zbucium pe-o dungă
Și nu-mi mai simt brațul și briul;
Tu-ți rupi cu picioarele friul —
Las', murgule, las' să ne-ajungă
30   Pe-aicea pustiul.

De-acum tu... cît va cuprinde
Mantaua, deasupra-mi o-ntinde
Și-apoi cu picioarele-mi sapă
Mormintul pe margini de apă,
35   Și-n urmă cu dinții mă prinde
          Și-aruncă-mă-n groapă.

Jelească-mă apele Cernii!
Să-mi bubuie crivățul iernii,
Ca-n taberi al cailor tropot;
40   Iar veșnicul apelor șopot
Să-mi pară ca-n ceasul vecernii,
          O rugă de clopot.

Și, poate, sosi-va o vreme
Cînd munții vor fierbe, vor geme
45   Cu hohote mamele-n praguri,
Vor trece bărbații-n șiraguri
Cînd bucium suna-va să cheme
          Pe tineri sub steaguri.

Iar tu, de-i trăi, frățioare,
50   Să-mi vezi luptătorii-n picioare,
Atunci cînd sosit va fi ceasul,
Abate-ți pe-aice tu pasul:
Nechează-mi, și atunci eu din groapă
          Cunoaște-ți-voi glasul!

55   Și-armat voi ieși eu afară,
Și veseli vom trece noi iară
Prin suliți și foc înainte,
Să ție protivnicii minte
Că-s vii, cînd e vorba de țară,
60   Și morții-n morminte!“

El zice, și mîna și-o strînge
Pe pieptul cel umed de singe —
Iar calul stă singur de pază
Lui Gelu, și trist el așează
65 La pieptul stăpînului capul
Și astfel veghează.

Și-auzi! Ca un vînt ce clătește
Pădurea, cînd ploaia sosește,
Așa din adîncuri de zare
70 Un vuiet prin noapte răsare.
Iar vuietul vine, și crește,
Mai iute, mai tare.

Și iată-i, din umbrele văii
Cu scuturi ies repezi flăcăii,
75 Ca morții ce-și lasă mormîntul;
Ies roibii cu umblet ca vîntul,
Răsar de tîtîndeni, de pare
Că-i varsă pămîntul.

Arcașii lui Arpad! În goană
80 Ei fug după-ostirea dușmană.
Și, uzi de-alergare, se-ncură
Fugarii prin negura sură,
Cu frîul pe coamă, și-arcașii
Cu spăzile-n gură.

Năvalnic s-apropie pașii,
Și-n goana lor cîntă arcașii,
Și-așa de sălbatic li-e cîntul —
Din piele de urs au vestmîntul,
Și-n bărbile lor încilcite
90 Se-mpiedecă vîntul.

Iar Gel, auzindu-i prin zare,
De spaimă și groază tresare —
El moare! Și cîntă păgînii!
N-au Domn și n-au țară români,
95 Și-adușii de vînturi în țară
Sînt astăzi stăpînii!

Și-n minile cui e scăparea?
Nu-i piept să le-nchidă cărarea?
Nu-i braț de voinic, să-i abată?
100 Și nu e pe lume-o săgeată
Ca-n inima gloatei lui Arpad
Adinc să străbată?

Și Gelu le judecă toate:
Se naltă proptindu-se-n coate
105 Și-a calului glezn-o cuprinde,
Cu grabă el arcul și-l prinde,
Și-nvirté săgeata și-o scoate
Din rană, și-o-ntinde:

Și vijie slaba săgeată
110 Cu gemetul morții deodată —
Arcașii trec repezi în cale,
Și-i vuiet și-i chiot prin vale:
Ce cînt de-ngropare lui Gelu
Și-oștirilor sale!

Iar vuietu-n neguri pătrunde
Și-n inima nopții s-ascunde
115 Departe, și-n valuri de valuri
Ecoul izbîndu-se-n dealuri
De zece ori jalnic răspunde
120 Pustiilor maluri.

De zece ori, iarăși de zece,
Și scade, și pierе, și trece,
De data din urmă răsună —
125 Tăcerea-mprăștiată s-adună
Și-n neguri alunecă rece
O bolnavă lună.

Iar calul, vedenie mută,
Cu coama de vinturi bătută,
130 Stă-n noaptea cu neguri de pază
Lui Gelu; și trist el așează
Pe pieptul stăpînului capul
Și astfel veghează.

Iar apa la maluri se fringe
Și cade pe spate și plinge:
„Cu fierul potcoavei tu-mi sapă
Mormintul pe margini de apă,
Și-n urmă cu dinții mă prinde
Și-aruncă-mă-n groapă!”

NUNTA ÎN CODRU

Ce mai chiu și chef prin ramuri
Se-ncinsese-atunci!
Numai frați, și veri, și neamuri
De-ar fi fost umpleau o țară!
5 Dar așa, că s-adunară
Și străini din lunci!

De mă-ntrebi, eu nu știu bine,
Alții poate știu —
Ce să-ntrebi calici ca mine!
10 Știu că lumea dintr-o dată
S-a trezit că-i adunată
Și c-o duce-n chiu.

Că-ntr-o zi, purtînd în mină
Un colac ș-un băț,
15 *Prepeșița* cea bătrînă
S-a pornit și-n deal și-n vale,
Și chema-ntîlnind pe cale
Lumea la ospăț.

— „Ce-i tu, soro?“ — „Ce să fie?
20 Nuntă mare-n crîng!
N-ai văzut tu veselie
De cînd ești și porți un nume.
Și-am plecat trimeasă-n lume,
Oaspeții să-i string.“

- 25 — „Dar pe mire cum îl cheamă,
Cine-i el și-al cui?“
— „N-auziși de *sturz*, bag' samă!
Până și-mpăratul știe.“
— „Și-i bogat?“ — „Ce-i pe cîmpie,
30 Tot ce vezi, i-al lui!“

Iar mireasa! Din cosiță
Numai flori îi cad.
Mierla e. Și e pestriță,
Și gătită ca o cruce:
35 Cizme galbene și-aduce
Tot din Tărigrad.“

- „Ei, atunci să știi, vecino,
C-am să viu și eu.“
— „Păi, de bună seamă, vino!“
40 Tot așa, cu voie bună,
Prepeleța-n sîrg adună
Pe nuntași mereu.

Și s-a strîns din zare naltă
Neamu-ntraripat,
45 Și din crîng, și de la baltă,
Și din șesuri, de prin grîne;
Ba și *crăbii* mai bătrîne,
Musafiri din sat.

Pînă-n noapte tot veniră
50 Și prin crengi au mas.
Iar în zori se răscoliră,
Și-n gorun aveau altarul —
Îa-nchinați-mi cu paharul,
Să-mi mai vie glas.

- 55 Mă-ntrebați de nun? Ei, nunul,
Soare-ntr-adevăr:
Dumnealui, mă rog, *păunul!*
Nună mare-a fost *găița*,
Stete-acasă *păunița*,
60 Că-i murise-un văr.

— „Pop-aveau?“ Tu, maică sfintă!
Stai să mai vorbești?
Știi pe *ciocirlan* cum cîntă?
Dumnezeu să-i ție firea!
65 A-nvățat trei veri Psaltirea
La vlădici sîrbești.

Drusce-aveau o *coțofană*
Și-un *cîrstei* bălțat.
Pitpalacul, nene,-n strană!
70 Iar cădelnița de aur
O ținea jupînul *graur*
Dascălu-nvățat.

Dar să vezi! la socrul mare
Zgomote din zori:
75 *Pițigoiu*-ntr-una sare,
Steag pe casă *șoimul* suie,
Gheunoaia bate cuie
Ca s-anine flori.

Iar prin cuhnii sfat și vorbă,
80 Asta s-o vedeți!
Prepețița face ciorbă,
Presurile fac friptură,
Vin *sticleții* și le-o fură,
Dracii de sticleți!

85 *Șoimii* rezezi scot în gheare
Carnea din căldări,
Corbul cel cu ciocul tare
Dumicată-n blide-o lasă,
Cintișoi duc la masă
90 Rîndul de mîncări.

Și, cu șorț de jupineasă,
Rîndunele vin
Și deretică prin casă,
Iar pe mese-aștern prosoape
95 Și dau lavițele-aproape,
Cane-aduc cu vin.

- Dar te miri tu, prin pahare
 Cine le turna?
 Cucul sur, că-i meșter mare
 100 La urat și-nchinăciune,
 E proroc și-ți știe spune
 Tot ce-o fi și-o da.
- Cîntă-n cobză-acum *buhaiul*
 Cel cu gitul strîmb.
 105 *Mierla* șuieră cu naiul,
 Cu cimpoiul cîntă *cioara*,
Pitulicea cu vioara,
Bușnița c-un drîmb.
- Codobaturii* iuți ca focul,
 110 Tot bătînd din cozi,
 Măturară-n clipă locul
 Și făcur-o bătătură,
 Și ce horă mai făcură
 Ca la voievozii!
- Jucau sirba *porumbiei*,
 Că e jocul lor,
 Și-au luat la joc *cîrsteii*
 Pe-o *rătușcă* — vai de mine! —
 120 *Graurul* juca pe vine,
Barza-ntr-un picior.
- Numai *cioara* cu cimpoiul,
 Tot izbînd cu el,
 Se bătea cu *pițigoiul*,
 Iar *sitarul* dup-o ușă
 125 Se certa c-o *găinușă*
 Pentr-un gîndăcel.
- Vin de-ar fi, că cearta vine,
 Altfel cum s-o zici?
 Să te superi tu, creștine,
 130 Pentru dinții scoși din gură?
 Pentr-un ghiont și-o-mbrîncitură
 Cheful să ți-l strici?

- Și țipau de-a valma-n ramuri,
Miile de guri!
135 N-alegeai străini și neamuri,
Și pe plac cînta tot insul —
Clocotea de chiu cuprinsul
Veselei păduri.
- „Tu erai?“ Mă-ntrebi ca prostul!
140 Vorba din bătrîni:
Eu la chef ca-n marte postul.
Vinu-l beam din coji de-alună,
Și-azvîrleam, de voie-bună
Cu căciula-n cîni.
- 145 Ba, și-n ciur le-adusei apa,
Ca să fiu în rost,
Lemne le-am tăiat cu sapa —
Și, sărînd pe-o buturugă,
Am venit la voi în fugă,
150 Să vă spun ce-a fost!

ZÎNA PĂDURII

- „Iar mura-ntr-adins o făcu pe pământ
Sălbatica Zîn-a pădurii,
Căci ochii ei negri asemenea sînt
Cu negrele boabe-ale murii.
5 Iar unde e mură, sădită de ea,
Pot merge neveste și fete,
Flăcăilor însă vederea le-o ia
Și junghiuri prin cap le trimete!
- Și zmeura-anume-o făcu pe pământ
10 Sălbatica Zîn-a pădurii —
Obrajii ei rumeni ca zmeura sînt,
Obrajii și rumenul gurii.
Iar pe-unde sădește ea zmeură-n văi
Pot merge femeile-n pace,
15 Dar floarea din față le-o ia la flăcăi
Și galbeni ca faguru-i face.
- Iar mușchiu sub brazi într-adins l-a lăsat
Sălbatica Zîn-a pădurii,
Ca mușchiul de moale e caldul ei pat,
20 Acolo sub umbra răsuri,
Iar pe-unde e mușchi, e pe-acolo și ea:
Pot merge să șează copile,
Flăcăilor însă odihna le-o ia
De pier și se-ngroapă cu zile!“

25 — „Ei, parcă pe Zină eu nu știu s-o-nșel!
Neveste și mură să fie!
Eu stau pe potecă și-așin frumușel
Cărarea la fete-n cîmpie,
Iar cînd o să văd eu că Zina mi-e rea
30 Și-mi fură tăria făpturii,
O prind prin păduri și-o sărut și pe ea
Pe hoața de Zîn-a pădurii!“

CRĂCIUNUL ÎN TABĂRĂ

(Pe cîmpia Smîrdanului, 1877)

5   Şi-acei ce de-a pururi au glume,
         Azi tremură muţi şi-nghetaţi
         În jalea cea fără de nume;
         Pustii ei se simt, şi-aruncaţi
         Departe la margini de lume.

10   Iar cortu-ngropat e-n zăpadă;
         Nu-i uşă, nu-i cale, nu-i loc.
         În haine ca-n zi de paradă,
         Țin pînea-nghetată la foc,
         Stînd unul într-altul grămadă.

15   E freamăt în zare: e tunul,
         Ori cîntec de clopot din sat?
         Crăciunul e astăzi, Crăciunul.
         Flăcăii țin capul plecat,
         Şi plînge-necat cite unul...

20   Ard vesele flacări pe vatră;
         Şi-ai casei, la masă, gătiți.
         Vin oaspeți, şi cînele latră;
         Le ies înainte grăbiți
         Ai casei pe pragul de piatră.

25   Iar pînea pe masă, vecină,
         Pe neted-întinsul ştergar,
         Cu vinul din oala cea plină;
         Şi însuşi bunicul, cel rar
         La vorbe, azi rîde şi-nchină.

Cu cirpa la spate legată
Nevasta se-nvirte, avînd
Spre toți cite-o vorbă-mbunată
Și, locuri pe laviți făcînd,
30 E suflet și inimă toată.

Din leagăn îi bilbîie-odorul,
Se luptă din mîni și e-n zor
Să-și ducă la gură piciorul.
Afară e soare sub nor,
35 Dar haină de aur e norul.

Și-i hohot de rîset în stradă,
Și însuși bunicul acum
Se-ndoaie spre geamuri să vadă
Amestecul vesel din drum
40 Și lupta cu plumbi de zăpadă:

O ceată mai mare de fete
Au prins pe flăcăi, mai puțini.
Și-aprinsă e lupta-ntre cete,
Și toți de zăpadă sînt plini
45 Și-n gură și-n sînuri și-n plete...

Și-aici, în pierduta cîmpie,
Sînt ninse cărările-acum,
Se zbuciumă vîntu-n minie,
Iar corbii-n pribeagul lor drum
50 Dau roate prin zarea pustie...

PASTEL

Prin vișini vîntul în grădină
Cătînd culcuș mai bate-abia
Din aripi, și-n curînd s-alină,
Iar roșul mac închide floarea,
5 Din ochi clipește-ncet cicoarea
Și-adoarme-apoi și ea.

Eu cred c-a obosit pădurea,
Căci ziua-ntreag-a tot cîntat
Și tace-acum gîndind aiurea.
10 Sub dealuri amurgește zarea,
Se-ntunecă prin văi cărarea
Și-i umbră peste sat.

Peste culmi încet amurgul moare
Și-ntors cu fața cătr-apus
15 Dă semne nopții din ponoare.
Ea-mbracă haine-ntunecate
Și liniștit din aripi bate
Plutînd tăcută-n sus.

Tăciunii-n vatră dau lumină;
20 Pe drumul de drumeți sărac
Mai vezi fugînd cite-o vecină
Să ceară cu-mprumut jaratec;
Grăbit, dă roate, singuratec,
Tăcutul liliac.

25 Și tot mai noapte-apoi se face,
Păduri și ape-adorm acum;
Din cer scoboar-adînca pace.
Ici-colo vrun zăvor mai sună —
Începe-a se zări de lună
30 Și-i liniște pe drum.

Copiii dorm, visîndu-și jocul.
Mai toarce mama. În curînd,
Pe vatră ea-nvălește focul,
Încuie ușile la tindă,
35 Se culc-apoi. Iar cariu-n grindă
S-aude-acum rîzînd.

ȘTRENGĂRII DE PE CYNTHUS

Departe-n zarea culmii
Pe Cynthus, pe sub ulmii
Ce dorm pe la cascade,
Din umed fapt de zori
5 Întins-au lanț de hori
O gloată de-oreade.

Și rid în joc și cîntă
Și-n tropote frămîntă
Pămîntul ud de rouă,
10 Și tot mai mult s-aprind —
Iar ulmii stau privind
Minunea asta nouă.

Ici una cu vestmîntul
Săltat pe pulpi; iar vîntul
15 Dezleagă colo zîinii
Frumosul briu cu flori,
Dincoace-omoritori
Răsar din umbră sîinii.

Ce zîmbete șirete,
20 Și ochi aprinși, și plete
Lăsate-n vînt plutirii!
Pe umerii lor goi
Cum plouă roșii foi
Din plete trandafirii!

- 25 Iar ele rid mai tare;
Și tot mai cu mirare
Pletoșii ulmi s-apleacă
Cu ochi aprinși și mari:
Răsufletele rari
- 30 În piept acum le seacă.
- Și-un ulm, părindu-i poate
De ris acestea toate,
Dă hohote, nebunul.
Și toți c-un gând la fel
- 35 Rid ulmii după el;
Treizeci de ulmi ca unul.
- De spaimă zăpăcite
Se-ntorc dezlănțuite
Și caută prin zare
- 40 Copilele-adăpost.
Dar asta ce-a mai fost?
Iar ulmii rid mai tare.
- Din rîpi acum grămadă
Ies satirii să vadă
- 45 Ce hohote răsună
Pe culme, și curînd
Vin roiuri întrebînd,
Și tot mai mulți s-adună.
- Alt hohot se pornește,
Rid ulmii nebunește
Nevrînd nici să-i audă.
Vuiesc din mii de guri
Văzînd ce strîmbături
Fac satirii de ciudă.
- 50
- În loc ca să-i împace
Pe satiri, rîsu-i face
Mai răi, se smulg de barbă
Și sar cu pas de țap,
Cu pumnii-și dau în cap
- 60 Trintindu-se prin iarbă.

La urmă însă iată
Rîd satirii deodată:
Rîd ulmii că găsiră
Pe satiri caraghioși,
65 Rîd satirii voioși
De ulmi că-nnebuniră.

Și-acolo-n zarea culmii
Și satirii și ulmii
Cu rîsul lor urmară
70 Mai știu eu cit și cum —
Dar cred că rîd și-acum
Și-or rîde și la vară.

LUMÎNĂRICA

Rid cu toții! Singur mortul
Tace-așa, pe loc.
Vine-o fată, pune ortul
Mortului pe piept, sub cruce,
5 O sărută și se duce
Să se-nșire-n joc.

Patruzeci de mini așteaptă
Focul călător:
Ce primește mina dreaptă
10 Ceealaltă mină-alungă —
Vezi abia o roșie dungă
Dintr-un punct în zbor.

Dar zburînd, slăbește focul,
Aripele-i scad,
15 Se-ngustește-ntr-una locul
Pînă n-o să mai rămînă:
Cui i se va stinge-n mină
Țandăra de brad?

Dar ea zboară, zboară-n pace.
20 Grabnic îns-un glas
Colo-n colț: — „Ei na-ți-o, drace!“
Și-ntr-aceeași clipă unul
Mai din dos: — „Ei vezi, nebunul,
Mi-a zvirilit-o-n nas.“

A venit un lup din crâng.

Musical score for the song "A venit un lup din crâng". The score includes parts for Voice, Piano, and Violin. The tempo is marked "Allegretto". The lyrics are: "A venit un lup din crâng / A venit un lup din crâng / A venit un lup din crâng".

Cîntec (A venit un lup din crâng), muzica de A. Bena.

A venit un lup

Musical score for the song "A venit un lup". The score includes parts for Soprano, Alto, Tenor, and Bass. The tempo is marked "Allegretto". The lyrics are: "A venit un lup din crâng / A venit un lup din crâng / A venit un lup din crâng".

Cîntec (A venit un lup), muzica de I. Cr. Danilescu

Bună glas de clopotel
~~de sălătar~~ vânt,
la clopot pe podole.

~~2~~ / Horia

2

1 / Dăi, dăi, dăi, dăi,
ca să se audă
în toate părțile
de pământ

8 / Pământul și marea,
și aerul și poezia -
sădă, sădă, ca să se
cântă, cântă, Trădătoarea -
dar când să se văd umbra,
tot un e ca ea!

2 / Dăi, dăi, dăi, dăi,
ca să se audă
în toate părțile
de pământ

Dăi, dăi, dăi, dăi,
ca să se audă
în toate părțile
de pământ

3 / Dăi, dăi, dăi, dăi,
ca să se audă
în toate părțile
de pământ

Trădătoarea și marea,
Dăi, dăi, dăi, dăi,
ca să se audă
în toate părțile
de pământ

Horia

Fragment manuscris al poeziei Horia, Biblioteca Academiei, Fondul Coșbuc

NUNTA ȚĂRĂNEASCĂ

Versuri
GEORGE COSBUC

Muzică
SIGISMUND TODUȚĂ

Tempo moderato 60

Soprano (S.), Alto (A.), Tenor (T.), Bass (B.)

Tempo moderato 60

Poco animato in 3/4

Un poco più mosso

Nunta țărănească, muzica de Sigismund Toduță, pe versurile poeziei Hora

SEMĂNATORUL

REVISTA LITERARA SAPTAMINALA

Redacția și Administrarea
MĂDĂRĂȘTI
Strada Regată, 4

DIRECTORI
A. VLĂNIȚĂ și G. COȘBUC

ABONAMENT
10 Lei pe an

UNIȚI

Noi cu literatura astăzi nu mai stăm în mijlocul istoriei noastre, nu stăm nici în mijlocul tradițiilor noastre, nu stăm mai ales în mijlocul poporului nostru!

Cei de dinaintea noastră, vechii scriitori, au trăit într-un contact realitate, se împotoseau prin scrieri ce au de gând să facă și cum să facă, se potolneau unul pe altul și astfel mergeau cu toții spre o punte bine stabilită. Noi cei de astăzi trăim în care de capul nostru, și în loc să mergem spre același punct, lăsam de-a rama câmpia literară în toate direcțiunile și nu ne împotosem dot cu dot. Brâzdele de plug, trase paralel și una lângă alta, de scriitorii generațiilor anterioare, urăz arctura în toată legea pentru slăbiciunea ideilor lor și ale conștiinței noastre. Și noi cei de astăzi tragem brâzde, nu mai putând de cit cei vechi, căci talente avem și astăzi ca și atunci — dar brâzdele noastre dăut trase în toate chipurile cu putință, și de-alungul și de-alina și de-acurmușul, lina care se tase una pe alta, urmând cămarea tuturor viciurilor cite lat prin larga lume. Iar strășniul drumuș, care în trecut se uita pe câmpia brazdată de noi, își face cruce, că nu vede o arătură cuminte, ci o lucrare de oameșul nebun!

Asta este ceea ce o numesc privatori de pe laturi secetă sau singurime literară la noi. Iar cauza? nepotrivirea puterii și neînțelegerța asupra puterii. Cind douăzeci de oameni se tragesc de greabu o să întregușă să mize din loc o birnă, nu e de vină numai nevroza lor de a-și pune puterea, ci mai ales nepotrivirea chipului în care oșei concentrate cu toții punerile desolată. Si așa facem și noi, și cadem rind pe rind oșopi de greutatea ridicată, una văzând că mamea e lara loloș, pierd orice vârnă, alți își pierd vârnă putință de-a mai pune umărul. Si așa cu toate încordările noastre, stăm tot pe loc.

O dubul dubul aștia stău care, stăuștii subterele noastre și le ține pe așoiștii și se împotoseștii. Negreșit, ai noștri — țării și avut pentru se se pentru țării și se capteștii, au avut o pînă și umărul în așoiștii și lat de țării și țării. Nu e scriitorii vechi și

Articolul *Uniți*, publicat de Coșbuc în cel de-al 2-lea număr al revistei *Semănătorul*, la 9 decembrie 1911

25 — „Petre, tu? Hai scoate banul!
Sună-l, să-l vedem.
Ce-ai tu, Petre, cu tirtanul?“
— „O să-mi fie naș, cumetre.“
— „Las' că știm! Ești vrednic, Petre,
30 Vrednic să te bem.“

Sună banul pe comoară —
Și din nou la gard
Zboară, tot mai mică, zboară
Ca un fulg luminărica,
35 Multe, multe mini de frica
Stingerii, se ard.

Sfîrîiesc făclii aprinse
Lîngă mort acum.
Numai gituri vezi întinse,
40 Numai ochi pierduți cu firea,
Stînd țintiți în urmărirea
Flacării pe drum.

Iat-o nu-i! așa-i de slabă;
Dar deodată ce-i?
45 Nu știi care drac de babă
Stînd pe vatră sus, ca țapuî,
Ca să vadă peste capul
Altora femeii,

S-a plecat prea mult, să vadă
50 Și deodată hu!
Și nu singură să cadă,
A mai tras cu ea vro două —
Ce să vă mai spun eu vouă
Hohotul ce fu!

55 Haid! S-a stins luminărica.
Zarvă-ntre femeii:
— „Aoleu, e la Florical!“
— „Nu-i la ea; e la Ileana.“
Iar flăcăii-și trag cu geana,
60 Rîd apoi și ei.

Rid cei moși cu albe plete,
 Iar Ileana-i foc.
 Hohotește-un stol de fete,
 Iar nevestele s-adună;
 65 — „Vino, fă, nu fi nebună,
 Vezi că-i numai joc.“

Și cum stă proptit în coate,
 Unul din bătrini, —
 Cel mai mare domn pe toate,
 70 Pină și pe-un fir de sare,
 Dacă dă cel sfânt și-l are, —
 Ia nuiaua-n mâni:

— „Haid, și de ți-or pune, fato,
 Brațul după gît
 75 O să-i răspopesc, că iat-o!
 Am porunci de la vlădică:
 Cine nu mi-o ști de frică,
 Nu mi-o ști, și-atit!...“

De-aș putea eu spune fostul
 80 Cum a fost întreg,
 Meșter, neică, mi-ar fi rostul!
 Poate-aș isprăvi pe gheme
 Pină mini cam pe-astă vreme,
 Ei, dar nu mă leg!

85 Dintr-o vorbă hohot iese,
 Hohot dintr-un semn,
 Stau ureați acum pe mese,
 Pe cuptor, pe unde-apucă
 Și nevrind găsesc s-aducă
 90 Rîsului îndemn.

Singur mortu-n sfînta-i pace
 Doarme somnul lui —
 Să te miri de el că tace!
 Iar luminărica zboară,
 95 Ride-n drumul ei ușoară,
 Iat-o iar că nu-i.

Las'să doarmă-n pace mortui,
Om fără noroc!
Vine-o fată, pune ortul
100 Mortului pe piept, sub cruce:
O sărută și se duce
Să se-nșire-n joc.

DUPĂ FURTUNĂ

Bine că dete-n sfârșit! Cu vuiet de vânturi veniră
Norii, călare pe zmei, și noapte făcură-n văzduhuri.
Pulberea sură pe drum, în rezezi virtejuri urcată,
Plină de șuier fugea de-a lungul șoselei, iar plopii
5 Jalnic izbîndu-se-n vînt sporeau bănuielile spaimei.
Bietele pasări, gonite de vînt și purtate ca frunza,
Triste țipînd rătăceau, dînd una prin alta-n amestec:
Celea din sat se zbăteau prin noaptea străinului codru,
Celea născute-n păduri tremurau pe sub streșini de casă.
10 Vacii, speriete de tunet, nevrînd să mai știe de biciul
Bietului om zăpăcit de mișcarea cea iute-a cirezii,
Rezezi aleargă spre sat, cu cozile puse pe spate.
Vîntul trîntește, gemînd, și ușile tinzii și poarta
Curtii, îi zguduie stîlpii, și șuieră jalnic prin hornuri,
15 Rupe cireșii-n grădini, și scurmă prin stogul de paie,
Duce șindrile cu el, și vreascuri și stuhuri și frunze.
Vobtura crește mereu, iar cerul se-ntunecă-n roșu,
Norii de-a valma se zbat și cîntă ca apa cînd fierbe,
Tot mai aproape tirîndu-și greoiul lor trup de balaur.
20 Șarpele mării din nori, cu vuiete coada plesnind-o,
Spîntecă largul văzduh și-nspăimînt-al zării-ntunerec,
Urlă, iar văile gem și geme și urlă pămîntul,
Plin de cutremur și el, de spaima cumplitului urlet.
Glasuri de clopote-n turn își plîng rugătorul lor cîntec.

- 25 Însă, de vinturi aduși, ca vîntul periră și norii.
 Repede-o ploaie căzu, cu picuri ca boaba de strugur,
 Vuiet de mii de ciocane-aducînd pe șindrilele casei,
 Tulburi șivoaie pornind prin șanțul din marginea căii.
 Repede însă-n văzduh risipindu-se negru-ntunec
- 30 Colo și colo dintii, prin tot mai lărgita spărtură,
 Galbenul soare-și scotea, cu zimbete, capul, și-n urmă
 Vesel ieșit-a de tot, el singur pe-albastrele larguri.
 Singur-o pală de nor, înfiptă pe creștetul bolții,
 Vreme-ndelung-a rămas, cernindu-și măruntele-i ape,
- 35 Pașnic și fără curmări, dînd cîmpului hrana dorită,
 Pînă s-a scurs pe deplin, făcîndu-se una cu cerul.

- Cît de frumos e pe lunci, și cit de frumoasă pădurea!
 Soarele-aproape de deal, se uită de-a lungul cîmpiei,
 Mare cît roata de car și-ntocmai ca stogul cînd arde.
- 40 Plopîi pe margini de drum — umpluți pretutindeni
 de praful

- Cel de copite stirnit, în fuga căruțelor goale.
 Ori de drumetuț toiaș și de multe turme de vite —
 Veseli se uită spre cer, iar frunza rotundă li-e iarăși
 Albă, cu fața de-argint și tremură-n freamăt de doină.
- 45 Griul în floare, pe lunci, se clatin-alene-n bătaia
 Celui din urmă răsuflet de vînt ce rămase pe cîmpuri
 Singur, străinul pribeag, din gloata trecută-nainte.
 Cine să știe ce spun pe cîmp fericitele spice!
- Picuri de ploaie lucesc pe florile-n sute de chipuri,
 50 Capul și-l pleacă duios de-a pururi drumeața cicoare,
 Macul, cu lacrimi în ochi, se uită spre soare cu zimbet,
 Rîd brebeneii cei albi, iar crinul cîmpiei deoparte
 Ține potirul plecat, că-i greu de-adunatele-i lacrimi.

- Nenumărat în păduri s-adună poporul de pasări.
 55 Sturzii, sub poală de crîng, se joacă, și-n gureșă gloată
 Zboară cu cîntec pe sus obraznice stoluri de grauri,
 Șuieră mierle-n tufiș și cîntă din griu pitpalacul.
 Iar în pădure,-n adînc, s-aude cum bate din aripi,
 Glasuri puternice dînd într-una cocoșul sălbatec.
- 60 Fără de-astîmpăr sărînd din creangă pe creangă, cu
 grabnic
 Umblet, mișcîndu-și frumos tot trupul în chip de șopîrlă,
 Sare pe fag nevăstuica, privind cu mirare la mine.

- Soarele scapăt-acum, iar roata-i s-ascunde sub culme
Vintul alene cîntînd deasupra pădurii, prin vîrfuri
65 Spune trăite povești din lumile-albastre-ale zării,
Bate din aripi domol, făcîndu-și culcușul în ramuri.
Colo și colo pe deal, cu coasa pe umăr, flăcăii
Vin de pe multe poteci, cu chiot se-ntîmpină-n cale;
Iată și oameni călări, iar colo se vede cum vine
70 Carul cu boii trudiți, pe culme, și scîrțîie carul.
Zgomot de tinere guri răsare deodată din crînguri,
Veseli copii se ivesc și umplu cîmpia de chiot.
Toți o grămadă, desculți, prin umeda iarbă, iar unii
Mici, în cămășile lungi cu poalele pînă în iarbă,
75 Vin și se-ndeașă și cad, iar unul mai mare la mijloc
Duce pe palmă-i un cuib cu galbene ouă de mierlă.
Parcă pămîntul întreg, și lumea cu toate-ale lumii
Strinse le ține-ntr-un pumn, așa de trufașă privire
Scapără-n umezii ochi și-așa-i de cu-ncredere-n umblet.
80 Intră cu totul în el, să vadă și iarăși să vadă
Cuibul, iar alții-și-ntînd ca-n chipul jurării o mină,
Multe de toate spunînd, de altele-asemeni trofee,
Celor ce-ascultă pierduți în muta tăcere-a mirării.
Sufletu-mi tremură-n piept, uitîndu-mă vesel la dînșii!
85 Nouă, pe-adîncuri de mări, în luptă cu valuri și vînturi,
Cine-ar putea să ne dea, ce bine-ntr-atîta de mare —
Glorii, putere și-averi, oricîte-s dorite de oameni —
Veseli de-aceasta să fim, ca dînșii de cuibul ce-aflară!
- Iată, din văile-adînci se urcă spre creștete-amurgul,
90 Umbrele nopții se-ntînd și liniștea vine din ceruri,
Luna-n curînd va ieși s-aducă văzduhului aur —
Mîndră fu ziua de azi și mare e mila Ta, Doamne!

PACE

Galbene văpăi de soare
Peste deal acum se scurg,
Și-n noptateca răcoare
Peste sat se nalță fumul,
5 Codrii-alene cîntă-n drumul
Vîntului de-amurg.

În curînd o să s-aline
Truda chinului de azi.
Vei privi prin zări senine
10 Stelele, sclipind mărunte,
Cum încet de peste munte,
Ies de printre brazi.

Ca și ieri rotundă luna
O să ias-acum-acum,
15 Steag de aur pe cununa
Dealului, privind în luncă
Plopii doinitori ce-aruncă
Umbre peste drum.

Coasa va dormi și sapa
20 Va tăcea cîntarea-n griu.
Și-o s-auzi ca-n vis cum apa
Pe sub iaz se mai frămîntă,
Și privighetori cum cîntă
Dincolo de rîu.

25 Noaptea-ntreag-o să-și murmure
Apele povestea lor —
Și ieșind de prin pădure,
Căprioarele pe creste
Vor căta prin văi de este
30 Pace la izvor.

Și va fi! De sus, va face
Dătătorul de vieți
Parte tuturor de pace.
Și-o să-ți uiți și tu mihnirea,
35 Suflete,-așteptînd ivirea
Albei dimineți.

GÎNDURI

După horă ieri ieșiră
Toate fetele-n pridvor,
Le vedeam cum își înșiră
Flori la sin, și-n păr să-și puie,
5 Cum se string mereu să-și spuie
Glume de-ale lor.

Tu, lipind de stîlpul rece
Obrăjorul tău aprins,
Nu vedeai nici cine trece;
10 Și c-o mină petrecută
Ștrins pe după stîlp, tăcută
Mi-l țineai cuprins:

Și-aș fi vrut să-ți știu anume
Gîndul tău, pe cel mai drag.
15 Nu știu tu, dar eu pe lume
N-am mai drag, decît să-mi iasă
Seara pe furiș din casă
Mindra pînă-n prag!

Seceram în lan, iar plopii
20 Lingă rîu sunau cîntînd.
Te-am văzut legîndu-ți snopii,
Și-adunînd dinții plecată
Tu cu snopul tău deodată
Dreaptă-n soare stînd,

25 Veselă-l stringeai spre tine
Cum rădici copilul mic,
Ca să-l strângi la piept mai bine.
Snopu-n brațe-așa văzîndu-l
Tot îmi sta pe suflet gîndul
30 Să mă-ntorc să zic:

„Cum e-nvoaltă ca bujorul,
Ce nevast-ar fi din ea!
Ca să-și strîng-așa odorul
De copil, drag ei și mie,
35 Iar bunica lui să fie
Mama ei și-a mea!“

La biserică, din ușă,
Mă uitam și eu la sfinți;
Cînd intra cîte-o mătușă
40 Săruta d-abia pe frunte
Sfinți de cei cu bărbi cărunte,
Cuvioși părinți,

Dar, pe calu-i alb călare
Tinăr mindru și-ncoifat,
45 Se zbătea sub sărutare
Sfîntul cel numit ca mine!
Te-am văzut, frumoaso, bine,
Cum l-ai sărutat,

Tu și-ntregul stol de fete!
50 Și-mi venea să-l smulg din cui,
Și să-l dau de vrun părete!
Grija mea de n-ai ghicit-o
Niei acum, mă mir, iubito,
Cum să ți-o mai spui?

HORA

E frumoasă și mireasa —
Ce te uiți a vreme rea?
Haid', țigane, cîntă deasa,
Cîntă, cioară, tropotita —
5 Dar cînd stau să-mi văd iubita,
Tot nu e ca ea!

Oliolio! cînd vînt de vară
Culcă iarba la pămînt,
Cînd văd fete-n cîmp afară
10 Și-aud mierla-n crîng, vecine,
Nu mai știu nimic de mine
Pe ce lume sînt!

Haid', săriți, flăcăi, ce sfîntul!
După mine, că-i potop,
15 Bateți cu necaz pămîntul,
Că tot el ne-nchide gura.
Dați cu toți tropotitura,
Tot mai scurt, și trop!

Vezi așa te vreau, băietel
20 Fetelor, săriți și voi.
Uite-l, mă,-ntre patru fete!
Ciudă, zici? De ce să-mi fie,
Ciudă-mi e pe lume mie
Numai pe eiocoi.

- 25 M-a plesnit și ieri cu biciul.
Ici grămad-aș vrea să-l pui
Jos pe podini ca ariciul,
Și să-i joc, ca azi la nuntă,
Care sirbă-i mai mărunță
- 30 Pe spinarea lui!
- Zic așa, dar facă-și placul,
Că-i bătut de Dumnezeu.
Nu-i cu capu-ntreg, săracul.
Și-o să-și afle singur plata —
- 35 Ce-mi tot stringi, măi nene, fata,
Las' s-o strîng și eu!
- Fă cu plosca-ncoa, voinice,
Dacă-mi ieși ispită-n drum,
Sun-o-ntii să văd ce zice!
- 40 Dă să-nchin, să-ți zic pe nume:
Cînd ți-o fi mai rău pe lume
Fie-ți ca acum!
- Vinu-i bun și hora-mi place
Iar tu, Doamne, fă-mi ce vrei,
- 45 Numai pustnic nu mă face!
Fă-mă floare albă-n luncă,
Și-apoi ia-mă și m-aruncă
Doamne,-ntre femeii!
- Săriți lume, că se-ncinge
Moșul Dinu, hoț bătrîn!
- 50 Uite-l, mă, că parcă-i mingel!
Vă păziți acum, neveste,
Că mănîncă, moș cum este,
Măr luat din sîn!
- Tot așa și-așa și iară
Și ce-o fi să mai vedem.
Dac-or da tătari în țară
Ne-om aseunde-n vizunie,
- 60 Dacă nu, noroc să fie,
Că noi chef avem.

ÎN ZORI

Supt un mal legata plută
Se mai mișc-abia. Duios
Geme apa-n veci zbătută,
Ca prin vis, sub iaz la moară.
5 Luna tot mai jos scoboară,
Tot mai jos, mai jos.

A apus! Și dintr-o dată
Nu mai vezi nici deal, nici drum,
Totu-n zarea-ntunecată
10 Și-a pierdut și loc și nume,
Nu cred c-a mai fost pe lume
Noapte ca acum.

Parcă-i mort de veacuri satul
Și trudit de-atîta clint
15 Doarme-adînc întunecatul
Codru-n văi, iar la răstoace
Plopii-au încetat să-și joace
Frunzele de-argint.

Dar din aripi bat cocoșii,
20 Răscolind văzduhul mut.
Albe-ntii și tot mai roșii
Zorile-și-ntind lucoarea —
Din zăvoi privighetoarea
Iarăși a-nceput!

BLESTEMUL TRĂDĂRII

Cu sfărmate catapulturi
Turnul muced stă-nclinat,
Iar în poartă surii vulturi
Frintă-și au de mult aripa,
5 Stînd să cadă-n toată clipa
Peste pragul fulgerat.

Însă-n veci vor sta la poartă,
Că-i din cer blestem de veci.
Noaptea-nvie-o oaste moartă,
10 Și-i de coifuri valea plină —
Fă o cruce și te-nchină,
Călătorule, cînd treci.

Noaptea din ruini răsare
Tot castelul, precum fu.
15 Șanț și ziduri de-apărare,
Turnuri albe cresc deodată,
O cetate-nfricoșată
Unde-Agripa cuib avu.

Iar din văi un prinț se suie
20 Alb de arme, spre castel;
E tăcere-n cetățuie,
Dar stafiile pe coaste
Repezi vin, o-ntreagă oaste,
Toți ai prințului cu el.

25 Lupi ce cască largul gurii
Au pe coif, și parc-au strins
Toate fiarele pădurii.
Sînt de-acei ce-au stat în cale,
Varro tu, oștirii tale
30 Și-au făcut pe-August de-a plîns.

Cînd ajunge la cetate
Albul prinț al celor morți
De trei ori cu pumnul bate
Repede-n arama porții,
35 Scări aduc în grabă morții,
Cu berbecii bat în porți.

Și-auzind cum vin barbarii,
Ușa tainiții-o deschid
Și tresar legionarii;
40 Ei din bărbi, din păr, cu mîna
Iuți își scutură țărîna,
Ies, aleargă, sar pe zid.

Sub un rîu de creste roșii
Albe coifuri strălucesc,
45 Și-n amestec furioșii
Respingînd pe cei de-afară
Cad și mor, se naltă iară,
Rane fac și le primesc.

Zăngăt însă n-are-arama
50 Cînd se bate scut de scut,
Tuba nu-și cunoaște gama;
Fără zuzăt' lancea zboară,
Iar al spăzii-oțel doboară
Cald și strălucînd, dar mut.

55 Pe deasupra lor cu spaimă
Luna se ascunde-n nor,
Glas de bufnițe se-ngaimă
Și, cu aripi speriete,
Lilieci zburînd în cete
60 Se izbesc de coiful lor.

- „De-ați avea voi pace-odată,
 Voi ce vă luptați mereu!
 Pacea însă nu vi-e dată,
 Ca să știți în veșnicie
 65 Dreapta Domnului minie
 Și că-i unul Dumnezeu!
- Cei trădați, ei dorm în pace!
 Vouă-al morții dătător
 Partea asta nu vi-o face!
 70 Voi cind ați văzut pe-o seamă
 Că pe Crist cel mort îl cheamă
 Martor al jurării lor,
- În nedreapta voastră ură
 Vrînd să-i pierdeți, ați făcut
 75 Cu barbarii-o legătură.
 Și-au venit pe-ascuns barbarii
 Și-au pierit legionarii
 Cîți pe Crist l-au cunoscut.
- Noapte-a fost. Pe zid creștinii
 80 Se luptau pentru-mpărat;
 Voi însă-ați deschis, hainii,
 Toate porțile cetății —
 Dreapta cumpăn-a Dreptății
 Iat-acum s-a răzbunat.
- 85 Cei trădați, ei în morminte
 Dorm în pace. Însă voi
 Vă luptați și-acu-nainte
 Cu oștirile chenfate
 Și de-a pururi vă veți bate
 90 Pînă-n ziua cea de-apoi.“
- Astfel parcă-ntr-una plînge
 Turnul obosit și el
 De-a vedea tot morți și singe.
 Căci de veacuri vede-ntr-una
 95 Noaptea cum aduc furtuna
 Morții-aceștia din castel.

Iar cînd ziua se revarsă
Pier și ziduri și cohorti,
Ruinată-n deal și arsă
100 Stă cetatea tristă-n soare —
Dar în noaptea următoare
Vin din nou aceeași morți.

PE MUNTE

Fugiți cu turma repede spre văi!
Pe culme-aleargă duhul răzbunării,
Grozavul vint se zbate-n largul zării
Și norii-mbracă haină de văpăi.

5 Sosește-acum! cu ochiul cît cuprinzi
Furtuna-n sirg scoboară-n jos pe coaste,
Și-n urma ei se-ntinde neagra oaste
Și urlă-n cor: — „Tu fulgere, s-aprinzi,

10 Tu nor, să-ntuneci; vinte, tu să-mprăștii!“
Un brad se face țândări, cel mai nalt;
Și prins de vîrf, au smuls pe celălalt
Purtîndu-l roată-n largul chip al prăștii.

15 Pe sus se-ntinde-amestecul nespus,
Și Duh în Duh prin aer se frămîntă,
Iar grindina-n văzduh cumplit își cîntă
Cîntarea ei de-oțel, căzînd de sus,

20 Pe codrul larg ce-n urlete se-ndoaie,
Și sare iar la loc apoi mugînd.
Deodată stă. Și iată-l, răpăînd
Potop din cer turnatul rîu de ploaie.

Se rupe cerul, cade-acum! S-a rupt.
Sporite neguri hrană dau peririi,
De-a valma geme-ntreg cuprinsul firii,
Și nu mai știi ce-i sus și dedesupt.

25 Acum nici Dumnezeu nimic nu poate.
Degeaba-ntind ei minile și cer —
În negrul Iad, și unul pină-n cer,
Virteju-i domn, el singur domn a toate.

ÎN MIEZUL VERII

Sub paltin aici e răcoare.
S-aud rindunele pe sus
Cîntînd și jucîndu-se-n soare.
Tăcută e valea-nflorită
5   Și-un nor ca o pînz-aurită
      Se duce spre-apus.

Pădurea, pe culme, mai tace,
Mai cîntă cu freamăt încet;
Iar uneori virfu-și desface,
10   Dînd vîntului loc să colinde.
Un grangure puii-și deprinde
      Să cînte-n făget.

Eu văd cum se urcă pe-o creastă,
Călare pe-o gloabă de cal,
15   Merinde ducînd o nevestă.
El merge prin iarbă cu botul,
În urmă s-oprește cu totul
      Să pască la mal.

Nevasta pe coamă s-apleacă,
20   Trăgînd cu minie de friu.
Cu troscotu-n gură el pleacă,
Și-nghite de-abia-mbucătura
Și iarăși s-oprește cu gura
      Să rupă din griu.

25 Se-ntimplă cu zgomot acestea,
Și tot cu mai mare necaz,
Și tot mai de ris e povestea —
Iar iepuri, din verdea săcară,
Scot veseli urechile-afară —
30 Șireții, fac haz.

În urmă, colina-i ascunde.
Eu șuier o doină. Cînd tac
Din crînguri o mierlă-mi răspunde.
Din vale vin doine de jale
35 Și roșu, ca focul, prin vale
Văd cîmpul cu mac.

Slăbite, de-atîta căldură
Și leneșe apele curg
Iar pacea naturii te fură.
40 Și deal și cîmpie-aromește
Vîsînd cît de vesel doinește
Răcoarea-n amurg. —

Sub paltin aici e răcoare.
S-aud rîndunele pe sus
45 Cîntînd și jucîndu-se-n soare.
Tăcută e valea-nflorită
Și-un nor ca o pînz-aurită
Se duce spre-apus.

CICOAREA

Pe cîmpia-nrourată
Dintr-al zilei revărsat
Aduna frumoasa fată
Rouă-n galbene ulcioare,
5 Lia cea cu trup de floare,
Fată de-mpărat.

Iată-n mîni cu suliți crunte
Cînd ieși cu roibii săi
Soarele de peste munte,
10 El incremeni-n teleagă
Și-ntorcîndu-și fața-ntreagă
S-a plecat spre văi.

Măsurînd prin zări hotarul,
El cînta pe gînduri dus,
15 Și lăsînd în voie carul
Îngropase-n palme fruntea,
Și cînta trecînd pe puntea
Roșului apus. —

Mari minuni au fost acestea,
20 Dar mai mari am să vă spui,
Că de-acum încep povestea.
Oameni buni, vă fie-aminte
Ce-a făcut de-acu-nainte
Pentru Lia lui.

- 25 A trimes la ea, s-o ceară,
Dintre frați pe cel mai mic,
El, venind în fapt de seară
Pe pământ, și-a dat solia.
— „N-o să-l iau, răspuse Lia
- 30 Mîndrului voinic.
- El e veșnic călătorul
Nesfirșitelor cărări —
Cum să-i duc eu veșnic dorul?
Ziua zboară peste sate;
35 Peste ape-ntunecate
Noaptea, peste mări.
- Poate-n car el nu mă lasă,
Mă și tem, așa pe sus.
Iar la mine-aici acasă
40 N-o să stea! Și cum să fie
Fată de-mpărat soție
Celui veșnic dus?“
- Soarele din umeri dete
Și-a zîmbit de-acest cuvînt
45 Al nepriceputei fete,
Și-a trimes alt sol copilei,
Frate-al său din faptul zilei,
Stea din cerul sfînt.
- „N-o să-l iau, că-l știe țara
50 Și fricos și și-nrăit.
Iese-n zări devreme vara
Hoinărind și-aprinde lunca,
Iar prin văi ucide munca
Plugului trudit.
- 55 Iarna însă-l înspăimîntă
Negura și mutul Ger.
Cînd pe dealuri Crivăț cîntă
Și cu glas de lup aleargă,
60 Că să prindă-n zarea largă,
Soarele din cer,

El, în goana-nspăimintării
Galben și necutezînd
Să se nalțe-n largul zării,
Tot pe lingă munți se pleacă,
65 Peste munți în mări să-și treacă
Roibii mai curînd.“

Innorat de gînduri stete
Soarele, că l-au durut
Vorbele-ngîmfatei fete —
70 Ș-a trimes pe Doamna-Bună,
Soră-n cer, tăcuta lună,
Sol mai priceput.

— „Dar mi-e teama mai amară:
El, urîndu-mă-ntr-o zi
75 Și-obosit să mai răsară
Își va părăsi nevasta,
Și la noi pe lumea asta
Nu va mai veni.

Cui va rămînea-ngropată
80 Lumea-n noapte și eu cui?
N-o să fie niciodată
Soare-n zările senine —
Să-și păzească-n cer mai bine
Drumurile lui.“

85 Soarele-a gemut de-amarul
Vorbelor, sărînd în car,
Și-i trăsni pe osii carul;
Nor îi sta pe creștet ceața,
Negre plete-umplură fața
90 Albă ca de var.

Fulgerau nebuni în zare
Roibii-nspăimîntați acum
Și de bici, și de mirare
Că simțeau pe sub copite
95 Alte zări, mai șovăite,
Altă lume-n drum.

Flacări vilviau pe drumul
Carului, și-adînc din văi
Se-nnora-n văzduhuri fumul
100 Alb de pe păduri cărunte,
Iar pe munți pe cit un munte
Se nălțau vâpăi.

Ar fi ars topita iarbă
De pe lunci, iar apa-n mări
105 Poate-ar fi-nceput să fiarbă:
Dar ieși-nspăimîntătorul
Domn al lumilor din norul
Zbuciumatei zări.

Iată-l, scuturîndu-și riul
110 Pletelor. Venind mîhnit
Prinse cu putere friul —
Și cu gurile-ncruntate
Nechezînd, întorși pe spate,
Roibii s-au oprit.

— „Nu-nțelegi tu nici din gura
115 Tatălui! Și-ți spui mereu!
Eu te-am pus să fii măsura
Vremilor rătăcitoare —
Ce ți-e păsul? Spune-l, Soare,
120 Ca să-l știu și eu.

Tu ți-ai pus păcatu-n minte,
Și pe-un drum al nopții pleci!
Pui alături, Soare sfînte,
125 Biata pulbere-a cărării
Cu lumina-nflăcărării
Soarelui de veci!

Mergi-ți drumul tău spre seară —
Iar mindriei ști-vom noi
Ce să-i facem ca să piară!“
130 Și plecînd stăpînitorii,
Începură-n vuiet norii
Să reverse ploi.

- Iar in ziua cealaltă
Soarele pe Lia-n lunci
135 N-o văzu din zare naltă;
Dar zări, plîngînd tăcută,
Floare-albastră neștiută
Lumii pîn-atunci.
- Știm așa, c-așa cu toții
140 Din strămoși am apucat,
Ca s-o știe-așa nepoții,
Cum s-a fapt din Lia floare,
Cea cu trupul rupt din soare,
Fata de-mpărat.
- 145 Ea de-atunci ca o sihastră
Crește-n margini de poteci,
Ziua vezi că-i floare-albastră
Și te uiți la ea cu milă,
150 Știi că-ntr-însa-i o copilă
Și-un blestem de veci,
- Că-n amurg închide floarea
Și, schimbată-n porumbel,
Zboară cătr-apus cicoarea,
Și mereu strigînd pe nume
155 Soarele, printr-altă lume
Umblă după el.
- Într-o goană nentreruptă
Printr-al morților hotar,
Ea e martoră cum luptă,
160 Negre Duhuri cum omoară,
Și-amărită, biata, zboară
Tot pe lîngă car.
- Și cu soarele deodată
Ea se-ntoarce iară-n văi,
165 Iar e floare biata fată
Pe cîmpiile tăcerii,
Dar cînd vine-amurgul serii
Iarăși e pe căi.

179 Însă-n ziua cînd cicoarea
N-o fi plînsă-n zori de zi,
Va scăpa de blestem floarea
Soare însă-n zare-albastră
Veac de veac pe lumea noastră
Nu va mai veni.

POVESTEA CÎNTĂRII

- „Ai poate prin lume vro țintă
De-alergi, călătorule vint?“
— „Prin largile lumi ale zării,
Prin taina cea sfint-a cîntării
5 Și, singur, pe vremea-nnoptării
M-opresc pe-o colină și cînt.
Și-n urmă-mi pădurile cîntă
Cu freamăt de doină, cu șoapte,
Iar uneori pînă-n pămînt
10 Cu șuier de crivăț prin noapte.“
- „Dar care ți-e veșnica țintă
De-alergi, călătorule nor?“
— „Ascult și eu vîntul prin vale
Cum șuieră doine de jale,
15 Iar dacă-mi întîmpin în cale
Tovarăși, începem în cîr
Cîntarea ce vîntul ne-o cîntă:
Cu murmur prin noaptea cu lună,
Cu vuiet de aripi în zbor
20 Și trăsnete-n zi de furtună.“
- „Ai poate pe dealuri vro țintă
De-alergi tu, drumețe pîriu?“
— „Țin ochii la norul din zare
Să-nvăț aiurata-i cîntare;
25 De-i pașnic, pe-ascunsa-mai cărare
Eu cînt printre lanuri de griu:

Cînd noru-n văzduh se frămîntă
Îmi urlu de-a lungul cîmpiei
În goana mea fără de friu
30 Sălbatecul cînt al miniei.“

— „Tu singur ești fără de țintă,
Poete, și-n gînduri mereu?“
— „Ascult cum își freamătă cîntul
35 Pădurea, pîriul și vîntul;
E cerul al meu și pămîntul,
Și cînt, ca și ele, și eu.
În urmă-mi popoarele cîntă
Cîntări de la mine-nvățate:
40 Și tot ce e-n sufletul meu
E-n sufletul lumii mirate.“

PE TIMPA

Un nor ivit de cătr-apus
Se urcă-n sus
Plutind încet spre miazănoapte
Iar umbra lui prin văi căzind
5 Acum întunecă pe rînd
Livezi și vii și grîne coapte.

Văd drumuri albe-n zări senine,
La margini munți, mai jos coline
Și, ca pe-o pinză zugrăvit,
10 Orașu-n vale-adînc sub mine.
E pace-n cer și pe pămînt;
Abia nestătătorul vînt
Venit de peste munți, de-aiurea,
Tot spune ce din vezi a spus —
15 Și pînă-n văi, de-aici de sus,
Se zbate-ncet doinind pădurea.

ROCA DI MANERBA

- Ies din Roca di Manerba
Țipete-nfiorătoare,
Plînsul ultim care-l plînge
Un întreg popor ce moare
5 Adunat într-un castel.
Și li-e sete și n-au apă
Și li-e foame și n-au pîne
Și ca ieri a fost și astăzi
Și ca astăzi va fi mine —
10 Va pieri și bietul tinăr
Și poporu-ntreg cu el!
- A pierdut viteazul rege
Cîte oști putu să stringă,
A pus munți și ape-n calea
15 Francilor să nu-l infringă,
Singur el a ridicat
Bolovani, în rînd cu-oștenii,
Și-a-nălțat cetăți în pripă,
Dar furtuna de departe,
20 Vuietînd sosi-ntr-o clipă
Și-a trecut și munți și ape
Dărimînd ce-a-ntîmpinat.
- De doi ani e mort viteazul
Rege-al țării longobarde,
25 Și de-atunci întreaga țară
Fumegă-n ruini și arde,
Risipiți fugarii pier.

De doi ani acum o mină
De oșteni, — vai, cei din urmă
30 Dintr-un neam așa de mare —
Adăpost sub stinci își scurmă,
Ce speranță au ei, bieții,
Mila pietrelor de-o cer?

Brațul stîng din Sirmione
35 Pin' la Salo se întinde
Peste Garda-n șir de nave,
Iar cu brațul drept cuprinde
Roca oastea de pe mal.
Nicăiri nu e scăpare,
40 Nici pe șesuri, nici pe ape,
Dac-ar fi vulturi în aer
Ar putea spre nori să scape,
Dar așa, li-e scris de soarte
Un sfîrșit așa fatal.

45 Amăriți, ei stau pe stîncă
Și așteaptă zi cu ploaie,
Ca din apa ei, sărmanii,
Buzele să și le-nmoaie, —
Altă ap-aici ei n-au.
50 Și li-e frig și dorm pe stîncă
Și li-e foame și n-au pîne
Și ca ieri a fost și astăzi
Și ca astăzi va fi mine
Și vor sta-ntre cer și apă
55 Veșnic poate precum stau.

Ies din Roca di Manerba
Țipete-nfiorătoare,
Plînsul ultim care-l plînge
Un întreg popor ce moare
60 Adunat într-un castel.

Iar cînd noaptea treci pe Garda,
Sus pe stîncă solitară
Vezi oșteni în albe coifuri,
Stînd gătiți de sus să sară
65 După domnul lor în lacul
Îngrozit de ei și el.

REGELE PONTULUI

Aproape de strimbele maluri
Corabia-n fugă trecea,
Cintau despicatele valuri,
Cintau și matrozii pe ea.

5 Iar noaptea și marea-mpreună
Făceau armonie deplin —
Pe ape lucire de lună
Și pace-n văzduhul senin.

10 Trezit de puterea cîntării,
Aude, tresare prin somn
Din groapă-i, pe marginea mării,
Puternicul Schiței domn.

15 Încet se ridică-ntr-o mîină,
Se uită pe mare mirat;
Cărunta lui barbă bătrînă
Îi umple tot pieptul cel lat.

Furtunile mării grozave
Urlat-au, cu trăsnet trecînd,
Și valuri și birne de nave
20 Trosnit-au pe groapă-i căzînd,

Și neamuri străine trecură
Pe-acolo, cu vuiete mari:
Pe groapa lui corturi făcură
Și-altare drumeții barbari.

- 25 El însă-ntre dune pierdute
Somn fără curmare și greu
Dormit-a, de treizeci de sute
De ani el dormit-a mereu!
- 30 Și-acum îl deșteapt-o cîntare,
Un plinset de glasuri ce pier.
Se uită de-a lungul pe mare
La navă, la maluri, la cer,
- 35 La lună cum albă străluce,
Și-i pare că n-o mai văzu,
Și-i pare c-aminte-și aduce
De-o lume uitată, ce fu.
- 40 O rază din vremile-apuse
E cîntecul celor ce trec:
Odată și dînsu-l știuse,
Copil al pămîntului grec.
- Și vesel, ca valul și vîntul,
Cîntîndu-l, pe marea-a trecut,
Uitatu-l-a însă-n pămîntul
Acelor ce domn l-au făcut!
- 45 De ce și-a pierdut el viața
Cu taberi pe șesuri, cu oști?
Eu, mare, îți cunosc ție fața,
Tu mare, tu nu mă cunoști! —
- 50 De ce-a alergat el prin lume
Cătînd și mărire și-averi?
Lăsat-a prin veacuri vrun nume?
Și pare-au fost toate ca ieri!
- 55 Copil să fie-acum iarăși
Pe ionice maluri, sărac,
S-alerge cu dragii tovarăși,
Să vînture lumea pe plac!

Dar nava se duce, se duce
Dincolo de-albastru-orizont,
Tot Pontul de lună străluce
60 Și-un rege se plinge pe Pont.

PE PLAIUL MUNTELUI

Cîntînd urca pe munte bătrînul moț călare;
Mic roibul cal, dar moțul și-n spate-i ghioaga mare;
Pe strîmtul drum copita da pietrele-n adînc
Pe rîpi; iar moțu-n traista de lînă la obînc
5 Avea-ntr-o pungă galbeni din turmele vîndute.
Cînta, să-ndemne roibul să facă pas mai iute —
Dar colo unde plaiul se face mai codrean,
Stoian îi iese-n cale, bătrînul hoț Stoian.

— „Noroc, măi, moț călare, de vrei o flintă bună,
10 Am, uite, una plină: cînd trag cocoșul, sună!
Știu eu, că poți s-o cumperi; ai galbeni în desagi,
Ți-s dragi și ei, sărmanii, dar zilele mai dragi.
Ori vrei să mergi pe rîpă cu pietrele de-a valma?
Deschide, frate, punga că-ntînd deschisă palma!“

— „Olio, Stoiene taică, mă crezi ori nu mă crezi,
15 Pierdui a treia parte din prețuri la cirezi,
O parte bir am dat-o la domnii din cetate,
Că domnii și cămașa ne-o iau acum din spate.
Iar ce-a rămas, Stoiene, nimica de haram.
20 Abia-mi ajung de pîne copiilor cîți am —
Stăi, stăi, nu-ntinde flinta, că plumbul e fierbinte...“

Un gînd nebun deodată îi fulgeră prin minte.
Descalcă-ntr-o fugă, își reazimă de cal
Grozava ghioagă, scoate din traista lui un șal.
25 Grăbit îl desfășoară, ia punga și-ntr-o clipă
Azvîrle-un pumn de galbeni cu darnica risipă
A celui ce pe brazde stă vesel sămănînd.

Stoian se pleacă-n grabă s-adune mai curînd
Cu grija ce pe-un lacom mereu îl înspăimîntă
30 Că n-are timp; iar moțul la el se uită țintă,
Pîndindu-l cum se mișcă, stă, vreme potrivind;
Încet întinde mîna și-o poartă pipăind
Prin gol, el simte coama și traista lui de lînă,
El simte-acum dășagii, și-acu-i cu ghioaga-n mînă.
35 Își ține răsufllarea în pieptul ostenit,
Și ochii lui și gura și tot e-ncremenit,
Și piatră pare-ntreagă statura lui voinică,
Cu ghioaga numai mîna cît șoldul se ridică,
Cît umărul, cît capul, stă dreaptă-n aer sus —

40 — „Stoiene, dau!“ Și-n vreme ce-i fu cuvîntul spus
De-abia pe jumătate din strîns închisa gură,
Cu vuiet răsărit-a plecata lui statură
Și mîna dreaptă dusă la stînga-ntr-ajutor
Căzu cumplit, și-n urmă... un vînt șuierător
45 Adus de sus de ghioaga cea repede plecată
Izbi pe hoț în fruntea cea-n pripă ridicată
Să vadă ce-i, cînd moțul i-a zis: „Stoiene, dau“ —

Și calzi de mîna vie în pumnii morți erau
Culeșii bani, cînd moțul i-a smuls cu hohot mare.

50 Un mort rămase-n urmă și-un moț trecea călare.

CASTELANUL

Spaima nopții-ntunecate
Tot mai multe spaime-adună,
Pin-o rade vro furtună
Restul muced de cetate!
5 Au căzut și stilpii porții,
Turnurile cu suișuri;
Nu se vede din tufișuri
Tot acest castel al morții,
Iar din lumea cîtă fu
10 Singur castelanul este
Viu rămas, ca-ntr-o poveste,
Uhu, hu!

Singur el în sala rece
A strămoșilor, nepotul
15 Celor ce-or pieri cu totul
Cînd și el se va petrece.
Între-un Mars de bronz și-un faun
Șirul pînzelor arată
Toată seria-ngropată;
20 Iar, în fața lor, pe-un scaun
Stă de ani cum stă și-acu
El, cel viu, cu ochii țintă —
Huhurezu-n turnuri cîntă
Uhu, hu!

25 Putrezit de multă vreme
Se scufund-acoperişul;
Colbăit, paienjenişul,
Peste scuturi vechi şi steme,
Ca un giulgi murdar s-anină.
30 Atmosfera e greoaie,
Pică picuri rari de ploaie
Pe parchetul în ruină.
Şi-ntr-acest locaş, ce fu,
Cu strămoşii săi el moare,
35 Singur şi ascuns de soare —
Uhu, hu!

Noaptea, cînd scăzută luna
Printre nori spre-apus purcede,
Tot aşa pe jelf il vede
40 Mut şi mort ca totdeauna,
Vîntul geme-a groază-n ramuri.
Iar prin tinzi, prin sale zboară
Lilieci ce se strecoară
Printre ierbi, pe sparte geamuri.
45 El e nemişcat şi-acu;
Cad pe păru-i, iuţi se urcă
Şi prin barbă i se-ncurcă --
Uhu, hu!

Vîntul draperii desparte
50 Şi-n perdele scormoneşte.
Cînd vro uşă se trînteşte
Undeva pe-un gang departe,
Furios răsună golul
Dintr-o sală-ntr-altă sală;
55 Cad bucăţi de tencuială,
Şi-ngrozit zvicneşte stolul
Lilieciilor acu.
Crapă zgomotînd tavanul,
Nemişcat stă castelanul —
60 Uhu, hu!

Iar cînd slaba luminare
Ori de-un liliac atinsă,
Ori de-al nopții vînt e stinsă:
Castelanu-n nemișcare
65 Și prin bezn-așa rămîne
Tot cu ochii spre tablouri —
Vin pe vînt din văi ecouri
De lătratul vrunii cine,
Iar din gangul care fu
70 Zboară peste-adîncul văii
Tristul vai al cucuvăii —
Uhu, hu!

Cîntă-n sat acum cocoșii,
Ziua-ncepe să s-arete —
75 El cu ochii pe părete
Tot își numără strămoșii.
Urgisind să aib-o soartă
Cu „mojicii“ lui din vale,
Nempăcatul vremii sale
80 Stăruiește-n lumea moartă,
Fiu al lumii ce trecu:
De-ai săi moși să fie-aproape
Și-ntr-un loc ei să se-ngroape,
Uhu, hu!

CÎNTECE DE VITEJIE

CINTEC

Ți-ai minat prin veacuri turmele pe plai,
Din stejarul Romei tu mlădiță ruptă,
Și-ți eintai amarul din caval și nai.
5 Dar cumplit tu fost-ai când te-au dus în luptă
Ștefan și Mihai.

Când ți-or pune piedici dușmanii să cazi
Spada ta să fie și de-acum, române
Fulger care-aprinde, vint ce rupe brazi,
10 Și te-ncrede-a pururi că vei fi și mine
Tare cum ești azi!

Sus ridică fruntea, vrednice popor!
Ciți vorbim o limbă și purtăm un nume,
Toți s-avem o țintă și un singur dor —
15 Mindru să se nalțe peste toate-n lume
Steagul tricolor!

IMNUL STUDENȚILOR

Cântăm libertatea și numele sfânt
Al țării străvechi și-al acestui pământ!
Iubirii de neam, ce de-a pururi ne-a fost
O pavăză-n lupte și-n pace-adăpost
5 Cântămu-i supremul ei cîntec.

Cu vesele glasuri de tinere firi,
Cuprinși de-amintirea străbunei măriri,
Spre soare ni-e gîndul și mergem spre el,
Lumina ni-e țintă și binele țel —
10 Trăiască-ne țara și neamul!

Cu dreapta-nălțată spre Tatăl de sus
Jurat-am pe tot ce strămoșii ne-au spus:
Unire-ntre frați, și pe Domn să-l iubim
Și-altarul de jertf-al națiunii să fim
15 Și sufletul neamului nostru.

Iar dacă protivnicii numelui tău
Cu oști ar veni ca să-ți facă vrun rău,
Ridică-te mindră și nu te-ngrijă,
Căci inima noastră e inima ta;
20 Tu-ncrede-te-n fiii tăi, mamă.

Iar dac-ar peri de pe-ntregul pământ
Iubirea de neam și-al credinței avînt:
Azilul lor vecinic găsindu-l în noi
Le-am crește, ca iar să le dăm înapoi
25 Mai tari și mai trainice lumii.

CÎNTEC OSTĂȘESC

Caii sar și friu și mușcă
Jos prin văi e fum de pușcă,
Corbi s-arată croncănind.
Stau de-atac dușmanii gata —
5 Uite-o-n zbor întunecata
Moarte-acum spre noi venind!

Știm cu toții ce ne-așteaptă!
Sus spre Domnul mîna dreaptă
Ridicați-o dar, jurînd!
10 Pentru sfînta noastră lege,
Pentru neam și pentru rege
Toți e-o inimă și-un gînd!

Nu mi te mîhni, copile,
Cine are-n luptă zile
15 Nu s-atinge plumb de el.
Ori aici, ori dealtădată,
Moartea nouă tot ni-e dată
Fiecăruia-ntr-un fel.

Glas de trîmbiță răsună
20 Și coloanele s-adună
Fiți cu inimă, copii!
Nu e rece glas de-aramă,
Ci e jalnic plîns de mamă,
Plînsul sfîntei Români!

25 Tu ne vezi din cer, Părinte,
Fie-ți și de noi aminte
Că sintem și noi ai Tăi!
Fie-i blestemat mormîntul
Cui își calcă jurămîntul,
30 Și-am jurat pe cer, flăcăi!

Lasă tobele să bată!
Căpitane, du-ne-odată
Unde-i foc și unde-i fum.
Steagu-n vînt! Trăiască țara!
35 Vesel sune-acum fanfara,
Dumnezeu cu noi de-acum!

DOROBANȚUL

Străcurați prin plumbi și săbii, dorobanții drum
deschid.
Inimoși s-azvîrl prin șanțuri și de-a valma sar pe zid.

Și era prin șanț perire și văzduhul tremura,
Iar dincolo, prin redută, moartea cea de veci era.

- 5 Tropot de picioare multe, fum și abur ca-ntr-un iad,
Vuiet cum îl fac prin baltă cei ce-alunecă și cad.

Dar roiau mereu flăcării răsăriți ca din pământ,
Valuri ce-necau reduta, scufundîndu-se-n mormînt.

- 10 Unul singur în roirea de viteji, un dorobanț,
Zăbăvea trudit pe-o scară, răsărit și el din șanț.

Cei sosiți, cu scări, în juru-i își făceau în grabă rost
Și treceau, urmîndu-i alții, iar el tot pe unde-a fost.

Apucase strîns cu dreapta parapetul, ca-n asalt,
Dar era prea slab, pesemne, zidul lunecos și nalt.

- 15 Iat-un căpitan, din urmă, aducînd în foc pe-ai lui
Dă de el. — „Cu sirg, băiete! Ce-ntîrzii de nu te sui?”

El abia-și întoarce capul. — „N-am putere să mă urc.
Mă trudesc cu stînga numai! Bată-l Dumnezeu de turc!”

- „Ții la sîn, se vede, dreapta! Pune dreapta! N-o
ținea.“
- 20 — „Cum n-aș pune-o, și-i sub scară! Uite-o, stai să
calci pe ea.“

Ajutîndu-i căpitanul, el se nalță-ncet, încet,
Dă un chiot și se nalță, răsărind pe parapet.

Vede jos încăierarea luptătorilor voinici,
Un amestec orb ca-n cuibul răscolitelor furnici.

- 25 El înalță-n vînt chipiul, strig-un nume drag și sfînt
Și-apoi sare de pe ziduri, în reductă și-n mormînt.

Ea era pămînt al nostru, smuls din sufletul turcesc,
Și voia și el să moară pe pămîntul românesc!

DUNĂREA ȘI OLTUL

- Dunărea vorbea cu Oltul:
— „Tu, copile drag al meu,
Zbuciumat tu vii la vale
    Turbure mereu —
5 Plouă mult la voi la munte,
Sate și cîmpii de-neci,
Ori ți-e firea ta de-a rupe
    Maluri pe-unde treci?“
- „Rup și maluri citeodată
10 Și fac holdele de pier,
Îar cînd plouă mult la munte
    Cap de om eu cer.
Dar nu-i asta, maică sfintă,
Nu de asta-s tulburat,
15 Ci de cîte văd mi-e milă,
    Maică, și-i păcat!
- Tu, pe unde-alergi prin lume,
Vezi și țări și munți frumoși,
Neamuri ce-și vorbesc ferice
20 Graiul din strămoși.
Toate laudă pe Domnul,
Libere-a trăi cum vor,
Vesele fiind de viața
    Și de soarta lor.

25 Vezi și-aci poporul nostru
Cel din veac adus pe-aici,
Sprintene și mîndre fete
Și flăcăi voinici.
Și ți-e dragă țara asta
30 De români, căci te iubesc —
Dar tu nu cunoști de-a-ntregul
Neamul românesc!

Eu de unde vin, mîhnitul,
FuriOS spre șes scobor,
35 Căci de unde vin, e spaimă,
Groază și fior.
Tot români sînt și pe-acolo,
Neam din veac pe-aici adus,
Dar pe gîtul lor și astăzi
40 Jugul este pus.

Ei n-au voie să-și vorbească
Graiul strămoșesc ce-l au,
Iar în coasta lor de-a pururi
Sulițele stau.
45 Sfînta libertate este
Nume gol pe-al lor pămînt:
Cei nedrepti sînt cei puternici,
Singuri au cuvînt!

Ah, de mila lor eu, maică,
50 Vin așa de tulburat,
Și de ciudă pe dușmanii
Cei ce l-au călcat.
Iar de-nec și mal și oameni,
Nu mai știu ce fac nici eu
55 Că mă simt de-atîta jale
Tulbure mereu!“

PENTRU LIBERTATE

Plîngem, da, că prea ne doare!
Nu pe noi! Crescuți în chin
Ne-amintim de-un timp cu soare
Și-l cunoaștem cel puțin!
5 Plîngem pe copii, sărmanii,
Că-ntr-al temniții mormînt
Își încep în noapte anii,
Neștiind ce-i soare sfînt.
Plîngem, da, și strîns ne stringem
10 Lîng-olaltă, cîți sîntem,
Dar să știți că nu ne plîngem
Ca nebunii cari se tem.

Robi, meniți prin jocul sorții,
Noi ai chinului am fost,
15 Însă nu, și nu, ai morții!
Nu cătăm noi adăpost
Nici în milă, nici în rugă;
Asta cear-o de la voi
Cel ursit să fie slugă —
20 Dar n-o cereți de la noi!
Vom răbda, privind în fața
Orișicui, și-a orice chin,
Că noi știm că-i multă viața
Și în noi și-n cei ce vin.

25 Blăstemați peri-vor regii
Cari s-abat din drumul drept --
Ne-ați adus stricarea legii
Și ne stați cu mina-n piept.
O, și-n loc s-aveți rușine,
30 Vă mândriți cu ce-ați adus:
Dar puterea, știți voi bine,
Nu vi-a dat-o Cel-de-sus,
Nici Eternul Domn! Vi-e dată
De-un vremelnic din Infern!
35 Deci vi-e binecuvîntată
Și la voi va fi-n etern!

Lumile-au văzut mirate
Cît de mult iubirăți voi
Șuierul de bici ce bate
40 Făr'de milă oameni goi!
Dar și pentru noi rămîne
Timp — ah, cine poate ști!
Șuierul acesta mîne
Cînt al lui Tirteu va fi!
45 Iar din lanțul ce-azi ne stringe
Pot să iasă spăzi, și pot
Spăzile să vadă singe,
Nu de-al nostru însă tot!

Și sfirșitul tău veni-va
50 Azi ori mine, ori mai apoi!
Și-o să poți tu sta-mpotriva
Poate-a celor mai vro doi,
Dar mai tari prin răzbunare
Și prin ura lor turbați?
55 O să fii destul de tare,
Tot potopul să-l abați?
Eu nu chem această vreme,
Dar tiranul braț al tău
Face totul ca s-o cheme,
60 Rău ingrămădind pe rău.

CINTECUL CEL VECHI AL OLTULUI

— „Vine, tată, Oltul mare;
Malul stîng de-abia-l zăresc.“

— „Las' să vie Oltul mare,
Că, români de cînd trăiesc,
5 Oltul tot la piept ne are
Și-i al nostru și ne știe
Și nu bate cu minie
Malul cel bășărăbesc.
Vine mare, las' să vie
10 Că ni-e sol dumnezeiesc.“

— „Vine, tată, Oltul mare,
Brazi trăsniți rostogolind.“

— „Las' să vie Oltul mare,
Căci tătarii-neoace tind,
15 Dar li-e Oltul în cărare
Și n-au inimă să-l treacă
Și sperieți se-ntorc și pleacă,
Cu noi horă nu se prind.
Las'să vie, că-i înecă,
20 Neamul nostru mintuind.“

— „Vine, tată, Oltul mare,
Și cu sînge-amestecat.“

— „Las' să vie Oltul mare,
Că mulțimi de oști tătare
25 El pe mal a apucat.

Lifte poartă, lifte duce,
Lifte, bată-i sfinta cruce;
Oltul capul le-a mâncat!
Las' să vie să-i apuce
30 Că ni-e scut de Domnul dat.“

SCUT ȘI ARMĂ

Domnul sfînt să ne iubească,
Și-al său Duh ocrotitor
Plin de pace să plutească
Peste Țara Românească
5 Și-al românilor popor!

Noi prin vremi ce ne-ncercară
Altă *armă* n-am avut
Numai dragostea de țară
Ce strămoșii ne-o lăsară,
10 Și pe Sfîntul Domn de *scut*.

Dar ne-a fost destul atîta!
Fruntea sus, voi frați ai mei!
Astfel Cerul hotărit-a
Să se nalțe amărita
15 Țară, prin puterea ei!

Mai fățiș, mai fără veste
Ne-ați lovit, dușmani de voi!
Dar ce-a fost, a fost poveste!
Dragostea de țară este
20 Și mai tare-acum în noi.

Și de cine ne-o fi teamă?
Mult a fost, să vă răbdăm,
Nebăgați de voi în seamă —
Astăzi știți voi cum ne cheamă,
25 Dacă nu, să vă-nvățăm!

Numai Domnul ne iubească
Și-al său Duh ocrotitor
Plin de pace să plutească
Peste Țara Românească
30 Și-al românilor popor!

OLTENII LUI TUDOR

- Vine-un chiot dinspre munte,
Vine freamăt din păduri —
Tudor domnul vine-n frunte,
Cu mulțimea de panduri!
- 5 Iar din Jiu, din apă sfintă,
Iese cîntec vitejesc,
Și cu glas de surle cîntă
Tot poporul românesc.
- Las' să-i sune surle-n țară,
10 Să-și adune-olteni destui,
Țara s-o vedem noi iară
Veselă pe urma lui —
Mîndra patrie română
Nu supt braț de oameni slabi,
- 15 Ci voinică și stăpînă
Cum a fost sub Basarabi.
- Zboară corbi pe sus, băiete,
Cîrduri negre se-nvîrtesc,
Și se zbat de-atîta sete
20 Și de foame se izbesc:
N-au s-aștepte-oltenii rugă
Să le dea de hrană-n vâi —
Oh, ciocoi, te-ajung în fugă
Toți răzbunătorii tăi!

25 Cine vrea părtaș să fie
Dreptului pe-acest pământ
După Tudorin să vie!
Că-i trimis de Domnul sfint
Să ne scape-acum odată
30 De ciocoi, căci Dumnezeu
Însuși s-a pornit să-i bată,
Cum ne bat și ei mereu.

Ridicați, români, Dreptății
Steag cu sfintul George-acum!
35 Sfintei Legi și Libertății
Faceți-i odată drum!
Cine nu-i cu voi, să știe
Că izbit va fi de voi,
De cei strașnici în minie
40 Și din leagăn de eroi.

Domnul Tudor să trăiască!
Sus cu toții, pui de lei,
Pentru țara românească,
Pentru drepturile ei!
45 A-mbrăcat cămașa morții
Domnul Tudor, ca Hristos,
Dar schimba-va pasul sorții,
Va trânti tiranii jos!

SĂRINDAR

Iar Matei în baltă stete
Pină-n zori, în stuf ascuns,
Frigul nopții l-a pătruns
Și prin suflet spaimă-i dete
5 Că perirea l-a ajuns.

— „Dumnezeule-al puterii,
Vezi-mă-n ce stare sint!
Fă, să scap de-acest mormint,
Depărtându-mi ianicerii,
10 Și mă leg cu jurămint

Că scurgind această baltă,
Chiar pe locul unde zac
Minăstire am să fac,
Mîndră, veselă și naltă,
15 Și cu aur am s-o-mbrac.“

Turcii însă-l căutară
Și-altă zi, și nencetat,
Iar Matei în stuf a stat
Și-altă noapte, mai amară,
20 Mort de foame și-nsetat.

— „Dat-ai prin Hristos, Părinte,
Cele nouă fericiri!
Scapă-mă de prigoniri
Și-ți voi ridica, prea sfinte,
25 Tot pe-atîtea minăstiri!“

Ruga nu i-a fost primită
Nici acum, și-a stat Matei
Ocolit de agarei
30 Înc-o noapte așa cumplită,
Și plingea, gândind la ei:

— „Vai, Părinte-al îndurării,
Depărtează-acest pahar,
Și, scăpînd dintru amar,
35 Minăstiri voi face țării
Cîte slujbe-n sārindar.“

Și-apoi fu, că tot plecară
Nechemații venetici.
Iar Matei a strîns voinici
40 Și-a gonit pe turci din țară
Și-a-ngropat și mulți aici.

Iar pe locul unde-n baltă
El ascuns trei nopți a stat
Sfînt locaș a ridicat
45 Pe colin-acum înaltă,
După cum s-a și jurat.

Și-apucat-a să clădească
Alte nouă, rînd pe rînd,
Și i-a dat Dumnezeu gînd
50 Într-o zi să le sfințească,
Toate-același hram avînd.

Iar în urmă ridicat-a
Un altar după altar,
Domnului cel sfînt ca dar —
55 Cel din urmă dîndu-l gata,
I-a pus nume Sārindar.

ZECE MAI

În ziua cea sfântă și mare
La zece-ale lunii lui mai
Se vede-o ciudat-arătare
Pe-un deal de la Plevna, pe-un plai!

5 Cînd zorile-ncep să s-arete
Acolo-n tăcutele văi,
Din groapă ies moartele cete,
De-a pururi jăliții flăcăi.

10 Ei vin de prin locuri pe care
Ca vechile răni le cunoști,
Pe unde-au stat șanțuri odată,
Redute și taberi și oști.

15 Striviți și cu minile rupte
Și galbeni ca-n jalnicul loc
În ziua sălbatecei lupte
Cînd bieții pieriseră-n foc.

20 Fac roată, și-o rugă murmură
Iar Valter și Șonțu și toți
Mai-marii ce-n frunte căzură
Stau jalnici acolo-ntre soți.

Și stau cum stă omul ce-ascultă
Și nici o mișcare nu fac;
Așteaptă cu grijă și spaimă
Un semn de departe și tac.

25 Deodată ei capul ridică,
Dau chiot și-n zare privesc
Spre țara din care ieșiră,
Spre scumpul pământ românesc —

30 Și-ascultă, căci tunul azi cîntă
Depart-e-n iubitul pămînt,
Puternic ca-n ziua luptării,
Dar altfel de cîntec mai sfînt.

Vi-e teamă că n-o să mai cînte,
Că moartea vă fuse-n zadar —
35 Dar țara trăiește! Iar tunul
Ce limpede-o spune și rar.

Și-ascultă... iar țara-i departe,
Sînt dealuri la mijloc și văi,
Și riul cel mare-i desparte
40 De mame pe bieții flăcăi.

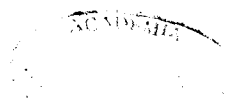
Și moartea cea vecinică-nchise
Pe urmă-le tristele-i porți;
Dar moartea lor viață ne dete:
Ferice de asemenea morți!

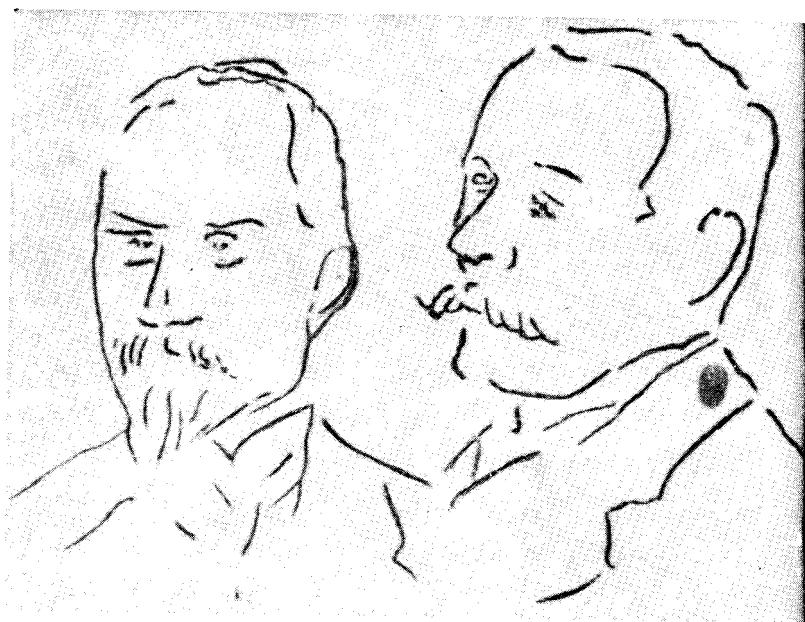
45 Iar ce-or fi șoptind ei pe vremea
Ce-ascultă cîntarea de tun
Eu nu știu, căci nimeni nu poate
Pe morți să-i audă ce spun.

Dar cred că se roagă, sărmanii:
50 — „Noi liberi pe voi v-am făcut
Iar Tatăl din cer să vă aibă
De-a pururi sub sfîntul său scut!“

Mormintele părinților lui Coșbuc în cimitirul bisericii din satul natal al poetului

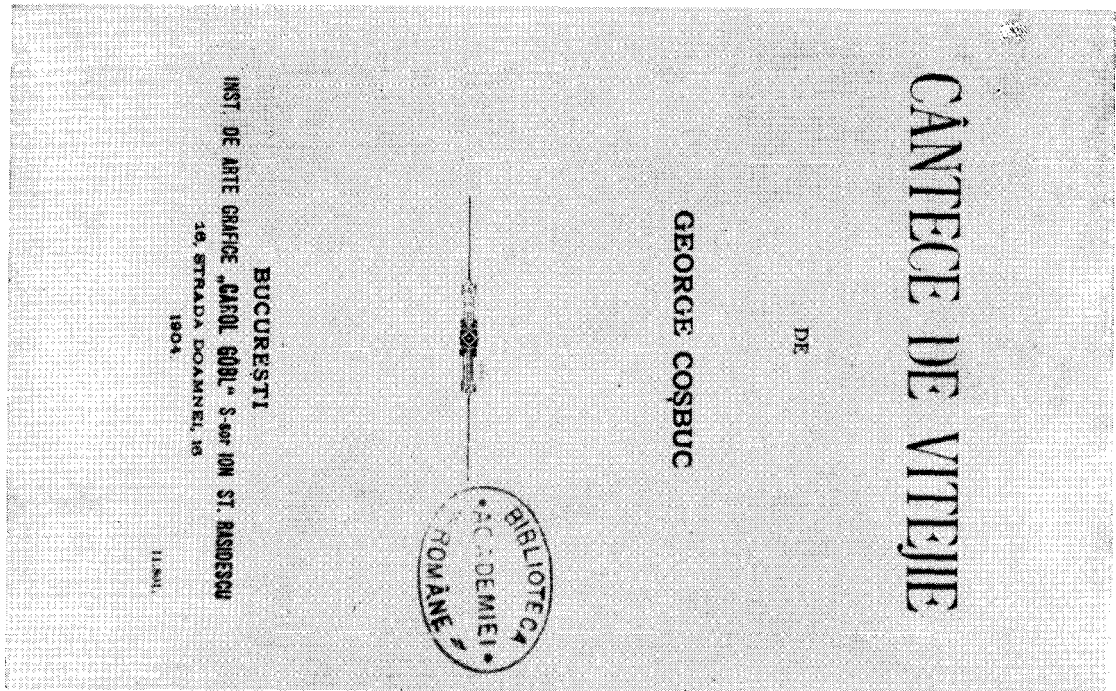

Coșbuc și Caragiale, desen de I. L. Caragiale

George, Alexandru și Elena Coșbuc

Cinteece de vitejje, coperta primei ediții, 1904

Fi ai mînat
 Cîntec
 de George Cosbuc
 Dăscăluț, învățător la Școala nr. 1 din Bălănești Al. Bantaș

Fi ai mînat..., muzica de Al. Bantaș, pe versurile poeziei *Cîntec*

CÂNTECUL STUDENȚILOR
 Cîntec de G. COȘBUC
 Muzica de G. BRĂTIANU

Allegro marcato

Cîntecul studenților, muzica de G. Brătianu, pe versurile poeziei *Imnul studenților*

17
f. prin apă până în brâu.
'Rau de apă - Prut sa fie -
Cum era să-i tie în loc,
Dacă n'a putut să-i tie
Din nedute - un riu de for.

La Smîrdan de un gând eu tot
fost - am brat pustitor,
Ei murind au dat nepole
Mama eu strămoşii lor.
N'ai avut mai bunii tu, Dano,
La Călugăreşti în vai,
f. la Racovet, Stefano,
Nu-ţi erau mai tani ai tăi!

Do. o veni din nou vor' data
Vest peste - al tău pământ,
Tara dragă şi încreată,
'Voni ringa pe domnul sfânt
Nu intră alt chip sa ne ajute
Ca sa înfrângem şi durman
Decât dându-ne închinate
De flăcări ca la Smîrdan!

G. Coşbu

ASA HASSAN

Pe Tudaș stăgă calare trecută
 Prin jirni, cu fulgeru'n mână,
 În lături s'aruncă moștea pădurea,
 Căci Tuda o'mparte, cărare tucată,
 Și'n urmă-i se'ndură, cu vânt curgând,
 Oștrea română.

Cu tropote roșii de spaimă pe mal
 Răp frânze 'n sbucium și sală,
 Turcimea 'ncrăpuțată se rupe de-olaltă,
 Și cade 'n moșieră, un val după val,
 Iar fulgerul Sinan isbu de pe cal
 Se'achină prin balta

Hassan de sub poala pădurii acam
 Lui Mihnea 'i trimete-o poruncă
 În spatele-șteru mureșene c'aruncă
 Făcându-Să-veni, prin fote și fum, —
 Dar paza române alături de drum
 Departe pe luncă

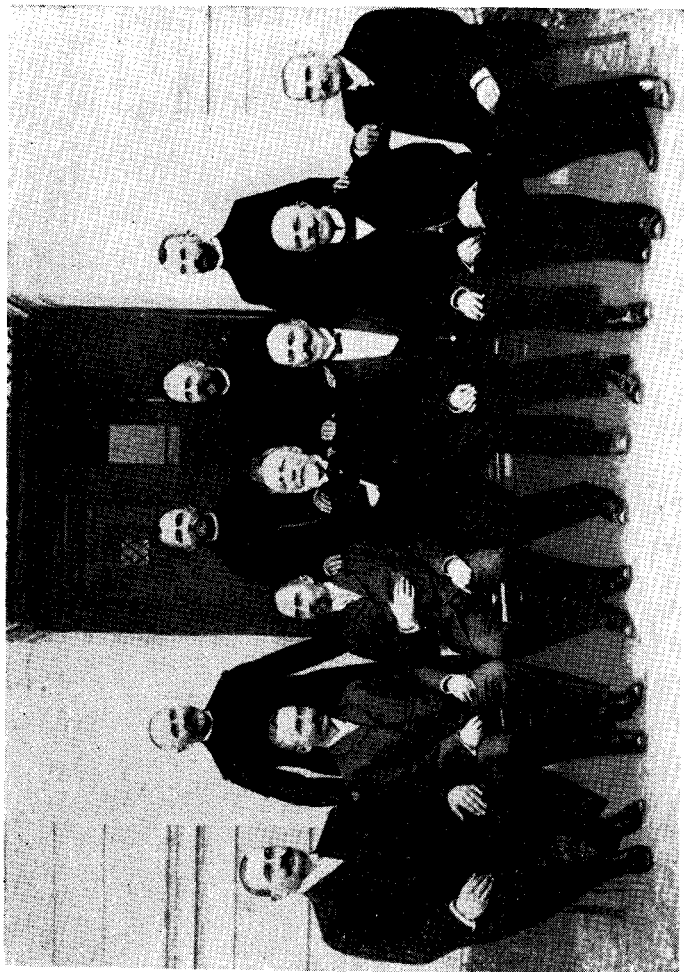
Mihnea îi ține p'alege și 'e dol,
 Și 'mparte-i p'aruncă spre glorie,
 Cu călăria cumpărată de 'ntreie el țară
 Și intră în ardeu cu împușcă și
 Și-o trăgă de p'ată și-o bătă napu
 Și-o vintură țară

Hassan de mirare e negru pămîni
 Nu p'ă dea, vine ori ardeci,
 El vede 'n cîmpul lui Sinan
 El vede că Răduș e răp de vin
 Și'n lături pateru' țării, și
 Lărule p'eri

Dar 'cine-l? E Tuda, cărușu Mihnea
 Alargă mureșu celou
 Împreună singur pe răp și țară
 Cărușu cumpărat, răp de p'ată
 El vine pe răp și răp de țară
 Cărușu țară

Pe Tudaș stăgă calare trecută
 Prin jirni, cu fulgeru'n mână,
 În lături s'aruncă moștea pădurea,
 Căci Tuda o'mparte, cărare tucată,
 Și'n urmă-i se'ndură, cu vânt curgând,
 Oștrea română.

Rîndul din față : Iosif Popescu, Dr. Alexan-
dru Andressi, Geor-
ge Coșbuc, profeso-
rul Grigore Pletosu,
Dr. Ion Popescu, Dr.
George Linul și Ion
Marte; rîndul din
spate : Todor Bohă-
țel, Ion Bîrsan, Za-
haria Bulbuc și Gri-
gore Ciunterei. Nă-
săud, 10 august 1909,
la 25 de ani de la ab-
solvirea gimnaziului

PE DRUMUL PLEVNEI

- Iar pe drumul care duce
de la Dunăre spre munte
Trec românii zi și noapte
cătră Plevna, merg și vin.
- 5 Vesele batalioane
cu maiorii lor în frunte,
Șir de cară cu provizii,
schilăviți în haine crunte —
Scârțit și chiu și tropot
10 pe-acel drum de oameni plin.
- Într-acest peștriț amestec,
scoborînd pe dealuri, iată
Pe-un răzor s-oprise-n cale
o bătrină și gema,
15 Cu desagii goi pe umeri,
semn de-o cale îndelungată.
Iar din văi, urcînd alene
se vedea venind o ceată
De drumeți din țara noastră
20 și s-opriră lingă ea.
- „Bună calea“, zise unul,
— „Inima vă fie bună,
Oameni buni! Dar unde mergeți?“
— „De ne-ajută Dumnezeu,
25 Noi, la Plevna, maică dragă“.

— „Tot la Plevna! Cum ne-adună!
Eu de-acolo viu. Băiatul
mi-e-n război acu de-o lună,
30 Și m-am dus să-mi văd băiatul
că-i la Plevna și-i al meu“.

Repede-mprejur se strinse
ca prin farmec toată ceata
Ca să-ntrebe cum e Plevna?
cum stau turcii-nchiși în ea?
35 Ce mai zice Carol-vodă,
cînd o fi războiul gata?
Și-mbătată de potopul
întrebărilor ea, biata,
40 Își ștergea cu palma ochii
și plîngînd le tot spunea.

Dar în urmă, ei de grija
noptii, ca să nu-i apuce:
— „Să rămîi în pace, maică,
să te vadă Domnul sfînt“.
45 Și grăbiți se ridicară
toți de jos, făcîndu-și cruce.
Ea, cu ochii plini de plîns,
privea gloata cum se duce,
50 Și-un pustiu simți-mprejuru-i
și-ntunerec pe pămînt.

Stete-așa, mereu privindu-i
și deodată-n fuga mare
Ea porni la deal, cu strigăt
să s-oprească ceata-n loc.
55 Cînd ajunsese-abia trăgîndu-și
puțintica răsufolare:
— „Dragi creștini, voi unde mergeți?
Aveți milă și-ndurare,
Eu mă-ntorc cu voi acolo
60 la băiatul meu, în foc!“

— „Dar ai fost! La Plevna, maică,
toate-acum îți sint știute,
Ți-ai văzut și tu băiatul,
ce mai vrei să vezi acum?
65 Să te-ntorci, în sat acasă;
ia-ți toiagul tău și du-te.
Noi sintem cu toții tineri
zor avem și mergem iute,
Tu ești slabă și puțină
70 și e mult de mers pe drum“.

Ea-și întinse-atunci cu gemet
mîinile, strigînd cu jale:
— „Nu mă bateți cu nevrerea,
că vă bate Dumnezeu!
75 Voi fugi cu voi alături,
și de voi muri pe cale,
Tot atît! M-oi ști aproape
de băiat! În sat, acasă
E pustiu, că n-am pe nimeni!
80 Orice-o fi, mă duc și eu!“

MORTUL DE LA PUTNA

- Iar la Putna-n minăstire,
Noaptea, din tăcut mormint,
Iese-n plină strălucire
Ștefan cel viteaz și sfint.
5 Lespedea ce-au pus-o popii
Peste groapă,-ncet se dă
Îndărăt și-n fundul gropii
Ștefan plin de pace stă.
Dar se naltă-ncet eroul
10 Deșteptat din lungu-i somn,
Luminat e-ntreg cavoul
Și sumeț viteazul domn.
- Albu-i coif străluce-n lună
Iar pe zale-i joacă zări
15 De lumini ce se-mpreună
Ca-ntr-un basm cu arătări.
Lunga suliță și-o poartă
Răsucind-o-n mîndru chip —
Eu credeam că-i umbră moartă
20 Ce se mișcă pe nisip,
Dar e viu! Acum ridică
Ochii săi, parc-ar lăsa
Peste-o oaste inimică
Toată vrăjmășia sa.

25 Apoi stă plecat și-ascultă;
Poate-aude spre Hotin
Vuiet și-alergare multă
De poloni și turci ce vin,
Poate-aude oști tătare
30 Și năvală peste Prut,
Ori sosind din depărtare
Peste munte i-a trecut
Regele Matei! Voi cete
De cazaci și de săcui,
35 Dumnezeu acum vă dete
Gata iar pe mina lui!

Sună zornăit de zale,
Strigăt mare de război,
Ard Moldova noastră-n cale
40 Ciți dușmani și vechi și noi.
Ștefan tremură-n minie.
Iese din tăcutul schit —
Luna-n ceruri, argintie,
Cu nori negri s-a-nvelit,
45 Și cumplit din bucium sună
Ștefan vodă; ea un nor
Ies oșteni și iuți s-adună
Roată lingă domnul lor.

Iat-o, oastea lui voinică,
50 Toți cei buni și tari ai săi!
Ștefan spada și-o ridică
Și pornește-n sîrg spre văi,
Luna tot mai mult s-ascunde,
Tot mai negri nori plutesc
55 Și din văi grozav răspunde
Buciumul moldovenesc.
Se tot duce, duce-n noapte
Zgomotul în jos spre Prut,
Mai lăsînd în urmă șoapte
60 Din furtuna ce-a trecut.

E pustiu la minăstire,
Gol mormîntul cel deschis!
Toate-au fost o nălucire,
Toate repezi ca-ntr-un vis.
65 Nu ştiu bine-n care parte,
Ştefane, te-ai dus cu oşti,
Ştiu că tu te-ai dus departe,
Şi duşmanii ţi-i cunoşti!
Bate-i, Ştefane, părinte,
70 Spulberă-i de pe pămînt:
Chiar şi mort învaţă-i minte,
Cine eşti şi-ai tăi ce sint.

STEMA ȚĂRII

- Ca un zimbru-ntăritat
Cînd a prins pămîntu-n coarne,
Tot ce-n drumul lui a stat
Gata să răstoarne —
- 5 Ca un zimbru-ntăritat
Moldovenii s-au luptat
Cu potop de litve.
- Ca un leu sfișietor
Cînd cuprins de-arcași se vede,
10 Prin mulțimea de popor
Trăsnet se repede —
- Ca un leu sfișietor
Star-oltenii-n munții lor
Într-un iad de latini.
- 15 Iar muntenii ce-au avut
Cuib pe apa Dimboviții,
Ca vulturu-n munți cresc
Apărînd răpiții
- Pui ai săi — făcut-au scut
20 Țării lor și-au abătut
Negrul nor de hoarde.
- „Zimbru și vultur și leu
Fui cînd mi-a căleat păgînul
Patria și dreptul meu“.

Și va fi românul
Și de-acum român mereu,
Zimbru și vultur și leu
Și viteazul lumii.

FRAGMENT EPIC

Iar pe lumea cealaltă scoborînd acum flăcăii
Cei căzuți la Vid pe dealuri și pe șesuri la Vidin,
Cîți sosesc pe rînd în stoluri, adunați în gura văii
Stau s-aștepte alte gloate cîte se vedeau că vin.

5 Unii șterg de iarba udă cîte-o sabie-ncruntată,
Din pulpana hainei alții sîngele dușman îl storc,
Și se laudă cu toții și vorbesc cu toții-odată
Precum fac biruitorii din războaie cînd se-ntorc.

Cînd văzur-această gloată, toți acei ce-ndușmăniră
10 Pe români de-a lungul vremii, plini de spaim-au tresărit
Resfirîndu-se prin noapte, precum fumul se resfiră,
Și din margini mai spre margini se topeau neconținut.
Cu genunchii plini de tremur și cu gheața morții-n gură,
Morți erau de-a doua oară, ca-ntr-al Orcului noian

15 Luptătorii din Mikene cînd îngălbeniți văzură
Strălucind prin noapte coiful comandantului troian.

Dar ai noștri morți de veacuri, cîți periră prin războaie,
Apărînd a lor credință și pămîntul românesc,
Stau cu ochii țintă-n noapte și-al lor mijloc îl îndoie
20 Ca s-apropie privirea de minunea ce-o zăresc:
Văd români, și-aud cuvinte românești! De-ai lor cu
toții!

Umilit venea, iar astăzi ce trufaș acest popor —
Și-ndrăznind dintîi o seamă, vin sfioși să-și vadă soții,
Tot mai mulți, cu toții-n urmă s-au pornit din
noaptea lor.

- 25 Şi precum în neastîmpăr pasări grabnice cu zborul
 Se tot strîng de pretutîndeni toamna ca să plece-n stol,
 Astfel s-adunau românii şi sporea mereu poporul
 Celor morţi umplînd de vuiet cîmpul mai înainte gol.
 S-a mişcat acum de-a valma toată lumea-n locuinţa
- 30 Umbrelor, sunînd ca marea şi-ntr-un zbucium
 nentrerupt,
 Iar de-atîta nor de duhuri ce-şi vădea prin glas fiinţa
 Se părea că-i românească toată lumea dedesubt.
- Străbătînd genuni cu mersul, nesfirşită li-e venirea,
 Ca potopul de puternici şi nebiruiţi ca el —
- 35 Cîţi peiră făr' de urmă copleşiţi de năvălirea
 Asiei, şi-arcaşi cu glugă din cîmpiile lui Gel.
 Cîţi au înroşit cu sînge riuri mari şi-ascunse plaiuri,
 Cînd prin văile bulgare Ioniţ-avea locaş
 Şi frumosul grai al nostru printre bilbiite graiuri
- 40 Şi-l păstrau, murînd sub steagul ducilor de Făgăraş.
- Iată-i înşişi vin în frunte cei ce-au cîrmuit norodul,
 Principii din munţi şi banii cu viteze fiare-n scut,
 Şi cu Negru-Vod-alături vine Dragoş voievodul,
 Unul fost la Olt de pază, celălalt străjer la Prut.
- 45 Şi-Alexandru-al cărui nume şi-astăzi codrii-l mai
 îngînă
 Tinăr şi părînd ca Hector cel cu coif fluturător,
 Cînd cu suliţa-i grozavă, falnic răsucînd-o-n mînă,
 Sare-n mîndru-i car şi umple cîmpii Troiei de omor.
- Trăsnete-al mîniei noastre, Mircea, tu iuţeşte-ţi paşii,
 50 Adă-ţi gloatele ce-n clipa bine-potrivitei vremi
 Prins-au fulgerul cu palma! Braţ, ce pustiînd
 vrăjmaşii,
 Dunărea ca soţ de luptă, munţii te-ai trudit să-i chiami.
 Ce vei fi gîndit tu, Mircea, cînd vedeai pornit cum vine
 Peste munţi şi peste ape, ca furtuna, Ilderim?
- 55 Vai, putem noi azi pricepe sufletul ce-a fost în tine,
 Mai avem simţire-n inimi ca-ndeaşuns să te slăvim?

Iar dincolo vine-n goană cel ce-n numărate zile
A clintit temeiul lumii și-a oprit și vremea-n loc,
Cel cu nume sfint de-Arhanghel — cu-al tău nume,
Mihaile,

60 Tot ca tine de puternic și cu sabie de foc.
Munții se retrag din cale-i, iar protivnica sa bardă
Intră-n fier ca-n lemnul putred, pui din oltenescul
leu!
Foc de n-ar mai fi, și lege, ca nimic să nu mai ardă,
Foc ar naște iar pe lume ochii-acestui Prometeu.

65 Și cu el Fărcaș și Stoica, și-nvirtindu-și buzduganul
Doi Buzești, ducînd și spaimă și-al peririi-nghieț
cu eil

Spuie Neajlovul, Sinane, cîte oști pierdu sultanul,
Și Șelimberul să spuie cum ți-a fost, nebune-Andrei?
Amurat, ți-aduci aminte cum sosi grăbit odată

70 Și era să-ți spargă poarta ca să-ți intre-n Țarigrad?
Și ce cale-avea să facă! Dar s-a tinguit vrodată
Fulgerul că-i drum departe de la nor pînă la brad?

Iată-l însă cel din cuibul pus de-oștenii teutonici,
Ștefan, turnul de-apărare al românilor, venind
75 Suflet minios și-n toată strălucirea cită-n cronici
Scrisă e c-a fost pe vremea cînd el țara străjuind
A făcut din oase-un munte și-a-nhățat și regi de plete
Și, arînd de ciudă cîmpul, puse-n jug dușmanii lui—
Pe mănunchiul spăzii sale mîna lui tot caldă stete,
80 Căci el nu știuse-n viață cum s-anină spada-n cui.

El și-aici e-ntreg în arme și purcede-aprins pe cale,
Parc-a pururi vede-n față Racova și Podu-nalt,
Iar de vuietul mulțimii și de coifuri și de zale
Tremură, răzbit de spaimă, tot tărîmul celalalt.

85 El și-aici e vîntul iernii, și dușmanii săi sint pleava!
Urcă munți fără de plaiuri, trece Dunări fără pod —
Faceți loc! Sosesc ca riul luptătorii din Suceava,
Trec voinicii cei năpraznici ai lui Ștefan Voievod!

90   Şi Ion Cumplitul Vodă, jalnic schilăvita strajă
A Moldovei, scut puternic al poporului de rînd,
Şi nenfricoşatul Ţepeş, Petru Rareş a lui Majă
Vin cu toţii de prin noapte, gloate-n urmă-le-ducînd.
Şi hatmani şi capi de oaste — daţi-mi voi acum o sută
De vieţi, ca să am vreme să-i numesc aici pe toţi!
95   Şi tu neam român, tu astăzi stai cu inima pierdută,
Făr' de zei te crezi pe lume şi pustiu tu te socoţi.

Iată-ţi gloria de veacuri! Umbre mari din lumea
moartă, —

Ah, că n-am eu glas de tunet ca să pot să le rechem —
Ne avem şi noi Olimpul, şi pe a veşniciei poartă
100   Am intrat şi noi; şi-ntr-însul zei fără de moarte-avem!
Ce-ţi aluneci plini de jale ochii umezi pe ruine,
Neam al nostru, ca să judeci drumul schimbătoarei
sorti?

Soarele din noapte iese, din mormînt puterea vine:
Naşterea cea viitoare ne e-n lumea celor morţi.

PE DEALUL PLEVNEI

E-n amurg. Pe deal bulgarul
Liniștit își mină carul.

5   Roțile nu știu că plinge
Dealul, pe-unde omul mină;
Nu știu boii, că-n țărină,
Pe-unde trec, e numai sînge.

Noaptea-ncet, încet scoboară,
Lilieci prin aer zboară.

10   Pe-unde-a fost cumplire-odată
Doarme-acum întreaga fire,
Peste-un iad de zvircolire
Cade-o pace-ntunecată.

Numai luna e pe lanuri —
Dar mai sus, pe sub rădanuri,

15   Unde-a curs fierbinte plumbul,
Duhuri vin din vreme-n vreme,
Cît e noaptea-n dealuri geme
Și se zbuciumă porumbul.

OȘTIRILE LUI ALAH

Noaptea care-ncheie anul —
Noaptea sfintă,
Cînd cetindu-și El-Coranul
Trist mahomedanii cîntă
5 Pe răpușii prin bătăi —
Noaptea asta știe spune
De-o minune
La Călugăreni prin văi.

Cînd e-n jumătate ruptă
10 Noaptea-n cale,
Pe uitatul cîmp de luptă
Se pornește-un glas de jale
Și-apoi multe, și-mprejur
Din păduri răsar o mie,
15 Din cîmpie
Plînge-un nesfirșit murmur.

Și murmurul crește-ntr-una
Și deodată,
20 Urlă-n zare ca furtuna,
Și prin zarea spintecată
De blesteme și de vînt
Ies spahii în șiruri dese,
Grabnic iese
Oastea-ntreagă din pămînt.

25 Căci acum, prin lumea lată,
Ies să jure
Toți cari au perit vrodată
Pe cîmpiile ghiaure,
Și-așteptînd un semn cerese
30 Ștau gătiți, potop să plece
Și să-nece
Tot pămîntul creștinesc.

Ei, cu genele-amorțite,
Naltă mîna
35 Iar din bărbile-ncileite
Iuți își scutură țărîna
Și pe cai sărînd grăbiți,
Învîrtesc dușmanii crucii
Săbii lucii,
40 De năvală stînd gătiți.

Furnicînd din mii de locuri,
Plini de ură
Cu blasteme și batjocuri
Strigă toți ca dintr-o gură
45 Sfîntul nume-al lui Isus,
Și turbate și-ndrăznețe
Mii de fețe
Alergînd privesc în sus.

Iar acum, fiind o gloată,
50 Numai una,
Osie-ntr-această roată
Se ridică Semiluna,
De pe steagul care-n vînt
Geme-o plîngere-nteruptă
55 Și se luptă;
Iar ce geme e cuvînt.

Și-i a lui Alah cuvîntul,
Sfînt și mare!
Și tăcută ca mormîntul
60 Și-mpietrit-acolo-n zare
Oastea-ntreagă stă pe loc.

Codri, dealuri, riu și luncă
Toate-aruncă
Ochii-n sus, spre-un semn de foc.

65 Mii de guri atunci în vaier
Umplu cerul:
Crucea e, o cruce-n aer!
Turcii toți, zvirindu-și fierul,
Iuți se-ntorc ca-ntorși de vint;
70 Noaptea ride luminată
Și deodată
Intră totul în pământ.

GRAIUL NEAMULUI

„Fie-a voastră-ntreaga țară,
Și de cereți, vă mai dăm,
Numai dați-ne voi graiul
Neamului“ — Și se sculară
5 Să ne vremuiască traiul
Cîți dușmani aveam pe lume!
Graiul ni-l cereau anume,
Să-l lăsăm!

Dar nestrămutați strămoșii
10 Tot cu arma-n mîini au stat:
Au văzut și munți de oase,
Și de sînge riuri roșii,
Dar din țara lor nu-i scoase
Nici potop și nici furtună.
15 Graiul lor de voie bună
Nu l-au dat!

Astăzi stăm și noi la pîndă,
Graiul vechi să-l apărăm;
Dar pe-ascuns dușmanii cată
20 Să ni-l fure, să ni-l vîndă.
Dacă-n vreme tulburată
Nu ne-am dat noi graiul țării,
Azi, în ziua deșteptării,
Cum să-l dăm?

25 Repezi trec cu vifor anii,
Ispitind puterea ta,
Neam român! Cu ură mare
Vor căta mereu dușmanii
Graului român pierzare;
30 Dar să piară ei cu toții:
Nu l-am dat, și nici nepoții
Nu-l vor da!

DE PROFUNDIS

- Pe sub dealurile Plevnei
Doarme spaima și fiorul,
Soarele-și ascunde fața
Și-ngrozit se-ntoarce norul
5 Să se ducă-ntr-alte părți.
O, a fost acolo-n vale
Moarte și pierire-odată,
Iar amara ei cumplire
Scrisă vreme-ndelungată
10 Povesti-se-va prin cărți.
- Umblă mai încet cu plugul,
Tu țăranule, cu grapa,
Poartă-te să dai țărina
Mai deoparte-ncet cu sapa
15 Pe colnice cu porumb —
Poate unde scurmi pământul
Tu să vezi că iese sînge,
Plugul tău să dezvelească
Vrun voinic ce-n groapă plinge
20 Zbuciumat de spăzi și plumb.
- Au venit din munți cu soare
Și din văi întunecate,
Au lăsat pustii acasă
Stine și cîmpii și sate
25 Și-au trecut grozavul riu.
Moartel Tu aveai cu tine
Tot alaiul spaimelor tale:

Spune tu, putut-ai, moarte,
Să oprești voinicii-n cale,
30 Să le pui miniei friu?

Pe sub dealuri pe la Plevna
Doarme spaima și fiorul —
Plin de grije și-n tăcere
Să străcoară călătorul
35 Prin pustiul loc de-omor.
Eu mă tem de-un semn, de-o șoaptă,
Căci din gropile tăcute
Vor ieși cei morți cu vuiet,
Sute-n luptă iar cu sute,
40 Repetînd perirea lor!

CAROL ROBERT

- Stăpinul țării feudale
Rîdea de Basarab, pe cale
Venind cu sutele de-arcași
Turnați în zale,
5 Ce-i pentru-acești viteji ostași
O țară largă de trei pași?
- „Sărmanul vodă, cum îl cheamă,
O fi-n pămînt acum de teamă!
Ce minte-o să-l învăț! Să-l fac
10 Să ție seamă
Că eu sint eu, și nu mă-mpac
C-un biet ca el, cioban sărac!
- Uitat-a că-i născut să fie
Păstor de oi și slugă mie? —
15 De barbă însă am să-l scot
Din vizunie.
Ce cîni îl apără? Socot
Să-l spînzur eu cu cîni cu tot!
- Curînd, flăcăi! E plin paharul!
20 Auzi ce-mi scrie-acum tilharul —
Dar cine crede el c-ar fi
Maghiarul?“
Și regele rîzînd s-opri
Și-aceste vorbe le citi:

25 „Mărite crai! Îți spui prin carte,
Că vecinic dinspre-a noastră parte
Vrem binele! Sintem cei foști

Și mai departe —
Și-acum tu uiți că ne cunoști
30 Și-alergi în stringere de oști!

Eu sînt mai slab. Zic eu de mine.
Vi-am dat hăraci, că se cuvine,
Pe plac eu multe v-am făcut
Să fie bine.

35 Voi Severinul l-ați bătut:
Vi-l las, măcar eu n-aș fi vrut!

Dar o rugare eu ți-aș face:
Să mi te-ntorci în bună pace,
Să te ferești, măria ta,

40 De drumu-ncoace.
Că mai pe-aproape de veți da
Nici unul viu nu veți scăpa!“

De hohote vuit-a malul;
S-a dat cu spaimă-n lături calul
45 Lui Robert. — „Tomo, fii stăpîn
Că-ți pierzi Ardealul!
Nu-i prost românul că-i bătrîn
E prost că-i minte de român!“

Și-așa rîzînd, în zi de vară,
50 Frumoasele lor oști intrară
Adînc prin munții românești,
Adînc spre țară.
O, nu ți-aduc vulturii vești,
Roberte,-n drum ca să te-oprești?

55 Căci iată, colo la strîmtoare,
S-aude-un corn de vînătoare
Și multe-apoi, chiuituri
Răsunătoare.

60 Se umple codru-ntreg de guri
Și ies românii din păduri.

- Jucîndu-și coiful alb pe creste
Ei vin, și nu le prinzi de veste,
Năvalnic cad și iuți răsar
Ca din poveste.
- 65 Ei intră-n desetul maghiar
Și unde-ajung, îl lasă rar.
- O, bieți maghiari, striviți în vale!
Ce mîndri-ați mai venit pe cale,
Atîtea sute de arcași
- 70 Turnați în zale!
Cum pier acum acești ostași
În țara largă de trei pași!
- Și fala lor uitînd-o toată
Mureau zdrobiți, și ca să poată
- 75 Să-și scape capul, ruți și goi
Fugeau în gloată.
O, și la ziua cea de-apoi
Vor ride-aceste văi de voi!
- Tu-n gînd bolboroseai o rugă
Și nu gîndeai decît la fugă,
Și-n spate, rege, tu ți-ai pus
Vestmînt de slugă —
- 80 Un gînd nebun mi te-a adus
Și-acum te bate Cel-de-sus!
- Venit-a Dumnezeu să certe
Mindria ta, Carol Roberte!
De nimeni n-ai voit s-ascuți,
Cel Sfînt te ierte!
- 90 Din pilda ta cunoaștem mulți
Că știu și regii-umbra desculți!

GOLIA TICĂLOSUL

La Cahul, pe cîmpie, din marginea poienii
Se-ntinseră-n coloane de luptă moldovenii,
Și-aveau cu ei pe vodă, iubitul domn al lor,
Iar Golia, el plecat-a din faptul dimineții
5 Prin vale să-și reverse din lături călăreții
Ca vînturi iuți ce scurmă și-mpart cumplitul nor.

Iar cînd veni și vremea să urle-n zare tunul,
Mișcatu-s-au românii cu miile, ca unul:
O lamur-a Moldovei prin sutele de ani!
10 Dar Golia ticălosul alt gînd avea cu soții,
Și-n sulii ridicîndu-și căciulele cu toții
Lăsînd cîmpia noastră trecură la dușmani.

O clipă stete vodă cu inima trăsînită.
Întors apoi, strigat-a spre oastea-nmărmurită,
15 Pe Golia arătîndu-l cu pumnii, cu-amîndoi:
— „Oșteni ai țării mele! priviți-l cum se duce,
El vinde sfînta țară și vinde sfînta cruce,
Mă vinde, ticălosul, pe mine și pe voi!“

Cumplit se-ntoarse vodă cu-ntreaga sa minie
20 Spre partea de-unde Golia venea cu dușmănie
Spre frații săi, în fruntea grozavilor spahii.
— „Să dați fără de milă, că-i inimă de fiară!
Să piar-acum pămîntul! Moldova-ne să piară,
Dar Golia-ntii de toate să piar-acum, copii!“

25 Și nu vedeau românii nici moartea cum le iese
În drum, și nici potopul de turci ce-i încinsese,
Vedeau numai pe Golia, pe scosul lor din minți.
Și neputînd mai iute să-l stingă de pe lume
Rosteau cu glasul urei becisnicul său nume
30 Prin gemete scrișnite strivindu-i-l în dinți.

O, Golia, tu! Pindit-ai așa de-amară vreme!
Dar toate ale țării și plîngeri și blesteme
Ajungă-te de-a pururi, și n-ai mai fi trăit!
Dar iată-le, pornite din suliți și din gură —
35 Smintîții tăi la Cahul cînește-aici căzură,
Căzuși și tu, mișele, tu cel ce i-ai smintit!

Călceau spahiii-n goană pe barba ta bătrînă,
Iar pumnii-n loc de aur strîngeau în ei țărînă
Și-n gură-ți s-adunase și singe și pămînt,
40 Să-nece-n tine, Golio, mai repede suflarea!
Așa sfișit să aibă în veci de veci trădarea,
Iar lupii fie-i preoți și gura lor mormînt!

Adinc în noaptea nopții și-n Iadul cel din urmă
În care-al iernii viscol suflarea nu și-o curmă
45 Nicicînd, stau prinși în gheață ai lumilor mișei:
Grozavă li-e durerea, și vecinică li-e truda —
De-a stînga țipă Cain, de-a dreapta urlă Iuda,
Iar tu, tu goale Golio, te vaieteți între ei!

LA SMÎRDAN

— „Neam român, văzui odată
Oastea Domnului Mihai“
Zicea Dunărea-ntristată:
„Fulger îns-atunci erai,
5   Și-alergînd prin cer furtuna
Cînta vorbe românești —
Astăzi stau și-ascult într-una
Și mă uit, și nu mai ești!“

Dar abia rosti cuvîntul
10   Dunărea, vuind prin văi,
Și văzu gemînd pămîntul
Și de cai și de flăcăi.
Zornet auzi prin zare,
Cum se-ncheagă stol cu stol
15   Și năprasnică răsare
Oastea domnului Carol.

Jalnic tu-ți doinești durerea
Dunăre, și iat-acum!
Din mormînt ieși puterea
20   Și-n zadar îi stai în drum.
Trec voinicii peste tine;
Mersul lor e zbor de fulg,
Și din mîinile străine
Ștema libertății smulg.

25   Tresăriră iuți românii
      Căci aminte și-au adus
      Cît s-au străduit bătrînii
      Steagul să ni-l ție sus,
30   Cîte plîngeri nentrerupte
      În mormînt or fi vărsat,
      Că nepoții fug de lupte
      Și că steagul e-nchinat.

      Dunăre-ai văzut Smîrdanul?
      Spune tu, s-o spui și eu!
35   Și noi știm izbi dușmanul,
      Și-n români e Dumnezeu!
      Știm și noi găti cununa
      Vitejiei ce-o doinești,
      Și cînd urlă-n cer furtuna
40   Cîntă vorbe românești!

      La Smîrdan — așa vru Domnul —
      Morții dintr-această zi
      Vor avea cu spaime somnul
      Și-aiurînd se vor trezi
45   Apărîndu-se cu mîna
      Ca de-un tînuit dușman,
      Vor mușca gemînd țărîna
      Ca și-n luptă la Smîrdan.

      Că-ntr-această zi cumplită
50   N-avu mila nici un rost,
      Și mînia răzvrătită
      Lege tuturor ne-a fost.
      Astfel că văzînd perirea
      Însuși Dumnezeu de sus
55   Galben întorcînd privirea
      Mîna peste ochi și-a pus.

      La Smîrdan pe unde drumul
      Da de-a dreptul spre vrăjmași,
      Risipeai cu mîna fumul
60   Ca să vezi la patru pași.

Și-ntr-un iad fără de nume
Unde-ai noștri iuți pătrund
Nu era nici cer nici lume,
Numai noapte fără fund.

- 65 Și-ntr-acel noian de ceață
Dorobanții dînd de-un riu,
Au trecut prin sloi de gheață
Și prin apă pină-n briu.
Riu de apă — Prut să fie —
70 Cum era să-i ție-n loc,
Dacă n-a putut să-i ție
Din redute-un riu de foc!

- La Smirdan de-un gînd cu toții
Fost-am braț pustiitor,
75 Și murînd au dat nepoții
Mîna cu strămoșii lor.
N-ai avut mai buni tu, bane,
La Călugăreni în văi;
Iar la Racova, Ștefane,
80 Nu-ți erau mai buni ai tăi.

- De-o veni din nou vrodată
Vuiet peste-al tău pămînt,
Țară dragă și-ncercată,
Vom ruga pe Domnul sfînt
85 Nu-ntr-alt chip să ne ajute
Ca să-nfrîngem pe dușman,
Decît dîndu-ne virtute
De flăcăi ca la Smirdan.

CINTEC

Țară-avem și noi sub soare,
Și-o rivnesc dușmani destui,
Dar prin vremi asupritoare
N-am lăsat-o nimănui.
5 E bogată, zici! Vezi bine,
E bogată, căci în ea
Multe inimi sînt, străine,
Și-i frumoasă, că-i a mea.
Dacă-i mică, nu-i de-ocară,
10 Căci viteji în ea mai sînt,
Și-apoi și la noi în țară
Crește fierul din pămînt:
Cînd voim, îl știm culege,
Știm cum să izbim cu el
15 Cînd dușmani lipsiți de lege
Vin spre noi cu gînd mișel.

Steag avem și noi, străine,
Și-l iubim cu jurămint.
Ziua răului cînd vine,
20 Ce frumos se zbate-n vînt!
E frumos și steagul vostru,
Dar pe-al nostru de-l privesc
Tot mai mîndru este-al nostru,
Și mai sfînt, că-i românesc.
25 Rupt de-asprimile furtunii
Răscolite de dușmani
L-au purtat cinstit străbunii
Prin atît amar de ani.

De ne cheamă azi la moarte,
30 Veseli mergem la război:
Să dea Domnul să ni-l poarte
Și nepoții tot ca noi!

Știm și noi o lege sfântă,
Și de-un veac de ani acum
35 Ștăm cu ochii tot spre țintă,
Mergem tot pe-același drum.
Pentru sfinta lege-a crucii,
Pentru limba ce-o vorbim:
Ce de-oțel pe săbii lucii
40 Pus-am noi de cînd trăim!
Știe Dumnezeu de-i bine
Ori de facem vrun păcat —
Dar noi știm c-așa e bine
Să ținem ce-am apucat.
45 Pentru lege, pentru limbă,
Noi cu gura prindem foc:
Numai vîntul se tot schimbă,
Însă munții stau pe loc.

Sînt și neamuri mai cu nume,
50 Mai vestite la război;
Or fi multe poate-n lume,
Cîte n-au ajuns la noi.
Dar noi știm ce ne-nvățară
Cei ce-au fost, și cînd rostim
55 Vorba sfîntă „neam și țară“
Noi, străine, tresărim.
Pentru cel ce ne iubește,
Tot ce-avem noi dăm cu drag,
Dar cînd neamul ni-l hulește
60 Și vrăjmaș ne vine-n prag,
Mii de oști cu el s-aducă:
Noi sîntem români destui —
Cînd de piept cu noi s-apucă,
Aibă-l Ceru-n mila lui!

CÎNTECUL REDUTEI

- În redută numai lei;
Uite-i, mă, bașibuzucii,
Eu de-aici le-aud papucii!
Dar mai mare peste ei
5 Cine-mi e? Vrun Strîmbă-lemne?
Cică și mai și, pesemne,
Unul, Ciaca-Paca-Bei.
- Cîte cinci pe-un ban să-i vinzi,
Că sînt tot oșteni pe-alesul,
10 De viteji le saltă fesul,
Pitulați pe după grinzi.
Se-ntînd, nene, de căldură
De le-ajung genunchii-n gură —
Mașalà, cu ei te prinzi?
- 15 Ce te uiți tu, că sînt goi?
Așa-i turcu-n vitejie,
Zvirle haina ca să fie
Sprinten-foc, cînd e-n război.
Dirdăiesc din dinți, mă, vere —
20 Lasă-i, mă, că-și fac putere
Dinților, să muște-n noi.

- Și-ntr-o zi — să vezi acu —
 Dete-Osman porunci să-i puie
 Tălpilor la cizme cuie,
 25 Și-apoi, ce-o fi fost, ce nu,
 Că sări pe băț călare
 Și-alergînd în fuga mare
 Drept la Vadin s-abătu.
- Strig-Osman: — „Păsat vă fac!
 30 Încurcați pe-aicea treaba,
 Și-mi mîncăți pilaf degeaba —
 Vă tai ciorba, vă dezbrac!
 Ahmet, Mahmet, cum te cheamă,
 Tu cam tremuri, bag de seamă,
 35 Sări, curînd, că-ți viu de hac!“
- Turcii, toți, gîndeau: „Poftim!
 Să dezbraci p-un gol ca napul —
 Cu ce-și bate pașa capul!“
 Și-i strigară: — „Cioc selim!“
 40 Dar temîndu-se de vorba
 Că Osman le taie ciorba,
 Au mai zis: — „Sărim, sărim!“
- Și-au sărit cei lei de turci
 Care cum putea mai iute:
 45 Vin românii spre redute,
 Și să stai să-i mai încurci?
 Căpitanii-și pierd șalvarii,
 Fac mătânii ghinărarii,
 Că-i la deal, și-i greu să-l urci.
- 50 Noi strigam atunci din tun:
 — „Ce fugiți, ca-n groaza furcii?
 Nu vă vin din urmă turcii!
 Stați, și dați-ne tutun.“
 Ei de stat n-au stat nici unul
 55 Dar ne-au azvirlit tutunul,
 C-așa-i turcul, suflet bun...

VIATA LITERARA

Revista săptămânală, literară și artistică, sub direcția lui G. COȘBUC și I. GORUN

REGIAȚIA

ADMINISTRAȚIA

ADMINISTRAȚIA

UN PRIM CUVINT

Începutul acestui număr nu avea să fie decât ocazia de a vă rugăm să ne scrieți, din când în când, în câte o săptămână, câte o linie sau două, în care să ne spuneți ce vă place și ce vă displace din ceea ce am scris în numărul precedent. Dacă vă place, vă rugăm să ne scrieți în câte o săptămână câte o linie sau două, în care să ne spuneți ce vă place și ce vă displace din ceea ce am scris în numărul precedent. Dacă vă place, vă rugăm să ne scrieți în câte o săptămână câte o linie sau două, în care să ne spuneți ce vă place și ce vă displace din ceea ce am scris în numărul precedent.

Programul nostru este foarte simplu, dar nu este în nici un fel simplu. Este un program foarte simplu, dar nu este în nici un fel simplu. Este un program foarte simplu, dar nu este în nici un fel simplu. Este un program foarte simplu, dar nu este în nici un fel simplu.

Pe lângă acestea, vom publica în fiecare număr câte o traducere dintr-un autor străin, care să ne ofere o privire asupra literaturii dintr-un alt popor. Vom publica în fiecare număr câte o traducere dintr-un autor străin, care să ne ofere o privire asupra literaturii dintr-un alt popor.

Acum e timpul să vă spunem că acest număr este primul dintr-o serie de numere care vor fi publicate în fiecare săptămână. Acum e timpul să vă spunem că acest număr este primul dintr-o serie de numere care vor fi publicate în fiecare săptămână.

Al doilea, cel hotărât, va fi publicat în următorul număr.

Redacția și administrația sunt în București, în strada...

G. Coșbuc și I. Gorun

BORDEIU BARAC

Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac... Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac...

Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac... Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac...

Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac... Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac...

Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac... Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac...

Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac... Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac...

Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac... Am văzut în ziua de azi... Bordeiu Barac...

DOUĂ LUMI

Am văzut în ziua de azi... Două lumi... Am văzut în ziua de azi... Două lumi...

Am văzut în ziua de azi... Două lumi... Am văzut în ziua de azi... Două lumi...

Am văzut în ziua de azi... Două lumi... Am văzut în ziua de azi... Două lumi...

Am văzut în ziua de azi... Două lumi... Am văzut în ziua de azi... Două lumi...

Am văzut în ziua de azi... Două lumi... Am văzut în ziua de azi... Două lumi...

Am văzut în ziua de azi... Două lumi... Am văzut în ziua de azi... Două lumi...

Am văzut în ziua de azi... Două lumi... Am văzut în ziua de azi... Două lumi...

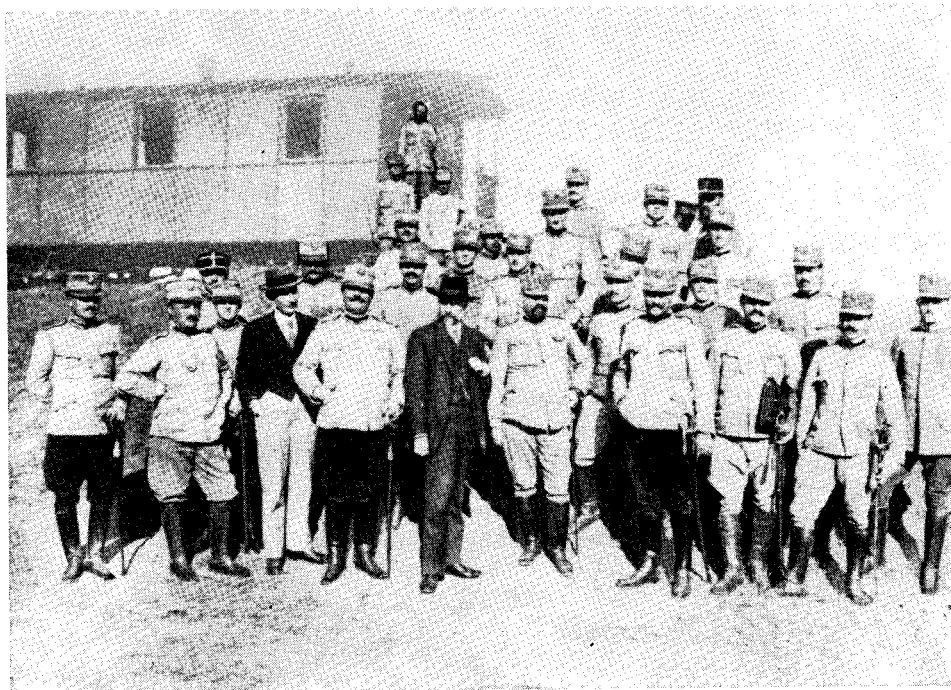
Am văzut în ziua de azi... Două lumi... Am văzut în ziua de azi... Două lumi...

Un admirator al
lui Coșbuc : Octa-
vian Goga și un
colaborator : Ilia-
rie Chendi

Coșbuc între
ofițeri la Dra-
goslavele, 1915

Coșbuc văzut de pictorul Iser

60   Acest cîntec îl făcui
Eu, căprarul Păvăloae,
Stînd de strajă noaptea-n ploaie,
Și gîndeam: „Tu rîzi și spui,
Și tu n-ai cămașă-n spate!
Las' că prind pe-Osman, măi frate,
Și-am să-mbrac cămasa lui!“

POVESTEA CĂPRARULUI

Cînd ne-au respins de la movilă,
Căzurăm mulți pe-acele lunci.
Și-ntreg un regiment atunci,
De ce-a văzut, a plins de milă.

5 În șiruri strînse și-mproșcînd
Neconținut cu foc mulțimea,
Se da-ndărăt dorobănțimea,
Loc turcilor pe șes făcînd.
10 Curgea și mult și iute focul,
Iar între-ai noștri și vrăjmași
Erau cel mult optzeci de pași —
Dar noi lăsam cu palma locul.

Și, iată-n urma tuturor
Un biet căprar, avînd un frate
15 Ucis, s-opri să-l ieie-n spate,
Și-apoi spre șir porni cu zor.
Dar lunecînd pe iarba udă
Fiind și slab, căzu-n curînd,
Iar noi strigam să între-n rînd;
20 El a rămas nevrînd s-audă.

La ochi cu pușca l-am văzut,
Ingenuncheat acolo-n cale
Trăgînd spre-arapii ce din vale
Veneau mereu. O, n-am crezut
25 Că omul în minie poate
S-azvîrl-așa de mult omor,
Că plumbii-n deznădejdea lor
Curg rîu! Dar azi le cred pe toate.

Iar noi ne-ndepărtam mereu,
30 Și i-am strigat de-a multa oară
Că e nebun, că stă să moară,
Și că-i păcat de Dumnezeu.
Nevrînd să-l lase pe cîmpie,
Și să-l aducă neputînd,
35 El sta cu mortul, dus de-un gînd:
Străjer răzbunător să-i fie!

Dar turcii vin, tot vin, un roi,
Și tot mai larg li-e-n urmă pasul —
Acum nici nu ne-aude glasul,
40 Acum el e pierdut de noi.
Treizeci de pași mai au nizamii,
Au cincisprezece, zece-acum —
Și-aștepți pe-ai tăi, plîngînd pe drum,
Tu suflet pustiit al mamei!

Dar iată-l, cade! L-a lovit
45 Pesemne-un plumb din multa ploaie;
Pe spate-acum murînd se-ndoaie,
Dar l-am văzut cum s-a-nvîrtit
Spre frate-său, căzînd deodată
50 Cu fața-n jos, pîrînd c-ar vra
Să-l apere pe mort așa —
Și-atunci coloana-naintată

A turcilor, sosind povei
l-a și cuprins, urmîndu-și goana.
55 Și i-a-necat apoi coloana
Și nu i-am mai văzut apoi.
Înfiorat și-acum îmi bate
Cu jale inima, cînd scriu:
Strivit de turci, să mori de viu,
60 Veghind la capul unui frate!

Cînd ne-am retras pe-acele lunci
Respinși de turci de la movilă,
Un regiment întreg, de milă,
A plins de ce-a văzut atunci!

COLOANA DE ATAC

Porniserăm din văi adinci
Și ne tiram acum pe brinci

Să nu ne prind-Osman de veste,
Că năzuim la deal spre creste,

5 Căci veste de-ar fi prins ai săi,
Noi n-am mai fi ieșit din văi.

Și-așa cu-ncredere vegheată
Noi răsărim pe deal deodată.

10 Ne văd păgînii, sar pe zid,
Potop de foc spre noi deschid.

Dar noi prin foc o rupem iute,
Crezîndu-ne pe sub redute.

Și nu eram! Vedeam de sus
Că altfel e de cum ne-au spus,

15 Că pîn-acolo-i lungă cale,
O rîpă-n drum și-adîncea vale.

O clipă ca-mpetriți am stat;
Maiorul însă-a și plecat

20 Și ne-am făcut cu toții cruce:
Ei, ducă-ne-n ce foc ne-o duce!

La vale,-acum, pe riți curind —
Un rînd e mort, mai moare-un rînd.

Cad bombele-n pămînt și scurmă
Și altele mai vin pe urmă;

25 Ca grindina și plumbii cad,
Se-ntunecă și-i vai ca-n iad!

Și-un plumb veni cumplit cu zborul
Și fără glas căzu maiorul.

30 Atunci un ofițer înalt,
Cu spada-n vînt, iar celălalt

Trăgînd mereu din carabină,
Săriră-n front; iar pe colină

Noi după dinșii, cot la cot,
Suiam orbiș, noi leatul tot.

35 Cît ai clipi, muream o sută,
Muream mai mulți, căci din redută

Nu plumbi curgeau, ci rîu de foc,
Și linii-ntregi cădeau pe loc.

40 Și-un căpitan, cel nalt, sărmanul,
Căzuse vîrfuînd mormanul,

Iar celălalt, acel ce-ochea,
Muri trăsînt în fața mea.

Căci uite-așa văzui de bine
Pe-un turc bătrîn ochînd spre mine,

45 Iar bietul căpitan nu-ș' cum
Se puse morții drept în drum.

Am dat să-l prînd ca să nu cadă
Și-atunci căzui cu el grămadă —

50   Și vezi, și-acum mi-e capul prost,
Că nu-nțeleg nici azi ce-a fost:

M-am pomenit la șanț deodată
Și-o cirp-aveam la cap legată,

De ce și când, de mîna cui?
Și-atîta drum eu cînd făcui?

55   Voiam să-ntreb, n-aveam pe cine,
Căci tot străini pe lingă mine.

Dar cirpa, orice taină-avea,
Atîta știu c-a fost a mea —

60   Și-acu la șanț! Noi rupem lanțul
Și scoborim de-a valma șanțul,

Sărim și noi și turcii sar
Și-i moarte-n șanț, e vai ș-amar.

Ne batem ca-n pierzarea minții,
Cu pumnii dăm, mușcăm cu dinții

65   Și piept la piept ne zvîrcolim,
Străbatem repezi și răzbim.

Închid de veci nizamii gura,
Iar noi îi dăm pe rîpi de-a dura.

70   Ieșim apoi, ca duși de vînt,
Pe fața negrului pămînt.

Pe lături ne-ntărim șireagul:
Și iat-un căpitan cu steagul

În fruntea noastră drum făcu:
Ura, băieți, acu-i acu!

75   Roiese turbați pe zid păgînii,
Sub zid se-ndeas-orbiș româinii

Și-aruncă scări, răzbesc prin fum,
Străbat mereu făcîndu-și drum.

80 — „Trăsniți, copii, tot după mine!”
Noi trăsnet după el, vezi bine.

Și iată-l, căpitanu-i sus,
Pe meterez un braț a pus,

Dar șapte turci pe el săriră,
Și șapte săbii-l și loviră,

85 Și-al optulea, un ture bărbos,
Izbi turbat de sus în jos

În piept cu patul puștii, fiara —
Și-atunci pocnind se rupse scara

90 Și bietul căpitan căzu
Pe spate-n șanț, și-atîta fu.

Căci s-adunau păgînii gloată
Și-un om era reduta toată

Și-ntregul parapet un fes,
Atîta se-ngloteau de des.

95 Cădeam ca frunzele de brumă,
Iar sîngele curgea cu spumă.

Nici loc să stai, nici drum să treci
Și fum de pușcă, să te-neci,

100 Și ce-am văzut atunci — minune —
Și-n groapă morților voi spune!

Nici chip de-acu să mergi în foc,
Nici chip să stai sub zid pe loc.

Se dete semn atuncea castei
Să părăsească clinul coastei

105   Și ne-am retras departe-n văi,
          Ștriviți, o mână de flăcăi,

          Flăminzi și uzi și-ntorși din cale,
          Cu sufletul topit de jale.

O SCRISOARE DE LA MUSELIM-SELO

Măicuță dragă, cartea mea
    Găsească-mi-te-n pace!
Pe-aici e vînt și vreme grea,
    Și-Anton al Anei zace
5 De patru luni, și-i slab și tras,
    Să-l vezi, că-ți vine plînsul,
Că numai oasele-au rămas
    Și sufletul dintr-însul.

Apoi, să știi c-a fost război
10   Și moarte-aici, nu șagă:
Cădeau pe dealuri, dintre noi,
    Ca frunza, mamă dragă.
Și-acolo-n deal, cum fulgera,
    Un plumb simții că vine
15 Și n-avu loc, cît larg era,
    Decît în piept la mine.

Mi-e bine-acum, și-așa socot
    Că nu va trece luna
20 Și-oi fi scăpat de-aici de tot.
    Dar vezi te rog de una:
Să nu mai faci cum ai făcut
    S-aduni la tine satul,
De veselă că ți-ai văzut
    Acasă iar băiatul!

25 Să vezi pe-aici și ciungi și-ologi!
 Hristos să-i miluiască!
 Tu mergi la popa-n sat să-l rogi
 O slujbă să-mi cetească.
 Puteri de nu vei fi avînd
 30 De plată, vorba-i lasă,
 Că-i voi lucra o zi, oricînd,
 La-ntorsul meu acasă.

Pe Nuțu vi-l lăsasem mic,
 Cu creștetul cît masa —
 35 O fi acum ștregar voinic
 Și vă răstoarnă casa?
 Făcutu-i-ați și lui la fel
 Căciulă, cum am vrut-o?
 Aveam o piele-n pod, de miel,
 40 Doar nu veți fi vîndut-o?

Nevestei mele să-i mai spui
 Să-mi cumpere o coasă,
 Cea veche nu știu este-ori nu-i
 Și-o fi acum și roasă
 45 De cînd rugina scurmă-n ea.
 Să-mi văd, o dare-ar Sfîntul,
 Cum cade iarba-n fața mea
 Și-mi bate-n plete vîntul!

Ea lupte-se cum biet o ști,
 50 C-așa ne dete soartea,
 Că și noi ne-am luptat pe-aci
 Cu greul și cu moartea;
 Dar l-a ajuns și pe Harap
 Blestemele și plînsul,
 55 Că noi i ne-am ținut de cap
 Și-ntrarăm după dînsul.

Și i-am făcut, măicuță, vînt!
 L-am scos de tot din țară,
 Măcar stetea pe sub pămînt
 60 Și nu ieșea pe-afară.

Și-am prins și pe-mpăratul lor
Pe-Osman nebiruitul
Că-l împușcase-ntr-un picior
Și-așa i-a fost sfîrșitul.

65 Păi, ne ținea pesemne proști,
Să-și joace hopa-tropa,
Că nu putem să batem oști!
Dar poate taica popa
V-a spus de prin gazeturi tot —
70 El cum și-a dat juncanii?
Acum i-aș cumpăra, să pot,
Dar nu mai am, azi, banii.

Mă doare-n piept, dar nu să țip,
Și-așa mi-e dor de-acasă,
75 Și-aș vrea să plec, dar nu e chip
Că vodă nu mă lasă.
Dar uite, nu e nu știu cit
O lună chinuită,
* Și-o să te string de după git,
80 Măicuța mea iubită...

.....

Așa mi-a spus Ion să-ți scriu,
Iubească-ți-l pămîntul!
Și-am tot lăsat, pîn-a fost viu,
Și-mi țin acum cuvîntul.
85 Să te mîngie Dumnezeu,
C-așa e la bătaie —
Și-am scris această carte eu
Căprarul Nicolae.

ÎN SPITAL

— „Nu-nțelege vorba, sire“
Zice-același general,
— „Camarazi, să nu vă mire
Că-ntr-acest spital

5 Nu-nțeleg nici doi cuvântul
Ce-l vorbim, căci li-e străin,
Sînt vitejii din pămîntul
Cel de riuri plin

10 Pe-unde trec ei veseli vara
Peste munții suri și goi;
Ei de-acolo sînt, din țara
Turmelor de oi...,

15 Scoborînd din munți de-a dreptu
Par în lupte-oșteni bătrîni,
Ați văzut, cum pun ei pieptul —
Sire, sînt români“.

20 Astfel zise generalul
Cătră tînăru-mpărat
La Veneția-n spitalul
Cel improvizat.

— „În supremele momente
Cînd căzură peste noi
Alte patru regimente,
În amurg cu ploi

- 25 Adunați românii-n vale
Zid în urmă ne-au rămas,
Stăvilind dușmanii-n cale
Pînă ne-am retras.
- Ciți de moarte-atunci scăpară
30 Zilnic în spitale curg;
Toți ca lei se luptară,
Tinere Habsburg,
- Și-au murit pentru-mpăratul
Sute de viteji de-ai mei —
35 Dar acest de-aici, din patul
Șapte sute trei,
- Care zace-așa-n neștire
Și-i lipsește brațul stîng
Îl salut! dă-mi voie, sire,
40 Mîna să i-o strîng.
- Noaptea scobori cu ceață,
Luptelor sfîrșit punînd,
Pînă-n trista dimineată;
Și rănit zăcînd
- 45 Printre morți ce-umpleau hotărul
Lîngă steagul ce-l avea
Strîns în dreapta sa, stegarul
Singur se zbătea.
- Mîne-n zori o să-l găsească,
50 Mîne-al vostru steag, români,
Mîne stema-mpărătească
La dușmani în mîni!
- Ah! și nimeni viu pe-aproape
Dintre-ai săi, ca-ntr-ajutor
55 El chemîndu-l, să-și îngroape
Sfîntul steag al lor!

- Și el n-are, n-are-o mină,
Că-n bucăți l-ar destrăma
Și cu minile-n țărină
60 Groapă i-ar săpa!
- I-ar săpa-o-n stinci cu dinții,
Și-ar muri apoi rîzînd!
Iată, Doamne-al biruinții,
Tu i-ai dat un gînd:
- 65 Steagul său, de lingă cruce
Pină-n poala de desupt
Dînd cu dinții să-l apuce
Rînd pe rînd l-a rupt!
- 70 Și lăsînd prăjina goală,
Ocoli păduri și stinci,
Doborit de răni și boală
Și tirit pe brinci
- Printre străji și printre cete
Ziua stînd ascuns prin văi,
75 Pin-a patra zi cînd dete
De fărtați de-ai săi.
- N-avea grai, de răni umplutul
Suflet, vai n-avea de fel —
Dar un steag, pierdut crezutul,
80 Briu în sin la el!
- Cald bătea-n ferestre-amurgul;
Nimeni n-a mai zis nimic,
Și plecat spre pat Habsburgul
Cătr-acest voinic,
- 85 Blind l-a sărutat pe frunte;
Spre români întors apoi:
— „Vara, pășunînd pe munte
Turmele de oi,

90   Și-adunați pe lingă masă
Iarna la ospăț și nunți,
Spuneți tuturor de-acasă
    Celor de prin munți,

95   Și le-nseninați viața
Cu cuvînt înălțător,
Că pe-un soț de-al vostru-n fața
    Voastr-a tuturor

100   Sărutîndu-l împăratul
L-a numit copil al său
Și c-am stat plîngînd pe patul
    Bietului flăcău!..."

RAPORT

(Luarca Griviței, la 30 august 1877)

La ceasul trei pornirăm iuți,
Dar ne-am întors în văi bătuți.

Din nou am dat asalt erou,
Dar ne-am întors bătuți din nou.

5 De-al treilea rînd deschis-am drum.
Dar n-am bătut-o nici acum.

Ne-am dus de-a patra oar-apoi
Și-acum răzbim și-i batem noi.

10 Ne-ar și fi fost rușine-amar
De ne-am fi dus și-acu-n zadar.

SPADĂ ȘI CREDINȚĂ

Ce furtuni n-au mai pornit
Pofta răilor și ura
Ca să pieri tu, neam iubit!
Dar de toți ne-a mîntuit
5 Spada noastră și scriptura.

Sfintul steag ne-a fost altar
Și supt el săream grămadă
Să ne batem la hotar.
Ghioagă dă orice stejar,
10 Orice coasă dă o spadă.

Iar cînd brațul ne cădea
Uneori fără putere,
Nici atunci nu ne scădea
Inima, c-aveam în ea
15 Scris Hristos ca mingiere.

Ce de ură s-a pornit
Căutînd a ta pierzare!
Dar ai stat și-ai biruit,
Căci prin spadă-ți a grăit
20 Domnul cel ce-n veci e tare.

PODUL LUI TRAIAN

5   Colo surele ruine
         Cătră Dunăre privesc
         Cum tot vine apa, vine —
         Martori vremilor trecute,
         Cît sint astăzi de tăcute,
         Numai inimii-i vorbesc.

10   Eu mă uit pe apa sură
         Încrețit-abia de vînt;
         Apa lîngă mal murmură.
         Trec și vremile nainte,
         Trec și-aducerile-aminte
         Cum trec toate pe pămînt.

15   Au perit acele glorii,
         Și-alte-asemeni nu se nasc —
         Ah, dar iată luptătorii
         Scutul lor cum îl aruncă,
         Sapă, cum le-a dat poruncă
         Meșterul de la Damasc.

20   Grinzile de grinzi se leagă
         Peste munții de granit,
         Lespezi peste birne-ncheagă
         Viaduct pe bolți enorme
         Și-uriașele lui forme
         Parc-ajung pînă-n zenit.

25 Și din cite-avea ținuturi
Roma-n stăpînirea sa,
Iuți oșteni ascunși sub scuturi
Vin ca apa revărsată,
Cum potopul tău odată,
30 Iahve, peste lumi vărsa.

Podul își indoaie ferul
Sub ațiți legionari,
Tubele-nspăimîntă cerul!
Istre-acum te bați în spume!
35 Mulți văzuși tu tari în lume,
Însă nu pe cei mai tari!

Cine va mai sta-mpotriva
Leului roman de-acum?
Care fulger stăvili-va
40 Goana răzbunării sale?
Ai voinici tu, Decebale,
Să oprești furtuna-n drum?

Ori ai tăi sînt cei ce-n gloate
Ies din codri-ntunecați?
45 De pe cite riuri toate
Vin la moarte ca la nuntă
Cu topoare-n mîini, și-nfruntă,
Șapte rînduri de-mpărați?...

Ah! visez. Eu la ruine
50 Și la Dunăre privesc,
Cum tot vine apa, vine.
Ele stau ruine mute
Martori vremilor trecute,
Numai inimii-i vorbesc.

PAȘA HASSAN

Pe vodă-l zărește călare trecînd
Prin șiruri, cu fulgeru-n mină.
În lături s-azvirle mulțimea păgînă,
Căci vodă o-mparte, cărare făcînd,
5 Și-n urmă-i se-ndeașă, cu vuiet curgînd,
Oștirea română.

Cu tropote roibii de spaimă pe mal
Rup frînele-n zbugium și saltă;
Turcimea-nvrăjbită se rupe deolaltă
10 Și cade-n mocirlă, un val după val,
Iar fulgerul Sinan, izbit de pe cal,
Se-nchină prin baltă.

Hassan de sub poala pădurii acum
Lui Mihnea-i trimite-o poruncă:
15 În spatele-oștirii muntene s-aruncă
Urlînd ianicerii, prin flinte și fum, —
Dar pașa rămîne alături de drum
Departe pe luncă.

Mihai îi zărește și-alege vro doi,
Se-ntoarce și pleacă spre gloată,
20 Ca volbura toamnei se-nvirte el roată
Și intră-n urdie ca lupu-ntre oi,
Și-o frînge degrabă și-o bate-napoi
Și-o vîntură toată.

- 25 Hassan, de mirare, e negru-pământ;
Nu știe de-i vis, ori aieve-i.
El vede cum zboară flăcăii Sucevei,
El vede ghiaurul că-i suflet de vînt
Și-n față-i puterile turcilor sînt
- 30 Tăriile plevei.
- Dar iată-l! E vodă, ghiaurul Mihai;
Aleargă năvală nebună.
Împrăstie singur pe ciți îi adună,
Cutreieră cîmpul, tăind de pe cai —
- 35 El vine spre pașă: e groază și vai,
Că vine furtună.
- „Stai, pașă, o vorbă de-aproape să-ți spun
Că nu te-am găsit nicăirea“ —
Dar pașă-și pierduse și capul și firea!
- 40 Cu friul pe coamă el fuge nebun,
Că-n gheară de fiară și-n gură de tun
Mai dulce-i pierirea.
- Sălbaticul vodă e-n zale și-n fier
Și zalele-i zuruie crunte,
- 45 Gigantică poart-o cupolă pe frunte,
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda din stînga-i ajunge la cer,
Și vodă-i un munte.
- „Stăi, pașă! Să piară azi unul din noi.“
- 50 Dar pașă mai tare zorește;
Cu scările-n coapse fugaru-și lovește
Și gîtul i-l bate cu pumnii-amîndoi;
Cu ochii de singe, cu barba vilvoi
El zboară șoimește.
- 55 Turbanul îi cade și-l lasă căzut;
Își rupe cu mîna vestmîntul
Că-n largile-i haine se-mpiedică vîntul
Și lui i se pare că-n loc e ținut;
Aleargă de groaza pieririi bătut,
- 60 Mănincă pămîntul.

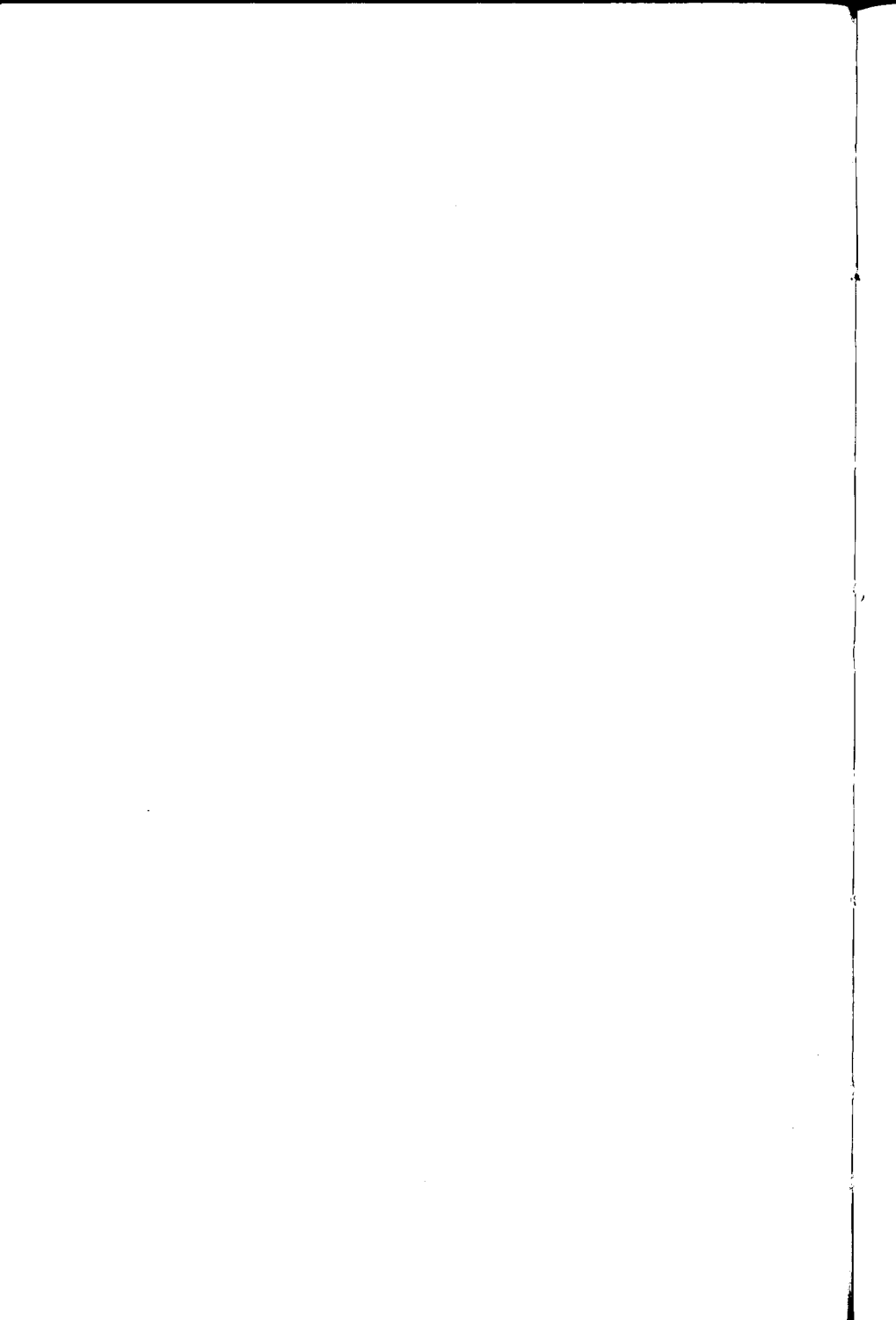
Și-i dîrdie dinții și-i galben-perit!
Dar Alah din ceruri e mare!
Și-Alah îi scurtează grozava-i cărare
Căci pașa-i de taberi aproape sosit!
65 Spahiii din corturi se-ndeașă grăbit,
Să-i deie scăpare.

Și-n ceasul acela Hassan a jurat
Să zacă de spaimă o lună,
Văzut-au și beii că fuga e bună
70 Și bietului pașă dreptate i-au dat,
Căci vodă ghiaurul în toți a băgat
O groază nebună.

SUS INIMA

- Avem o mîndră țară —
Prin timpi de jale-amară
Strămoșii se luptară
S-o scape de stăpîni.
5 Azi singur noi, românii
Sîntem în ea stăpîinii,
Sus inima, români!
- O lege-avem străbună —
Prin veacuri de furtună
10 Ea n-a putut s-apună
Strivită de păgîni.
Ne-a fost Cel-Sfînt tărie
Și-n veci o să ne fie:
Sus inima, români!
- 15 În țara românească
De-a pururi să trăiască
Credința strămoșească
Și graiul din bătrîni.
Spre Domnul țării gîndu!
20 De-a pururi noi avîndu-l,
Sus inima, români!

NOTE ŞI VARIANTE

FIRE DE TORT

Cea de a doua culegere de poezii originale a lui George Coșbuc, *Fire de tort. Versuri*, a apărut la București, Editura librăriei școalelor, C. Sfetea, în 1896, formatul 19×13, 173+1 p. — *Erori de tipar* + p. I—II *Șirul poeziilor*. Ediția conține, la sfârșit, p. 167—173: *Note* semnate de poet. Cuprinsul primei ediții este următorul: Ciclul „*Din viață*“: *Mama, Lupta vieții, Gazel, Ștefăniță — vodă, Sub patrafir, Scara, Bradul, Unul ca o sută, Pașa Hassan, Noi vrem pământ!, Hafis, Voichița lui Ștefan, Doina, La Paști, Seara, Minciuna creștinilor, În miezul verii, Iarna pe uliță, Flăcări potolite, Cîntec [A venit un lup din crîng], Din copilărie, Ispita, Vintoasele, Dragoste învrăjbită, Fata mării, Prutul, Decebal către popor, Fragment [În vale oăd căscioara cu streășină de brad], Pe deal, Corbul, Baladă, Din adîncimi, Nebunul, Roata morii*; Ciclul „*Din poveste*“: *Rîndunica, Ideal*. Cu acest conținut neschimbat, inclusiv *Notele* de la sfârșit, culegerea a apărut în următoarele ediții: a II-a (1898), a III-a (1905, pe copertă 1906), a IV-a (1910). În anul 1914, apare o *Ediție nouă adăugită*, la București, în Editura librăriei școalelor C. Sfetea; această ediție îmbogățită are 260 de p. + *Șirul poeziilor*. Nu mai sînt reproduse *Notele* finale din edițiile precedente. Paginile 1—96 cuprind următoarele poezii nou introduse: *Ștreqarul oăilor, Cuscri, O noapte pe Caraiman, Muntele Rătezat, Șarpele-n inimă, Concertul primăverii, Floarea soarelui și macul, Spadă și corăbii, În șanțuri, O poveste veselă, Bordei sărac, Umbră, Pace, Prin Mehadia, Dintr-o poveste, În muzeu, Furtuna primăverii, Pomul Crăciunului, Groparul, Drumul iubirii, Tricolorul, Isus la împăratul, Colindătorii, Cetatea Neamțului, Psalm, Imn, Voci din public: Unul din high-life, Vorbește măgarul, Exploatații, Unul de la Mărcuța, Scutul*. Urmează apoi cuprinsul edițiilor anterioare ale culegerii *Fire de tort*, de la p. 97—259. Nu se mai indică ciclul „*Din viață*“, ci numai ciclul „*Din poveste*“.

Din această ediție, cea de a V-a, se alcătuieste ediția a VI-a, din anul 1915, cu următoarele modificări: poezia *Scutul*, care apare în ediția din 1914, primește titlul *Povestește scutul*. Ordinea poeziilor se reface în două mari grupări, în sensul ediției princeps: ciclul „*Din poveste*“, de la p. 119—261, cuprinde toate poeziile adaose la ediția din 1914. Ordinea poeziilor din această ediție și textele le respectăm în prezenta ediție. Din *Fire de tort*, poezia *Pace*, care este inclusă, începînd cu ediția primă, din 1902, în *Ziarul unui pierde-vară*, a fost păstrată numai în această culegere; de asemenea, poezia *Pașa Hassan*, care este cuprinsă în toate edițiile culegerii *Cîntece de vitejie*, începînd cu ediția princeps, din 1904, o includem numai în această culegere, iar în *Fire de tort*, nu.

★

Dacă *Balade și idile* a suscitât numeroase și contradictorii opinii critice, contribuînd din plin la popularizarea numelui lui G. Coșbuc, nu același lucru se poate spune despre cea de a doua culegere de poezii originale, *Fire de tort*, care a fost primită cu multe rezerve de către critica vremii. Apar doar cîteva recenzii și cronici în *Adevărul ilustrat*, *Familia*, *Foaia poporului*, *Telegraful român*, *Convorbiri literare*, *Tribuna*, *Epoca*. Alexandru Macedonski îl îndeamnă, se poate presupune, pe Ion Theó (Tudor Arghezi) să scrie următoarea epigramă publicată în *Liga ortodoxă* (anul I, 1896, nr. 54, 1 octombrie):

UNUI CONTRABANDIST ÎN LITERATURĂ

L-a găsit în casă mort,
Spînzurat c-un „fir de tort“,
Căci volumele din casă,
Azvirlite pe sub masă,
Erau tot cum începuse:
Numai șapte se vinduse.

Mai tirziu, uitînd epigrama citată, Arghezi va scrie cuvinte de prețuire la adresa lui Coșbuc.

În cadrul *Cronicii săptămînale* a *Adevărului ilustrat*, nr. 5 din 1 aprilie 1896, fără să facă o prezentare critică a *Firelor de tort*, Const. Mille se mulțumește să întrebe dacă publicul român va acorda atenția cuvenită noului volum de poezii al lui Coșbuc; Mille vorbește despre interesul scăzut pentru literatură și față de literați, cu excepția unui grup foarte restrîns și răslețit de cititori. Recenzii și articole despre *Fire de tort*, lipsite de valoare, sub aspectul atitu-

dinii critice și de interpretare, apar în *Foaia poporului* de la Sibiu, sub semnătura unui oarecare Emanoil (nr. 18 din 28 aprilie/10 mai 1896, p. 133 și nr. 19 din 5/17 mai 1896, p. 146) și în *Telegraful român*, sub semnătura lui V. Popovici (nr. 50 din 4/16 mai 1896, p. 197—193). O lungă cronică publică D. Evolceanu în *Convorbiri literare* (nr. 6 din 1 iunie 1896, p. 1161—1196). Cităm de aici considerațiile generale referitoare la noua culegere de poezii originale a lui Coșbuc:

„...una din notele sale caracteristice este chipul cum tratează idila. În bucăți cunoscute cum sînt: *La oglindă*, *Supțirica din vecini*, *Recrutul* ni se dezvoltă o idee foarte simplă, în monolog sau în dialog, dar așa că se reproduc toate întorsăturile de frază, toate expresiile întrebuințate în limba naivă a poporului, expresii de multe ori prea bogate în cuvinte, dacă la comparăm cu puținul fond de idei ce-l exprimă. Aceasta nu s-a mai făcut în literatura noastră, decît doar în anecdote și povești populare în proză sau versuri, nu însă în alte genuri literare, cum e idila care e mai serioasă și în orice caz mai sentimentală. D-nul Coșbuc a dat naștere prin această procedare la bucăți cu desăvîrșire originale, și între ele, și la cîteva capodopere în genul lor ca *Supțirica din vecini* și *Recrutul*.

Dar acest fel de originalitate e primejdios, și totdeauna, și în orice artă, atunci cînd fondul de idei sau de sentimente nu este bogat, numai în cîteva și foarte puține cazuri i se poate găsi acestui fond simplu o formă potrivită, așa ca de aici să iasă o bucată într-adevăr artistică. Artistul însă, nemulțumindu-se numai cu atîta, confundă foarte ușor aparenta bogăție de forme cu cea a fondului, și-și face iluzie că prin întrebuințarea cît mai deasă a acelorași întorsături și tipicuri a creat ceva — și acesta e și păcatul d-lui Coșbuc. Încă de la 1893 s-a putut vedea că nu tot volumul său era de aceeași valoare și pe lingă idilele mai sus citate mai erau și altele, care trădau un prea mare lux de vorbe, și în care, cel puțin pe ici pe colo, versuri întregi sau chiar strofe întregi s-ar fi putut suprima cu folos.

În noul volum al poetului, defectul iese mai des la iveală, și, deși poeziile sînt mai vechi sau cel puțin din același timp cu baladele și idilele, manierismul unora din ele ar fi mai degrabă semn al unui poet stăpin deja pe tehnica sa și care după cîștigarea laurilor, întrebuințează numai vechile mijloace de tehnică, fără multă greutate și fără să mai caute căi nouă pentru sentimente nouă.“

În aceeași cronică, reluînd peste cîteva pagini chestiunea manierismului, D. Evolceanu încearcă să explice cauzele acestei deficiențe capitale în poeziile din volumul *Fire de tort*: „Lăsînd afecția de sentiment, rea totdeauna, și oprindu-ne numai la manierismul formei și întrebuițarea prea multor cuvinte pentru un fond nu tocmai bogat de idei și de sentimente, s-ar putea susține că poetul face așa, pentru a imita mai de aproape modul de gîndire al țărănilor și încetul mers al cuetării lor. Unei asemenea păreri se poate opune că tocmai comedia și anecdota sînt îndreptățite la aceasta pentru a ne da tipuri ridicole de oameni, care exprimă greu ceea ce au priceput greu, iar nu poezia lirică, care să ne miște, iar nu să ne facă să ridem. Apoi, în al doilea rînd, chiar acest chip de a imita gîndirea poporului este un *truc* artistic prea exterior și prea seamănă cu armonia imitativă și onomatopeele întrebuițate de poeți ca Macedonski, și, ca orice artificiu, este un manierism neiertat poeziei serioase și cu pretenții.

...Care e cauza manierismului, atunci? *Puțin bogatul fond de idei și sentimente și imposibilitatea exploatării acestui fond la infinit.*

Afară de aceasta mai trebuie să relevăm și o lipsă de spirit critic, o lipsă de *disciplină literară*, din care cauză poetul, nu numai în aceste idile dar și în alte bucăți pe care pune mai multă greutate, nu-și dă totdeauna seama de ce e bine și ce e rău, și amestecă mărgăritare cu lucruri absolut netrebnice, ba uneori chiar *contrazicătoare* între ele... acesta e defectul principal al celor mai multe din poeziile d-lui Coșbuc.“

În *Epoca* din București, seria II, anul II, nr. 223 din 8 august 1896, și nr. 225 din 10 august 1896, sub pseudonimul Zarathustra apare articolul *Pesimismul lui Coșbuc* în care se încearcă o demonstrație nereușită: poeziile incluse de Coșbuc în *Fire de tort* vădesc o orientare spre pesimism a poetului. Mai amintim și recenzia lui George E. Pătăceanu, publicată în *Tribuna* de la Sibiu, anul XV, nr. 202, din 18/30 septembrie 1893; presupunem că recenzentul tribunist a avut în vedere cea de a doua ediție a *Firelor de tort*, apărută chiar în anul 1893. Oricum, considerațiile prea generale, prea elogioase, nu prezintă nici un interes.

Fire de tort este o culegere reprezentativă pentru poezia lui Coșbuc, chiar dacă se poate vorbi, pe alocuri, de manierism, de sărăcie de conținut. Poetul a evitat cu grijă piese care să poată fi acuzate de plagiat. Culegerea cuprinde cîteva bucăți antologice, din cele mai valoroase și mai definitorii pentru talentul lui Coșbuc:

Mama, Lupta vieții, Noi vrem pământ!, Doina, În miezul verii, Iarna pe uliță, Dragoste învrăjbită, Decebal cătră popor, Ispita ș.a. Comentariile ulterioare ale criticii au subliniat valoarea unor poezii ca cele de mai sus și integrarea lor în opera poetică a lui George Coșbuc, în definirea idealului său artistic și de viață.

Reproducem, în continuare, integral, mult citatele *Note* incluse de Coșbuc la sfârșitul edițiilor din 1896, 1898, 1905 și 1910 ale culegerii *Fire de torti*:

NOTE

Poeziile din acest volum nu sînt nouă. Sînt scrise — afară de două: *Mama* și *Noi vrem pământ!* — înainte de a veni eu în România, adică prin anii 1884—1889. Erau să formeze un singur volum cu *Balade și idile*. Volumul acesta deci trebuie privit ca o întregire a volumului anterior. Baladele și idilele, pe care le-am publicat în foiletoanele *Tribunei* din Sibiu în anii 1885—1889, nu le-am luat nici în acest volum; pe aceste — mai adăugînd la ele și altele publicate prin felurite reviste de peste Carpați — voiesc să le adun mai tîrziu într-al treilea volum. În ciuda criticilor prăpăstioși ai nației române, am amestecat și într-acest volum poeziile. Mi s-a imputat — rogu-te Doamne, cu gura plină de teorii — că în *Balade și idile* am publicat și poezii cari nu corespundeau cu titlul volumului. Tot așa am făcut și în volumul acesta. De ce? Știu și eu! Poate ca să rid de dumnealor, de critici.

Poezia *Ideal* face parte dintr-un șir de poezii epice. De cînd am început să scriu, m-a tot frămîntat ideea, să scriu un ciclu de poeme cu subiectele luate din poveștile poporului, și să le leg astfel ca să le dau unitate și extensiune de epopee. *Ideal* e un episod din această epopee, ca și *Nunta Zamfirei, Moartea lui Fulger, Fulger, Tulnic și Lioara, Craiul din Cetini, Laur Balaur, Patru portărei* — aceste cinci din urmă publicate toate în *Tribuna* 1887—1888 — și altele vro citeva nepublicate. Am părăsit ideea însă, parte din pricină că am făcut greșala să încep a scrie poemele în două feluri de metre — unele în versuri de 14 silabe, altele în versuri de 8 silabe — parte că de cînd am venit în România am fost silit să mă ocup cu alte lucruri, nu cu poezia, și de multe ori eram nevoit de mizerie să scriu ode în loc de poeme.

La 1893, cind am publicat *Balade și idile*, eram cunoscut în Țara-românească numai după *Nunta Zamferei* publicată în *Convorbiri literare*. De aceea li s-a părut multora curios, că eu am răsărit deodată ca din poveste și-am publicat de-a dreptul un volum. „Numai ieri a început să scrie în *Convorbiri*, și azi iată-l cu volumul. Cind a făcut el atitea poezii, și toate bune?“ Pentru ignoranți asta a fost primul motiv de-a mă bănuî de plagiat. Ei da! Domnii aceștia habar n-aveau că eu la 1893 cind am publicat volumul, aveam în urma mea o activitate literară de 12 ani, că *Nunta Zamferei* l-am scris la 1884 și l-am publicat la 1888 iar *Convorbirile literare* după trei ani l-au reprodus numai din *Tribuna*. Și habar n-aveau, că de-aceea sînt toate poeziile bune, fiindcă erau alese dintr-o grămadă care cuprindea destul material nu pentru un volum, ci pentru patru! Dar se înțelege: un critic român literar nu e dator să cunoască activitatea literară a românilor trăitori afară din roșu! De-aș fi scris eu de zece ori mai bine decît scriu și de zece ori mai mult, dac-aș fi rămas în Ardeal, sînt sigur că nici puilul cucului n-ar fi știut în România că exist. Temperament...

Mi s-au făcut imputări stătătoare mai ales la forma poeziilor mele. „Că nu așa să exprimă poporul“ cum mă exprim eu în versuri. Fără îndoială că nu; și fără îndoială că așa! Dar în treaba asta, să-mi dea voie toți criticii prezenți și viitori, să le ignorez poveștele. Eu îmi cunosc graiul părinților mei; iar în cestiunea fixării unei limbi literare populare pricep și eu ceva, și-apoi voi fi avînd doar și eu măcar un dram de sentiment artistic în ce privește graiul. Iar dacă e vorba, că nu așa își manifestează poporul sentimentele, cum le manifestez eu — da, aici primesc povește, dar trebuie să fiu convins întii că înșiși criticii știu, știu cu siguranță, cum își manifestă poporul ideile și sentimentele, căci eu mi-am dat foarte multă trudă să știu, și am citit și citesc toate poeziile populare care se publică pretutindeni: și pe cele din Maramureș ca și pe cele din Bucovina, ca și pe cele din Macedonia. Știu și eu, și asta o știu foarte bine, ce spune românul în poezia lui!

Și asta e și adevăratul fond al poeziilor mele. Dar „tratezi și subiecte străine de popor“. Da, iacă, în ciudă. Ce mai vrei? În *Balade și idile* s-a găsit însă și altfel de fond străin, subiecte plagiate. Întrucît *Toți sfinții* e plagiată după *Cupa* nu știu

cărui rege, eu nu știu, căci pînă astăzi nu cunosc poezia, cea crezută originală: eu am auzit subiectul acestei poezii ca anecdotă și l-am versificat. Tot așa am auzit ca anecdotă subiectul poeziei *Poet și critic*. Povestea cu *Fatma* e adevărat, am citit-o în poezie — dar nu scrisă în limba germană — ci în limba italiană. Am văzut după aceea același subiect tratat în poezie de un ungar, sub titlul *Haidé*; am văzut după aceea tratat subiectul în poezie de doi germani. Asta era pe la 1885—1886. Eu am crezut că dacă același subiect e tratat de patru poeți în felurite forme, am și eu dreptul să-l tratez într-a cincea formă cu totul deosebită de-a celorlalți. În urmă am descoperit și a șasea formă, a unui neamț iarăși, în *Fliegende Blätter*¹. Și mi-aș pune capul că poezia există și în limba rusească și-n cea franțuzească etc. Ei, iată compania de plagiatori!

Cu *Rugămintea din urmă* sînt mai vinovat. Pe la 1888, în Sibiu, mi-a căzut în mină o revistă ilustrată germană. Mi-a plăcut o ilustrațiune din ea, numită *Die letzte Bitte*: un soldat murind, înconjurat de alți soldați, într-un spital. Am citit explicarea ilustrațiunii — se înțelege, scrisă în proză — și neamțul spunea aceleași idei pe cari le spune Lermontov în poezie. Se vede că neamțul cetise poezia. Eu după ideile neamțului am scris poezia. Deci, fără să visez măcar, am plagiat pe Lermontov, pe cale indirectă. Dar și în această poezie, plagiarea e discutabilă: eu am idei pe care nu le are Lermontov, am două strofe la început, două la sfîrșit și una la mijloc, pe care el nu le are; chiar și ideile lui Lermontov la mine au altă formă.

Pentru celelalte, cari s-au găsit traduse, „copiate“, n-am nici un cuvînt de apărare. Sînt traduceri; la o viitoare ediție au să dispară. Au intrat în volum fără voia mea. Eu am tradus mult în viață; am tradus toate poeziile lui Anacreon — multe

---

1. Să caute cel ce a găsit pe *Fatma* în *Fl. Bl.* și lucrul ăsta: Într-un număr al acestei foi din 1895 e o poezie al cărei subiect e tocmai cel tratat de mine în *Poet și critic*. Norocul pe mine că eu am publicat poezia la 1893, iar neamțul la 1895, căci altfel eu aș fi plagiat și poezia asta, iar un vestit traducător de versuri proaste s-ar fi grăbit repede-repede să traducă poezia neamțului pentru anumite interese umanitare. (n.a.).

dintre ele sînt publicate în *Tribuna* — am tradus poeziile lui Catul: aceste sînt mai toate publicate într-o revistă, *Amicul familiei* din Ardeal; am tradus metamorfozele lui Ovidiu; eclogele lui Virgil — cea dintîi publicată în *Antologia* d-lui Manliu; am tradus comedii din Plaut, Terențiu și Aristofane, pe cari o să-ncep să le public îndată după apariția acestui volum; am tradus din poezii germani foarte mult, de multe ori, nu pentru mine! Apoi am și eu un păcat: îmi țin într-o grozavă neregulă hirtiile și sînt nepăsător, scriu și public ori scriu și rup, totuna mi-e. Iar *Baladele și idilele* s-au publicat așa cam fără rînd, fără interesarea mea directă, și s-a făcut o confuziune. Au țipat atîția și m-au înjurat cum le-a venit în gură; refrenul era „necinstea“. Ce motiv m-ar fi împins la necinste? N-aveam destul material, ca să fac un volum? Aveam, cum am spus, și pentru patru. N-aveam eu poezii originale bune, și trebuia să-mi caut ajutor în traduceri, ca să-mi sprijinesc pe ale mele? Dar cum s-a făcut că toate traducerile din volum sînt poezii slabe, toate mai slabe decît poeziile originale ale mele? Ș-apoi ar trebui să fiu idiot, ca să pun în volum niște traduceri slabe și să nu pun poezii de ale mele pe care le aveam tipărite gata în *Tribuna*, și poezii pe care le public numai acum! Cine să creadă că eu am dat afară *Flăcări potolite* sau *Ideal* ca să pun în locul lor pe *Nușa*? Ș-apoi și alta: dacă cei ce au țipat că sînt necinstit, ar fi cunoscut *Tribuna*, n-ar fi avut nevoie s-alerge pe la iliri și hotentoți, ca să descopere un cîntec din volumul meu, o traducere din Anacreon. Nu. În *Tribuna* ar fi găsit, scris negru pe alb, că acest cîntec e tradus din Anacreon. Și ce zor aveam eu să tac în volum ceea ce am spus odată în publicitate?

Dar în urmă, greșala s-a făcut. Mi s-au scos destul ochii pentru ea. Am tăcut, căci de o parte puțin îmi pasă de învinuiri, cită vreme nu mă știam vinovat tocmai într-atîta; de altă parte, pentru că cei ce făceau mare gălăgie nu erau oameni cu cari să-mi prind mintea, căci știam că nebulun n-asudă nici la deal, nici la vale. Își făceau și reclama cu mine; apoi mă și înveseleau adîncile lor cunoștințe în chestiuni de artă.

Le-am spus acestea, pentru că dator — nul era gata să întrebunțez banala frază a unui critic al meu, care tot a doua propoziție o începe cu „dator mă simt“, dator mă simt a lovi pe acest plagiator, dator mă simt să-l înjur etc., la toate dator

se simte, numai a fi cuminte nu se simte dator — le-am spus acestea, ca să întărit pe critici, nu pe cei serioși, ci pe jandarmii rurali ai literaturii. Mi-am pierdut vremea cu ei, adevărat, dar în schimb îmi fac și ei un bine: au să-mi cetească volumul cu multă furie, cu atita atențiune încit au să le rămie în cap fraze de-ale mele, vorbe de-ale mele — fie chiar și vorbe pe cari nu le înțeleg și le întrebuințează anapoda, cum a păfit unul cu „ințrulp“, cuvint care nu există în limbă și e creat de mine — și astfel sînt sigur și eu de cițiva cetitori, și mai știi? pînă la capăt devin măestru. Așa să convertește lumea.

Lor le dedic acest volum. Plagieri n-au să mai găsească; dar parcă de dragul plagierilor m-au iubit ei atita!

G. Coșbuc

Dacă interesează pe cineva să cunoască anii în care am scris poeziile din acest volum, iată-i:

1883—1894: *Dragoste învrăjbită*.

1885: *Ștefăniță-vodă, Pașa Hassan, Voichița, Minciuna creștinilor*.

1886: nimic.

1887: *Hafis, Scara¹, Unul ca o sută, Rindunica*.

1888: *Cintec, Flăcări potolite, Nebunul, Scara², Iarna pe uliță, Bradul, Lupta vieții, Din copilărie, Corbul, Decebal, Baladă, Prutul, În miezul verii, Ideal*.

1889: *Din adincimi, Ispita, Fata mamei, Doina, Roata morii*.

1890: *Pe deal, La Paști, Fragment, Vintoasele, Sub patrafir*.

1892: *Mama*.

1893: *Noi vrem pămînt!*

În concepțiunea lor, în metru, în ritm, n-am schimbat nimic: sînt publicate așa cum le-am scris atunci. Am păstrat chiar și rimele, de aceea se găsesc și rime slabe în unele poezii. Tot ce-am schimbat e cite un cuvînt provincial, ori cite o expresiune care azi nu-mi mai place.

1—2. E o greșeală de tipar; una din poezii este *Seara*.

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, I, nr. 2, 1894, p. 56.

Reprodusă în periodicele: *Foaia poporului*, Sibiu, II, nr. 5, 13/25 februarie 1894, p. 45; *Calendar*, Arad, XX, 1899, p. 90—91; *Gazeta de duminică*, Șimleu, I, nr. 10, 6 martie 1894.

Inclusă în *Fire de tort*, 1896, și în celelalte ediții antume ale acestei culegeri; în *Carte de citire pentru școlile secundare și profesionale* de A. Vlahuță și G. Coșbuc, București, Socec, 1902, p. 204.

V a r i a n t e:

Între manuscrisele lui Coșbuc de la Biblioteca Academiei din București, în manuscrisul nr. 3286, p. 104—105, se găsesc fragmente din poezia *Mama*; poetul stabilește schema strofei de șapte versuri cu rimele: a b a b c b b, pe care n-o respectă. Pentru primele două strofe ale versiunii din *Vatra*, în manuscrisul 3286, găsim următoarele versuri:

În vaduri ape repezi curg
 Și plopi bătuți de vînt doinesc
 În umedul amurg —
 Tu torci, dar ochii-ți rătăcesc,
 Prin casă triști, că-i podidesc
 Un plîns, și tu te-ntorci
 Și-i ștergi, dar ei din nou sclipesc
 Și iar îi ștergi și torci

Pentru versurile 5, 6 și 7 ale acestei strofe, în manuscrisul 3286 mai avem varianta:

Și lacrimi albe-i năpădesc,
 Și-i ștergi și-apoi te-ntorci
 Dar ochii tăi din nou sclipesc.

Pentru strofa a II-a, manuscrisul citat are varianta:

Pocnind mereu pe vatră ard
 Trei flăcări roșii fumegînd.
 Sînt vreascuri dintr-un gard —
 Se sting și-nvie, rînd pe rînd cu stingerca-n băta[ie]
 Lumini cu umbre-amestecînd
 Prin colțuri.

12 *Și flacăra lor geme (Vatra), Iar flacăra lor geme (1896 și urm.).*

Pentru versurile 45, 46, 47, 48, 49 și 53, în manuscrisul 3286 avem varianta următoare:

Mai știu și eu la ce gindeam!
Eu parcă-l văd bătînd mereu
Cu degetele-n geam —
Dar nu mai vine, nu, știu eu!
Așa vrea poate Dumnezeu.

Pe aceeași pagină a manuscrisului se mai găsește strofa următoare, care nu mai apare în versiunea publicată:

De ce-i zăbava asta-n prag?
Și ochii-n prag tu țintă-i pui,
O, dragul mării, drag —
Te duci la ușă, o descui,
Te uiți prin tindă,
Și-ți moare inima cînd vezi
Că-n tindă nimeni nu-i.

Această strofă pare a fi o variantă pentru versurile 33, 34 și 35 din versiunea publicată.

Poezia *Mama* a fost scrisă în 1892 (cf. *Note la Fire de tort*, 1896, p. 173).

Ioan Slavici, în cartea sa *Amintiri. Eminescu — Creangă — Caragiale — Coșbuc — Maiorescu* (Cultura Națională, 1924), capitolul *Coșbuc și T. Maiorescu*, scrie următoarele referitoare la poezia lui Coșbuc:

„Una din cele mai frumoase poezii ale lui Eminescu e, bunăoară, *Mamă*, care reproduce același simțămînt, și s-ar face de risul lumii cel ce-ar zice că Vlahuță a plagiat pe Eminescu scriind și el poezia *Mamă*.

— Toate acestea or fi pe cit de frumoase, pe atît de adevărate, zicea însă Caragiale, dar în fața publicului nostru n-aveți să le spuneți dacă țineți să nu fiți luați în zeflema. E prea subțire filosofia aceasta.

— Ei bine! a zis Coșbuc, dacă e așa, am să-l plagiez pe Eminescu, scriind și eu o poezie *Mamă*.

A și publicat apoi pe pag. 56 a *Vetrei* de la 1894 poezia sa *Mamă*, care ne reamintește de admirabilul episod din *Dasaratas*“.

În continuare, Slavici susține că în poezia lui Coșbuc nu e vorba despre mama poetului, că „mama din poezia lui e plăsmuită de dînsul“.

Episodul *Dasaratas*, la care face trimitere Slavici, a fost tradus și publicat de Coșbuc în *Antologia sanscrită* (1897); în episodul indian este vorba despre altceva.

Mama este una din cele mai cunoscute și mai apreciate poezii ale lui Coșbuc. Gherea comentează cu entuziasm poezia lui Coșbuc; criticul consideră primele două strofe „magnifice“, concordanța dintre cadrul fizic și fondul sufletesc perfectă:

„Aici întâlnim iar *plopul*, vechea noastră cunoștință, dar de astă dată ei nu mai cîntă sau plîng, ei *doinesc* și nu mai plîng jalea concretă și nemărginită a fetei din *Cîntecul fusului* sau a alteia, ci *doinesc jalea abstractă*, nemărginită, care cu cît ciștigă în imensitate, în vag, cu atîta pierde în claritate, în concret: e jalea *romantică*, *eterna jale*, e un *pendant* la *eterna liniște* a lui Eminescu, la *Aeternitas* a lui O. Carp“ (*Studii critice*, II, 1956, p. 269). În continuare, Gherea consideră că poetul, care zugrăvește locuința bine cunoscută a copilăriei, este trist și tocmai de aceea el transmite această tristețe interiorului; este atitudinea poetului care vede totul din perspectiva orașului cu palate luxoase. Adică, se poate înțelege că G. Coșbuc dă expresie unei atitudini de desrădăcinat.

Cel dintîi comentariu care sesizează lirismul obiectiv al lui Coșbuc în *Mama* este al lui Sextil Pușcariu. În articolul *Coșbuc*, publicat în *Luceafărul*, Budapesta, IV, nr. 8 din 15 aprilie st.v. 1905 scrie, printre altele:

„Deși Coșbuc e atît de obiectiv și în lirismul său, sufletul lui capabil de cele mai înălțătoare sentimente se desface limpede din versurile sale.

Mai puternic reiese aceasta din poezia *Mama*. E vorba de o mamă, cuvînt pe care l-a încadrat poetul totdeauna în cele mai frumoase versuri ale sale, mai mult, e vorba de mama *sa*. Am aștepta ca cel puțin în versurile dedicate ei să găsim exprimarea directă a sentimentelor sale. Dar nu. Și aici poetul se retrage de o parte, aici mai mult ca orișicînd i se pare că persoana sa trebuie să se ascundă, și în loc să ne spună cît de nemăsurat de mult o iubește, ne dă un tablou care se preface într-o aureolă în jurul capului ei de mucenică. Și cu toate astea noi citim printre șire adînc în inima poetului, noi gîcim că eterna jale în doina ploilor e jalea sufletului său, din tremurarea glasului care ne vorbește se desprinde profunda afecțiune fiiască, și căutînd să ne arate cît de nemăsurat de mare e

iubirea mamei sale pentru el, ne spune cit de nemărginit de mult o iubește el.

În vaduri ape repezi curg
.....

Acolo mamă te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.

Să se observe cit de repede urmează acest *pe tine* după cuvintele *te zăresc*, ca și când prin ele poetul ar vrea să ne facă să uităm că i-a scăpat din pană un verb căruia îi corespunde pronumele *eu*.”

Considerăm că definitivarea poeziei *Mama* s-a făcut sub influența lui Friedrich Hebel; Coșbuc avea, în biblioteca sa, din opera poetului german ediția *Gedichte* (1894); în această ediție, Hebel publică o poezie de peisaj, de evocări calde ale copilăriei și ale locurilor natale. Una dintre poeziile volumului, *Mutterschmerz*, este scrisă în combinația de rime: *a b a b c d c d*:

Noch steht die kleine Wiege dort,
Jetzt darf sie stille stehen,
Den kleinen Schläfer trug man fort,
Ich werd' ihn nie mehr sehen.
Sonst weckt' er mich in jeder Nacht,
Dann tränkte ich ihn herzlich;
Von selber bin ich heut erwacht,
Da lächelte ich schmerzlich.

Hebel cîntă durerea mamei căreia i-a murit fiul; Coșbuc o altă durere. Dar poetul român, care a schițat mai întii rimele: *a b a b c b b* într-o variantă manuscrisă, a definitivat textul exact în ritmul și combinația de rime a poetului german (cf. Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, București, 1969, p. 42—43).

La o lectură fugară, poezia *Mama* pare a fi expresia directă a unei stări sufletești dramatice personale, a unei experiențe personale; la aceasta trimite suprapunerea unor elemente descriptive care refac cadrul copilăriei și al casei natale, cu ploi și cărări care se-mplătesc pe malul apei, cu numele lui George (adică poetul) care nu mai vine. În realitate, pe lângă fiorul unui lirism direct, unele elemente cu sugestie biografică nu satisfac tentației de a transpune cu totul poezia în locurile natale și în casa de la Hordou, pentru că

la data scrierii poeziei trăia părintele Sebastian (deci „Sînt încă mici și tată n-au“ nu se potrivește); poetul a dramatizat. Nu e mai puțin adevărat că o anumită profeție: „Așa mi-e datul sorții,/ Să n-am eu pe băiatul meu/ La cap în ceasul morții!“ s-a împlinit, mama poetului stingîndu-se din viață în 1903. Mircea Tomuș a observat cu justețe că poezia *Mama* poate fi „apropiată mai mult de tema eminesciană a nenorocului, a eroului pierdut în lume pe cărările innegurate ale vieții, dar lirismul ei este indirect, obiectivat prin ilustrare într-un tablou de viață și prin schițarea unui vag fir epic“ (*Cincisprezece poeți*, București, 1968, p. 84).

p. 12

LUPTA VIEȚII

Gazel

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, I, nr. 6, 1894, p. 161.

Reprodusă în: *Foaia poporului*, Sibiu, II, nr. 14, 17/29 aprilie 1894, p. 153; *Calendarul poporului*, Sibiu, X, 1895, p. 76—77; *Universul ilustrat*, București, V, nr. 17, 26 aprilie 1896; *Foaia poporului*, Sibiu, IV, nr. 18, 28 aprilie/10 mai 1896, p. 139; *Revista Orăștiei*, IV, nr. 18, 2 mai 1898, un fragment intitulat *Viața*; *Calendarul nostru*, Arad, I, 1900, p. 9—10.

Inclusă în *Fire de tort*, 1896 și în celelalte ediții antume ale acestei culegeri.

V a r i a n t e:

14 Cînd biruiți luptacii mor (Vatra): Cînd biruiți oștenii mor (1896 și urm.).

Această poezie este una din expresiile crezului poetic al lui Coșbuc. Convingerea că viața este o luptă se formează la Coșbuc încă pe băncile gimnaziului superior românesc din Năsăud. Într-o lucrare intitulată *Despre salutare* (salutare cu sensul de mîntuire), din 1882, elevul Coșbuc, trecînd în revistă diferitele opinii despre viață ale mai multor scriitori (Goethe, Rabelais, Lamartine, Hugo, Schiller, Shakespeare, Dante, Bolintineanu), își însușește ideea lui Heine, conform căreia viața e o luptă, o luptă contra naturii (cf. Gavril Scridon, *Pagini despre Coșbuc*, București, 1957, p. 26—27).

Lupta vieții este formată dintr-o suită de aforisme, care sînt reluate în creații ca: *Decebal cătră popor*, *In opresores* etc.

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, I, nr. 5, 1894, p. 152.

Reprodusă în: *Bunul econom*, Orăștie, III, nr. 47, 30 noiembrie 1902; *Tribuna*, Arad, VIII, nr. 125, 3/16 iulie 1904.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

Textul publicat în *Vatra*, într-o trimitere la subsol, a fost însoțit de următoarea notă a lui Coșbuc:

„Punea pe boieri (Ștefăniță-vodă *n.n.*) pe caii lui cei turcești, și ieșind la câmp punea de le lua frinele și le da cîmpia. Deci socotește ce vor fi făcut caii pînă a să domoli? Mulți au avut primejdie de moarte (*Magazin istoric* a lui Laurian și Bălcescu, Tom. I, p. 326)“.

Nu este vorba despre Ștefăniță-vodă fiul lui Bogdan cel Orb (personajul principal al dramei *Viforul* de B. Delavrancea), ci de fiul lui Vasile Lupu, care a ajuns domn de tinăr și la care se referă Ion Neculce în legenda nr. 38 din *O samă de cuvinte*, unde se scrie:

„Ștefăniță-vodă, feciorul lui Vasile-vodă fiind domn tinăr, desmierdat și inimos, de multe ori ieșind cu boierii la plimbări, puneu de lua friiele din capetele cailor boierilor și le da ghiont cailor, de cădea boierii gios, de-și sfărma capetele, cît se îngrozise boierii a mai merge cu dînsul cu cai buni la plimbare.“

Poezia lui Coșbuc a fost bine apreciată de criticii vremii. D. Evolveanu subliniază concentrarea și forța plastică a evocării, în cronică la *Fire de tort*. Gherea spune că: „În *Ștefăniță-vodă* sunt strofe pe care le-ar semna orice mare poet din vechile literaturi clasice“ (*op. cit.*, p. 247).

Balada *Ștefăniță-vodă*, pornind de la un caracter ciudat de voievod, așa cum îl rețin cronicile, se păstrează în limitele unui dramatism exterior, cruzimea domnului ieșind, totuși, din comun. Mircea Tomuș atrage atenția asupra nervozității care se transmite versurilor: „Ritmul nervos al baladei intenționează să transcrie grafic galopul dezordonat și spaima sfetnicilor:

Cu ochii-nchiși și fulgerat
De spaima loviturii
Se-nalță roibu-nviforat etc.“

(*Cincisprezece poeți*, București, 1968, p. 71).

Un Ștefăniță este și personajul central al dramei istorice *Mira*, a lui M. Eminescu; este vorba despre un fragment dramatic, în care eroul nu are nimic din Ștefăniță-vodă al lui Coșbuc, nici din

personajul dramei lui Delavrancea; personajul lui Eminescu este un visător dezamăgit, în mintea căruia se învîrt idei schopenhaueriene, un sentimental, un îndrăgostit, un poet.

p. 17

SUB PATRAFIR

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, II, nr. 6, 1895, p. 182.

Reprodusă în : *Tribuna*, Sibiu, XII, nr. 69, 25 martie / 6 aprilie 1895, p. 275; *Foaia poporului*, Sibiu, III, nr. 14, 2 / 14 aprilie 1895, p. 53—54; *Familia*, Oradea, XXXII, nr. 43, 8 noiembrie 1896, p. 507; *Universul ilustrat*, București, VI, nr. 20, 16 mai 1897, p. 3; *Calendarul nou*, Brașov, I, 1900, p. 99—100; *Activitatea*, Orăștie, IV, nr. 2, 21 ianuarie 1904, p. 1; *Calendar*, Sibiu, LXIII, 1914, p. 179—181.

Inclusă în *Fire de tort* din 1896 și în celelalte ediții antume ale acestei culegeri de poezii.

V a r i a n t e :

40 M-am dus și eu să mă-nchin (Vatra): M-am dus și eu *ca să* mă-nchin (1896 și urm.).

52 Pe opt ții-i dam grămadă jos (Vatra, 1896, 1898, 1905): Pe opt ții-i dau grămadă jos (1910, 1914, 1915).

În cronică literară consacrată culegerii *Fire de tort*, D. Evolveanu apreciază că poezia *Sub patrafir* este una din cele mai bune și mai frumoase poezii ale lui Coșbuc: „Nu s-a scris în limba noastră cu atît drag de viața toată, de veseliile și plăcerile ei, și cu atît mai puțin într-o generație pesimistă și blazată cum e a noastră, într-o literatură care se nutrește din Eminescu“. Coșbuc are o filozofie care-l deosebește de ceilalți poeți ai generației sale: el cîntă dragostea de viață, cu bucuriile și durerile ei, viața pe care n-ar da-o niciodată în schimbul unui rai problematic.

Gherea, în puținele cuvinte despre *Sub patrafir*, observă că: „...e caracteristic însuși gîndul morții, care începe să-l preocupe pe poet. Sub un ton glumeț și indiferent de spovedanie se simt lacrimi — și contrastul între tonul glumeț și seriozitatea adincă ce o ascunde formează una din atracțiile acestei poezii“ (*Studii critice*, II, 1956, p. 267).

Am observa că pe Coșbuc îl preocupă gîndul morții și în alte poezii; acest gînd este însă exprimat, în acest caz, într-o înțelegere populară, fără nici un adaos de filozofie intelectuală, chiar dacă poetul ar putea fi acuzat de un gînd prețios atunci cînd flăcăul

declară că-l are pe Dumnezeu în suflet. Asistăm, în *Sub patrafir*, la un proces de conștiință direct, fără întortochieri, simplu: acest proces exprimă concepția lui Coșbuc referitoare la o accepțiune țărănească a rosturilor vieții și a perspectivelor morții. Aforismul „Nu cerceta aceste legi, / Că ești nebun cînd le-nțelegi“ din *Moartea lui Fulger* este completat, de astă dată, printr-o altă expresie aforistică încărcată de regret:

Canon e că nu pot trăi!
Și-ntr-altă lume n-o mai fi
Ca pe-astă lume.

Din toată spovedania se desprinde îndemnul la trăirea vieții; *Sub patrafir* pare a fi doar prilejul rememorării unei vieți consumate sincer, simplu, dar bogată și nu lipsită de momente de fericire elementară.

p. 20

SCARA

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, II, nr. 13, 1895, p. 385.

Reprodusă în: *Tribuna*, Sibiu, XII, nr. 264, 26 noiembrie / 8 decembrie 1895, p. 1055; *Calendar*, Arad, XIX, 1898, p. 97—98.

Inclusă în *Fire de tort* din 1896 și în toate edițiile antume ale acestei culegeri.

Poezia *Scara* a fost scrisă în 1887 sau 1888, anul neputînd fi stabilit cu precizie, din cauza unei greșeli de tipar din capitolul de *Note* de la sfîrșitul culegerii *Fire de tort* (1896, p. 173), unde Coșbuc indică de două ori această poezie; una din indicații trebuie să se refere la poezia *Seara*.

p. 22

BRADUL

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, II, nr. 15, 1895, p. 454.

Reprodusă în *Tribuna*, Sibiu, XII, nr. 289, 29 decembrie / 10 ianuarie 1895, p. 1153; *Revista Orăștiei*, II, nr. 4, 20 ianuarie / 1 februarie 1896, p. 13; *Universul literar*, București, XIV, nr. 16, 15/27 aprilie 1896; *Gazeta de duminică*, Șimleu, I, nr. 36, 4 septembrie 1904; *Drapelul*, Lugoj, V, nr. 52, 7 / 20 mai 1905, p. 1; *Calendarul românului*, Caransebeș, XVIII, 1906, p. 124.

Inclusă în *Fire de tort* din 1896 și în celelalte ediții antume ale acestei culegeri.

V a r i a n t e:

1 Bradu-mi spuse bun cuvînt (Vatra, 1896, 1893, 1905, 1910, 1914): Bradu-mi spune bun cuvînt (1915).

9 De-i trimiți îi fac de-ocară (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910, 1914): De-i trimiți îl fac de-ocară (1915, greșeală evidentă de tipar).

Această poezie, care se asociază *Gorunului* lui Lucian Blaga din *Poemele luminii*, bradul și gorunul primind la cei doi poeți sensuri metaforice diferite (la Coșbuc-leagăn, la Blaga-sicriu), a fost scrisă în anul 1888 (cf. *Notele* de la sfîrșitul ediției *Fire de tort*, 1896, p. 173).

p. 24

UNUL CA O SUTĂ

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, II, nr. 13, 1896, p. 410

Reprodusă în: *Revista Orăștiei*, I, nr. 49, 2/14 decembrie 1895, p. 1; *Calendarul nou*, Brașov, I, 1900, p. 102; *Activitatea*, Orăștie, IV, nr. 1, 14 ianuarie 1904.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

După mărturisirea lui Coșbuc, în adaosul de *Note* de la sfîrșitul volumului *Fire de tort* din 1896, această poezie a fost scrisă în anul 1887, deci la Sibiu (*loc. cit.*, p. 173).

p. 25

NOI VREM PĂMÎNT!

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, I, 1894, nr. 3, p. 83.

Reprodusă în: *Munca*, București, IV, nr. 50, 6 februarie 1894, p. 2 (Foița ziarului „Munca“, reproducerea făcută cu autorizațiunea librăriei-editoare C. Sfetea); *Foaia de duminică*, supliment al ziarului *Dreptatea*, Timișoara, I, nr. 118, 29 mai 1894; *Gazeta Bucovinei*, Cernăuți, IV, nr. 43, 2/14 iunie 1894; *Foaia poporului*, Sibiu, II, nr. 21, 5/17 iunie 1894, p. 238—239; *Telegraful român*, Sibiu, XLII, nr. 66, 16/28 iunie 1894, p. 262; *Adevărul ilustrat*, București VIII, nr. 2192(10), 8 mai 1895, însoțită de o ilustrație expresivă; *Calendarul poporului*, Sibiu, XIII, 1898, p. 48—50; *Calendarul voinței poporului*, Budapesta, pe anul 1904, p. 38—39; *Deșteptarea*, Cernăuți, I, nr. 5, 1907, p. 84—85.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

- 38 *Că nici pentru-un mormint n-avem (Vatra): Căci nici pentru-un mormint n-avem (1896 și urm.).*
- 40 *Noi vrem pământ (Vatra): Și vrem pământ (1896 și urm.).*
- 57 *Cu-al nostru singe-i botezat (Vatra): Cu singe cald l-am apărat (1896 și urm.).*
- 58 *De-a noastre lacrimi e udat (Vatra): Și cite ape l-au udat (1896 și urm.).*
- 59 *Sudoarea noastră l-a-ngrășat (Vatra): Sint numai lacrimi ce-am vărsat (1896 și urm.).*

După mărturisirea lui Coșbuc, poezia *Noi vrem pământ!* a fost scrisă în anul 1893 (Adaos la *Notele de la sfârșitul Firelor de tort*, 1896, p. 173). *Noi vrem pământ!* este una din cele mai comentate din poeziile lui George Coșbuc. Răspindirea ei a fost imediat foarte mare, atît în țară, cit și peste hotare.

Despre geneza poeziei *Noi vrem pământ!* au rămas numeroase mărturii și comentarii contemporane, din care nu lipsesc contradicțiile. Ceea ce trebuie afirmat de la început este faptul că poetul a pornit de la realități contemporane: răcoalele țărănești dintre 1888—1893 din România, cu intervenția brutală a oficialității. Poezia răspundea unor cerințe sociale în cel mai înalt grad; tocmai de aceea a și fost reprodusă, după textul din *Vatra*, în ziarul socialist *Munca*. Tocmai de aceea a trecut repede și hotarele României. Tocmai de aceea *Noi vrem pământ!* intră în programul unor manifestări culturale organizate de socialiștii români. Așa, de pildă, Clubul social-democrat al muncitorilor din Craiova, organizînd o serată, la Craiova, cu program artistic de recitări și interpretări de texte literare progresiste, include în repertoriu și *Noi vrem pământ!* pe care o recită artistul P.I. Nicolau. Consemnarea acestei manifestări se face într-o broșură: *Amintire de la „Balul social-democrat” organizat de Clubul muncitorilor din Craiova*, 29 ianuarie 1895, Craiova, Tipo-Litografia Națională Ralian și Ignat Samița, 1895; la paginile 9—11 se publică poezia lui Coșbuc; în aceeași broșură sînt reproduse portretele lui Ioan Nădejde, Const. Dobrogeanu-Gherea și Vasile G. Morțun.

Revista Orăștiei, I, nr. 47, 18/30 noiembrie 1895, p. 2, publică, sub titlul *Români nu-s proprietari*, o informație în legătură cu protestul moșierimii din Transilvania stîrnit de recitarea poeziei *Noi vrem pământ!* la o serbare din Valendorf. Recitatorului, un oarecare

A. Boldor, i s-a intentat proces; așa cum aflăm din același periodic de la Orăștie, nr. 7, 10 februarie 1896, procesul a fost anulat.

În legătură cu geneza acestei poezii, menționăm mai întâi articolul „*Noi vrem pământ!*” publicat de Vlahuță în *Luceafărul*, Sibiu, XIV, nr. 5, 1919, p. 90 (e un număr închinat lui Coșbuc), în care relatează următoarea scenă:

„Coșbuc urca încet, pe jos, dealul Pașcanilor. Spusese birjarului să-l aștepte sus, la bordei. Era o dulce dimineată de vară; ciocirlii se-nălțau cîntînd în slăvile cerului; toate de pe pămînt, lucruri și vietăți, păreau că aduc laudă lui Dumnezeu, fericite că le-a fost dat să existe. Coșbuc pășea încet, gînditor, în liniștea acelei dimineți de vară. La o vreme aude vorbă-n urma lui — un glas de femeie necăjită, care-și muștra bărbatul, răsuna ca o toacă. Poetul, tîncînd din mers, privi-ndărăt: un om și o femeie, mărunței și slabi amîndoi, veneau agale, cu ochii în pămînt. Gura ei, meliță, vorbea repede și cu răutate. Spunea de juncanii vînduți astă-iarnă, de birul neplătît, de datorii..., de bordeiul în care plouă, de fata pe care nu pot s-o mărite — de multe, de multe.

El tăcea. Rar, cînd se mai oprea femeia ca să-și ia suflet, s-auzea și vorba lui scurtă, gravă, pururea aceeași:

— N-avem pămînt!

Rostea vorbele astea fără să-și ridice ochii, mereu cu același ton, și parcă mereu cu alt înțeles. Era aci tînguire, aci blestem, aci întunecată resemnare, aci înfricoșat strigăt de revoltă.

Coșbuc s-a oprit în loc s-asculte. Ei au trecut pe lîngă el fără să-l bage-n seamă, femeia depănîndu-și cetania ei de muștrări, bărbatul însemnîndu-și clipele de odihnă cu veșnica încheiere:

— N-avem pămînt!

Și pe cînd ei se adînceau în zare, din vechile lor suferințe un cîntec nou se urzea în marele suflet al poetului.“

Întimplarea putea avea doar rostul de a limpezi frămîntări și preocupări mai vechi, în care se concentraseră numeroase experiențe și ecouri de răzmerițe țărănești.

Ioan Slavici consemnează în ale sale *Amintiri* și ecoul pe care l-a stîrnit *Noi vrem pământ!* în epocă; vorbind, în același loc și despre geneza poeziei, prozatorul afirmă că poetul și-a „cîștigat multe simpatii”, dar „prin aceeași poezie li s-a făcut însă și multora urgisit”. Slavici susține că poezia *Noi vrem pământ!* nu exprimă „vederile” politice ale lui Coșbuc:

„Cel ce-ar fi zis că Coșbuc în urma unui îndemn politic a scris poezia aceea, ar fi fost deopotrivă cu cel ce ar zice azi că poezia are șapte strofe, pentru că autorul ei prevedea că la 1907 va izbucni răscoala țărănească. Și-a dat și el seamă și li-a spus și altora, ce se petrece-n capetele și-n inimile țăranilor, care nu găseau atunci nici la administrațiune părintească purtare de grijă, nici la judecători destulă iubire de dreptate. Deși însă el era obiectiv, oamenii cu gindul îndreptat spre cele politice s-au folosit de poezia lui și i-au făcut dușmani tocmai între binevoitorii lui“ (*Amintiri. Eminescu — Creangă — Caragiale — Coșbuc — Măiorescu*, București, Cultura Națională, p. 158).

Chestiunea țărănească era mult discutată în acea vreme, în cercuri largi. În redacția *Vetrei*, Caragiale, Coșbuc și Vlahuță considerau că stăpînirea asupra pămîntului „nu li se cuvine decît celor harnici, care au totodată și cuvenita pricepere spre a-l munci“. Nu se punea problema de a împărți moșii țăranilor săraci, nevolnici sau leneși, ceea ce ar fi reprezentat un pericol; în concepția confuză a lui Slavici o împărțire de pămînt tuturor țăranilor ar fi însemnat o primejdie. De altfel Slavici spune că în *Noi vrem pămînt!* era „ceva profetic, cel puțin un avertisment pentru cei ce nu voiau să-nțealegă că sunt multe și mari datoriile celor ce stăpînesc pămîntul“ (*op. cit.*, 157). Prozatorul n-a înțeles problema țărănească pe deplin nici după răscoalele țărănești din 1907, neînțelegere demonstrată și de lunga sa navelă *Căile morților* (care evocă tocmai frământările anului 1907), scrisă în închisoarea Văcărești și publicată în volum împreună cu *Prințesa* și *Un democrat*.

Un cronicar anonim, într-un lung articol: *Geneza poeziei „Noi vrem pămînt!“ — Polemicile în jurul ei. Cum au privit-o T. Măiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea, Ioan Slavici, V.G. Morțun, D. Zamfirescu, Spiru Haret*, publicat în *Adevărul literar și artistic*, București, V, nr. 195, 31 august 1924, p. 5, spune următoarele:

„Dar fost-a oare al lui Coșbuc dezideratul exprimat atît de viguros prin *Noi vrem pămînt!*?

Este această poezie ruptă din inima poetului? Este oare cea mai țărănească poezie a lui, cum susține Gherea, în sensul că poetul a simțit cea mai puternică durere a întregii țărănime și de aceea a reușit s-o înfățișeze în chip atît de formidabil? ”

Despre geneza lui *Noi vrem pămînt!* avem pînă acum două versiuni: una publicată de I. Slavici în *Adevărul literar și alta*, cred, inedită.

D. Slavici ne spune (*Adevărul literar*, 20 februarie 1924) că G. Coșbuc nici nu era pentru improprietărea generală a țărânimii, așa cum o înțelege lumea și cum s-a și făcut. El dorea o selecționare a țăranilor improprietăribili. Poezia a scris-o mai mult ca să arate că țăraniiștii timpului nu știau cum să-și apere ideea. A fost deci un capriciu, pe care d-l Slavici îl iartă, pentru că, zice d-sa, poezilor li se iartă multe. Dar alții au fost mai puțin indulgenți. Că poetul a fost atacat prin unele ziare ca răzvrătitor, se înțelege de la sine. Dar caracteristic e faptul, povestit de d. Slavici, că Titu Maiorescu s-a scandalizat atit de grav, încît a refuzat revista (*Vatra*, în care apăruse *Noi vrem pămînt!* n.n.). Și doară Maiorescu ținea atit de mult și la Coșbuc, și la ceilalți doi directori ai revistei: Caragiale și Slavici!

Versiunea ceealaltă, pe care o cred inedită, este a lui Coșbuc însuși. Într-o discuție, ca să arate că Gherea se înșeală cînd îi trece în inventarul sufletesc *Noi vrem pămînt!*, Coșbuc a povestit în ce împrejurare a scris această poezie. Călătorînd în Moldova, într-un vagon de clasa III, înșesat de țărani, a intrat în vorbă cu dinșii, mai mult ca să-și treacă vremea și să culeagă cuvinte și construcții dialectale. Toți s-au plîns de lipsa de pămînt, iar unul din ei, un moșneag deștept și cu rar temperament, i-a spus, pe un ton foarte îndirjit, tot ce regăsim în *Noi vrem pămînt!*. Pînă și strofa finală este a moșneagului. Coșbuc a găsit interesant acest strigăt de protestare și l-a redat exact, dîndu-i numai forma literară și poetică.

Ca să versific și să literarizez o expunere făcută de altul, era nevoie numai de îndemînare nu și de sufletul meu.“

Iată, așadar, mai multe versiuni despre geneza poeziei *Noi vrem pămînt!*: Vlahuță, Slavici, Coșbuc. Ceea ce povestise Vlahuță e reluat de către Paul Bujor într-un capitol din cartea sa *Amintiri de A. Vlahuță și I.L. Caragiale*, București, Cartea românească, 1938. Bujor precizează locul: pădurea Pașcanilor, în drum spre mănăstirea Agapia, Coșbuc fiind împreună cu Vlahuță. Se susține, în finalul capitolului *Citeva însemnări de Gh. Coșbuc* (*lucr. cit.*, p. 103), că poezia aceasta „nu putea să-și aibă originea într-un simplu capriciu al autorului, după cum zice Slavici.“

Indiferent de autenticitatea explicațiilor prezentate, un lucru e cert: Coșbuc a concentrat în *Noi vrem pămînt!* un material faptic mult mai bogat, din frămîntările țărânimii nevoiașe din vechea Românie și din acelea ale țărânimii iobage din Transilvania. Poezia este o sinteză care nu se poate explica numai prin tînguirea țăranilor din

pădurea Pașcanilor sau din tren, cazul e prea particular pentru a explica forța revoluționară pe care o conține. Pentru a clarifica sinceritatea creației lui Coșbuc să cităm o mărturisire autografă a sa păstrată în manuscrisele de la Biblioteca Academiei (București, Fondul Coșbuc, mapa VIII): „Toți am fost învinuiți citeodată de socialism primejdios. Am fost și eu, și sînt vrednic de învinuire. Am scris odată, și l-aș mai scrie, dacă nu l-aș fi scris, cîntecul *Noi vrem pămînt!*... toți cîți ne iubim neamul avem datoria să primim citeodată această învinuire... Unii atunci și acum [au declarat] că au dreptul să mă bată, iar acuma ca și atunci am datoria să le primesc bătaia.“

Noi vrem pămînt! s-a bucurat imediat de o excepțională popularitate. Acel cronicar anonim care publică articolul despre *Geneza poeziei „Noi vrem pămînt!“* în *Adevărul literar și artistic* relatează și despre următoarea scenă: Poezia *Noi vrem pămînt!* „a fost primită cu un entuziasm extraordinar mai cu seamă de socialiști. Chiar în ziua apariției ei în *Vatra* a fost reprodusă de *Munca*. Și fiind tocmai atunci o întrunire publică în celebra sală Sotir, V. G. Morțun, care din întîmplare își aruncase ochii pe gazetă a citit-o — mirat și minunat — s-a repezit imediat la tribună și a declamat-o, cu atîta foc încît a provocat în sală un adevărat delir. Pot să spun că n-am auzit în toată viața mea o asemenea declamație. Strofa finală, amenințarea aceea teribilă, Morțun n-a strigat-o, ci a șoptit-o, însă cu chip atît de sugestiv, încît cei de față s-au cutremurat, ca și cum *ar fi văzut scena* pe care poetul, de altfel, o indică în chip foarte neprecis.

Cu ani mai tîrziu am avut prilejul să-mi dau seama de efectul pe care *Noi vrem pămînt!* îl făcea asupra țăranilor“.

Noi vrem pămînt! a acționat însă politic, în mase, mai întîi în alte țări decît în România, tradusă și publicată în alte limbi. Revista ieșeană *Arhiva societății științifice și literare*, VIII, nr. 1/2, ianuarie-februarie 1897, p. 117—118, publică următoarea informație prețioasă (reprodusă, împreună cu traducerea franțuzească a poeziei, din revista *L'enclos*, Paris, nr. 5, octombrie-noiembrie, 1895):

„George Coșbuc est un poète roumain, né à Hordou dans le district de Bistritza-Nasaud, en Transylvanie, qui mérite l'attention de tous les passionnés de la littérature, bien qu'il ne soit qu'au commencement de sa carrière et que plusieurs critiques, ses compatriotes, lui contestent le talent.

Son livre, *Ballades et idylles*, a produit dans tous les esprits une véritable révolution intellectuelle. Sa rare originalité, saine et virile,

a réveillè les intelligences engourdies par un art maladif, le seul qui ait pu pénétrer en Roumanie jusqu'ici.

Coşbuc s'inspire de la vie et de la nature. L'amour s'exprime dans ses vers avec l'intensité d'un besoin. La forme subit l'influence de l'art populaire. Il aime les paysans et son rêve est d'aller à la campagne vivre parmi ses frères.

Dernièrement il publia dans sa revue littéraire: *Vatra* (L'atre) une poésie révolutionnaire: *Noi vrem pământ!* (Nous voulons de la terre) qui a confirmé sa puissante personnalité artistique. Cette poésie est la note la plus sincère qui ait donnée, synthétisant le sentiment général du paysan roumain.

Le capitalisme, en s'introduisant en Roumanie, a dépouillé les paysans de leurs terres et crée un prolétariat qui, dans sa misère, ne cherche qu'à reprendre le bien ravi par les exploiters. Partout on crie: Nous voulons de la terre! et ces cris désespérés menacent de violence et de meurt les «mangeurs du peuple».

Tous les journaux roumains ont reproduit le poème de Coşbuc, dont a declamation a attiré une condamnation en Transylvanie.

Nous sommes heureux d'en donner la traduction en français, car, à travers patries, se forment et s'attirent les affinités intellectuelles pour l'Idée."

Această notă, împreună cu traducerea poeziei, a fost reproducă și în *L'étoile socialiste*, Charleroi, III, nr. 3, 22 decembrie 1895, amintită și în revista *Ciencia social* din Barcelona. După *L'enclos*, poezia și nota au fost traduse de J.P. (José Prat) și publicate în ziarul *El Despetar*, din New-York, VI, nr. 144, 10 martie 1896, în spaniolă.

Datele despre Coşbuc și traducerea în proză a poeziei *Noi vrem pământ!* au fost trimise din București de către G. Mărculescu, la cererea unui grup literar și artistic din Paris, cu caracter revoluționar dar excentric, sub conducerea lui Louis Loumet. Mărculescu va relata despre acest fapt abia după 30 de ani, în articolul *Coşbuc, agitator in... Catalonia*, publicat în *Adevărul literar și artistic*, V, nr. 187 6 iulie 1924, p. 8. Amintind că a mai trimis poezia *Trei, Doamne, și toți trei!* revistei *L'étoile socialiste* (care o și publică), G. Mărculescu, „proletar al condeului”, cum singur se numește, informează că revista *La nueva humanidad* din Barcelona a publicat în limba spaniolă *Nos volomos de la tierra*, iar traducătorul José Prat îi face cunoscut că textul spaniol a fost tipărit în foi volante și împărțite printre țărani din Catalonia. În America de Nord și de Sud, ziare spaniole au reproduc poezia lui Coşbuc.

Cronicile literare consacrate culegerii *Fire de tort* au subliniat valoarea deosebită a poeziei *Noi vrem pământ!* În cronică sa, „*Fire de tort*“ de George Coșbuc, publicată în *Convorbiri literare*, XXX, nr. 6, 1 iunie 1896, p. 1183—1186, D. Evolceanu apreciază *Noi vrem pământ!* drept „una din capodoperele d-lui Coșbuc“, alăturînd-o, prin energie și avînt, altei poezii coșbuciene: *Cîntec barbar*. D.A. Teodoru, în *Ceva despre poeziile lui Coșbuc*, cronică publicată în *Arhiva societății științifice și literare*, Iași, VIII, nr. 1—2, ianuarie-februarie 1897, p. 27—28, încearcă o analiză de substanță a poeziei *Noi vrem pământ!*, explicînd resorturile care o susțin prin înțelegerea direcției gândirii poetului și a țărănilor pe care-i mină atîtea amintiri dure-roase, atîtea adevăruri goale, atîtea suferințe actuale. C. Dobrogeanu-Gherea, în amplul studiu *Poetul țărănimii* (1897), după ce explică de ce *Noi vrem pământ!* nu este o poezie socialistă, ci „poate cea mai țărănească din creațiile lui Coșbuc“ spune: „Coșbuc nu e sociolog — probabil nici nu cunoaște teoria luptelor de clasă — dar e artist și artist cinstit și deci redă viața adevărată. De aceea această luptă sălbatecă de clase și antagonismul vrăjmășesc de interese apar în poezia lui cu tot adevărul, cu toată seriozitatea lor sinistră.

În *Noi vrem pământ!* nu mai sunt români, nu mai sunt copii ai aceleiași nații — sunt două nații deosebite cari se luptă și se urăsc de moarte: e nația clasei domnitoare de la orașe și a clasei dominate de la sate“. Interpretarea lui Gherea e, parțial, falsă; criticul n-a înțeles antagonismele din însăși viața satului, evidente nu numai în *Noi vrem pământ!* ci și în alte poezii ale lui Coșbuc. Gherea consideră țărănimea ca o clasă omogenă, nediferențiată. De altfel, în *Neoiobăgia. Studiu economic-sociologic al problemei noastre agrare*, Gherea vorbește despre setea de pământ a țărănimii noastre ca despre o fobie: „Pământul pentru țăran devine un coșmar, o idee fixă, el nu mai e un instrument de muncă și, deci, de îndestulare a nevoilor materiale și morale; nu, el se preface într-un scop în sine însuși, într-o entitate fetișistă“ (*Neoiobăgia*, ed. II, Viața românească, S.A. Librăria Alcalay, 1922, p. 213). Gherea susține că George Coșbuc a exprimat admirabil această sete de pământ în *Noi vrem pământ!* Dar Gherea dă din nou dovadă că nu l-a înțeles pe Coșbuc și interpretarea dată poeziei acestuia în *Neoiobăgia* este și mai eronată decît în *Poetul țărănimii*. Despre o sete de pământ ca „scop în sine“, ca „entitate fetișistă“ s-ar putea vorbi în cazul romanului *Ion* al lui Liviu Rebreanu.

Realitățile pe care le vizează *Noi vrem pământ!* nu sînt numai din vechea Românie, ci și din Transilvania, unde exploatarea țără-

nimii iobage era dublată și de impilarea națională. Tocmai de aceea, această poezie a cunoscut o circulație largă în Transilvania, în ciuda unor opreliști oficiale. În *Călimdarul poporului pe anul comun 1898*, reproducându-se poezia aceasta, printre altele, se recomandă a fi învățată și declamată la „binevenite privilegii” pentru că „mult e frumoasă și adevărată”.

Cel mai potrivit prilej au fost răscoalele țărănești din 1907. Multiplicată în foi volante, *Noi vrem pământ!* a fost răspândită printre țăranii răsculați. Poezia lui Coșbuc este considerată, de către un ziar din Budapesta, *Alkotmány* (Constituția), XII, nr. 79, 2 aprilie 1907, drept o *Marseillaisă română*, iar poetul român alăturat lui Rouget de l'Isle (Articolul se întitulează: *A român Marseillaise. Coșbuc költeménye „Földet nekünk” = Marseillaiza română: poezia lui Coșbuc „Noi vrem pământ”* și este urmat de traducerea poeziei semnată de Kacziány Géza).

Într-un articol *Instigatorii — Poetul*, publicat în ziarul *Patria*, Cernăuți, 13 aprilie 1907 (reprodus și în volumul *Pagini din timpul răscoalelor țărănești*, Tip. Neamul românesc, 1912, p. 59—64), Virgil Arion explică funcția de instigator pe care a avut-o Coșbuc în 1907, nu acuzându-l pe poet, ci justificându-l; după ce afirmă că „dintre toți instigatorii, cel mai primejdios e poetul”, Arion adaugă: „Platon, care era un înțelept, pe poeți îi da afară din republica lui. Noi inventasem ceva mai bun, îi lăsăm să moară de foame. Nu ne putem închipui că se vor naște poeți și dintre țăranii, și că, deprinși a muri de foame, vor continua a cînta. Cazul lui Coșbuc.

Iar cîntecul lui Coșbuc e cîntec de răscoală. Nu numai *Noi vrem pământ!*, dar tot ce a scris: *Balade și idile, Fire de tort*, — ce blinde în aparență, ce răsvrătite în cuprins! O ignorare desăvirșită a lumii de la orașe, și slăvirea unei alte lumi, lumea satelor...”

Dar acuzația de agitator a apărut, în chiar timpul desfășurării răscoalelor, în gura oficialității, care încerca să justifice, în parte, frământările prin acțiunea poemului *Noi vrem pământ!* La o asemenea încercare de justificare se referă poezii Șt. O. Iosif și D. Anghel, într-o poezie mult citată, *Scrisoarea deschisă a unui melc din Caleidoscopul lui A. Mirea*, 1908, atunci cînd, printre altele, spun:

Nu căutați aiurea și altora pricină!
Că nu e nici N. Iorga, nici G. Coșbuc de vină,
Ci sărăcia cruntă, eterna Sărăcie!...

În volumul I de documente *Răscoala țăranilor din 1907*, București, 1943, p. 559, se publică o telegramă din 15 martie 1907 a

Ministerului de Interne (prin direcția generală a poliției), cu indicativul „confidențial“:

„D-lui Prefect de Dâmbovița

Am onoare a vă înainta alăturata scrisoare împreună cu poezia *Vrem pământ* (sic!) a lui Coșbuc și vă rog să binevoiți a lua măsurile ce veți crede mai nimerite și eficace pentru preîntâmpinarea de noi îndemnuri la răscoale căutând a descoperi pe instigatori și a-i înainta parchetului.

Pr. M.“

Urmează o *Telegramă cifrată* prin care prefectul de Dâmbovița informează pe ministrul de interne că:

„Am arestat instigatori și am prins corespondență secretă care cheamă la răscoală trupele“ (telegrama a fost prezentată la oficiul poștal din Tirgoviște).

La un asemenea document se referă Tudor Arghezi în poemul *1907*, secvența intitulată *Telegramă cifrată*, din care cităm doar o singură strofă (după ediția bibliofilă *Versuri*, 1959):

Unul, Coșbuc, a scris și-o poezie,
Împrăștiată-n țară pe ascuns.
Luați peticele astea de hirtie
Și constatați prin cine au pătruns.

În chiar anul răscoalelor, Octavian Goga publică articolul *Țărâna în literatura noastră*, în *Viața românească*, Iași, II, nr. 12, decembrie 1907, în care ia apărarea lui Coșbuc, subliniind faptul că „alături de farmecul vieții țărănești, alături de frumosul acestei vieți patriarhale, ochiul cercetător al poetului a pătruns și în taina durerilor acestui neam“ și că „Poezia *Noi vrem pământ!* va fi un simbol de îndrumare pentru literatura viitorului. Artistul de astăzi și artistul de mâni sint luptătorii durerilor mari. Vremea noastră cere cîntăreți ai adevărului“ (*lucr. cit.*, p. 338).

Coșbuc nu se apără de acuzele care i se aduc și nu se înpăimintă la cererile unora care recomandau arestarea poetului. În același an, Coșbuc publică două poezii semnificative: *Pământul uitării*, în *Revista noastră*, București, III, nr. 3, 1 februarie 1907, și *Parabola sămănătorului*, în *Sămănătorul*, VI, nr. 17—18, 20 aprilie 1907, p. 323—324, în care aluziile la starea gravă din România sînt destul de clare.

Coșbuc rămîne impasibil și la atacurile care i se aduc în sinul Academiei Române (al cărui membru corespondent era la acea dată).

Într-un discurs de recepție, *Poporanismul în literatură*, publicat în: *Convorbiri literare*, XLIII, nr. 10, octombrie 1909, p. 1084—1095 și nr. 11, noiembrie 1909, p. 1202—1210; Academia Română. *Discursuri de recepțiune*, XXXIII; în broșură, cu titlul din revista „Junimii“, editura Carol Göbl, 1909, Duiliu Zamfirescu consideră că *Noi vrem pământ!* este o poezie ridicolă:

„A cînta în versuri numărul de hectare pe care-l deține marea proprietate, față de numărul de hectare pe care-l deține mica proprietate, este o glumă de prost gust. De aceea este ridicolă poezia d-lui Coșbuc, care începe cu: «Noi vrem pământ!»

Să ne închipuim că n-ar fi vorba de Țara Românească, ci de o țară cu exces de populație, cum e Belgia sau Italia de Nord, și de un poet ca Adda Negri. Acolo, lipsind materia primă, Adda Negri ar trebui să cînte: «Noi vrem bumbac» (*Convorbiri literare*, nr. 11, 1909, p. 1206—1207).

Împotriva unor asemenea afirmații profund eronate s-a luat atitudine de îndată. Const. Graur publică în *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 153, 16/29 iulie 1909, articolul „*Noi vrem pământ!*“ — G. Coșbuc și D. Zamfirescu (articolul a fost reprodus și în *Adevărul literar și artistic*, V, nr. 195, 31 august 1924, p. 5) în care combate modul de a judeca al lui D. Zamfirescu, considerînd că autorul romanului *În fața vieții* raționează cu totul fals, neînțelegînd nici situația țărănimii, nici atitudinea lui Coșbuc; Graur se întreabă, în final: „Și atunci te întrebi: cum poate un om cu asemenea mentalitate să fie atît de neîndurat față de robii cari cer pământ și față de poetul care a socotit că intră în misiunea lui să zvîrle în fața omenirii una din cele mai grozave tragedii din cîte a cunoscut istoria popoarelor!“

Surprinde lipsa de înțelegere a lui D. Zamfirescu (o evidentă judecată de valoare maioreșciană), dacă ne gîndim la ciclul Comăneștenilor, mai ales la *Viața la țară* și la *Tănase Scatiu*, unde autorul manifestă compasiune față de situația țărănimii exploatare și ne face să înțelegem că aprobă revolta acestora și uciderea ciocoiului pe care-l zugrăvește în culori puternic realiste, ca pe un personaj odios. D. Zamfirescu îl încadrează pe Coșbuc între poporașiști, ceea ce este, de la bun început, greșit și dovedește că noul academician își făcea intrarea zgomotoasă în Academie printr-o locuțiune confuză și evident tendențioasă.

Noi vrem pământ! este de o vehemență de-a dreptul dramatică. Conținutul — care este magistral organizat într-un discurs fulminant — și-a găsit expresia cea mai adecvată: un limbaj sobru, bolo-

vănos, robust; cu excepția locului unde definește dragostea de pământul natal, poezia este lipsită de orice finețe și delicatețe. Versurile au parcă o muzică sumbră, grea, sub cheia unor apocaliptice desfășurări de energii ridicate la tensiunea lor pînă la gestul titanic al răsturnării divinității. Totul este excepțional argumentat, într-o tensiune care crește gradat, în cadrul unei organizări sferice, pînă la explozia din final a energiilor încătuate.

Paține poezii în literatura universală au cunoscut o carieră atît de rapidă și de întinsă ca *Noi vrem pămînt!* a lui George Coșbuc.

p. 28

HAFIS

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1996, fiind păstrată în toate edițiile antume ale acestei culegeri.

V a r i a n t e :

23 *De dinșii e bine* (1896, 1905, 1910, 1914, 1915): *Dar totuși li-e bine* (1893).

Hafis este celebrul poet persan Mohammed Schemsed-din Hafis (născut pe la 1329, decedat pe la 1339), autor a numeroase poezii în care cîntă vinul, prietenia și iubirea, setea de viață. A fost unul din cei mai spirituali poeții ai vechii Persii; el a desăvîrșit forma poetică a gazelului, influențînd apoi, în creații similare, poeți ca: Rückert și Platen (bine cunoscuți de Coșbuc). Rückert a scris un mare număr de poezii inspirate din literaturile orientale, dintre care am cita *Ein Spruch von Hafis*. *Divanul* lui Hafis a influențat poezia universală; Goethe, cunoscîndu-l spre bătrînețe, scrie și el un *Westöstlicher Divan* (1819), cunoscut și de Coșbuc. Poetul român a putut adînci poezia lui Hafis din ediții germane, cum e și următoarea (din fondul Bibliotecii Universitare din Cluj, unde Coșbuc a petrecut zile multe citind): *Der Diwan von Mohammed Schemsed-Hafis*. Aus dem Persischen zum erstenmal ganz übersetzt von Joseph Hammer, erster Theil 1812, zweiter Theil 1813, Stuttgart und Tübingen, Cotta Verlag.

Simplitatea și sinceritatea poeziei lui Hafis, nonconformismul persanului, dinamica optimistă a gîndirii acestuia i-au plăcut, de bună seamă, lui Coșbuc și de aceea îi închină poezia de față. Ca atmosferă, poezia *Hafis* se încadrează în familia cîntecelor anacreontice (cf. Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, 1969, p. 180—181).

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, I, nr. 5, 1894, p. 152.

Reprodusă în *Bunul econom*, Orăștie, III, nr. 47, 30 noiembrie 1902; *Tribuna*, Arad, VIII, nr. 125, 3/16 iulie 1904.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

14 Gît de *cine*, ca a lui (Vatra): Gît de *lup cum e al lui!* (1896 și urm.).

67 Iese-apoi. I-a spus *s-o* doară (Vatra, 1896, 1893, 1905): Iese-apoi. I-a spus-o doară (1910, 1914, 1915). Considerăm forma corectă din prima variantă.

După cum ne informează Coșbuc, în *Notele de la sfîrșitul culegerii Fire de tort*, 1896, *Voichița lui Ștefan* a fost scrisă în anul 1885, deci pe cînd era student la Cluj. Poezia lui Coșbuc pornește de la fapte istorice autentice, pe care însă, fie din graba informației, fie din dorința de a crea o situație mai dramatică, le denaturează, schimbind șirul evenimentelor. Ștefan cel Mare l-a învins pe Radu cel Frumos, domnul Țării Românești, omul turcilor, în bătălia de la Izvorul Apei, în luna noiembrie 1473; în urma acestei înfrîngerii, Radu cel Frumos a fugit la turci, lăsîndu-și familia și toate bogățiile în mîinile învingătorului. Evenimentele sînt evocate și de Mihail Sadoveanu în *Viața lui Ștefan cel Mare* (cf. *Opere*, 12, p. 312—313).

În anul 1477, Ștefan cel Mare rămîne văduv, în urma morții Mariei de Mangop; peste un an, în 1478, domnul moldovean se căsătorește cu Voichița, frumoasa fiică a lui Radu cel Frumos, care, atunci cînd Ștefan o luă, împreună cu mama ei și o soră, prizonieră, avea doar 14 ani. (Pentru luptele lui Ștefan cel Mare cu Radu cel Frumos cf. și *Istoria României*, Editura Academiei R.P.R., II, 1962, p. 504—510).

Subiectul poeziei *Voichița lui Ștefan* este interesant, dar încercarea lui Coșbuc de a descifra starea sufletească atît de contradictorie a lui Ștefan cel Mare pare artificială; nu se poate justifica gestul brutal al voievodului față de soția sa, pe al cărui tată îl urăște, și apoi revenirea apostată și lacrimogenă din final; avem un domn viteaz căruia i se impune o anumită stare psihologică cu totul nepotrivită, neconvingătoare, chiar dacă potolirea zbuciumului în lacrimi aduce o notă de idilică gingășie peste un caracter prea dur, prea aspru.

Poezia se caracterizează printr-o anumită nervozitate, o anumită tensiune dramatică de suprafață la capătul căreia replica voievodului nu reușește să atenueze suficient cruzimea sa; poetul n-a reușit să pătrundă suficient în interiorul personajelor.

p. 33

DOINA

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, II, nr. 3, 1895, p. 83—86.

Reprodusă în: *Foiaia poporului*, Sibiu, IV, nr. 27, 30 iunie/12 iulie 1896, p. 210—211; *Calendarul Unirii*, Blaj, I, 1896, p. 126—127; *Calendar*, Sibiu, XLVI, 1897, p. 126—127; *Calendarul poporului*, Sibiu, XII, 1897, p. 55—59; *Calendarul „Aurorei”*, Gherla, VIII, 1893, p. 61—63; *Revista ilustrată*, Releag, I, nr. 1, ianuarie 1898, p. 18—19; *Calendar*, Arad, XXI, 1900, p. 90—91; *Calendarul nostru*, Arad, XXI, 1900, p. 1—4; *Calendarul plugarului*, Brașov, VIII, 1900, p. 73—74; *Voința poporului*, Cernăuți, I, nr. 6, 10 decembrie 1902, p. 6; *Calendar*, Sibiu, LXII, 1913, p. 166—169.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

74 *Frumoasă ca un sfânt* (Vatra, 1896, 1905, 1910, 1914, 1915):
Cu chip duios sfânt (1898).

106 Tu rizi, că plumbii moi (Vatra): Tu rizi, căci plumbii moi
(1896 și urm.).

În capitolul de *Note* de la sfârșitul culegerii *Fire de tort* din 1896, G. Coșbuc mărturisește că a scris poezia *Doina* în anul 1889.

Considerată ca o poezie slabă de către unii critici ai vremii (D. Evolceanu, de pildă), pusă în comparație cu alte poezii similare (*Doina* lui O. Carp, *Doina* lui M. Eminescu), comentată pe un număr mare de pagini, *Doina* lui Coșbuc se distinge de celelalte prin cuprinsul bogat în definirea substanței și funcției sociale și artistice a acestei specii a liricii populare. În poezia lui Coșbuc se adună, pe variate game melodice, toate doinele noastre; se concentrează toată lirica lui Coșbuc, ca o sinteză a epopeii visate de poet. Ea se alătură altor poezii de aceeași gravitate tragică, izvorînd cam din aceleași stări și experiențe naționale și sociale ca: *Noi vrem pământ!*, *In opresores*, *Lupta vieții*.

Comentînd *Doina* lui Coșbuc, C. Dobrogeanu-Gherea a înțeles-o numai prin nota ei tristă, prin „tonul... prea sombru”, afirmînd că această poezie „nu exprimă numai jalea și durerea trecutului și

prezentului neamului românesc“, ci și, mai ales, „jalea și durerea viitorului neamului, pentru că durerea și numai durerea pare a fi partea sortită fatal acestui neam“ (*Studii critice*, II, 1956, p. 268). Criticul n-a reținut tocmai mesajul principal pe care-l cuprinde *Doina* lui Coșbuc: optimismul, robustețea și încrederea în viață, în destinul neamului românesc; nu pentru tristețea ei a fost reprodusă această poezie în atâtea periodice chiar în timpul vieții lui Coșbuc. Plînsul la țărani în numele cărora vorbește Coșbuc nu înseamnă o stare de lamentație deprimantă, dezolantă; plînsul nu exclude concentrarea forțelor, nici abdicarea de la datoria de a lupta; nu are ca efect risipirea energiilor, ci, dimpotrivă, unirea lor; nu e vorba de o frîngere a unei linii de viață, ci de păstrarea ei, atitudine pe care o exprimă cu consecvență poezia lui Coșbuc și în alte locuri. În lunga poezie *Pe deal*, Coșbuc exprimă clar ceea ce ilustrează, cu prisosință, *Doina*:

Cînd mă văd în prada sorții
Plîng — eu știu! dar nu mă plîng!
Mă-ndoiesc, dar nu mă frîng
Gîndurile morții.

p. 37

LA PAȘTI

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, I, nr. 8, 1894, p. 225, cu titlul: *Paștile*.

Reprodusă în: *Calendar*, Arad, XVII, 1897, p. 86—87; *Albina*, București, I, nr. 27, 5 aprilie 1898, p. 833; cu titlul: *La Paști*; *Foaia pentru toți*, București, II, nr. 19, 5 aprilie 1898, p. 210, cu titlul: *Paștile*; *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, LXII, nr. 57, 18 aprilie 1899; *Calendarul Unirii*, Blaj, III, 1899, p. 75; *Bunul econom*, Orăștie, IV, nr. 15, 19 aprilie 1903; *Gazeta de duminică*, Șimleu, I, nr. 15, 10 februarie 1904; *Bunul econom*, Orăștie, VII, nr. 14, 15 aprilie 1906; *Lupta*, Budapesta, III, nr. 57, 29 martie 1909, p. 13; *Albina*, București, XIV, nr. 28—29, 10/17 aprilie 1911, p. 741; *Calendarul ilustrat pentru toți, pe anul 1911*, Budapesta, p. 46.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*; *Carte de citire pentru divizia III rurală*, an. II, Craiova-București, 1908; idem, clasa a IV-a urbană, Ploiești, 1908; ediția II, 1909; ediția III, 1910.

V a r i a n t e:

14 Șoptește *prin* văzduh cuvinte (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910, 1914): Șoptește *din* văzduh cuvinte (1915).

Coșbuc mărturisește că a scris această poezie în anul 1890 (*Note la Fire de tort*, 1896, p. 173).

Gherea califică poezia *La Paști* drept „admirabilă“ adăugînd că „Paștile par a fi tot atît o sărbătoare a naturii ca și a oamenilor“ (*Studii critice*, II, 1956, p. 213). În același loc, criticul stăruie și asupra tristeții care încarcă această poezie: „...e zugrăvită sărbătoarea Paștilor, învierea lui Hristos și învierea naturii — și ce frumos, mai rafinat ca oricînd, dar în toată poezia se simte atîta tristețe, atîta melancolie! Sunt Paștile din sat, văzute din depărtare, de la oraș — și această depărtare, această *nostalgie a satului* imprimă întregii poezii caracterul ei de adîncă melancolie“ (*op. cit.*, p. 266).

Am observa doar atît: tristețea este cauzată mai ales de depărtarea la care se găsea mama, aceeași mamă din poezia cu care se deschide culegerea *Fire de tort*; ultimul vers explică, prin concentrare, motivul fundamental al tristeții din întreaga poezie, trimitîndu-ne, în același timp, la îndepărtata copilărie a poetului; e și o nostalgie a copilăriei:

Ah, iar în minte mi-ai venit
Tu, mama micilor copile!
Eu știu că și-n aceste zile
Tu plîngi pe-al tău copil dorit!
La zîmbet cerul azi ne cheamă
Sînt Paștile! Nu plînge, mamă!

În *Teoria poeziei* (ediția a II-a, 1927, p. 222), Mihail Dragomirescu face următoarele considerații în legătură cu ritmul din poezia *La Paști*:

„În *La Paști* de Coșbuc, care are tonalitate veselă, versul de patru unități iambice, deci de opt silabe, alternează cu un vers de trei unități metriche iambice și dintr-o unitate metrică iambică abundentă, adică cu un vers de nouă silabe:

Prin pomi e ciripit și cînt,   — 1 / — 1 / — 1 / — 1 /
Văzduhu-i plin de-un roșu soare, — 1 / — 1 / — 1 / — 1 / — (-)
Și sălciile-n albă floare —
E pace-n cer și pe pămînt
Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele-nvierii.

Acest vers este versul iambic simplu de cinci unități metrice (10 silabe): — $\underline{\quad}$ / $\underline{\quad}$ — $\underline{\quad}$ / $\underline{\quad}$ — $\underline{\quad}$ / $\underline{\quad}$ — $\underline{\quad}$ / $\underline{\quad}$ / (—), care și-a pierdut ultima silabă accentuată. Din pricina lungimii lui, versul acesta de 10 silabe poate lua cezura dictată de ritmul plastic și deci este un vers mixt. Astfel îl găsim în strofa lui Coșbuc din mai sus citată poezie.“

p. 39

SEARA

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort* din 1896, fiind inclusă apoi în toate edițiile antume ale acestei culegeri.

Poezia *Seara* a fost scrisă în 1887 sau 1888, anul neputînd fi stabilit cu exactitate, din cauza unei greșeli din *Notele* de la sfîrșitul ediției prime a culegerii *Fire de tort*, unde Coșbuc indică de două ori *Scara*; una din indicații ar trebui să se refere la poezia *Seara*; e o greșeală de tipar care s-a menținut în *Note* pînă la ultima publicare a acestora la sfîrșitul *Firelor de tort*, ediția din 1910.

Seara este unul din cele mai reușite pasteluri ale lui Coșbuc, chiar dacă inegală ca realizare. Gherea, după ce analizează această poezie comparativ cu *Somnoroase păsărele* a lui Eminescu, observă că la Coșbuc e „prea multă mișcare, prea puțină melancolie“; e vorba de un temperament viguros, de o viață alimentată de altă dinamică. Poezia *Seara* demonstrează „bine cum, chiar în manifestațiile cele mai delicate ale artei, în personificările artistice, Coșbuc își conservă personalitatea sa atît de pronunțată“ (*Studii critice*, II, 1956, p. 218).

În *Păstorița* asistăm la o idilă: soarele este îndrăgostit de fată; în *Cicoarea*, tot soarele se îndrăgostește de o fată, care-i refuză chemările și este pedepsită; *Seara*, personificată și îndrăgostită de soare, atunci cînd acesta pleacă, se stinge de durere nu înainte de a văduvi natura de frumusețile pe care le lăsase iubitul plecat; idila primește un accent dramatic.

p. 42

MINCIUNA CREȘTINILOR

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort* din 1896, fiind inclusă în cuprinsul tuturor edițiilor antume ale acestei culegeri.

Din același ecou biblic (cu pronunțate note apocrife) cu *Isus la împăratul și Trandafirii lui Isus*, poezia *Minciuna creștinilor* imaginează o confruntare dintre creștini și proconsulul Antonin, cu reprimarea brutală izvorită din frică; poezia vrea să sugereze spiritul de sacrificiu pentru o idee, în confruntarea dintre două moduri de gin-

dire contrastante în istoria civilizației umane, dintre două momente mari din evoluția omenirii: păgânism și creștinism, în faza de început a ascensiunii noii religii când se înlocuiesc vechii zei cu unul singur; se trece de la mitologia păgână spre cea creștină. Poezia lui Coșbuc reține, descriptiv și fără convingere, un posibil moment ca acela din poezia de față.

p. 45

ÎN MIEZUL VERII

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort* din 1896, fiind inclusă în cuprinsul tuturor edițiilor antume ale acestei culegeri.

V a r i a n t e :

- 36 Ea ajunge la fântină (1896, 1893, 1905, 1910, 1914): *Cînd* ajunge la fântină (1915).
- 43 Apă-n pumni, apoi grăbește (1896, 1893, 1905, 1910, 1914): Apă-n pumni, și se grăbește (1915).
- 49 Frint-așa, pe-o buturugă (1896, 1893, 1905, 1910, 1914): Frint-apoi, pe-o buturugă (1915).
- 58 Nici o pasăre n-apare (1896, 1898, 1905, 1910, 1914): Nici o pasăre prin zare (1915).
- 59 Nu se mișcă-n larga zare (1896, 1898, 1905, 1910, 1914): Nu se mișcă-n lumea mare (1915).

Poezia aceasta a fost scrisă în 1896 (cf. *Fire de tort*, Note, 1896, p. 173). Cu același titlu, Coșbuc publică în 1902 o altă poezie, pe care o include în culegerea *Ziarul unui pierde-vară* (aceasta începe cu versul *Sub paltin aici e răcoare*).

În miezul verii este unul din cele mai cunoscute pasteluri ale lui Coșbuc. Dacă în poezia *Vîntul* personificarea se realizează într-o bucolică sprintară, într-o idilă cu frumuseți morale și fizice naturale, tipic umane, în poezia *În miezul verii* Coșbuc a personificat vîntul pentru a-i conferi o altă menire: aceea de ștregar hoinar care aduce perspectiva unei adieri în imensa și dogoritoare caniculă estivală. Octav Șuluțiu face observația că „Este o mare sobrietate de mijloace în evocarea acestui colț senin de cîmpie, moment pașnic, neobișnuit în poezia dinamică și răscolitoare a lui Coșbuc. Din el se desprinde, pe de o parte, un sentiment olimpiant față de natura măreață și atotcuprinzătoare, pe de alta unul de duioșie în fața grijii materne față de progenitură, sentiment la care însuși vîntul se asociază” (*Introducere în poezia lui G. Coșbuc*, București, Edit. Minerva, 1970, p. 113—114).

Mijloacele artistice prin care realizează Coşbuc acest pastel cinematografic, văzut în perspectivă şi în detalii, cu schimbarea excelentă a obiectivului, sînt simple, dar de o mare putere de evocare şi zugrăvire; planurile se schimbă rapid, apropierea sau depărtarea se urmează în scenariu într-o dialectică desăvirşită, cu încadrarea omului într-un peisaj estival, a omului proiectat mai întîi ca un minuscul punct în imensitatea toridă, crescînd apoi şi cuprinzînd în întregime limitele aparatului de filmat; o mişcare de proiectare asemănătoare, în cadru hibernal, oferă poezia *Iarna pe uliţă*.

p. 48

IARNA PE ULIŢĂ

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, Bucureşti, II, nr. 16, 1896, p. 481—482.

Reprodusă în: *Revista Orăştiei*, II, nr. 5, 27 ianuarie 1896, p. 19—20; *Tribuna*, Sibiu, XIII, nr. 19, 25 ianuarie / 6 februarie 1896, p. 73; *Calendarul Aurorii*, Gherla, VIII, 1898, p. 48—51.

Inclusă în cuprinsul tuturor ediţiilor antume ale culegerii *Fire de tort*; prescurtată apare în: *Carte de citire pentru divizia a III-a rurală*, Craiova-Bucureşti, 1908; *idem*, clasa a II-a primară urbană, Ploieşti, 1908; ediţia a II-a, 1909; ediţia a III-a, 1910.

V a r i a n t e:

8 *Ceru-i liniştit acum (Vatra): Vintu-i liniştit acum (1896 şi urm.).*

Strofa cuprinsă între versurile 86—90, cea de a 18-a din textul publicat în *Fire de tort*, corespunde strofei a 20-a din revista *Vatra*.

Iarna pe uliţă a fost scrisă în anul 1888 (cf. *Fire de tort*, *Note*, 1896, p. 173).

E o poezie în care, într-un cadru obişnuit de iarnă, într-un sat de munte, Coşbuc a reuşit să creeze un spectacol de o însufleţire şi puritate copilărească emoţionantă; este un spectacol într-un decor familiar, care produce o rememorare a propriei copilării, o retrăire a unor întâmplări aşezate în tainele sufletului juvenil. *Iarna pe uliţă*, foarte cunoscută şi prezentă pretutindeni în manuale şcolare sau culegeri antologice, este un pastel care nu poate fi reţinut fragmentar, ci doar în totalitatea strofelor. Iarna apare în puţine locuri în lirica lui Coşbuc, uneori în aspectele ei aspre, nemiloase; aci, iarna apare într-o viziune optimistă, veselă, încărcată de atributele pe care copilăria i le-a transmis în hirjoana nevinovată a copiilor.

C. Dobrogeanu-Gherea observă că „Numai cine a trăit la țară poate să judece cit de frumos, de natural, de adevărat e acest peisaj sătesc de iarnă, cu cită grijă, observare fină și precizie minunată sunt zăgrăvite toate amănuntele“ (*Studii critice*, II, 1956, p. 211). Liviu Rebreanu, în conferința ținută despre *Coșbuc*, în 1931, la Biblioteca Centrală Universitară din București (conferință cu care a făcut și un turneu prin țară și pe care a publicat-o în volumul *Amalgam*, București, Socec, 1943, p. 77—108) mărturisește că: „...primele versuri care mi-au mîngiat și mie sufletul au fost de-ale lui Coșbuc. Mi le amintesc și acuma, parcă le-aș auzi mereu înția oară... Eram de vreo cinci ani. Era iarna, cu zăpadă multă, cum sint iernile totdeauna prin părțile noastre, în munții Rodnei. Îmbondorit în hăinuțe groase, tîrînd după mine o săniuță, hoinăream toată ziulica pe uliță, împreună cu o droaie de copii, cățărîndu-ne pe toate dimburile și pe toate rîpele, ca să descoperim lunecușul cel mai bun. Abia cînd se înnopta de-a binelea ne înduram să ne cărăbănim pe-acasă, rupți de osteneală, imbujorați de ger, prăpădiți de foame...“ Într-o asemenea seară, mama lui Rebreanu i-a citit poezia lui Coșbuc *Iarna pe uliță*. „Am ascultat — își amintește romancierul — și mi-a sărit somnul. Mi se părea că într-adevăr era vorba de noi, doar că, în locul babei din poezie, noi făceam același alai în jurul unui biet nebun al satului, Anton...“

Iarna pe uliță este un exemplu de compoziție poetică deosebită, toate segmentele sînt logic potrivite, într-o gradație echilibrată, condusă cu multă abilitate; finalul nu face decît să sublinieze întreaga atmosferă de voioșie, de inocență și fericire neumbrită.

p. 52

FLĂCĂRI POTOLITE

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort* din 1896, fiind inclusă în cuprinsul tuturor edițiilor antume ale acestei culegeri.

Această poezie a fost scrisă în anul 1888 (cf. *Fire de tort*, Note, 1896, p. 173).

p. 58

CÎNTEC

Publicată pentru prima oară în ediția din 1896 a culegerii *Fire de tort*.

Reprodusă în periodicele: *Foaia pentru toți*, București, I, nr. 15, 1 aprilie 1897, p. 113; *Calendar*, Sibiu, LXVI, 1915, p. 157—158.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

În fondul de manuscrise Coșbuc de la Biblioteca Academiei din București, în mapa VII, pe una din filele (ultima pagină) a manuscrisului „De“ ori „cu“?, se găsește notat (într-un colț) începutul acestui *Cintec*:

A venit un lup din crîng
Și prin sat umbla să fure
Și să ducă-n cea pădure
Pe copiii care plîng.

Acest *Cintec* a fost scris în anul 1888 (cf. *Fire de tort, Note*, 1896, p. 173).

Citind ultima strofă a acestui *Cintec*, în *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent* (București, 1944, p. 519), G. Călinescu afirmă, pe bună dreptate, că G. Coșbuc este „creatorul la noi al poeziei pentru copii. Scos din sfera patriotismului școlar, el găsește acea ingenuitate de ninnaanna cu care să poată versifica miturile sperietoare pentru copiii mici.“

Pentru cei mici sînt și cele douăzeci de poezii din placheta *Cartea celor doi zbirliți și-a mai multor alți pîrliți*, publicată postum.

p. 69

DIN COPILĂRIE

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort* din 1896, fiind inclusă în toate edițiile antume ale acestei culegeri.

V a r i a n t e:

57 Și mila *m-alungă* spre prag (1896, 1898, 1905, 1910, 1914):
Și mila *mă-mpînge* spre prag (1915).

Poezia aceasta a fost scrisă în anul 1888 (cf. *Fire de tort, Note*, 1896, p. 173).

p. 63

ISPITA

Publicată pentru prima oară în revista *Vieța*, București, II, nr. 37, 28 ianuarie 1896, p. 2-3.

Reprodusă în *Familia*, Oradea, XXXII, nr. 14, 7/19 aprilie 1896, p. 153-159.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

Poezia aceasta a fost scrisă în anul 1889 (cf. *Fire de tort, Note*, 1896, p. 173).

Coşbuc surprinde aici, ca şi în alte idile ale sale (cum sint *Spinul*, *De pe deal* etc.) cochetăria naturală a fetei sau femeii care cunoaşte ceva din ale iubirii; prin întreaga mecanică a gesturilor, a ochilor, a corpului, a graiului, femeia zăpăceşte cărările flăcăului. Avem aici ceva din ceea ce la Eminescu se defineşte (chiar de către poet, în textul *Cezarei*) agresivitatea femeii; despre o asemenea agresivitate se poate vorbi şi în cazul poeziei *Nu te-ai priceput*. În *Ispita*, poezie cu un titlu excelent ales, cochetăria ispititoare pregăteşte intrarea în relaţiile iubirii; gluma şi seriozitatea sint gemene, jocul glumeţ are un substrat de seriozitate; această stare contradictorie este ilustrată prin trecerile brusce de la ofertă la refuz, într-o mişcare suflătoare de mare mobilitate şi fineţe.

p. 66

VÎNTOASELE

Publicată pentru prima oară în revista *Vieaşa*, Bucureşti, II, nr. 36, 21 ianuarie 1896, p. 1—2.

Inciusă în toate ediţiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e :

- 3 Mi l-a-nghiţit *de viu* pămîntul (*Vieaşa*, 1896, 1893, 1905): Mi l-a-nghiţit pămîntul (1910): Mi l-a-nghiţit *acu* pămîntul (1914, 1915).
- 5 Mi-l *intorceam* în pat cu mîna (*Vieaşa*): Mi *l-am intors* în pat cu mîna (1896 şi urm.).
- 14 *Că* nu eram nici noi din drum (*Vieaşa*): *Căci* nu eram nici noi din drum (1896 şi urm.).
- 71 „Să-mbraci măcar *ceva* pe dos“ (*Vieaşa*): „Să-mbraci măcar *cevaşi* pe dos (1896 şi urm.).

Poezia a fost scrisă în anul 1890 (cf. *Fire de tort*, *Note*, 1896, p. 173).

Vîntoasele este o poezie care prelucrează elemente populare, de magie şi superstiţii, prin care se explică moartea unui flăcău, înlocuindu-se cauzele adevărate ale acesteia prin prezenţa zînelor. Flăcăul, căsătorit peste voia lui, de către părinţi, cu o fată bogată, pleacă de la nuntă la fosta lui iubită, în plină iarnă, trece printr-un rîu, se îmbolnăveşte de pneumonie şi moare, în ciuda farmecelor şi vrăjilor la care recurge mamă-sa care crede că nu dragostea şi disperarea l-au dus la casa iubitei, ci iebele, care l-au şi îmbolnăvit. În fond, tratînd aceste motive de mitologie şi magie populară, Coşbuc, aşa cum o făcuse şi în articole în proză, condamnă căsă-

toria forțată, bazată pe interese materiale, precum și practicile reprobabile și dăunătoare. Mama flăcăului, care reface toate etapele dramei, pe lângă comunicarea faptelor, caută și o transmitere a vinovăției proprii în sarcina ielelor, pentru o falsă liniștire a conștiinței.

A se vedea, pentru *Vintoasele*, și cartea lui Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, București, 1971, p. 285.

p.70

DRAGOSTE ÎNVRĂJBITĂ

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, II, nr. 17, 1896, p. 512—516.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna*, Sibiu, XIII, nr. 41, 22 februarie / 5 martie 1896, p. 161—162 (în notă se menționează anul 1883); *Gazeta Transilvaniei*, LIX, nr. 44, 25 februarie / 8 martie 1896, p. 3—6.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e :

- 49 Le-azvirli deoparte: „*mamă, dă-le-n foc!*“ (Vatra): Le-azvirli deoparte: —, „*Dă-le, mamă, -n foc!*“ (1896 și urm.).
- 80 L-a lovit! *Și dinsul*, ca trăsnit, cum sta (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): L-a lovit! *Lisandru*, ca trăsnit, cum sta (1914, 1915).
- 89 Pentru-o vorbă numai? El e *doar'* bărbat (Vatra): Pentru-o vorbă numai? El e *om* bărbat (1896 și urm.).
- 90 *Și e mai cuminte decît* o femeie (Vatra): *N-o să-și prindă doară mintea c-o* femeie (1896 și urm.).
- 106 *Cum mai vine*, Doamne, peste om năpatea! (Vatra 1896, 1893, 1905, 1910): *Vezi cum vine*, Doamne, peste om năpatea?... (1914, 1915).
- 122 Mult pe jos mulsese, *mai puțin* în poală (Vatra, 1896, 1893, 1905, 1910): Mult pe jos mulsese, *și-altă parte-n* poală (1914, 1915).
- 128 Nu mai era lapte *ea smîncea-n* zadar (Vatra, 1896, 1893, 1905, 1910): Nu mai era lapte *și mulgea-n* zadar (1914, 1915).
- 129 Ugerul, *și vaca* poate niciodată (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Ugerul, *iar vaca* poate niciodată (1914): Ugerul. *Iar vaca* poate niciodată (1915).
- 137 *Și auzi*, sărmanul, cit de jalnic muge (Vatra): *Și-l auzi*, sărmanul, cit de jalnic muge (1896 și urm.).
- 170 Pentru el — *dar fata i-a dat* necerut (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Pentru el! *Ea-l dete* însă necerut (1914, 1915).

- 197 Cînelui, că-n urmă *dînsul* a-nceput (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Cînelui, și-n urmă *cinele* a-nceput (1914, 1915).
- 199 Cîteva *clipite* și-a-nceput mai tare (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Cîteva *clipe* și-a-nceput mai tare (1914, 1915).
- 204 Și dormea — *sărmana* s-a zbătut de frică (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Și dormea, și *biata* s-a zbătut de frică (1914, 1915).
- 207 Și simțea că-i arde capul *ei*, ca focul (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Și simțea că-i arde capul *tot*, ca focul (1914, 1915).
- 212 Dar simțea o mină grea cum apasă (Vatra): Dar simțea o mină grea cum *ii* apasă (1896 și urm.).
- 241 Dac-o-ntrebi, se jură cînd e la prilej (Vatra): Dac-o-ntrebi, și jură cînd e la prilej (1896 și urm.).
- 267 Inima Siminei se *izbea* în piept (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Inima Siminei se *zbătea* în piept (1914, 1915).
- 276 Și te-omoară *zîta*. — S-a oprit *doată* (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Și te-omoară. *Iată-l*, s-a oprit *doată* (1914, 1915).
- 282 *Iată-l acum merge și mai îndrăznit* (Vatra): *Uite acum se duce și mai cu-ndrăznit* (1896, 1898, 1905, 1910): *Uite-acum se duce și-acum stă lipit* (1914, 1915).
- 283 Spre fereastra casei cea din răsărit (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): *La* fereastra casei cea din răsărit (1914, 1915).
- 285 Parcă *nu e-n* casă cel pe care-l cată (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Parcă *n-ar fi-n* casă cel pe care-l cată (1914, 1915).
- 288 Dar în urmă *dînsul* s-a întors odată (Vatra, 1896, 1898, 1905, 1910): Dar în urmă *omul* s-a întors odată (1914, 1915).
- 289 *Oblu, că Simina îi văzuse bine toată* (Vatra): *Drept, așa că fata îi văzuse toată* (1896, 1898, 1905, 1910): *Drept, așa că fata îi văzu curată* (1914, 1915).

După cum ne informează Coșbuc în *Notele* de la sfîrșitul culegerii *Fire de tort* din 1896, poezia *Dragoste învrăjbită* a fost scrisă între anii 1883—1894, adică într-o lungă perioadă de timp, care leagă poezia aceasta de începuturile din anii de școală de la gimnaziul superior românesc din Năsăud cu anii de maturitate, dacă ne gîndim la publicarea abia în 1896 a acestei nuvele în versuri.

În cronică rezervată culegerii *Fire de tort*, D. Evolceanu apreciază *Dragoste învrăjbită* drept „o lungă lucrare de începător, în care umpluturile nu lipsesc și scrisă într-un metru trohaic monoton“, dar care, în partea finală, „prevestește un poet de mare talent“ (*Convorbiri literare*, nr. 6, 1 iunie 1896, p. 1139). C. Dobrogeanu-Gherea, dimpotrivă, consideră că „*Dragoste învrăjbită* e una din cele mai caracte-

ristice creații ale lui Coșbuc. Aici nu mai e zugrăvită iubirea de-abia simțită, ci simțimentul violent, puternic, victorios, care a pus stăpînire pe inimă și pe cuget, simțiment coplesitor, cînd capul nu gîndește și inima nu bate decît pentru el“. În continuare, Gherea face o analiză amănunțită a acestei poezii, stăruind mai ales asupra violenței primitive a sentimentelor și pasiunilor, asupra adevărului vieții rustice pe care Coșbuc l-a cunoscut din copilărie și pe care l-a zugrăvit cu mijloace de aceeași sursă rustică (*Studii critice*, II, 1956, p. 193—195).

G. Călinescu consideră că, dintre poeziile cu temă erotică, la Coșbuc, „cea mai bună compunere“ este *Dragoste învrăjbită*, poezie „puțin cunoscută din cauză că, lungă, nu se poate declama. E un fel de poemă erotică tratînd cearta între îndrăgostiți în planuri contrastante. Limba e verde, țărănească, aproape argheziană, tonul e solemn, cum se cuvine unui eveniment de rotație eternă, cu o atmosferă roșiatică, apocaliptică, amintind *Zburătorul* lui Eliade“ (*Istoria literaturii române*, București, 1941, p. 522). Călinescu descoperă aici și „o ușoară nuanță antonpannescă“ precum și o „dispoziție romantică“ asociată, în final, unor „admirabile suavități“.

Dintre criticii actuali, Dumitru Micu, analizînd cu deosebită finețe *Dragoste învrăjbită*, consideră că această poezie e „superior realizată, un poem construit ca o nuvelă“ care prezintă valori artistice deosebite (cf. *Studiu introductiv* la Coșbuc, *Versuri*, 1961, p. LXIX—LXXIII).

Coșbuc a știut, în această poezie de proporții, să disece cu înțelegere și pătrundere sufletul ingenuu al fetei, cotropit de o pasiune mistuitoare, augmentată de gelozia sălbatică ce o încearcă într-o amețitoare dramă a inocenței. E un clocot care fierbe în adîncuri tulburînd percepția lucrurilor obișnuite, cotidiene, mărunte ale vieții casnice. Lupta din sufletul fetei, care alimentează întreaga poezie, ia proporții dezechilibrante; tensiunea atinge, în unele momente, culmi înnebunitoare. Alături de tonul grav, predominant, Coșbuc a inserat, pe alocuri, note de umor degajat. Cititorul, urmărind flăcările care ard inima fetei, intuiește soluția din final: împăcarea. Motivul certei, mărunț și banal, crescut de gelozie la efecte halucinante, a fost limpezit, încordarea nervoasă se destramă iute sub ploaia albă a florilor de cireș. *Dragoste învrăjbită* e una din cele mai realizate poezii ale lui Coșbuc și din punct de vedere artistic; poetul a reușit să creeze un acord perfect între materialul uman care alimentează mica dramă și materialul lingvistic și stilistic prin care conji-

nutul se concretizează. Poezie lungă, poetul a lucrat mai mulți ani asupra textului pînă să-l considere vrednic de a fi încredințat tiparului. Desfășurarea aprigă a sentimentelor a găsit expresia „verde, fărănească” adecvată. Epicul și liricul colaborează perfect, starea dominantă fiind cea lirică.

p. 79

FATA MAMII

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, II, București, nr. 18, 1896, p. 545.

Reprodusă în *Tribuna*, Sibiu, XIII, nr. 60, 15/27 martie 1896, p. 237.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e :

42 Bătu *năvalnic* din picior (Vatra, 1896, 1893, 1905, 1910): Bătu *cu ciudă* din picior (1914, 1915).

43 *Și-n sîrg el* a plecat (Vatra, 1896, 1893 — în această ediție e o evidentă greșeală de tipar: *tîrg* în loc de *sîrg* —, 1905, 1910): *Și repede-a* plecat (1914, 1915).

46 *Ei, unde sînt?* De joc li-e dor? (Vatra, 1896, 1893, 1905, 1910): *Dar unde-or fi?* De joc li-e dor? (1914, 1915).

Fata mării a fost scrisă în anul 1889 (cf. *Notele de la sfîrșitul culegerii Fire de tort*, 1896, p. 173).

Poezia aceasta face parte dintr-un fel de triptic de poezii, alături de *Cintecul fusului* și *Fata morarului*, bineînțeles cu note proprii; ea este mai aproape de *Fata morarului*, prin starea de la care pornește și pe care o înțelege simplu, fărănește, uman în *Fata mării*. Suferința personală găsește înțelegere și gîndul sinuciderii, cu toate halucinantele faze pregătitoare, nu apare. „*Fata mării* încearcă să exprime nelămuritul, inexprimabilul și insesizabilul în durerea umană. Ne găsim într-o situație comparabilă cu una din stările amintite: plînsul fetei, suferința ei, țin de evoluția mereu repetabilă, cu caracter de destin, a reacțiilor vitale, sînt un tribut pe care eroina îl plătește ceremonialului sever și ineluctabil al vieții” (Mircea Tomuș, *Cincisprezece poeți*, p. 82—83).

p. 81

PRUTUL

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort* din 1896.

Reprodusă în *Calendar*, Sibiu, LXV, 1916, p. 156—158.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

- 39 Și-amărit steteam ca fierea! (1896, 1905, 1910, 1914, 1915):
Și-amărit steteam cu fierea! (1898).
- 92 Groaza-mi mai creștea turbarea (1896, 1898, 1905, 1910, 1914):
Groaza mai creștea turburarea (1915) — considerăm forma corectă
din edițiile precedente.

Poezia *Prutul* a fost scrisă în anul 1888 (cf. *Notele de la sfârșitul
culegerii Fire de tort*, 1896, p. 173).

Dialogul imaginar dintre riul Prut și un flăcău, prin mijloacele
versului popular, descrie lupte care s-au dat între moldoveni și turci,
fără a se preciza momentul istoric; poezia este numai aparent o
baladă, pentru că prezentarea luptelor nu se face prin narațiune, ci
prin descriere dominant lirică.

p. 84

DECEBAL CĂTRĂ POPOR

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort* din 1896, fiind păstrată
în cuprinsul tuturor edițiilor antume ale acestei culegeri.

Reprodusă în periodicele: *Foaia interesantă*, București, X, nr. 8,
29 septembrie / 11 octombrie 1915, p. 34; *Albina*, București, XIX,
nr. 9, 29 noiembrie 1915, p. 315.

V a r i a n t e:

- 13 Cei ce se luptă blestemînd (1896, 1898, 1905, 1910): Cei ce se
luptă murmurînd (1914, 1915).
- 17 Blestemul, azi și orișicînd (1896, 1898, 1905, 1910): *Murmurul*,
azi și orișicînd (1914): *Murmurul*, azi și oricînd (1915) — Consi-
derăm forma corectă cea din ediția din 1914.

Decebal cătră popor a fost scrisă în anul 1888, după mărturi-
sirea lui Coșbuc (cf. *Fire de tort*, *Note*, 1896, p. 173).

Decebal cătră popor face parte din familia poeziilor: *Un cîntec
barbar*, *Ex ossibus ultor*, *In opresores*, *Moartea lui Gelu*, prin evocarea
istorică din care se desprinde un mesaj viguros în sensul crezului
poetic al lui Coșbuc: viața e o luptă. Acest înalt ideal al luptei, pre-
zent la Coșbuc și în alte poezii, este ilustrat în poezia de față pe
una din primele trepte ale istoriei noastre: momentul Decebal, ca
o primă confruntare dramatică dintre două mari forțe: dacii și roma-
nii. *Decebal cătră popor* este formată dintr-un număr de aforisme,
devenite proverbe și trecute în fondul paremiologic al limbii române.
Ca vehemență, această poezie se leagă de *Noi vrem pămînt!*, iar ca
mesaj politic de *In opresores*, vizînd, de altfel, asemeni nu mai puțin

fulminantului *Un cîntec barbar*, realităţi de la sfîrşitul veacului trecut. *Decebal cătră popor* e o expresie a vigoarei bărbăteşti, a demnităţii, a forţei.

p. 86

FRAGMENT

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1896, fiind inclusă în cuprinsul tuturor ediţiilor antume ale acestei culegeri.

Poezia *Fragment* a fost scrisă în anul 1890 (cf. *Fire de tort, Note*, 1896, p. 173).

Poezia *Fragment*, trimiţînd la o experienţă personală din îndepărtata copilărie, este expresia unui lirism direct. Poezia *După furtună* reface un moment de observaţie şi experienţă proprie din copilărie prin mijloacele hexametrelor. În *Fragment* versul este, după cum observa Mircea Tomuş, eminescian. În *După furtună*, furtuna este privită din chiar sinul naturii; în *Fragment*, exteriorul este doar un pretext, chiar dacă „are o prezenţă deosebită; el însă nu copleşeşte total reacţia individuală, tresărirea sufletului de copil în faţa spectaculosului grandios al dezlănţuirii forţelor naturii“ (Mircea Tomuş, *Cincisprezece poeţi*, p. 76).

Coşbuc a mai scris trei poezii cu titlul *Fragment*.

p. 87

PE DEAL

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1896, fiind inclusă în cuprinsul tuturor ediţiilor antume ale acestei culegeri.

Un fragment (cele şase strofe ale părţii a V-a) a fost reprodus în *Vatra*, Bucureşti, II, nr. 19, 1896, p. 538—589, însoţit de o frumoasă ilustraţie şi cu nota următoare: „Fragment din poezia *Pe deal*, din volumul de curînd apărut: *Fire de tort*.”

V a r i a n t e :

- 27 *O, m-am cumîniţit de-atunci* (1896, 1893, 1905, 1910): *Eu m-am cumîniţit de-atunci* (1914, 1915).
- 29 *Şi de-aici, din zarea culmii* (1896, 1893, 1905, 1910): *Iar de-aici, din zarea culmii* (1914, 1915).
- 46 *De copil — şi-acum şoptesc* (1896, 1893, 1905, 1910): *De copil!... Acum şoptesc* (1914, 1915).
- 62 *Vremilor, băieţi sărmani* (1896, 1893, 1905, 1910): *Vremurilor, băieţi sărmani* (1914): *Vremurilor, bieţi sărmani* (1915); considerăm forma corectă din primele patru ediţii, deci: *Vremilor, băieţi sărmani*.

103 *Ah*, am tresărit ușor (1896, 1898, 1905, 1910): *Iat-am tresărit ușor* (1914, 1915).

După cum ne informează Coșbuc (în *Fire de tort, Note*, 1896, p. 173), poezia *Pe deal* a fost scrisă în 1890.

În cronică la *Fire de tort*, D. Evolceanu obiectează că poezia *Pe deal* este „prozaică și didactică“, „lungă și cam confuză“ (în *Convorbiri literare*, XXX, nr. 6, 1 iunie 1896, p. 1164). C. Dobrogeanu-Gherea, dimpotrivă, îi află calități remarcabile, cu toate că o consideră deficitară ca realizare artistică: „Din toate poeziile cari exprimă întrucitva noua personalitate a poetului nostru, *Pe deal* e cea mai clară și mai caracteristică. Nu e mai reușită decît celelalte, mai ales decît *Doina* sau *Mama*; dimpotrivă, ca creație artistică le e inferioară, dar e eminentamente *subiectivistă*, egotistă. Simțimîntul propriei dureri a crescut așa de mult, că nu mai poate fi exprimat ca durerea altora, ci ca proprie durere — și de aceea înde-a lungul întregii poezii de treizeci și opt de strofe, poetul vorbește numai de el, de propriile sale sentimente.“

Gherea analizează, în continuare, cauzele tristeții care încarcă sufletul poetului, în această trecere în revistă a vieții pornind de la îndepărtata și fericita copilărie; trecerea ireversibilă a vieții, căutarea unui suport moral, iată mișcările sufletului chinuit de nostalgia dispărutei fericiri, simțită mai acut tocmai din perspectiva unei largi experiențe de viață. Gherea mai spune: „Viața trecută nu e atît de frumoasă prin ea însăși, cît prin sentimentele cu cari a fost simțită odinioară. De obicei, la toți oamenii, nostalgia după viața din frageda tinerețe nu e altceva decît nostalgia după propriile sentimente fragede din acea vreme, după propria tinerețe. Pe de altă parte, un om umblat prin lume, cu ideația și sentimentele lărgite de civilizația modernă, nu mai poate simți, ca altădată, frumuseța simplă și sărăcăcioasă a vieții satului. În neputința de a o simți astfel, în neputința deci de a se întoarce la acea viață trecută, rezidă în bună parte tragedia sufletească ce se degajează din poezia *Pe deal*. Și e natural că, dacă nu poți simți ca altădată, nici nu poți zugrăvi ca altădată. Acest tablou e deci în concordanță cu tonul și logica întregii poezii — și, dimpotrivă, un tablou vesel, degajat, fermecător, ar fi fost o notă falsă.“

De altmintrelea, *Pe deal* nu e una din cele mai reușite creațiuni ale lui Coșbuc. În exprimarea durerii proprii, el n-a ajuns pe Eminescu; n-are fineța și rafinarea acestuia; sentimentele sale le spune uneori prea de-a dreptul, necioplît — cu toate acestea poezia produce

o puternică impresie prin sinceritatea sentimentelor și poate prin faptul că e dureros să vezi plângînd un copil, dar e grozav să vezi plîngînd un bărbat“ (*Studii critice*, II, 1956, p. 274).

Octavian Goga, în discursul său de recepție la Academia Română, explică notele de tristețe din poezia *Pe deal* prin neadaptarea lui Coșbuc la viața din capitală, prin nostalgia după locurile și oamenii pe care i-a lăsat acasă, la Năsăud:

„În vuietul orașului unde s-a zămislit euritmia versurilor senore, el mai purta cu sine un fir ascuns, o neîntreruptă chemare pasionată, puternică. Era dragostea de ai lui rămași acasă, acolo în fundătura de la Hordou, dorul de Năsăudul copilăriei cu grănițerii și cu plopii, erau amintirile ce se dezlipeau din neguri și băteau la geam în nopți de insomnie. Ce crize, ce zbuciumări se vor fi dezlănțuit în acest suflet sensibil purtat în pribegie, ce valuri de îndoieli îl vor fi străbătut în saltul vertiginos care l-a dus de la dascălul Tănăsucă pînă la filozofia sanscrită și la terșinele lui Dante? De cîte ori nu va fi primit înapoi, de cîte ori nu l-a oprit din drum pîlpîirea singelui din vine, de cîte ori nu l-au durut poverile misterioase ale moștenirii din strămoși? În aceste clipe, optimismul lui țărănesc cădea înfrînt:

Mai trăiești și-ți merge bine“

Coșbuc. Discurs de primire rostit în ședința solemnă la 30 mai 1923. Cu răspuns de G. Bogdan-Duică, București, Cultura națională, 1923, p. 24).

Se poate vorbi, în cazul poeziei *Pe deal*, nu atît despre o nevroză citadină, cît mai ales despre un sentiment al fastrăinării la Coșbuc, rar la poet, dar foarte frecvent în lirica noastră populară. S-ar părea că acest sentiment se conjugă cu o stare de inadaptabilitate, cu o încadrare forțată și doar de aparențe a poetului țăran în lumea orașului. *Bătrînii* lui Goga e pe aproape.

Vorbînd despre lirismul direct în poezia lui Coșbuc, Mircea Tomuș constată că *Pe deal* „face un pas înainte pe calea subiectivării“. Poezia aceasta „pare în pragul unor notații lirice de strictă autenticitate, pe tema confruntării cu imaginea fericită a trecutului. Din lectura acestor poezii (e citată și *Pierde-vară* n.n.) ni se relevă nu numai calitatea și forța specifică a lirismului coșbucian, dar și ceva din procesul intim al sublimării lui. Este un lirism răsfrînt în exterior. Semnele lumii reale, aparențele celor ce ne înconjoară, sînt cele care traduc starea sufletească a poetului. Există la Coșbuc o impo-

sibilitate de a se autoexprima, un obstacol ce barează calea fluxului personal emotiv. Când încearcă totuși, el rămâne discursiv, didactic:

Nu mă plîng! Îmi pare mie
Uneori că sint învins etc.“

(*Cincisprezece poeți*, p. 77).

Observațiile lui Mircea Tomuș sînt deosebit de clare, ele contribuind teoretic la descifrarea lirismului propriu al lui G. Coșbuc, în urmărirea cutelor celor mai revelatorii și mai caracteristice ale acestui lirism.

p. 93

CORBUL

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1896, fiind inclusă în cuprinsul tuturor edițiilor antume ale acestei culegeri.

Reprodusă în *Bunul econom*, Orăștie, III, nr. 42, 26 octombrie 1902.

Această poezie a fost scrisă în anul 1388 (cf. *Notele* vol. *Fire de tort*, 1896, p. 173).

Gherea observa că, în această poezie, Coșbuc a tratat o temă romantică într-o manieră clasică (cf. *Studii critice*, II, 1956, p. 256—258). Se poate constata o transferare a motivului de sursă biblică de la nivelul mistic spre o înțelegere umană-laică, aproape lipsită de orice forță de convingere și credință într-un mit.

p. 95

BALADĂ

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1896, fiind inclusă în toate edițiile antume ale acestei culegeri.

Reprodusă în periodicele: *Calendar*, Sibiu, XLVI, 1897, p. 123; *Calendarul Aurorii*, Gherla, VIII, 1893, p. 42—43; *Bunul econom*, Orăștie, III, nr. 42, 26 octombrie 1902, p. 2—3; *Bunul econom*, IV, nr. 52, 3 ianuarie 1904, p. 4.

V a r i a n t e:

Din această poezie se găsește, în fondul de manuscrise Coșbuc de la B.A.R., sub cota 3236, o strofă, a treia, o variantă foarte apropiată de textul tipărit.

23 Să fiu de ris *la* lume? (1896, 1893, 1905, 1910): Să fiu de ris *in* lume? (1914, 1915).

28 *Și-a prietin* m-a-ntrebat (ms. 3236): *Pe lunci* și m-a-ntrebat (1896 și urm.).

După mărturisirea lui Coșbuc, poezia *Baladă* a fost scrisă în anul 1888 (cf. *Notele de la sfârșitul Firelor de tort*, 1896, p. 173).

D. Evolceanu afirmă că „dintre toate idilele noului volum (e vorba de *Fire de tort* n.n.) cea mai bună e cea intitulată *Baladă*“ (În *Convorbiri literare*, XXX, nr. 6, 1 iunie 1896, p. 1172). Într-un articol din 1937, G. Călinescu scrie, printre altele, următoarele despre această *Baladă* a lui Coșbuc:

„Aparent, compunerea e prozaică, fără nădejde inteligibilă. Și totuși, de unde-i vine farmecul? Numaidecît observăm nașterea simpatiei pentru ingenuitatea vicleană a fetei, deci pentru o eroină, un interes așadar psihologic. Însă psihologia este reprezentată dinamic și spațial, jucată cu un anume ritual.

Poezia este prin urmare un monolog, în care există și un substrat obscur, mai tipic liric, mișcarea monotonă, etnografică, a eroului lărănesc cu suflet colectiv, irațional. Cadența la Coșbuc figurează în chip admirabil numărul ocult după care se desfășoară destinul omului rural și toată poezia lui, cînd nu e ocazională, are acest ritm de joc primitiv, frenetic, religios. Lirismul lui Coșbuc este tribal și strofa lui cea mai caracteristică e aceea surdă, religioasă și preistorică a horei din *Nunta Zamferei*“ (*G. Coșbuc, în Adevărul literar și artistic*, seria III, XVIII, nr. 854, 18 aprilie 1937, p. 7).

p. 97

DIN ADÎNCIMI

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1896, fiind inclusă în toate edițiile antume ale acestei culegeri.

V a r i a n t e:

11 Ca să-și mai scuture urîtul (1896, 1898, 1905, 1910): Ca să-mi mai scuture urîtul (1914, 1915 — considerăm că e o greșeală de tipar, fiindcă sensul cere: să-și).

23 Că, de-obosită pismuește (1896, 1898, 1905, 1910, 1914): Ca, de-obosită pizmuește (1915, corect: că)

După cum mărturisește Coșbuc (vezi *Notele*, vol. *Fire de tort*, 1896, p. 173), poezia *Din adîncimi* a fost scrisă în anul 1889.

p. 98

NEBUNUL

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1896, fiind inclusă în cuprinsul tuturor edițiilor antume ale acestei culegeri.

După cum mărturisește Coșbuc (vezi *Notele*, vol. *Fire de tort*, 1896, p. 173), poezia *Nebunul* a fost scrisă în anul 1888.

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1896, fiind inclusă în cuprinsul tuturor edițiilor antume ale acestei culegeri.

Reprodusă în periodicele: *Revista ilustrată*, Reteag, I, nr. 11, noiembrie 1893, p. 207—203; *Familia*, Oradea, XXXIX, nr. 22, 1/14 iunie 1903, p. 255—256.

V a r i a n t e:

Este una din puținele poezii ale lui Coșbuc păstrată într-o variantă manuscrisă aproape integrală și în bune condiții la B.A.R., ms. 3286, f. 133, 135—146.

15 *Onoruri* cu nuiăua (ms. 3286): *Primire* cu nuiăua (1896 și urm.).

16 *Eram voioși ca sta s-asculte* (ms. 3286): *Eram voioși că sta s-asculte* (1896 și urm.).

30 *Atunci întoarce grapa* (ms. 3286, 1896, 1893, 1905, 1910): *El pat își face grapa* (1914, 1915).

Roata morii a fost scrisă în anul 1889 (cf. *Notele*, vol. *Fire de tort*, 1896, p. 173).

Făcînd parte din familia poeziilor pentru copii, poezia *Roata morii* își are resorturile întinse între glumă și seriozitate, cu o jovială și juvenilă mecanică a gîndirii care caută răspunsuri la chestiuni elementare, complicate de o motivație care se lasă dusă parcă de apele unei versificații pretențioase. Finalul poeziei aduce a morală de fabulă, cu trimitere de la un joc contradictoriu intenționat aranjat și-n atmosferă de copilărie, la faptele indescifrabile sau fals înțelese de către gloata umană. O logică formală conduce dialogul, cu un umor degajat.

Roata morii se leagă de alte poezii în care Coșbuc reface momente ale copilăriei (*Fragment*, *Iarna pe uliță* etc.).

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1896, sub titlul *Rîndunica*, fiind inclusă în cuprinsul tuturor edițiilor antume ale acestei culegeri, păstrînd același titlu pînă la ediția din 1914, cînd se tipărește sub titlul *Legenda rîndunelei*.

V a r i a n t e:

72 *Și scos din ori* privește (1896, 1893, 1905, 1910): *Stăpinul îl privește* (1914, 1915).

73 *Stăpinul și grăbește* (1896, 1893, 1905, 1910): *Și vesel se pornește* (1914, 1915).

74 La doamnă-sa-ntr-un suflet (1896, 1898, 1905, 1910): La doamnă-sa să-i spuie (1914, 1915).

107 Cum fuse dezmiardată (1896, 1893, 1905, 1910): Și cum fu dezmiardată (1914, 1915).

Această poezie a fost scrisă în anul 1887 (cf. *Notele* la vol. *Fire de tort*, 1896, p. 173).

Legenda rîndunelei are la bază un prototip folcloric, pe care Adrian Fochi îl găsește în culegerea de legende a lui S.Fl. Marian, *Ornitologia poporană română*, 1883, vol. II, p. 82—87. Coșbuc n-a reținut din legenda publicată de Marian decît partea a doua, pe care o modifică însă adaptînd elementul folcloric în funcție de ceea ce a dorit să ilustreze: dreptul la dragoste, libertatea de a-ți alege nesilit de nimeni partenerul de viață; poetul a condamnat și în alte locuri ale operei sale căsătoria forțată și instrăinarea, pornind tot de la izvoare folclorice. În acest caz a procedat cu multă originalitate, creînd două planuri care merg paralel: „un plan al realității și un plan al legendei, de fapt un plan descriptiv și celălalt simbolic, care se contrapuntează permanent și reciproc, înjumătățind cele șapte strofe ale piesei. În primul plan ne e prezentată pasărea la cuibul ei, apoi apariția șoimului, stolul în timpul mării migrații periodice, răutatea copiilor care-i distrug cuibul și-i omoară puii și explicația etiologică din final, cînd planul realității se întrepătrunde cu cel al legendei. Poezia capătă astfel o dimensiune lirică în plus, pe care am putea-o numi «dimensiunea ecoului», ce se repercutează de-a lungul întregii piese și o ridică la nivelul reușitelor mari ale poetului. Într-adevăr, fiecare moment din planul realității își găsește un ecou specific în planul legendei și această redimensionare a poemului e de un efect strălucitor, incomparabil“ (Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, p. 166; *Legenda rîndunelei* a lui Coșbuc este comentată în lucrarea citată la pag. 164—167).

p. 108

IDEAL

Publicată pentru prima oară în *Fire de tort*, 1896, fiind inclusă în toate edițiile antume ale acestei culegeri.

V a r i a n t e:

51 Zăpada iernii, -n urma iar (1896): Zăpada iernii, -n urmă iar (1893, 1905, 1910): Zăpada iernii, și-apoi iar (1914, 1915).

Pentru strofa formată din versurile 79—84 (cea de a 14-a) există o variantă în ms. 3286 la B.A.R., identică cu textul strofei respective din primele patru ediții ale culegerii.

- 80 Șoptind, dar *dinsa* nu-i vedea (ms. 3286, 1896, 1898, 1905, 1910): Șoptind, dar *fata* nu-i vedea (1914, 1915).
- 138 El n-o *va* mai afla (1896, 1893, 1905, 1910, 1914): El n-o mai afla (1915); considerăm forma corectă cu *va*, în ediția din 1915 fiind o eroare tipografică.
- 144 Sta *frintă*, și murea (1896, 1893, 1905, 1910, 1914): Sta *sfință*, și murea (1915).
- 162 *Acestea* mai curînd! (1896, 1893, 1905, 1910): *Aceasta* mai curînd (1914, 1915).

Poezia *Ideal* a fost scrisă în anul 1888 (cf. *Notele la Fire de tort*, 1896, p. 173); la începutul acestor *Note*, Coșbuc scrie că: „Poezia *Ideal* face parte dintr-un șir de poezii epice“; acestea trebuiau să formeze o epopee la care se gîndea poetul; alături de *Nunta Zamfirei*, *Moartea lui Fulger* ș.a. era în proiect și *Ideal*: „*Ideal* e un episod din această epopee“ (*loc. cit.*, p. 167—168).

D. Evolceanu, în cronică consacrată *Firelor de tort*, în *Convorbiri literare*, nr. 6, 1896, apreciază că *Ideal* „e de mare valoare“, dar i se pare „greșită în concepția ei“ fiindcă „idealul e o țintă după care alergi mereu, iar n-o aștepți neconținut, cum face această fată de împărat“. Gherea, în *Poetul țărănimii*, explică sensul alegoric al poeziei *Ideal*, descoperind o atitudine nouă la Coșbuc: „...întreaga poemă *Ideal* cu imaginea ei concretă centrală — o fată ce toată viața așteaptă în zadar pe iubitul său — trebuie să simbolizeze alergarea veșnică a omenirii după ideal, pe care niciodată nu poate să-l atingă. Aici deci imaginea concretă simbolizează o idee abstractă — și una din cele mai abstracte: alergarea după ideal. Această filozofie și acest procedeu artistic, cum am văzut, sunt caracteristice pentru creația romantică, nu clasică, sunt deci caractere noi în creațiunea poetului nostru țăran“ (*Studii critice*, II, 1936, p. 264—266).

Atmosferă de poveste, pînă la un anumit moment al mișcării asemănătoare cu *Călin* a lui Eminescu, *Ideal* exprimă nu idealul combativ, activ, caracteristic poeziei lui Coșbuc, ci statornicia și credința în iubire, jertfirea pentru un ideal de iubire căruia fata de împărat îi rămîne fidelă o viață întreagă; e un ideal al așteptării. Dacă în *Călin*, unde avem tot un ideal al unei fete de împărat, statornicia și credința găsesc, în cele din urmă, binecuvîntata împlinire, în poezia lui Coșbuc această împlinire nu se produce. Roabă a unui singur gînd, fata de împărat din *Ideal* se prăbușește abia atunci cînd i se spune că feciorul de împărat pe care-l așteaptă de o viață s-a însurat de mult. Poezia se încheie într-o concluzie pesimistă, ne-

obișnuită la Coșbuc: „Oh, omule, ești înșelat / În toate cite crezi!“, cu implicații fataliste: „Și-n gând tu tot ce-ți pui / E numai vis căci Dumnezeu / Te poartă-n voia lui“.

Adrian Fochi constată că „Idea principală a poemului este intangibilitatea idealului, de fapt un loc comun al poeziei din toate locurile și din toate timpurile“ (Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, p. 139). În legătură cu finalul, Fochi susține că „De fapt, poemul afirmă că existența umană nu are o finalitate metafizică, nu trebuie raportată la ideea despre rosturi religioase sau filozofice; ea are numai o finalitate socială așa cum se arătase în *Moartea lui Fulger*. Dacă transferăm discuția pe planul cunoașterii, ne aflăm în același domeniu al agnosticismului, cu care ne vom întâlni în filozofia lui Blaga și care își are, ca și poemul lui Coșbuc, o evidentă sursă folclorică“ (*op. cit.*, p. 140). Așa cum am mai afirmat, ceva mai sus, poezia *Ideal*, subliniind credința, chiar dacă naivă, într-un ideal, se încheie pesimist; basmul este pus sub cheia unui destin implacabil care nu poate fi nici pătruns, nici schimbat, și căruia trebuie să i te supui; întreaga viață nu este decît un vis înșelător.

p. 145

ȘTRENGARUL VĂILOR

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, București, I, nr. 29, 13 octombrie 1902.

Reprodusă în periodicele: *Foaia interesantă*, Orăștie, IX, nr. 13, 20 martie 1914; *Cosinzeana*, Orăștie-Cluj, IV, nr. 41, 22 martie 1914.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

La B.A.R. se găsește, sub cota 3263, o variantă manuscrisă integrală a poeziei *Ștregarul văilor*.

10 «Am mamă-n deal, și-albastră-i haina ei (ms. 3266, 1914, 1915):

«Am mamă-n deal, ca mine-i ziua ei (Semănătorul).

20 Nici eu nu știu de unde sînt și-al cui (ms. 3266, 1914, 1915):

Nu știu nici eu de unde sînt și-al cui (Semănătorul).

26 Și stau și scot cavatul de la briu (ms. 3286, 1914, 1915): Și șed

și scot cavatul de la briu (Semănătorul).

29 Deodată sar și sun tufișu-n crîng (ms. 3286, 1914, 1915): Deodată sar și sun o tufă-n crîng (Semănătorul).

34 Sărut neveste-n lunci și flori le-adun (ms. 3266, 1914, 1915): Sărut neveste-n șes și flori le-adun (Semănătorul).

- 39 *Că-n lumea ta trăiești și tu-n zadar!* (ms. 3286, 1914, 1915):
Trăiești și tu pe lume de-n zadar (Semănătorul).
Strofa următoare lipsește din varianta publicată în *Semănătorul*:

Hoho, stejare-al meu! Tu cine ești?
Pământului faci umbră, și vorbești
Cu norii-n dodii tu și-ndrugi povești!

În varianta din ms. 3286, cel de al treilea vers al strofei citate, versul 42 din numerotarea noastră, apare puțin modificat de mîna poetului:

Cu norii-n dodii și le-ndrugi povești!

- 45 De ce m-ar fi făcut așa cum sint? (ms. 3286, 1914, 1915): De
ce m-ar fi făcut să fiu cum sint? (Semănătorul).

Nicolae Iorga vorbește despre „măiastra întrupare a vîntului, *Ștrecătorul văilor*“ și afirmă că „e poate cel mai frumos lucru ce l-a scris Coșbuc“ (*Istoria literaturii românești contemporane*, I, 1934, p. 365—366).

p. 117

CUSCRI

Publicată pentru prima oară în *Viața literară*, București, I, nr. 10, 5 martie 1906, p. 1—2.

Reprodusă în *Calendarul Minervei*, București, XI, 1909, p. 73—74 și în *Balade*, București, 1913.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

- 4 *Deodată* la marele vornic (Viața literară): La marele vornic (1914, 1915). Considerăm corectă forma din revistă.
- 15 *Cu ape, cu noapte, cu vînt?* (Viața literară): *Cu noapte, cu ape, cu vînt?* (1914, 1915).
- 28 „*Vro zece să-mi vie-n curînd*“ (Viața literară): „*Să-ncalece zece-n curînd!*“ (1914, 1915).
- 58 *Luați-mi și Prutul înot* (Viața literară): *Luați-mi și Dunărea-not* (1914, 1915).

Poezia *Cuscrici* aduce în final credința populară în „ceasul rău“ care distruge fericirea omului, ca o lovitură nemiloasă a destinului căruia nu i te poți sustrage. Această credință naivă este dezvoltată de Coșbuc pe un spațiu de baladă în *Ceas rău*.

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 29, 29 iulie 1903, p. 2, avînd la sfîrșit, lîngă semnătură, indicația: „Iulie, 1903“.

Reprodusă în periodicele: *Românul*, Arad, II, nr. 85, 15/28 aprilie 1912, p. 1; *Foaia interesantă*, Orăștie, VII, nr. 19, 26 aprilie 1912; *Albina*, București, XV, nr. 33, 13 mai 1912, p. 1389.

Inclusă în culegerea *Fire de tort*, edițiile din 1914 și 1915.

V a r i a n t e:

O variantă manuscrisă incompletă a poeziei *O noapte pe Caraiman* se află la B.A.R. (fondul Coșbuc, mapa VII, plicul 3). Prima strofă are în manuscris o formă mult deosebită de cele publicate:

Se-ntunecă-ncet Caraimanul
Precum mai demult îl văzui,
Pe goalele creste-ale lui
Își poartă ici colo ciobanul

- 6 *Sint neguri pe Jepi, pe Furnica* (ms.): *Stau neguri pe Jepi, pe Furnica* (*Universul literar*, 1914, 1915).
- 15 *Scoboară de sus* (*Universul literar*): *Se varsă de sus* (1914, 1915).
- 18 Ah, cum a fost *luma* de ieri? (*Universul literar*): Ah, cum a fost *ziua* de ieri? (1914, 1915).
- 21 *Nici ochiul nu vede, n-aude* (ms.): *N-aude urechea, nu vede* (*Universul literar*, 1914, 1915).
- 22 *Nimic nici urechea*. De viu (ms.) *Nici ochiul nimic. Și de viu* (*Universul literar*, 1914, 1915).

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 11, 17 martie 1903, p. 2, cu indicația la subsol: „Martie, 1903“; tot la subsol, se dă următoarea explicație: „Rătezatul, unul dintre cei mai înalți munți ai Ardealului, în Hațeg. Are piscul parc-ar fi rătezat. Tradiția lui asta e pe care-o povestesc“.

Reprodusă în revista *Familia*, Oradea, XXXIX, nr. 13, 30 martie/12 aprilie 1903, p. 145.

Inclusă mai întîi în culegerea antologică *Balade*, București, 1913 și apoi în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

- 11 Că pe *munți*, atunci, pe creste (*Universul literar*): Că pe *culm* atunci, pe creste (1914, 1915).

- 14 *Dar nici unul azi nu este* (Universul literar): *Noi știm numai din poveste* (1914, 1915).
- 15 *Toți fiind de mult periți* (Universul literar): *Că-s acum de mult periți* (1914, 1915).
- 28 *Tot mai mult, mai mult scăzură* (Universul literar): *Tot mai repede scăzură* (1914, 1915).
- 29 *Cei din urmă ce văzură* (Universul literar): *Cei din urmă cari văzură* (1914, 1915).
- 31 *Pe-un flăcău și două fete* (Universul literar): *Un flăcău și două fete* (1914, 1915).
- 34 *Ură-n sufletul lor dete* (Universul literar): *Și-n tre ele-o ceartă dete* (1914, 1915).
- 42 *Una gata își avea* (Universul literar): *Cea mai tinără-și avea* (1914, 1915).
- 43 *Locul ei de apărare* (Universul literar): *Gata turnul ei cel mare* (1914, 1915).
- 44 *Ceealaltă-n ciuda mare* (Universul literar): *Ceealaltă-n supărare* (1914, 1915).
- 47 *Azvirlu spre zid cu el* (Universul literar): *Azvirlu spre turn cu el* (1914, 1915).
- 55 *Se-nălța mormanul lor* (Universul literar): *S-a-nălțat mormanul lor* (1914, 1915).
- 57 *Rise-n hohot, plinse-acu* (Universul literar): *Hohotind porni acu* (1914, 1915).
- 58 *Și peri apoi prin ceață* (Universul literar): *Și-a perit pe culmi prin ceață* (1914, 1915).
- 62 *Că pe-aici ne-aveam noi rost* (Universul literar): *Că pe-aici ne-avurăm rost* (1914, 1915).
- 64 *Multe știm, căci multă este* (Universul literar): *Multe știm, că multă este* (1914, 1915).

G. Coșbuc prelucrează o legendă populară, care explică forma muntelui Retezat. Acest munte a generat mai multe legende, în care pot fi întilnite motive diferite: eroismul, dragostea, tratate separat, sau împreună. În aceste legende se împletesc interesante elemente de mitologie românească, între care și motivul iubirii dintre un pămîntean și o suprapămînteană, o zină, precum și motivul care stă la baza *Meșterului Manole*: dărimarea, peste noapte, a ceea ce s-a clădit peste zi. Adrian Fochi prezintă toate legendele cunoscute și constată că G. Coșbuc n-a prelucrat nici una din acestea în mod special, ci a reținut numai anumite date din unele texte populare, adăugînd însă

și detalii care nu se întâlnesc în folclor. Poetul n-a reținut nimic din faptele eroice, ci a redus totul la un singur motiv: dragostea. „Textul se bazează pe rivalitatea amoroasă dintre cele două surori, deci sintem aproape de ciclul pe care l-am numit erotic, dar acest element se contaminează cu motivul întrecerii dintre cele două fete, zidind fiecare câte o cetate. Statornic întâlnim amănuntul că virful muntelui a fost relezat cu fierul unui plug, ceea ce e foarte normal la un popor de țărani... Faptul că a ales din atâtea cicluri de legende, pe care evident le cunoștea, tocmai pe cea cu substrat erotic, la care a adăugat, pentru culminație, și motivul rivalității prin întrecere, că a plasat, spre a împinge lucrurile pînă la marginea catastrofei, această dublă rivalitate între două surori, arată că poetului îi plăceau situațiile tari, subiectele pline de violență primară, dar în același timp tipice pentru anumite regiuni ale psihologiei umane“ (Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, p. 185). Fochi presupune că sugestia pentru tratarea acestei legende a putut primi Coșbuc de la Grigore Silași, care vorbește despre această legendă de două ori, în două studii publicate în revista *Transilvania* (în nr. 8, 1875: *Însemnătatea literaturii române tradiționale* și, în nr. 10, 1877: *Românul în poezia sa populară. Studiu asupra poeziei populare române*).

p. 125

ȘARPELE-N INIMĂ

Publicată pentru prima oară în *România ilustrată*, București, IV, nr. 1, ianuarie 1906, p. 23, cu indicația, sub titlu: „Poezie inedită“.

Reprodusă în periodicele: *Viața literară*, București, I, nr. 14, 2 aprilie 1906, p. 1—2; *Foaia interesantă*, Orăștie, IV, nr. 3, 10/23 ianuarie 1909, p. 13.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

Din această poezie se păstrează, la B.A.R., Fondul Coșbuc, o variantă integrală în ms. 3286, filele 196—199, și câteva versuri în mapa VII. Strofa a doua din varianta publicată în volum, existentă și în ms. 3286, nu apare în textul din *România ilustrată*.

- 8 Am plîns, ei da (România ilustrată): Am plîns, ba da (ms. 3286, 1914, 1915).
- 13 Și soră-ta era cu ei (România ilustrată): Era și sora-ta cu ei (mapa VII): Și-a fost și soră-ta cu ei (1914, 1915).

15 *Din deal, tu poți s-o-ntrebi de vrei* (România ilustrată): *Și-am stat vorbind, și ce mai vrei* (mapa VII): *Și-am stat puțin, și ce mai vrei* (ms. 3286, 1914, 1915).

Cea de a șasea strofă din *Fire de tort* și din ms. 3286, cuprinsă între versurile 16—18, nu apare în *România ilustrată*.

19 *Și-ai răsărit ca din pământ* (România ilustrată): *Ai răsărit ca din pământ* (ms. 3286, 1914, 1915).

21 *Îți sint nevest-ori soră-ți sint* (România ilustrată): *Îți sint nevestă, soră-ți sint?* (ms. 3286, 1914, 1915).

Strofa a noua din *Fire de tort* și ms. 3286 nu apare în *România ilustrată*; e vorba de versurile numerotate cu 22, 23, 24.

Următoarea strofă, cea de a zecea din *România ilustrată*, nu apare nici în ms. 3286, nici în *Fire de tort*:

Ori roaba ta? ..... robul tău

Și-am plîns, ba zău!

De vina mea pârîndu-mi rău!

Din primul vers lipsește un cuvînt (spațiul marcat cu puncte).

Cea de a zecea strofă din *Fire de tort* este a treia în *România ilustrată* (versurile 28—30).

28 *Tu te-ai uitat și-n jos și-n sus* (România ilustrată): *Și-uitindu-te și-n jos și-n sus* (ms. 3286, 1914, 1915).

29 *Și-atît ai spus* (România ilustrată): *Scrîșnind mi-ai spus* (1914, 1915).

Strofele a unsprezecea și a douăsprezecea, versurile 31—36, nu apar în varianta din *România ilustrată*, ci numai în ms. 3286 și în *Fire de tort*.

Următoarele două strofe, a douăsprezecea și a treisprezecea din *România ilustrată*, nu apar decît în varianta din revistă:

De ce-mi ții drumul meu legat

Și spui prin sat

C-am plîns și ieri că m-ai muștrat.

Tu bine știi că nu-i și nu-i

Așa cum spui —

De crede satul, treaba lui!

Strofele a treisprezecea și a patrusprezecea din *Fire de tort* (versurile 37—42) corespund strofelor a șasea și a șaptea din *România ilustrată*.

Cea de a opta strofă din *România ilustrată*, formată numai din două versuri, nu apare decît în revistă:

Eu n-aș fi stat de nu era

Și-o sor-a ta.

- 37 *Și spui c-am tot tăcut mereu* (România ilustrată): *Ce semn? Tăcui așa mereu* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 38 *Mi-a fost cu greu* (România ilustrată): *Că-mi fu cu greu* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 40 *De-aș fi jurat pe-un car de sfinți* (România ilustrată): *De-aș fi jurat pe-un rai de sfinți* (ms. 3286, 1914, 1915).

Următoarea strofă, a patrusprezecea din revistă, a cincisprezecea din volum (versurile 43—45), se deosebește mult de la o variantă la alta și, în consecință, o reproducem integral:

Din *România ilustrată*:

Tu singur tu mă-nveninezi,
Că tu nu vezi
Că-n sat cred toți că și tu crezi.

Din *Fire de tort*:

Că și ce nu-i și nu-i, tu vezi!
Te-nveninezi,
Și toate cite-ți par le crezi!

- 46 *Și-am plins — e drept* (România ilustrată): *Și-am plins și ieri, gindeam că mor* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 47 *Gindeam că mor* (România ilustrată): *Că-mi tot dai zor* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 48 *Că m-ai mustrat în fața lor* (România ilustrată): *Să-mi afli vina-n fața lor* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 54 *Să zbați mai greu viața mea* (România ilustrată): *S-acrești mai rău viața mea* (ms. 3286, 1914, 1915).

p. 128

CONCERTUL PRIMĂVERII

Publicată pentru prima oară în *România ilustrată*, București, III, nr. 6, iunie 1905, p. 172, cu titlul: *Concert de primăvară*.

Reprodusă în periodicele: *Libertatea*, Orăștie, IV, nr. 30, 9/22 iulie 1905; *Românul*, Arad, I, nr. 70, 27 martie 1911, cu titlul: *Concertul primăverii*, cu specificarea, la subsol: „Dintr-un volum ce va apărea anul acesta la București“.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort* cu titlul: *Concertul primăverii*.

V a r i a n t e:

Din această poezie se păstrează, în manuscris, o variantă integrală la B.A.R., pe care o notăm cu 3286/b (filele 187—190) și un fragment de manuscris pe care-l notăm cu 3286/a.

- 2 *Și cu veste bună* (România ilustrată): *Și c-o veste bună* (ms. 3286/a, ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 6 *Vrei programă? Le-am cerut* (România ilustrată): *Vrei programa să ți-o spui?* (ms. 3286/a): *Vrei programa, lămurit?* (Românul): *Vrei programă, lămurit?* (ms. 3286/b, 1914, 1915).
- 7 *Stai puțin să cauț* (România ilustrată): *Stai puțin s-o cauț* (ms. 3286/a): *Stăi puțin să cauț* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 8 *Doi soliști sint la-nceput* (România ilustrată): *Cucul un solist cum nu-i* (ms. 3286/a): *Cucul, un solist vestit* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 9 *Cucul meșter priceput* (România ilustrată): *Altu-n lumea ta și-a lui* (ms. 3286/a): *De printr-alte țări venit* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 14 *Are de doinit din nai* (România ilustrată): *Dulce va doini din nai* (ms. 3286/a, ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 17 „*Imnul primăverii*“ (România ilustrată): „*Imnul veseliei*“ (ms. 3286/a, ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 20 *Vor cînta oierii* (România ilustrată): *Graurii cîmpiei* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).

În continuare, între *România ilustrată* și *Fire de tort* (respectiv ms. 3286/b) există deosebiri în ordinea unor strofe: strofa a șasea din revistă este a șaptea în volum; strofa a șaptea din revistă este a șasea din volum; strofa a unsprezecea din revistă este a zecea din volum. În revistă există o strofă în plus, care nu apare în altă parte:

Asta e ce știu și eu,
Ce-o mai fi să fie
Ne-o va spune Dumnezeu.
Cine e pe gîndul meu
Și-are chef, să vie!

- 26 *Toate-așa pe rînd le fac* (România ilustrată): *Voci de gaițe cari fac* (ms. 3286/b, 1914, 1915): *Voci de gaiți care fac* (Românul).
- 27 *După cum li-e pactul* (România ilustrată): *Să scoboare ploaia* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 30 *Gheunoaia tactul* (România ilustrată): *Tactul gheunoaia* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 31 *Tamburine și cimpoi* (România ilustrată): *Iar naționale-apo* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 33 *Și național apoi* (România ilustrată): *Glas de fluier și cimpoi* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).

- 31 *Un taraf de cintezoii* (România ilustrată): *Pitpalaci și cintezoii* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 35 *Cu cobzarii granguri* (România ilustrată): *Și-un taraf de granguri* (ms. 3286/b, 1914, 1915): *Ș-un taraf de granguri* (Românul).
- 36 *Vor sări de-aici la joc* (România ilustrată): *Se vor pune-apoi pe joc* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 40 *Și să salte sturzii* (România ilustrată): *Din tilincă sturzii* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).

Strofa a doua este mult deosebită de la periodic la volum:

În *România ilustrată*:

Vor cînta fagii-n păduri
 Va cînta și vîntul,
 Ei, și noi cu-atîtea guri!
 Plin de lungi chiuituri
 Cerul și pămîntul!

În *Fire de tort* (și în ms. 3286/b, în Românul):

Vom cînta și noi ce-om ști
 Cîntece din carte.
 Și, de va putea veni,
 Vîntul, și el va doîni,
 Că e dus departe.

- 46 *Cine n-are, să-l vedem* (România ilustrată): *Cine-i contra, să-l vedem* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).
- 50 *La concert cu toții!* (România ilustrată): *Mergem dar cu toții!* (ms. 3286/b, Românul, 1914, 1915).

Poezia *Concertul primăverii* pare inspirată din *Waldkonzert* a unui poet german mai puțin cunoscut Dieffenbach; Coșbuc ar fi citit poezia germană din vreun manual de școală.

Într-un asemenea manual: Franz Oberts, *Deutsches Handbuch*, zweiter Teil, Brasso (Kronstadt), Verlag H. Zeidner, 1908 am găsit textul poeziei lui Dieffenbach; manualul acesta e la cea de a 11-a ediție, Coșbuc a cunoscut o ediție mai veche. Coșbuc a prelucrat destul de liber poezia *Waldkonzert*, adresîndu-se direct copiilor și adăugînd o bună doză de umor, mișcîndu-se mai degajat în organizarea concertului la care sînt invitați copiii, chiar din prima strofă; o asemenea invitație lipsește textului german (cf. Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, p. 249—251).

p. 130 FLOAREA-SOARELUI ȘI MACUL

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 8, 22 februarie 1902, p. 2.

Reprodusă în periodicele: *Drapelul*, Lugoj, II, nr. 80, 11/24 iulie 1902; *Familia*, Oradea, XXXVIII, nr. 33, 18 august 1902, p. 385—386; *Tribuna poporului*, Arad, nr. 133, 20 iulie / 2 august 1902.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e :

42 Plin de *floare-n* veci (Universul literar): Plin de *flori în* veci (1914, 1915).

După strofa a zecea din volum, versul 60 din numărătoarea noastră, în *Universul literar* apare următoarea strofă suprimată de poet în *Fire de tort*:

Văd că te-nristezi, tu floare?
Lacrimi parcă-ți cad.
Poate-același chin te doare? —
Vai, dar ție-ți este bine,
Noaptea-n rai! Dar rău de mine,
Biata, că-s în iad!

77 Și sub *coaste* ei de-a dreptul (Universul literar, 1914): Și sub *coastele* ei de-a dreptul (1915, evidentă greșeală de tipar).

81 Floarea *cea ce*-apururi poartă (Universul literar): Floarea *care* apururi poartă (1914, 1915).

88 Și pe cînd vorbeau cuvîntul (Universul literar): *Dar* pe cînd vorbeau cuvîntul (1914, 1915).

91 A zîmbit. Apoi cu jale (Universul literar): A zîmbit și-apoi cu jale (1914, 1915).

Floarea-soarelui și macul are la bază elemente folclorice (din legende și colinzi laice), cuplate într-o viziune populară a raiului și a iadului, unul luminos, plin de flori și cîntec, al doilea sumbru, întunecat, cumplit; sînt moduri de a vedea, de fapt, țărănește, lumea de dincolo de existența terestră a omului.

p. 133

ÎN ȘANȚURI

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, III, nr. 1—2, 3 și 10 octombrie 1899, p. 5—6.

Reprodusă în periodicele: *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, XII, nr. 241, 31 octombrie 1899; *Tribuna poporului*, Arad, III, nr. 213, 6/18 noiembrie 1899; *Calendarul plugarului*, Brașov, VIII, 1900, p. 85—86.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

- 20 *Cu gura-nflăcărată* (Albina): *Cea-n două despicată* (1914, 1915).
21 *Dar lingă ei căzut*, gema (Albina): *Alătura de ei gema* (1914, 1915).
22 *Tot într-aceeași oră* (Albina): *Căzut și căpitanul* (1914, 1915).
23 *Un biet sergent ce se trudea* (Albina): *Izbit de moarte se trudea* (1914, 1915).
24 *Sărmanul om, să moară* (Albina): *Cu ochii-nchiși sărmanul* (1914, 1915).
27 *Și trist el se-nălță-n noroi* (Albina): *Și jalnic se-nălță-n noroi* (1914, 1915).

p. 135

O POVESTE VESELĂ

Publicată pentru prima oară în *Viața literară*, București, I, nr. 2, 8 ianuarie 1908, p. 1—2.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

- 29 „Tu crezi ce-a spus Omer. Un biet (Viața literară): „Sau crezi ce-a spus Homer? Un biet (1914, 1915).
32 Și nici n-a fost poet (Viața literară, 1914): Și nici n-a trăit pe lume (1915, greșeală evidentă de tipar, explicabilă prin reluarea versului precedent: „Homer nici n-a trăit pe lume“).
91 Nu rise însă și Clearh Spartanul (Viața literară, 1914): Nu însă și Clearh Spartanul (1915).
92 Și-ntors spre Melanip (Viața literară, 1914): Ci, -ntors spre Melanip (1915).

G. Pienescu, în *Notele* ediției Coșbuc, *Versuri*, ediția bibliofilă din 1961, p. 749, scrie următoarele despre *O poveste veselă*:

„Poemul — alegorie cu subiect mitologic — este o replică acidă la propaganda pe care o făcea Ovid Densusianu, prin revista sa *Viața nouă* (1905), simbolismului și decadentismului în genere. Probabil că ideea alegoriei i-a fost sugerată lui Coșbuc chiar de Ovid Densusianu, care, în *Viața nouă*, București, II, nr. 1, 1 februarie 1906, p. 5, publicase o poezie intitulată *Rugăciunea lui Createas corăbierul*, în care poetul, implorându-l, se adresează, la un moment dat, lui Charon:

...o, Charon, ascultă-o rugăciune:
Gătește luntrea ta și-asteaptă-mă să viu
Să-i văd pe-ai mei:

Sînt tată —
Și mi-e dor de ei.“

Nu poate fi acceptată ideea preluării alegoriei de către Coșbuc în *O poveste veselă* din *Rugăciunea lui Createas corăbierul* a lui Ovid Densusianu, pentru simplul motiv că poezia lui Coșbuc apare la 8 ianuarie 1906, iar a lui Ovid Densusianu la 1 februarie 1906 (cf. și opinia lui Ion Roman în articolul *Coșbuc: Versuri*, în *Contemporanul*, nr. 42, 20 octombrie 1961).

O poveste veselă, în ciuda titlului, este, în fond, foarte gravă, alimentată din izvoare mitologice grecești și făcînd, prin tot mecanismul de mit, elogiul artei adevărate; Coșbuc vrea să demonstreze că mitologia a oferit artei, și, deci, poeziei, material inepuizabil; poetul apără arta adevărată împotriva încercărilor unor nechemaji. Un lung comentariu a prilejuit *O poveste veselă* lui Adrian Fochi în cartea sa *G. Coșbuc și creația populară*, p. 140—146, în care discută implicațiile populare și mitologice ale poemului, pe care-l consideră „o reușită artistică vrednică de toate antologiile“.

p. 139

BORDEI SĂRAC

Publicată pentru prima oară în *Viața literară*, București, I, nr. 1, 1 ianuarie 1906, p. 1.

Reprodusă în *Foaia interesantă*, Orăștie, II, nr. 5, 14 ianuarie 1907, p. 26.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

19 *Vai*, poate crezi că va pluti mereu (Viața literară): *Dar*, poate crezi că va pluti mereu (1914, 1915).

60 *Chiar mort tu plingi: vai ce vor face bieții* (Viața literară, 1914): *Nici tu nu vei mai fi, și nici ei bieții!* (1915).

Baladă sumbră, cu un foarte puternic sîmbure tragic, *Bordei sărac* face parte din categoria acelor poezii, puține la număr în lirica lui Coșbuc, în care luminile și bucuriile nu mai sînt prezente, locul lor luîndu-l tocmai laturile aspre, grave ale vieții. În *Bordei sărac* nu este vorba, așa cum ar părea la o lectură superficială, de o descriere a luptei care se dă între vîntul nemilos al iernii și un bordei care adăpostește o familie mizeră; accentul poeziei cade pe contrastul dintre forțe dezlănțuite ale naturii hibernale și mizeria familiei sărace, fără posibilități de apărare împotriva stihțiilor eoliene; poezia aceasta este, așadar, socială, un protest împotriva condițiilor sociale tragice

în care familia este expusă morții prin îngheț. Bordeiul nu este decît un cuib al unor necăjiți

Trăiești de mila lor pe-acest pămînt.
Vai cum se zbat s-agonisească pine,
Sînt mulți și mici, și-așa de dragi îți sînt.

p. 141

UMBRĂ

Publicată pentru prima oară în *Viața literară*, București, I, nr. 4, 22 ianuarie 1906, p. 2.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

- 2 Să se *urce* pacinic fumul (Viața literară): Să se *nalțe* pacinic fumul (1914, 1915).
- 7 Domnul său c-un *semn* tăcut (Viața literară): Domnul său c-un *gest* tăcut (1914, 1915).
- 9 Orice *gest i-ai* fi făcut (Viața literară): Orice *gest i-ar* fi făcut (1914, 1915).

p. 142

PRIN MEHADIA

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 37, 15 septembrie 1903, cu indicația: „Septembrie, 1903“.

Reprodusă în *Calendarul unirii*, Cluj, V, 1904.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

În forma din revistă, poezia este scrisă în versuri mai scurte, de opt silabe, față de varianta din volum, cu versurile de șasesprezece silabe: din două versuri din revistă poetul a făcut un singur vers, prin juxtapunere, cu excepția ultimelor două versuri finale, care au rămas neschimbate. Așadar, varianta din revistă e formată din 74 de versuri, iar cea din volum din 38 de versuri. În revistă, poezia arată astfel:

...Și era un vuiet jalnic
Prin porumburile coapte —
Carul mare scoborîse
Jos de tot spre miazănoapte
Și-i păreau pe deal înfipte
Roțile de dinapoi;
Lira ne-soțea la dreapta,
Iar Antares după noi.

- 21 Ca un *steag* de aur luna (Universul literar): ...ca un *scut* de aur luna (1914, 1915).
- 35 *Ah, cîntau cuvinte-n noaptea* (Universul literar): *Prin atîta vraj-a nopții...* (1914, 1915).

p. 144

DINTR-O POVESTE

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, V, nr. 18, 3 februarie 1902, p. 465.

Reprodusă în *Foaia interesantă*, Orăștie, VI, nr. 3, 6 ianuarie 1911.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

Această poezie se păstrează și într-o variantă manuscrisă la B.A.R.

- 12 Toți *cumînte* și cu dreptul (Albina): Toți *cu cap și toți* cu dreptul (ms., 1914, 1915).
- 13 *Să fim* călcători de lege (Albina): *De-a fi* călcători de lege (ms., 1914, 1915).
- 18 Acest vers lipsește din varianta publicată în *Albina*.

p. 145

ÎN MUZEU

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 36, 18 septembrie 1903, p.2, însoțită de următoarea notă: „Septembrie, 1903“.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

Varianta publicată în *Universul literar* are douăzeci de strofe, cu trei mai mult decît varianta din *Fire de tort*, care e formată numai din 17 strofe; vom arăta unde au fost plasate cele trei strofe eliminate.

- 5 De-un druid, *eram* podoaba (Universul literar): De-un druid, *eu fui* podoaba (1914, 1915).
- 8 Eu și cu *Maldine*, roaba (Universul literar): Eu și cu *Dalvine*, roaba (1914, 1915).

După cea de a treisprezecea strofă publicată în *Fire de tort*, deci după versul 52 din numărătoarea noastră, urma în *Universul literar* următoarea strofă neinclusă în varianta din volum:

Ah, rușinea ce-mi făcură
Domnii-arheologi! Eu stau
Și de risul lor mă au
Ciți nerozi și cască gură.

După strofa a patrusprezecea din *Fire de tort*, deci după versul 56 al numerotării noastre, urmau în *Universul literar* următoarele două strofe neincluse în volum:

Ani opt mii am stat sub apă
Fericit, deși-ntristat —
Dar acum! Un blestemat
Puse-nfricoșata sapă

Și m-a scos din locul meu,
Ca gușații să mă vadă,
Și mai fac apoi paradă
Cu grozavul lor muzeu.

p. 148

FURTUNA PRIMĂVERII

Publicată pentru prima oară în *Viața literară*, București, I, nr. 7, 12 februarie 1906, p. 1, cu titlul: *Goana spaimelor*.

Reprodusă în *Românul*, Arad, II, nr. 69, 25 martie / 7 aprilie 1912, p. 9, cu titlul: *Furtuna primăverii*.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

- 1 Precum aduce-n sirg cu sine (Viața literară, 1914, 1915): Precum aduce oștiri străine (Românul).
- 3 Un rege-n furie-oștiri străine (Viața literară, 1914, 1915): Un rege-n furie uitînd de sine (Românul).
- 8 Părea că varsă-ndepărtarea (Viața literară, 1914, 1915): Și-mplu-ntro clipă-ndepărtarea (Românul).
- 10 De-a valma să-nspăimînte zarea (Viața literară, 1914, 1915): Și-o spaimă-apoi cuprinse [zarea] (Românul).
- 11 Silît-au codrii mări să mugă (Viața literară, 1914, 1915): Prin codri ea-ncepu să mugă (Românul).
- 12 Și-n turn, de unde-i supăra (Viața literară, 1914, 1915): Și-n turn, de unde-o supăra (Românul).
- 14 Trăsniră, și-un potop era (Viața literară, 1914, 1915): Trăsnî, și-un larg potop era (Românul).

- 16 Cu *ei* o noapte-nfricoșată (Viața literară, 1914, 1915): Cu *ea* o noapte-nfricoșată (Românul).
- 17 *Cumplită* peste *ei* trecu (Viața literară): *Ca iadul* peste *văi* trecu (Românul, 1914, 1915).
- 24 Și iar s-a luminat *de sus* (Viața literară): Și iar s-a luminat *pe sus* (Românul, 1914, 1915).

p. 149

POMUL CRĂCIUNULUI

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, VI, nr. 12—13, 22/29 decembrie 1902, p. 307.

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXIX, nr. 49—50, 21 decembrie / 3 ianuarie 1903, p. 588; *Activitatea*, Orăștie, III, nr. 51, 1903; *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, LXVI, nr. 286, 25 decembrie 1903 — Supliment; *Telegraful român*, Sibiu, LII, nr. 140, 25 decembrie / 7 ianuarie 1905, p. 567.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

p. 150

GROPARUL

Publicată pentru prima oară în *Epoca literară*, București, I, nr. 3, 29 aprilie 1896, cu indicația, sub titlu: „Din popor“.

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXII, nr. 22, 2/14 iunie 1896, p. 255; *Flacăra*, București, II, nr. 46, 31 august 1913, p. 361.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e :

- 1 El *ride*, să-i treacă din vreme săpînd (Epoca literară): El *cîntă*, să-i treacă din vreme săpînd (1914, 1915).
- 2 *El cîntă și ride-apoi iară* (Epoca literară): *Și lucru mai spornic să-i pară* (1914, 1915).
- 3 *Și albele* oase le-aruncă pe rînd (Epoca literară): *Și galbene* oase le-aruncă pe rînd (1914, 1915).
- 6 Găsește o glumă, o vorbă pe dos (Epoca literară): Găsește *vro* glumă *și-o* vorbă pe dos (1914, 1915).
- 8 *Acuma dezgroapă* din negrul pămînt (Epoca literară): *O hîrcă el scoate* din negrul pămînt (1914, 1915).
- 9 *O hîrcă ș-afar-o aruncă* (Epoca literară): *Dar nearuncînd-o bine* (1914, 1915).

- 10 *Dar hirca se-ntoarce de-afară-n mormînt* (Epoca literară): *Ea cade de-afură de-a dura-n mormînt* (1914, 1915).
- 11 *„Ai, domnule, poate-o poruncă?* (Epoca literară): *„Ce-i hirco? E tartoru-n tine?* (1914, 1915).
- 12 *„Mă bucur! Vrodată cînd n-o să mai știi* (Epoca literară): *De-ți place șederea cu viii la sfat* (1914, 1915).
- 13 *Ce face, de vorbă la mine să oii!*“ (Epoca literară): *Haid' vino vrodată-n plimbare prin sat!*“ (1914, 1915).
- 14 *Iar hirca răspunde: „La noapte!*“ (Epoca literară): *Iar hirca răspunde: „La noapte!*“ (1914, 1915).

Cea de a treia strofă este atit de mult schimbată de la periodic la volum, încît o reproducem integral (versurile 15—21):

În *Epoca literară*:

Trezare groparul, se uită mirat
 Și galben se-ncruntă la față;
 El poate ș-o sută de gropi a săpat,
 O sută de gropi în viață
 Dar una ca asta el n-a mai văzut...
 „La noapte!“ Dar poate că i s-a părut.
 Va ride tot satul de dînsul!

În *Fire de tort*:

Groparul se-nalță deodată-nlemnit
 Și-i pierе răsufletu-n gură.
 Se uită. Nu-i nimeni. Dar cine-a vorbit?
 Căci limpezi cuvintele fură.
 „La noapte!“ Rostite puternic și rar —
 Și-așa fioroase și reci i se par
 Și sapa și lutul și groapa.

- 25 *Nu-i spune nevestei acasă* (Epoca literară): *Nu spune nevestei acasă* (1914, 1915).
- 26 *Și gîndul, și gîndu-l frămîntă mureu* (Epoca literară): *El pleacă-n-tr-o parte, se-ntoarce-napoi* (1914, 1915).
- 27 *Cinează-n neștire, se lasă din greu* (Epoca literară): *Și scapătă ziua, se-ntunec-apoi* (1914, 1915).
- 28 *Pe pat și nu poate s-adoarmă* (Epoca literară): *Și-i noapte, și-n pat el așteaptă* (1914, 1915).
- 29 *Dar iată că ușa se-nvirte-n țișini* (Epoca literară): *Alunecă ușa deodată-n țișini* (1914, 1915).
- 31 *Îi scapără ochii aprinși și păgini* (Epoca literară): *Îi scapără ochii, și mișcă din mîni* (1914, 1915).
- 32 *Și capul într-una-și clătește* (Epoca literară): *Și capul ti scade și-i crește* (1914, 1915).

- 33 Iar oasele toate mișcându-se rar (Epoca literară): Iar oasele-i toate mișcându-se rar (1914, 1915).
- 34 *De unde se-ncheie mai albe răsar* (Epoca literară): *Pe unde se-ncheie mai mucede par* (1914, 1915).
- 35 *Și toate trosnesc dintr-o dată* (Epoca literară): *Și sună ca sloii de gheață* (1914, 1915).
- 36 „E frig în morminte; dar tu *m-ai iubit* (Epoca literară): „E frig în morminte, dar tu *ne-ai iubit* (1914, 1915).
- 38 „*E frig în morminte*, și iat-am venit (Epoca literară): *Ce bine-i cu viii și iat-am venit* (1914, 1915).
- 41 *Un braț de-apărare*; dar brațul întins (Epoca literară): *O mină spre oase*, dar brațul întins (1914, 1915).
- 42 *Dă ouiet mai mare prin oase* (Epoca literară): *Se-ncurcă prin recile oase* (1914, 1915).
- 43 El țipă și, *groaza-ndemnindu-l acum* (Epoca literară): El țipă, *se scoală și repede-acum* (1914, 1915).
- 44 *S-aruncă, ia-n mină* toporul (Epoca literară): *Luind într-o mină* toporul (1914, 1915).
- 45 *Scheletu-nbrințește să-și cate de drum* (Epoca literară): *Împinge scheletul din casă, pe drum* (1914, 1915).
- 46 *Și repede-mpinge zăvorul* (Epoca literară): *Și trage pe ușă zăvorul* (1914, 1915).
- 47 Iar mortul *din tindă*: „*Nemernic ce ești!* (Epoca literară): Iar mortul *de-afară*: — „*Nebune ce ești!* (1914, 1915).
- 48 „*Mă chemi și pe urmă tot tu mă gonești* (Epoca literară): *Pe unul cel singur de gaba-l gonești* (1914, 1915).
- 49 *Atuncea să vii tu cu mine* (Epoca literară): *Că mii eu chema-voi cu mine* (1914, 1915).
- 50 *De țipet răpîtă din somn*, a sărit (Epoca literară): *Trezită de țipet, din pat a sărit* (1914, 1915).
- 51 *Nevasta deodată-n picioare* (Epoca literară): *Și-aprinse-un opaiț nevasta* (1914, 1915).
- 52 *Aprinde-un opaiț, și a-ncremenit* (Epoca literară): „*Feritu-ne-a Sfintul și nu ne-a ferit!*“ (1914, 1915).
- 53 *Pe buze răsufletu-i moare* (Epoca literară): *Ce vorbă ciudată fu asta?* (1914, 1915).
- 54 *Ea-și vede bărbatul, cu ochii holbați* (Epoca literară): *Își vede bărbatul cu ochii-ncrunțați* (1914, 1915).
- 55 Stînd *țintă la ușă și-n pumnii-nceștați* (Epoca literară): Stînd *strajă la ușă și-n pumnii-nceștați* (1914, 1915).

- 56 Gătit spre lovire toporul (Epoca literară): Gătit de lovire toporul (1914, 1915).
- 57 Îl strigă pe nume; se-ntoarce-napoi (Epoca literară): Îl strigă pe nume. Se uită-napoi (1914, 1915).
- 58 Spre dinsă nebunul și lasă (Epoca literară): Spre strigăt și lasă să-i cadă (1914, 1915).
- 59 Toporul să-i cadă; se uită apoi (Epoca literară): Toporul din mină și-n tremur apoi (1914, 1915).
- 60 Cu spaimă prin colțuri de casă (Epoca literară): În colț el se stringe grămadă (1914, 1915).
- 61 Și inima parcă-i mai vine la loc (Epoca literară): Ca unul ce-așteaptă cu groază, stă-n loc (1914, 1915).
- 63 Răsună bătaia de-afară (Epoca literară): S-aude-o bătaie de-afară (1914, 1915).
- 65 Vin toți la un loc să s-adune (Epoca literară): Vin miile-acum să s-adune (1914, 1915).
- 66 El joc își bătuse de dinșii acum (Epoca literară): El joc își bătuse de dinșii, și-acum (1914, 1915).
- 67 Vin grabnic cu toți să-și răzbune (Epoca literară): Puternicii vin să-și răzbune (1914, 1915).
- 68 Spre sunet se-ntoarce groparu-nlemnit (Epoca literară): Spre sunet se-ntoarce groparul, grăbit (1914, 1915).
- 69 Pe morții d-afară d-abia i-a zărit (Epoca literară): Îi vede, tresare, clipește-aiurit (1914, 1915).
- 70 Și țipă și cade și moare (Epoca literară): Și mort el rămâne grămadă (1914, 1915).

Răscoala scheletelor din poezia *Groparul* ne aduce în minte pe *Hamlet* al lui Shakespeare; de altfel, balada înfiorătoare a lui Coșbuc nu pornește de la vreo experiență folclorică, ci de la un motiv cărturăresc, presupunem, cu puternic iz romantic.

p. 153

DRUMUL IUBIRII

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, I, nr. 49, 9 decembrie 1902, p. 2, cu o notă la subsol: „Decembrie, 1902“.

Reprodusă în *Deșteptarea*, Cernăuți, X, nr. 100, 22 decembrie 1902.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e :

- 23 Nu-i convins că, *dintre* veacuri (Universul literar): Nu-i convins că, *peste* veacuri (1914, 1915).
- 47 *Treci și lasă-i, amintindu-ți* (Universul literar, 1914): *Tu de Ahmet îți amintește* (1915).
- 48 *Lucrul spus de Baiazid* (Universul literar, 1914): *Și de ce-a spus de Baiazid* (1915 — prepoziția *de* este de prisos, este o greșeală de tipar).

În *Notele* ediției Coșbuc, *Versuri* (1961, p. 754), G. Pienescu observă că *Drumul iubirii* prelucrează o anecdotă orientală, pe care o întâlnim și în ciclul *Nesdrăvăniile lui Nastratin Hoge* al lui Anton Pann, sub titlul:

*Să fii altfel nu să poate,
Ci ca omul intru toate.*

p. 155

TRICOLORUL

Publicată pentru prima oară în *Viața literară*, București, I, nr. 5, 29 ianuarie 1906, p. 1.

Reprodusă în *Șezătoarea săteanului*, București-Tirgu-Jiu, VIII, nr. 3, martie 1906, p. 82—83.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de torti*.

Apariția acestei poezii este deosebit de semnificativă pentru momentul istoric — anul jubileului (40 de ani de domnie a regelui Carol I) și anul premergător răscoalelor țărănești din 1907. Atitudinea lui Coșbuc este consecventă celei din *Noi vrem pământ!*. Împietind elemente din *Tricolorul* și *In opresores*, Coșbuc scrie o nouă profesiune de crez politic, un testament literar ideologic al său într-o altă poezie *In opresores*, publicată postum de *Viața românească* XX, nr. 1, martie 1920, p. 57—58, care va fi inclusă într-unul din volumele următoare ale prezentei ediții.

Realizare modestă, cu o facilă și neconvingătoare explicare a simbolurilor drapelului național, poezia *Tricolorul* este lipsită de forță, de convingere, păstrându-se în limitele unui didacticism justificabil doar prin ideea de bază: simbolurile sînt explicate din punctul de vedere al revoltei sociale.

p. 157

ISUS LA ÎMPĂRATUL

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 15, 14 aprilie 1903, însoțită de următoarea notă la subsol: „Aprilie, 1903“.

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XL, nr. 17, 25 aprilie / 8 mai 1904, p. 193; *Foaia interesantă*, Orăştie, IX, nr. 15—16 (număr de Paşti), 1914, p. 61.

Inclusă în cuprinsul ediţiilor din 1914 şi 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

În *Armindenii*, Coşbuc valorifică o legendă populară cunoscută; poezia este şi biblică, fiind vorba de Isus, şi laică. Tot biblică, pornind de la o legendă sau de la un text apocrif, este şi poezia *Isus la împăratul*; în jocul copiilor, copilul Isus este dus la împăratul — acest joc prefigurând cele ce aveau să se întâmple mai târziu. Coşbuc nu interpretează faptele, ci le prezintă doar, cu exprimarea unui presentiment şi cu perspectiva împlinirii cuvîntului Scripturii (procirile referitoare la răstignirea lui Isus).

p. 159

COLINDĂTORII

Publicată pentru prima oară în *Albina*, Bucureşti, IV, nr. 13—14, 24 şi 31 decembrie 1900, p. 337, cu titlul *Noaptea Crăciunului*.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna poporului*, Arad, IV, nr. 241, 30 decembrie / 12 ianuarie 1900; *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, LXV, nr. 281, 22 decembrie 1902; *Tribuna literară*, supliment la *Tribuna*, Sibiu, 1902, nr. 237; *Deşteptarea poporului*, Bucureşti, I, nr. 24, 1902, p. 188; *Tribuna poporului*, Arad, VII, nr. 1, 1/14 ianuarie 1903; *Revista Bistriţei*, I, nr. 1, 4/17 ianuarie 1903; *Călimdar ilustrat pentru toţi pe anul 1907*, Budapesta, p. 19; *Ţara Oltului*, Făgăraş, I, nr. 51, 21 decembrie 1907. Cu titlul *Colindători* a fost publicată în periodicele: *Sămănătorul*, Bucureşti, V, nr. 52, 24 decembrie 1906, p. 1023—1024; *Drapelul*, Lugoj, VII, nr. 7, 18 ianuarie 1907; *Calendarul românului pe anul 1908*, Caransebeş, p. 98.

Inclusă în cuprinsul ediţiilor din 1914 şi 1915 ale culegerii *Fire de tort*, cu titlul *Colindători*, respectiv *Colindătorii*.

V a r i a n t e:

Din această poezie se păstrează o variantă manuscrisă integrală la B.A.R., cota 3286, filele 191—193.

1 *Tot ninge-afară liniştit* (Albina): *Cad fulgii mari incet zburînd* (ms. 3286, 1914, 1915).

5 *E noapte. Patul e făcut* (Albina): *De mult şi patul ne-aştepta* (ms. 3286, 1914, 1915).

7 *Iar mama ne spunea de Crist* (Albina): *Rugată, mama repeta* (ms. 3286, 1914, 1915).

- 9 *De Crist cum s-a născut în frig* (Albina): *Cum sta pe paie-n frig Hristos* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 11 *Cum boul peste el sufla* (Albina): *Și boul cum sufla milos* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 13 *Cum au venit la ieslea lui* (Albina): *Drăguț un miel cum i-au adus* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 15 *Și îngerii cîntînd din cer* (Albina): *Și îngerii albi cîntau pe sus* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 18 *Departa-n zare-albastră* (Albina): *Frinturi dintr-o colindă* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 19 *Și vin mereu, și-apoi s-opresc* (Albina): *Și vin mereu, s-opresc în drum* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 20 *La noi, pe sub fereastră* (Albina): *S-aud acum în tindă* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 23 *Sînt îngerii veniți din cer* (Albina): *Sînt îngerii din cer veniți* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 24 *Cu sfînta lor cîntare* (Albina): *Cu Ler, oi Domnul mare!* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 25 *Ei cînt-așa de nălțător* (Albina): *Ei cîntă nălțător și rar* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 27 *Și-auzi-i, cum se plîng acum* (Albina): *Apoi se-ntr-o și plîng amar* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 29 *De spini, de cruce, de județ* (Albina): *De spini, de-ostași, și c-a murit* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 31 *Și Crist acum e dus în cer* (Albina): *Și El acum e-n cer suit* (ms. 3286, 1914, 1915).
- 33 *Și sfînt fior ne străbătea* (Albina): *Și pină nu tăceau la prag* (ms. 3286, 1914, 1915).

p. 161

CETATEA NEAMȚULUI

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 1, 6 ianuarie 1903, cu următoarea indicație la subsol: „3 ianuarie 1903“.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

Din această poezie se găsesc câteva fragmente dispartate la B.A.R., cota 3286, filele 113, 114.

Din varianta publicată în *Universul literar* lipsește cea de a treia strofă din *Fire de tort*.

22 *Iată, mă, pe cînd* răstoarnă (Universul literar): *Dar, pe cînd Guzgan* răstoarnă (1914, 1915).

23 *Sbirlea grabnicul* ceau (Universul literar): *Mămăliga din ceau* (1914, 1915).

Următoarele versuri din ms. 3286 par a fi un exercițiu pentru câteva versuri din strofele a patra și a cincea ale poeziei:

Ce-or fi vrînd cu noi, măi vere,
leșii ăștia? nevoieși —
Măi Istrate tu să-ndeși
Goarna ta mai cu putere,
doar de-om îngrozi pe leși!

Pentru strofa a șasea, par a fi un exercițiu versurile următoare din ms. 3286:

Munții-n jur; un loc romantic —
Drumul șovăit și greu
Ca un vers în metru antic.

69 *Și s-a-ntins* sub zid armata (Universul literar): *Și-ntinzînd* sub zid armata (1914, 1915).

70 *De-acu, nene, tirgul* gata (Universul literar): *Iată-l ciolovecul* gata (1914, 1915).

Pentru strofele a zecea și a unsprezecea, în ms. 3286 găsim următoarele exerciții:

Dar Iablonski — rupt de foame —
Zice-n grabă:

Și, de grabă acum se-nșiră
Regimente pe sub zid
Guri de flacără deschid
Tunuri

„Dați flăcăi“ Iablonskî strigă
Tunuri mari acum degrabă guri de flacără deschid
Și se-ndeașă pe sub zid
Generali ca la tarabă

83 *De-a-ține* zăvorul porții (ms. 3236): *Dînd* adînc zăvorul porții (Universul literar, 1914, 1915).

84 *Și se da de ceasul* morții (ms. 3286): *Se zbătea ca-n ceasul* morții (Universul literar, 1914, 1915).

140 *Și-i urită*, goală dracul (Universul literar, 1914): *Dar* urită, goală dracul (1915).

167 Nu știai tu *cum mă cheamă* (Universul literar): Nu știai tu *de-a mea* *faimă* (1914, 1915).

168 Ca să-ți fie *mare teamă?* (Universul literar): Ca să *stai năuc de spaimă?* (1914, 1915).

169 *Onofrei, al meu, mă iartă* (Universul literar): *Dar glumesc așa!* mă iartă (1914, 1915).

În monografia consacrată lui *George Coșbuc*, București, 1923, p. 269, Constanța Marinescu trimite, pentru geneza poeziei *Cetatea Neamțului*, la nuvela *Sobieski și românii* a lui Costache Negruzzi. La aceeași sursă face trimitere, chiar în anul publicării poeziei lui Coșbuc, Florian I. Becescu, într-o scurtă notă despre *Cetatea Neamțului* pe care o publică în revista *Ovidiu*, II, nr. 12, 1 februarie 1903, p. 189. Apreciind excesiv poezia lui Coșbuc („o bucată monumentală“), spune, la început, următoarele:!

„Cu neasămuită plăcere îmi fac o sfintă datorie atrăgând atenția cetitorilor noștri asupra poeziei *Cetatea Neamțului* de poetul Coșbuc, publicată în *Universul literar*, nr. 1, anul 21, 1903. Subiectul deja tratat în mod magistral de un excelent prozator al nostru sub titlul *Sobieski și plăieșii*, sub pana abilă a poetului ia o înfățișare aproape cu totul nouă, întrecând aproape descrierea lui făcută în acea proză“.

Întimplările la care se referă poezia lui Coșbuc nu se găsesc, așa cum am deduce dind crezare indicației din ultima strofă a poeziei, în cronica lui Neculce; în Cap. XI al *Letopisețului* lui Ion Neculce, vorbindu-se despre încursiunile polonezilor conduși de Sobieski în Moldova, amintește și despre trecerea oștilor leșești pe la Tîrgul-Frumos, deci pe lângă Cetatea Neamțului. În realitate, din aventura prin Moldova din anul 1691, Sobieski a avut o singură izbîndă: „cucerirea cetății Neamțului, apărată de cîțiva vînători domnești, țărani de la munte“. (*Istoria României*, III, 1964, p. 206). Acțiunea care formează miezul poeziei n-a avut loc în anul 1686, cum scrie Negruzzi, ci cu cinci ani mai tîrziu. Este mai mult decît probabil că George Coșbuc a prelucrat nuvela lui Negruzzi, fiindcă asemănările sînt foarte evidente. Chiar prezența, în varianta manuscrisă incompletă, a numelui lui Iablonski, adică Iablonovski din nuvelă (nume care nu apare în poezie), dovedește cunoașterea, de către Coșbuc, a scrierii lui Negruzzi din *Păcatele tinereților*. Putem afirma că George Coșbuc a cunoscut și piesa lui Vasile Alecsandri, *Cetatea Neamțului sau Sobieski și plăeșii români* (dramă istorică), scrisă, după cum chiar autorul mărturisește, după nuvela lui Negruzzi („Subiectul acestei drame e tras din novela istorică a d-lui Negruți“). Alecsandri arată, la început, că „Scenele se petrec la cetatea Neamțului, în anul 1686.“

Adrian Fochi, vorbind despre această poezie, stăruie mai ales asupra umorului, realizat pe mai multe planuri (al conținutului și al expresiei); mijloacele artistice sînt excelente, versificația desă-

virșită. „Poemul se încadrează într-o viziune folclorică a lumii, în sensul că eroicul este privit din latura sa omenească, din unghiul unui realism robust și optimist, pigmentat cu satiră și umor, însușiri tipice ale unei largi categorii de producții folclorice românești“ (Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, p. 175).

p. 167

PSALM

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, V, nr. 23—29, 14 și 21 aprilie 1902, p. 745.

Reprodusă în periodicele: *Telegraful român*, Sibiu, I, supliment la nr. 144, 24 decembrie / 6 ianuarie 1902; *Activitatea*, Orăștie, IV, nr. 16, 28 aprilie 1904; *Familia*, Oradea, XL, nr. 20, 16/29 mai 1904, p. 229.

Inclusă în cuprinsul edițiilor din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e:

- 11 *Pocăitului ce moare* (Albina): *Celui ce-n dreptate moare* (1914, 1915).
- 13 *Inima-n etern tiranii* (Albina): *Vor avea-o-n oeci tiranii* (1914, 1915).
- 14 *Vor avea-o-n piept* (Albina): *Inima din piept* (1914, 1915).
- 18 *În furtuni, în stinci, în floare!* (Albina): *Cel etern într-una moare!* (1914, 1915).
- 19 *Vecinic e și într-una moare* (Albina): *Vă-nchinași, că-nvingătoare* (1914, 1915).
- 20 *Iar puterea-i dă viață* (Albina): *El renaște-a sa viață* (1914, 1915).
- 21 *Celor din mormint!* (Albina): *Dintr-al său mormint!* (1914, 1915).

VOCI DIN PUBLIC UNUL DIN HIGH-LIFE

p. 163

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, I, nr. 6, 6 ianuarie 1902, p. 94.

Reprodusă în *Calendarul Minerilor*, București, VI, 1904, p. 206.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

p. 163

VORBEȘTE MĂGARUL

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, I, nr. 6, 6 ianuarie 1902, p. 94, cu titlul: *Un măgar în funcție*.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, I, nr. 6, 6 ianuarie 1902, p. 95 cu titlul: *Un bou, ca toți boii*.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, I, nr. 6, 6 ianuarie 1902, p. 95, însoțită de următoarea notă: „Mărcuța era un spital de boli nervoase din București; casa de nebuni din acea vreme”.

Inclusă în edițiile din 1914 și 1915 ale culegerii *Fire de tort*.

V a r i a n t e :

- 25 Aici sunt nebunii? Și-n țară (*Semănătorul*): Aici sînt nebunii? Și-afară (1914, 1915).
- 27 S-aude gilceavă p-afară (*Semănătorul*): S-aude gilceavă și-ocară (1914, 1915).
- 31 Gardiștii și tinerii critici (*Semănătorul*): Sergenții și vajnicii critici (1914, 1915).

Toate aceste patru poezii au apărut în *Semănătorul*, într-un grupaj intitulat: *Voci din public*.

Publicată pentru prima oară în *Viața literară*, București, I, nr. 11, 12 martie 1906, p. 1—2, cu titlul: *Scutul*.

Inclusă în culegerea *Fire de tort*, ediția din 1914, cu titlul din revistă, și în ediția din 1915 cu titlul: *Povestește scutul (Fragment)*.

V a r i a n t e :

Din această poezie se păstrează o variantă fragmentară manuscrisă la B.A.R., fondul Coșbuc, mapa VII, plicul 3. Din acest manuscris nu vom putea reține exemple pentru variante, deoarece este o ciornă foarte îndepărtată de textul definitiv, frînturi de versuri nelegate decît uneori; e ceva neînchegat și fără valoare. Însăilările din manuscris s-ar putea juxtapune, în bună parte, versurilor 134—156 ale poeziei.

- 32 Lodun al meu, aceasta ți-e răsplata (*Viața literară*, 1914): Lodun al meu, aceasta mi-e răsplata (1915).
- 98 Să-l las, oricum trădîndu-ți-l, să cadă (*Viața literară*): Să-l las, trădîndu-l însumi, ca să cadă (1914, 1915).

- 102 *Speranța* ta și nu-n voinica spadă (Viața literară): *Puterea* ta, și nu-n voinica spadă (1914, 1915).
- 108 În bronzul meu; *Satana* fu iberul (Viața literară): În bronzul meu, *că demon* fu iberul (1914, 1915).
- 113 La cap, și-adinc pe spate ți se frînge (Viața literară): La cap, pe spate-adinc cum ți se frînge (1914, 1915).
- 126 Căci glasul cunoscul, sau din părere? (Viața literară): Căci glasul cunoscul, sau fu părere? (1914, 1915).
- 133 Și groaznic i-a sărit pe trup arama (Viața literară): Și groaznic i-a ouit pe trup arama (1914, 1915).
- 147 Gonea pe cîmp spre văile strîmtorii (Viața literară): Gonea pe cîmp, pe văile strîmtorii (1914, 1915).
- 149 Cu salturi se fereau iberii-n cale (Viața literară): Cu salturi se piteau iberii-n cale (1914, 1915).
- 150 Și galii se piteau să nu-i ajungă (Viața literară): Și galii se fereau să nu-i străpungă (1914, 1915).
- 154 Ți-a pus-o cel ce moartea azi ți-o dete! (Viața literară): Și-a pus-o cel ce moartea azi ți-o dete! (1914, 1915).

ZIARUL UNUI PIERDE-VARĂ

Cea de a treia culegere de poezii originale, *Ziarul unui pierde-vară* — *Versuri* de George Coșbuc, București, Editura librăriei Sococ & Comp., 1902, formatul 12 × 18, 176 pag., are următorul cuprins: *Faptul zilei, Andromache, Murind, Ghiaura, Chindia, Strigoii, Pierde-vară, Apoi vezi...*, *Povestea căprarului, Pe dealul Plevnei, La Smirdan, Moartea lui Gelu, Nuntă în codru, Zina pădurii, Coloana de atac, Dorobanțul, Crăciunul în tabără (Pe cîmpia Smîrdanului, 1877), Cîntecul redutei, Pastel, Graiul neamului, Ștregarii de pe Cynthus, Cîntec [Țar-avem și noi sub soare], Luminărica, O scrisoare de la Muselim-Selo, După furtună, Pace, Gînduri, Hora, În zori, Cîntec ostășesc, Blăstămîl trădării, Pe munte, În miezul verii [Sub paltin aici e răcoare], Fragment epic, Golia ticălosul, În spital, Pe drumul Plevnei, Zece Mai, Cicoarea, Poveste cîntării, Pe Timpa, Roca di Manerba, Regele Pontului, Pe plaiul muntelui, Castelanul.*

Din cuprinsul acestei culegeri, Coșbuc a inclus, publicînd în același timp, poeziile următoare și în *Cîntece de vitejie*: *Povestea căprarului, Pe dealul Plevnei, La Smirdan, Coloana de atac, Dorobanțul, Cîntecul redutei, Graiul neamului, Cîntec [Țar-avem și noi sub soare], O scrisoare de la Muselim-Selo, Cîntec ostășesc, Fragment epic, Golia ticălosul, În spital, Pe drumul Plevnei*. Aceste 14 poezii, fiind legate tematic de *Cîntece de vitejie*, se includ, în prezenta ediție, numai în această culegere; ele nu apar în *Ziarul unui pierde-vară*.

O a doua ediție, cu același conținut, dar cu ortografia mult apropiată de cea actuală (se scrie peste tot cu *t*, cu excepția cuvintului *român* și a derivatelor, care se scriu cu *d*; se scrie *sint*), apare în anul 1909. Cea de a treia ediție, cu mici modificări, dar cu același conținut, apare în anul 1916; pe aceasta o luăm ca ediție de bază pentru ediția noastră, deși, greșit am indicat ediția a II-a, din 1909, la *Nota asupra ediției*, volumul I, 1966, p. LVIII.

Ziarul unui pierde-vară a fost primit cu destul de mare răceală de către critica literară contemporană; doar transilvănenii iau act de apariția volumului, exprimându-și însă unele rezerve și constatând o anumită oboseală în activitatea poetică a lui Coșbuc. În *Tribuna* de la Sibiu, XIX, nr. 224, 5/18 decembrie 1902, p. 193, sub semnătura pseudonim „Saul“, printre altele se spun următoarele despre *Ziarul unui pierde-vară*:

„Dacă vei căuta să afli legătura între titlul ultimului volum de poezii al d-lui Coșbuc și fondul acelor poezii — vei rămîne cam puțin mulțumit. Poate și aceasta a făcut-o d-l Coșbuc numai ca să-și ridă de domniii critici, cari se vor munci să ghicească motivul acestei numiri.

Mulți în lipsă de altceva se vor acăța și de această numire; rău-tăcioșii, cari neputînd suferi meritele altora micșorează pe cei mai mari și măresc pe cei mai mici...”

Sextil Pușcariu, în articolul *Despre mișcarea literară românească în anii 1902 și 1903*, publicat în *Telegraful român* de la Sibiu, LVI, nr. 23, 28 februarie 1906, p. 1, constată că, față de cărțile de poezii precedente „*Ziarul unui pierde-vară* nu arată nici un progres“. Pușcariu vorbește despre dezrădăcinarea poetului, al cărui talent „ajuns la maturitate într-o tinerețe timpurie, se pare că s-a sleit acum la vîrstă de bărbat“. Cronicarul laudă perfecțiunea artistică a versurilor, sinceritatea tonului.

În volumașul *Cinci ani de mișcare literară (1902—1906)*, București, Minerva, 1909, Sextil Pușcariu revine asupra culegerii lui Coșbuc, încadrînd-o în literatura începutului de veac:

„D-l Coșbuc are un nou volum *Ziarul unui pierde-vară* — sensul germanului „Das Tagebuch eines Taugenichts“ apărut în București, la Socec 1902. Pentru cel ce urmărește dezvoltarea poetului, volumul acesta prezintă un studiu de evoluțiune interesant, pentru publicul mare el n-a mai fost un eveniment ca *Baladele și idilele* sau *Firele de tort*. Cauza a fost relevată adesea. Înstreinat din mediul în care a crescut, cunoscătorul profund al sufletului țaranului român din Ardeal, nu s-a putut împăca încă cu împrejurarea actuală. Frumosul, motivul principal al inspirației sale, era acolo, în colțul de țară îndepărtat, iar viața neprihănită și idilică de acolo s-a încheat în strălucitele sale poezii din tinerețe, extraordinare prin maturitatea artistică a fragedului lor autor. În virtejul vieții orașului mare el nu-l mai găsește, iar inspirația nemaifiind directă, răzimîndu-se numai

pe amintiri, apare acum obosită sau incitva artificială, cind izvoarăște din meditare, din idei abstracte, precum e eroismul luptătorilor pentru independență. Poeziile cele nouă sînt de obicei mai lungi decît înainte, bătăile inimii se comunică mai rar de la autor la cetitor. Firește, d-l Coșbuc ar trebui să se numească altcum, dacă n-am recunoaște în volumul acesta strălucitele sale calități de poet mare, puterea neasemănată a talentului său, obosit, dar nu scăzut." (*op. cit.*, p. 28—29).

În legătură cu indicarea sursei germane a *Ziarului unui pierde-vară* în sensul aceluia „Das Buch eines Taugenichts“, facem următoarea precizare: credem că Sextil Pușcariu s-a gîndit la nuvela *Aus dem Leben eines Taugennichts*, publicată la 1826 de scriitorul (un poet liric romantic de factură populară și bun povestitor) Joseph Freiherr von Eichendorf (1788—1857); amintindu-și, probabil, de nuvela lui Eichendorf, Pușcariu a modificat puțin titlul (cf. Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, p. 214).

p. 179

FAPTUL ZILEI

Publicată pentru prima oară în revista *Literatură și artă română*, București, IV, nr. 3, 25 ianuarie 1900, p. 135—137.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna poporului*, Arad, nr. 44, 5/18 martie 1900, p. 2; *Familia*, Oradea, XXXVI, nr. 10, 15/27 martie 1900, p. 109—110; *Albina*, București, III, nr. 28—29, 9/16 aprilie 1900, p. 749; *Semănătorul*, București, I, vol. II, nr. 37, 8 decembrie 1902, p. 174—176.

Inclusă în cuprinsul edițiilor antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

43 E roșie bolta senină (*Literatură și artă română*): E-n flacăra bolta senină (1902, 1909, 1916).

Poetul intenționa să completeze poezia *Faptul zilei* pînă la 13 strofe, dar a rămas la 12; despre aceasta și despre o anumită rezervă față de *Convorbiri literare* vorbește următoarea scrisoare adresată lui N. Petrașcu (publicată de I.E. Torouțiu în *Studii și documente literare*, vol. VI, București, 1938, p. 253):

„Domnule Petrașcu,

Poezia e un pastel, *Faptul zilei*. Mai trebuie o strofă ca încheiere, dar știi, sînt superstițios și nu vreau să aibă poezia 13 strofe. La corectură o să-i fac loc, cu toată superstiția.

Dacă o ia numărul ăsta (de ianuarie), să-mi trimiți, te rog, corectura mine, că am să fac îndreptări. E un obicei al meu să nu isprăvesc ca manuscris nici o poezie; s-o las, ca să-i dau cioplitura în corectura de tipar.

Salutări
Coșbuc

O să-ți dau și pentru viitoarele numere. Să te ții asigurat. Mai ales ca să scap de *Convorbiri*."

Pastelul *Faptul zilei* era foarte apreciat de I.L. Caragiale, mare admirator și prieten al lui Coșbuc. Publicistul Horia Petra-Petrescu, în articolul *Caragiale și ardelenii*, publicat în *Românul*, I, nr. 3, 5/18 ianuarie 1911, p. 2—3, notează următoarea scenă petrecută la Berlin, unde se refugiase dramaturgul:

„Întreb, doritor de o observație potrivită, de o comparație plauzibilă, dacă ține la Coșbuc. Se întoarce rezolut, aproape militărește. Face câțiva pași apăsători, deschide ușa spre odaia de mâncare și cheamă:

— Luchi, Luchi, unde ești?

Luchi vine. E fiul lui «nenea Iancu», un tânăr, elev de liceu, studiază în una din ultimele clase ale liceului german din Berlin. Vesel, rumen la față, chipeș, comunicativ.

— Ce poțtești, tată?

— Ei, spune tu, Luchi, îți place Coșbuc?

— Mai e vorbă? Minunat!

— Zău? rîde «nenea Iancu» cu ochii.

— Zău.

— Da' Eminescu.

— Și Eminescu.

— Ei, să imi spui, rogu-te, care e mai mare?

Luchi rîde vesel.

— Aa! Tată! Apucătura d-tale cea veche. Care e mai mare?! Care? Fiecare în felul său.

— Da' de ce? întrebă scurt și aspru părintele iubitor.

— Fiindcă nu se poate face o astfel de paralelă. Autorii nu se pun la cîntar.

— Vezi? se-ndreptă «nenea Iancu» spre mine. Vezi?... E bine. Poți să te retragi, Luchi.

Mă apucă de mină, mă duce lingă masa de scris, se așează pe scaunul rotund, cu spetează comodă, și începe cadențat, făcînd cu minile gesturi de admirație prin aer, subliniînd subtilitățile:

Ca lacrima-i limpede cerul...

Ei, nu vezi toate? Nu ți se pare că plutești într-o atmosferă minunată, visată de poet? Nu vezi tu toate, și limpezimea ceriului, și Oierul și toate, toate? Aaa! Ce minunat, ce sublim, ce dumnezeiesc! Nu respiri, parcă, aerul ăla țărănesc, curat? Nu te simțești curățit de toate mizeriile lumii asteia banale de cafeena de București, de spiritul de gașcă, de criticele meschine? Aaa! Respiri aer curat!...

— Ascultă-mă, Coșbuc ar putea să figureze la orice neam cu fală, în fruntea tuturor. Băiatul ăla de popă de pe lângă Năsăud a făcut minuni... Și să vezi cum îl știe Luchi și fata mea, pe dinafară! Sările, înainte de culcare, țin ora de românește cu ei. Aici, în Berlin, de unde să învețe altfel literatură românească? Și să vezi ce frumusețe de lecții mai ținem. Luchi, zic băiatului, adu pe Eminescu. Luăm pe Eminescu. Îl analizăm, îl gustăm ca o adevărată operă de artă. Apoi începem să ne certăm ca mai-nainte: Care e mai mare: Eminescu? Coșbuc? Copiii mă pricep îndată. Fiecare sare întru apărarea cuiva. Aduc argumente pro și contra. De ce Coșbuc? De ce Eminescu? — Vezi, acest *de ce* îi frământă pe ei. Și ajung la rezultatul de mai-nainte: e o prostie să cîntărești pe scriitori, ca și cum ai cîntări brînză ori salamul.“

Ion Breazu face observația că în *Faptul zilei* „Coșbuc vede uneori natura cu prospețimea de senzații a anticilor, la care trecerea de la realitate la mit se face în modul cel mai firesc.“ (*Un cîntec eroic al vieții*, în *Steaua*, VII, nr. 10, 1956, p. 83, reprodus în vol. *Studii de literatură română și comparată*, I, Cluj, 1970).

Poezia *Faptul zilei* ilustrează excelent o latură particulară a viziunii coșbuciene asupra naturii: poetul interpretează fenomenele naturii într-o înțelegere fantastic-mitologică, în limitele ei românești, cu trimiteri la basme. Într-un vast și important studiu, *Elementele literaturii populare*, publicat în *Noua revistă română*, vol. I, nr. 4, 15 februarie 1900, p. 159—163, vorbind despre viziunea cosmogonică a literaturii populare, Coșbuc scrie, printre altele, următoarele: „Negura care se înalță de pe pământ pînă la cer, înghițind munți și văi și stînci și totul, reprezentată în basme prin zmeoaica aceea care aleargă «cu o falcă în cer și cu una în pământ», înghite stîncile și codri: pe Făt-Frumos ori nu-l poate înghiți, ori dacă îl înghite ea crapă. Cît de mic e soarele față cu negura! Cît de mic e față cu zmeul (norul de furtună) care aleargă să-l ucidă ori cu care se luptă «în trîntă că-i mai dreaptă».

Publicată pentru prima oară în *Epoca*, la rubrica *Tribuna literară*, București, II, Seria II, nr. 331, 15 decembrie 1896, p. 1—2.

Inclusă în culegerea *Versuri și proză*, Caransebeș, 1897, p. 24—29 și în edițiile antume ale *Ziarului unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

57 *Și-ntunec mă-mpresoară* (Epoca): *Întunec mă-mpresoară* (1902, 1909, 1916).

87 *Îmi proptesc de funii fruntea* (Epoca): *Îm îngrop în palme fruntea* (1902, 1909, 1916).

100 *Cel mai nobil dintre morți* (Epoca): *Cel mai vrednic dintre morți* (1902, 1909, 1916).

114 *Foamea poarte-te prin uși* (Epoca, 1902): *Foamea poarte-te pe uși* (1909, 1916).

Destinul Andromacăi, care a alimentat opere din cele mai reprezentative ale literaturii universale, începind cu Homer și Euripide, nu putea să-l lase indiferent pe Coșbuc, atât de familiar cu spiritul, cultura și mitologia greco-romană (alături de Euripide trebuie să-l amintim și pe Vergiliu). Rămasă văduvă după uciderea soțului ei, Hector, la intrarea aheilor în Troia, unul dintre aceștia, Neoptolem, fiul lui Ahile, o ia pe Andromaca în sclavie. Poezia lui Coșbuc evocă momentul dramatic al ducerii Andromacăi pe una din corăbiile învingătorilor, alături de alți troieni. Dușmanii victorioși petrec, în timp ce robii meditează la crudul lor destin. În mintea Andromacăi reinvie momentele cele mai grozave ale războiului troian, cu uciderea și batjocorirea, de către Ahile, a soțului ei, viteazul Hector. *Iliada* lui Homer crease din Andromaca simbolul adevăratei iubiri conjugale. *Troienele* lui Euripide reține tocmai momentul căderii Andromacăi în robie (pe care-l tratează și Coșbuc, pornind parcă de la această tragedie) și lamentațiile femeilor. Eroina principală din *Troienele*, Hecuba, se întreabă:

„— Ce soartă are și soția
Lui Hector cel cu platoșă de-aramă,
Sărmana Andromacă?”

Coșbuc a valorificat însă, după părerea noastră (cf. și opinia întemeiată a lui G. Pienescu în capitolul *Note și variante* ale ediției Coșbuc, *Versuri*, 1961, p. 766—772) contaminând trei izvoare: *Iliada*, *Troienele* și *Eneida*. La întrebarea de mai sus a Hecubei, (care căzuse

roabă lui Ulyse, domnul Ithacei), răspunde Thaltibiu (crainicul lui Agamemnon și al armatei grecești în războiul troian):

„Feciorul lui Ahile a luat-o
Ca pradă.“

Așa cum observa G. Pienescu, versurile: „Vai, și de-au scăpat o seamă / De robie, unde stnt?“ nu se explică pornind de la *Iliada*, ci numai de la *Eneida*, pentru că numai în epopeea lui Vergiliu „se vorbește despre cei scăpați de robia danailor: Enea, cu tatăl său, Anchise, cu fiul său Ascanius și cu ostașii troieni care-i urmează în restrîște“ (*op. cit.*, p. 767). În poezia lui Coșbuc sînt amintite și alte personaje legendare: Zeus, Casandra (fiica lui Priam, regele Troiei), Helena (fiica Ledei și a lui Zeus, despre care se spune că ar fi fost cauza războiului troian), Neoptolem (fiul lui Ahile), care o luase de soție pe Andromaca. Se mai întîlnesc numele: Apolo, Ftia (o parte a Tesaliei, patria lui Ahile), Schiros (insulă în marea Egee), Micene (unul din cele mai vechi centre de cultură greacă, în Peloponez, patria lui Agamemnon), Xantus (un rîu pe malurile căruia s-au purtat lupte în timpul războiului troian). Se mai cer cîteva precizări: Andromaca afirmă: „Cel ce mi-a ucis bărbatul / Azi mă are-n voia lui“, ceea ce nu este exact, fiindcă nu Neoptolem ci Ahile l-a ucis pe Hector. În versurile: „Și mă-ntorc... și mi s-arată / Singele-mproșcat pe zid, / Și, gemînd cutremurată, / Lumea ochilor mi-o-nchid. / Nici o milă n-au mișei / De-un copil nepriceput“, cuvintele rostite de Andromaca se referă lauciderea (fiind aruncat în turnurile Troiei) lui Astianax, fiul ei și al lui Hector. Scena este dezvoltată în *Troienele* (în dialogul dintre Talthibiu și Andromaca) (cf. și: Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, p. 125—129).

p. 186

MURIND

Publicată pentru prima oară în *Pagini literare*, vol. II, nr. 5 (30), 14 noiembrie 1899, p. 2.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna poporului*, Arad, III, nr. 222, 20 noiembrie / 2 decembrie 1899, p. 3; *Revista Orăștiei*, V, nr. 49, 4/16 decembrie 1899, p. 193; *Patria*, Cernăuți, III, nr. 351, 1899, p. 1; *Familia*, Oradea, XXXVI, nr. 24, 11 iunie 1900, p. 279.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

Poezia *Murind* „se înscrie categoric în familia celor inspirate de războiul pentru independență“ (Ion Roman, *Coșbuc: Versuri*, în

Contemporanul, nr. 42, 20 octombrie 1961). Modul cum tratează aici Coșbuc problema morții, stingerea rănitului în apropierea unui izvor pînă la care nu are puteri să ajungă, în sinul naturii biruitoare, veșnice, ne amintește de *Miorița*.

p. 188

GHIAURA

Publicată pentru prima oară în *Literatură și artă română*, București, I, nr. 12, 25 octombrie 1897, p. 725—728.

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXIII, nr. 46, 16 noiembrie 1897, p. 541—542; *Revista Orăștiei*, III, nr. 50, 6/18 decembrie 1897, p. 204; *Foaia pentru toți*, București, II, nr. 27, 7 iunie 1893, p. 338.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e :

25 Dar *totul* ce vede-i nimic (*Literatură și artă română*, 1902): Dar *tot* ce vede-i nimic (1909, 1916).

28 *Hatmanul* pe șesuri, și n-are (*Literatură și artă română*): *De-a lungul* pe șesuri, și n-are (1902, 1909, 1916).

66 Ca bulgări căzuți în mormint (*Literatură și artă română*, 1902): Ca de bulgări căzuți în mormint (1909, 1916).

p. 192

CHINDIA

Publicată pentru prima oară în *Tribuna poporului*, Arad, IV, nr. 52, 16/29 martie 1900, p. 2—3.

Reprodusă în periodicele: *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, LXII, nr. 64, 19 martie 1900; *Patria*, Cernăuți, IV, nr. 392, 1900, p. 1—2; *Familia*, Oradea, XXXVII, nr. 18, 6/19 mai 1901, p. 207—208; *Spicuri literare*, Orăștie, I, nr. 21, 1901; *Bunul econom*, Orăștie, III, nr. 21, 31 mai 1902, p. 2—3.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e :

69 Flori și ierburi *în cimpie* (*Tribuna poporului*): Flori și ierburi *din cimpie* (1902, 1909, 1916).

102 *Curios și el* (*Tribuna poporului*): *Galben de mirat* (1902, 1909, 1916).

Poezie cam diluată, *Chindia*, constată Octav Șuluțiu, are „un motiv care o apropie de *Concertul în luncă* de V. Alecsandri și la rîndul

ei pare a fi inspirat pe G. Topirceanu în *Rapsodiile de toamnă*. Dacă are o calitate, atunci aceea este în sprinteneala îndrăcită a mișcării.“ (*Introducere în poezia lui G. Coșbuc*, p. 109). Alăturările cu Alecsandri sau Topirceanu ni se par cam forțate, pentru că la cei doi poeți se manifestă o altă optică, o altă dinamică exterioară și un conținut diferit. *Concertul în luncă* s-ar apropia, mai degrabă de *Concertul primăverii* sau de *Nuntă în codru*, în timp ce *Rapsodiile de toamnă* sint mai înrudite cu *Toamna* lui Coșbuc.

p. 196

STRIGOIUL

Publicată pentru prima oară în *Literatură și artă română*, București, IV, nr. 4, 25 februarie 1900, p. 214—218.

Reprodusă în periodicele: *Epoca*, București, VI, nr. 147, 2 mai 1900; *Familia*, Oradea, XXXVII, nr. 19, 13/26 mai 1901, p. 217—218.

Inclusă în cuprinsul tuturor edițiilor antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

41 Motan zbirlit cu *plete-ngirbovite* (*Literatură și artă română*): Motan zbirlit cu *spete-ngirbovite* (1902, 1909, 1916).

79 Pământ *azoiră*-n urmă-i, din picioare (*Literatură și artă română*): Pământ *imprăștie*-n urmă-i, din picioare (1902, 1909, 1916).

În această poezie, Coșbuc prelucrează o credință populară foarte răspândită, referitoare la originea strigoilor; este unul din aceste eresuri populare, aici strigoii revenit pe pământ își ucide mama. În *Strigoii* lui Eminescu avem o altă latură a acestui eres: alături de explicarea strigoii apare motivul călătoriei viului cu mortul, prezent la Coșbuc în *Blestem de mamă*.

p. 200

PIERDE-VARĂ

Publicată pentru prima oară în *Noua revistă română*, București, I, nr. 3, 1 februarie 1900, p. 141—142.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna literară*, supliment al *Tri-bunei*, Sibiu, I, nr. 39, 20 februarie 1900; *Familia*, Oradea, XXXVII, nr. 17, 29 aprilie / 12 mai 1901, p. 195; *Spicuri literare*, Orăștie, I, nr. 19, 1901.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

54 *Te-asteaptă* pe prag (*Noua revistă română*): *Și-ți șade* pe prag (1902, 1909, 1916).

62 Și frunțile noastre s-ating (Noua revistă română): Iar frunțile noastre s-ating (1902, 1909, 1916).

Este poezia care apare în titlul culegerii *Ziarul unui pierde-ooară*, organizată simetric (strofa de început este reluată cu modificări neesențiale, în final), cu elemente de legendă și basm, personificate într-o complexă desfășurare privită din perspectiva comodă și răco-roasă de sub umbră de paltin; în context apar și oamenii ocupați cu secera și coasa. Poetul este extaziat de ceea ce vede și starea sa de fericire se transmite că o expresie lirică directă.

p. 203

APOI VEZI...

Publicată pentru prima oară în *Pagini literare*, București, II, nr. 3, 31 octombrie 1899, p. 2.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna poporului*, Arad, III, nr. 222, 20 noiembrie / 2 decembrie 1899; *Familia*, Oradea, XXXVII, nr. 15, 15/23 aprilie 1901, p. 169; *Foaia poporului*, Sibiu, IX, nr. 20, 13/26 mai 1901, p. 223; *Foaia interesantă*, Orăștie, II, nr. 39, 30 septembrie 1907, p. 161; *Șezătoarea săteanului*, București—Tirgu-Jiu, XI, nr. 12, decembrie 1909, p. 8; *Românul*, Arad, I, nr. 204, 18 septembrie / 1 octombrie 1911; *Scena*, București, II, nr. 129, 19 mai 1918.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-ooară*.

p. 205

MOARTEA LUI GELU

Publicată pentru prima oară în *Literatură și artă română*, București, II, nr. 5, 25 martie 1897—1893, p. 273—277, cu următoarea explicație la subsol, trimitere la titlu: „Poezia de față — fragment dintr-o viitoare poemă epică — a fost premiată de *Cercul amicilor literaturii și artei române*.”

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXIV, nr. 21, 24 mai 1893, p. 241—242; *Epoca*, București, IV, nr. 781, 6 iunie 1893; *Revista Orăștiei*, IV, nr. 22, 11 iunie 1893, p. 21; *Almanahul scriitorilor de la noi*, Orăștie, I, 1912, p. 27—32.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-ooară* și în *Balade*, București, 1913.

V a r i a n t e:

Coșbuc a mai scris o baladă pe aceeași temă: *Și-adinc de-acum mormintul*, publicată în *Universul literar*, București, XXI, nr. 41, cu indicația: „Octombrie 1903”. Această poezie a fost reprodusă și în *Calendarul voinței poporului*, Budapesta, 1905, p. 32. Deosebirile

sînt foarte mari între cele două poezii care evocă figura aceluiași erou — Gelu; cea de a doua, va fi inclusă într-un alt volum al ediției prezente.

45 Vor trece în repezi șiraguri (Literatură și artă română): Vor trece bărbații-n șiraguri (1902, 1909, 1916).

47 Bărbații, cînd țara chema-va (Literatură și artă română): Cînd bucium suna-va să cheme (1902, 1909, 1916).

98 Nu-i piept să le ție cărarea (Literatură și artă română): Nu-i piept să le-ncidă cărarea (1902, 1909, 1916).

În *Istoria literaturii românești contemporane*, I, București, 1934, p. 364—365, Nicolae Iorga găsește în *Moartea lui Gelu* rezonanțe mioritice:

„... chiar recunoști, în *Moartea lui Gelu* (1893), ecouri din *Miorița*:

Jălescă-mă apele Cernii!
Să-mi bubuie crivățul iernii.
Ca-n taberi al cailor tropot;
Iar veșnicul apelor șopot
Să-mi pară ca-n ceasul vecernii,
O rugă de clopot

E încă o dată sufletul cu multe frămîntări al săteanului din Ardealul de sus, și nota aceasta locală n-o va părăsi poetul, captușit totuși cu amintiri literare clasice, niciodată.“

Moartea lui Gelu evocă unul din cele mai dramatice momente ale istoriei Transilvaniei: cucerirea de către unguri a acelei părți care cuprindea „teritoriul de la Poarta Meseșului pînă la izvoarele Someșurilor“, un voievodat „condus de «ducele» Gelu, care-și avea centru în apropierea Clujului“ (*Istoria României*, II, Editura Academiei, 1962, p. 43). Datele istorice au fost luate din *Gesta Hungarorum* a cronicarului Anonymus. Din aceeași sursă sînt luate și informațiile referitoare la luptele și la moartea lui Gelu, din *Istoria României*, II, p. 44:

„Atacurile maghiarilor se îndreptau apoi spre Transilvania propriu-zisă, unde era voievodatul locuit de români și slavi (*Blasii et Sclavi*) condus de voievodul român (*quidam [Blachus]*) Gelu. Nereușind să fie oprite la Poarta Meseșului, triburile maghiare au pătruns în voievodatul lui Gelu, urmărind oastea voievodului pînă la riul Almaș, unde a avut loc o luptă; fiind învins, Gelu a încercat să scape cu fuga în cetatea sa (*ad castrum suum*) de pe Someș, dar a fost ucis lîngă riul Căpușului.“

Moartea lui Gelu se înscrie în familia acelor poezii care militau pentru o atitudine combativă în problema mobilizării la luptă a

românilor transilvăneni (*Dăcebal cătră popor, Un cintec barbar, Graiul neamului, In opresores*).

Se poate stabili o relație între *Moartea lui Gelu* și poezia lui Heine, *Grenadirii (Die Grenadiere)*, pe care Coșbuc a cunoscut-o, credem, atît în originalul german (Heine, din care a tradus, îi era familiar), cit și din tălmăcirea românească semnată de St.O. Iosif în revista lui Vlahuță, *Viața*, la 18 decembrie 1894. Din balada lui Heine (pentru care Robert Schumann a compus o melodie potrivită) cităm ultimele trei strofe din traducerea lui St.O. Iosif, strofe în care Coșbuc a putut găsi atitudini pe care le întîlnim în strofele 6, 8, 9 și 10 ale poeziei sale:

„Dar crucea onoarei mi-o prinde la piept,
Aproape de inima-mi stinsă;
Așează-mi și flinta la umărul drept
Și spada la mijloc încinsă.

Așa voi veghea în mormînt, ascultînd,
O strajă ce pare că doarme...
Ci-n vis auzi-voi iar tunul urlînd
Și tropot, și zîngăt de arme!

Cezarul meu trece-n al luptei avînt
Pe groapă-mi, și-n spade ce scapăr,
Atunci, înarmat mă înalț din mormînt,
Cezarul, cezarul să-mi apăr!”

Mircea Tomuș consideră că *Moartea lui Gelu* este „cea mai realizată poezie patriotică din opera lui Coșbuc“. Criticul arată că metrica este „mai puțin obișnuită, frîntă dureros în finalul fiecărei strofe“; testamentul lui Gelu, „rostit în continuare în scrișnetul durerii și în așteptarea puhoiului de dușmani, pierde elementul discursiv în schimbul unei viziuni eroice a viitorului, în versuri ce anticipează elevația de ton a poeziei profetice a lui Goga“. Mircea Tomuș își încheie astfel comentariul său: „Balada înaintează apoi prin scena luptei finale și a morții eroului, într-un decor halucinant, realizat cu o binevenită economie de mijloace, o sobrietate comparabilă doar cu aceea din *Moartea lui Fulger*“ (*Cincisprezece poeți*, p. 73, 74).

În modul cum moare Gelu, trimițînd o ultimă săgeată în năvălitorii victorioși, îl vedem pe căprarul din altă poezie a lui Coșbuc — *Povestea căprarului*.

p. 210

NUNTA ÎN CODRU

Publicată pentru prima oară în *Tribuna poporului*, Arad, IV, nr. 53, 18/31 martie 1900, p. 3—4, cu indicația: „București, martie 1900“.

Reprodusă în periodicele: *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, LXIII, nr. 69, 25 martie 1900; *Familia*, Oradea, XXXVI, nr. 22, 28 mai 1900, p. 253—254; *Patria*, Cernăuţi, IV, nr. 396, 1900; *Calendar*, Sibiu, L, 1901, p. 162—166; *Bunul econom*, Orăştie, III, nr. 6, 16 februarie 1902; *Calendarul de la Cluj*, 1909, p. 3—9; *Olteanul*, Făgăraş, II, nr. 7, 11 februarie 1910; *Calendarul plugarului*, Braşov, XVIII, 1911, p. 53—59; *Scena*, Bucureşti, II, nr. 129, 19 mai 1918.

Inclusă în toate ediţiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

- 30 „Tot ce vezi, a lui!” (Tribuna poporului, 1902): „Tot ce vezi, i-a lui!” (1909): „Tot ce vezi, i-al lui!” (1916).
- 41 Prepeleşa tot adună (Tribuna poporului): Prepeleşa-n sîrg adună (1902, 1909, 1916).
- 51 Iar în zor se răscoliră (Tribuna poporului): Iar în zori să răscoliră (1902, 1909): Iar în zori se răscoliră (1916).
- 102 Toată soarta sa (Tribuna poporului): Tot ce-o fi şi-o da (1902, 1909, 1916).
- 119 Grangurul juca pe vine (Tribuna poporului): Graurul juca pe vine (1902, 1909, 1916).
- 134 Milion de guri! (Tribuna poporului): Miile de guri! (1902, 1909, 1916).
- 142 Şi beam vin din coji de-alună (Tribuna poporului): Vinu-l beam din coji de-alună (1902, 1909, 1916).

p. 215

Z Î N A P Ă D U R I I

Publicată pentru prima oară în *Literatură şi artă română*, Bucureşti, nr. 12, 25 octombrie 1899, p. 743—744, cu următoarea indicaţie: „Fragment dintr-o poezie mai lungă”.

Reprodusă în periodicele: *Românul*, Arad, nr. 169, 3/16 august 1911; *Călimdarul poporului*, Sibiu, XXVII, 1912, p. 54—55.

Inclusă în toate ediţiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

Este o poezie de inspiraţie populară, în care Coşbuc nu merge pe urmele unui izvor folcloric precis, nu are la bază vreo legendă, ci doar motivul foarte bogat ilustrat în poezia noastră populară: iubire-codru; or, în codru, apar zinele, deci trecem spre mit, fiindcă zina, o variantă românească a Diane, zina pădurii, aici, are valoare de simbol, unul din simbolurile erotice despre care vorbeşte Coşbuc

în studiul său *Simboluri erotice în creațiunile poporului român*, publicat în *Epoca*, București, III, nr. 630, 6 decembrie 1897 și nr. 634, 12 decembrie 1897. Adrian Fochi constată că „Ne aflăm deci în fața unui siml-folcloric, ca atitea altele create de el. Este, de fapt, o creație proprie, pe baza unor multiple sugestii venite din lumea folclorului, din lirica populară și din domeniul credințelor populare și totul apare în haina somptuoasă a mitului. Fără a fi una din creațiile de rezistență ale poetului, poemul e o reușită, în ce privește modalitatea de a valorifica folclorul în poezia cultă“ (Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, p. 169—170).

p. 217

CRĂCIUNUL ÎN TABĂRĂ (Pe cîmpia Smîrdanului, 1877)

Publicată pentru prima oară în *Literatură și artă română*, București, V, 25 noiembrie 1900, p. 1.

Reprodusă în periodicele: *Bunul econom*, Orăștie, II, nr. 29, 14/27 iulie 1904; *Unirea*, Blaj, XIII, nr. 1, 3 ianuarie 1903; *Familia*, Oradea, XL, nr. 51—52, 24 decembrie / 6 ianuarie 1904, p. 443.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

p. 219

PASTEL

Publicată pentru prima oară în *Pagini literare*, București, II, nr. 10(35), 19 decembrie 1899, p. 2.

Reprodusă în periodicele: *Literatură și artă română*, București, V, nr. 6, 25 aprilie 1901, p. 365—366; *Familia*, Oradea, XXXVII, nr. 16, 22 aprilie / 5 mai 1901, p. 181; *Spicuri literare*, Orăștie, I, nr. 18, 1901; *Românul*, Arad, I, nr. 163, 2/15 august 1911, p. 6.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

- 13 *Pe culme-amurgul moare,-moare* (Pagini literare): *Pe culmi încet amurgul moare* (1902, 1909): *Peste culmi încet amurgul moare* (1916).
- 18 *Plutind alene-n sus* (Pagini literare): *Plutind tăcută-n sus* (1902, 1909, 1916).
- 25 *Și tot mai noapte-acum să face* (Pagini literare): *Și tot mai noapte-apoi să face* (1902, 1909): *Și tot mai noapte-apoi se face* (1916).

Publicată pentru prima oară în *Epoca*, București, seria II, III, ediția a treia, nr. 390, 2 martie 1897, p. 1.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna*, Sibiu, XIV, nr. 53, 7/19 martie 1897, p. 210; *Tribuna poporului*, Arad, I, nr. 50, 15/27 martie 1897, p. 234; *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, LX, nr. 61, 16 martie 1897.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

Versurile 22 și 23 apar inversate: în revistă versul 22: *Cum plouă roșii foi*, în volum: *Pe umerii lor goi*; versul 23: *Pe umerii lor goi*, în volum: *Cum plouă roșii foi*.

34 *Toți ulmii-acum rideau* (Epoca): *Și toți c-un gând la fel* (1902, 1909, 1916).

35 *De ris se zguduiau* (Epoca): *Rid ulmii după el* (1902, 1909, 1916).

36 *Treizeci rideau ca unul* (Epoca): *Treizeci de ulmi ca unul* (1902, 1909, 1916).

38 *S-azvirl dezlănțuite* (Epoca): *Se-ntorc dezlănțuite* (1902, 1909, 1916).

41 *Ce nostim a mai fost* (Epoca): *Dar asta ce-a mai fost* (1902, 1909, 1916).

47 *Vin roiuri întrebînd* (Epoca, 1902, 1909): *Vin nouri întrebînd* (1916 — considerăm că e greșeală de tipar, corect: *roiuri*).

52 *Și rid din mii de guri* (Epoca): *Vuiesc din mii de guri* (1902, 1909, 1916).

57 *Mai răi, și-ncep să fiarbă* (Epoca): *Mai răi, se smulg de barbă* (1902, 1909, 1916).

Publicată pentru prima oară în ediția princeps a *Ziarului unui pierde-vară*, fiind inclusă și în cuprinsul celorlalte ediții antume ale acestei culegeri.

V a r i a n t e:

Din această poezie se păstrează la B.A.R. un manuscris incomplet, o primă variantă (Fondul Coșbuc, mapa VII), risipită printre schițele altor poezii și cu scurte notații folclorice.

- 1 *Iar pe laiță doarme* mortul (ms.): *Rid cu toții! Singur* mortul (1902, 1909, 1916)
- 2 *Cm fără noroc* (ms.): *Tace-așa pe loc* (1902, 1909, 1916).
- 5 *Și-o sărută și se duce* (ms.): *O sărută și se duce* (1902, 1909, 1916).

Pentru cea de a șasea strofă avem, în varianta din ms., câteva versuri:

Zboară-n cerc luminărica —
 Una, două, trei!
 Zboară fulgerînd, de frica
 Stingerii.

Poezia *Luminărica* pune în lumină obiceiuri la priveghi în unele locuri ale țării, legate de credințe și superstiții populare. Coșbuc, așa cum a dovedit-o Adrian Fochi în cartea sa *G. Coșbuc și creația poezilor*, p. 289—290, a tratat aceste elemente de magie populară practicate în Eucovina urmînd descrierea pe care o face S. F. Marian în lucrarea sa *Înmormintarea la români. Studiu etnografic*, București, 1892, unde, la paginile 202—203 se descrie astfel jocul practicat la petrecerea mortului:

„Mai mulți băieți și copile, ori feciori și fete, puindu-se pe scaune, formează un cerc sau se așază în două șire și anume: băieții sau feciorii într-un șir, iar copilele sau fetele în alt șir, astfel ca amîndouă șirele să vie față în față. Ia apoi unul dintre jucători o surcică, țandără ori un bețișor uscat sau un pai și aprinzîndu-l la un capăt îl dă vecinului său. Acesta, luînd bețișorul sau țandărica aprinsă, care se numește în unele sate *luminărică*, iar în altele *focușor* îl dă mai departe. Și tot așa se perindează din mîină în mîină pînă ce se stinge. Acela la care s-a stins *luminărica*, e supus unei pedepse, care constă de regulă întru aceea că trebuie să sărute pe toți ceilalți jucători, fără a lua în considerare etatea și sexul, și anume dacă e băiat sau fecior sărută pe copile și fete în față, iar băieților și feciorilor le sărută mîina. Tot așa trebuie să facă și copilele sau fetele, la care s-a stins *luminărica*. Haritatea produsă prin repegiunea cu care caută fiecare să petreacă și să dea mai departe *luminărica* sau *focușorul* din mîină face ca jocul acesta să fie atrăgător.“

Luminărica, descriînd un obicei plin de mișcare și veselie în cadrul unui priveghi, care ar solicita gravitate și atitudine meditativă, nu face decît să comunice o anumită mentalitate populară care s-ar putea numi nepăsare în fața morții, izvorînd dintr-o credință

robustă și optimistă care se numește încredere în viață. Poezia începe, de fapt, cu versurile

Rid cu toții! Singur mortul

Tace-așa, pe loc.

care imprimă, chiar din versul prim, caracterul vesel și sprintar al participanților la priveghi. Poezia are o structură neînchegată, dar versurile se desfășoară într-un ritm sprinten. Față de obiceiul popular, așa cum se practică, poetul n-a adus nici un element de interpretare personală.

p. 228

DUPĂ FURTUNĂ

Publicată pentru prima oară în *Curierul literar*, București, I, nr. 4, 28 octombrie 1901.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna literară*, supliment literar al *Tribunei*, Sibiu, I, nr. 204, 1901; *Calendarul Minervei*, București, V, 1903, p. 89—90.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul urui pierdutară*.

V a r i a n t e:

- 6 Bietele paseri, gonite de vînt și purtate ca frunza (*Curierul literar*): Bietele paseri, gonite de vînt, și purtate cu frunza (1902): Bietele pasări, gonite de vînt, și purtate cu frunza (1909): Bietele pasări, gonite de vînt și purtate ca frunza (1916).

În poezia *După furtună*, Coșbuc a dat un excelent exemplu de adaptare a limbii române la prozodia latină clasică (deși nu avem accent de durată, ci de intensitate), versurile putîndu-se scanda perfect; rima lipsește cu desăvîrșire; ritmul se repartizează inegal, cele 16 silabe alcătuiind: un dactil + un coriamb (urmate de cezură) — după cezură urmează trei amfibrahi; schema ar fi aceasta:

— — — / — — — — // — — — / — — — / — — —

Cf. și opiniile lui Eugeniu Speranția în *Inițiere în poezie*, ediția a doua, Editura Albatros, [1972], p. 46—47.

p. 23

PAGE

Publicată pentru prima oară în *Curierul literar*, București, I, nr. 1, 7 octombrie 1901.

Reprodusă în ziarul *Românul*, Arad, I, nr. 233, 23 octombrie/5 noiembrie 1911, p. 8.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

Variante:

16 Dealului și iată-n luncă (Curierul literar): Dealului, privind în luncă (1902, 1909, 1916).

23 Și privighetori ce cîntă (Curierul literar, 1902, 1909): Și privighetori cum cîntă (1916).

Pace este un pastel al liniștii,¹ în care elementele descriptive au rostul de a sublinia trecerea de la activitatea de peste zi la pacea pe care o picură în suflete și peste natură potolirea oricăror frământări umane. Liniștea din finalul poeziei, cu un vag timbru melancolic în suflet, este parcă din *Wanderers Nachtlied* al lui Goethe:

Warte nur, balde
Ruhest du auch.

Coștuc încheie astfel:

Și-o să-ți uiți și tu mîhnirea,
Suflete,-așteptînd ivirea
Albei dimineți.

p. 233

GÎNDURI

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, București, I, nr. 3, 16 decembrie 1901, p. 42—43.

Reprodusă în *Foaia interesantă*, Orăștie, III, nr. 18, 19 aprilie 1908, p. 73.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

Variante:

12 Tu-l țineai cuprins (Semănătorul): Mi-l țineai cuprins (1902, 1909, 1916).

p. 235

HORA

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, București, I, nr. 13, 24 februarie 1902, p. 199—200.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

Variante :

În fondul de manuscrise Coșbuc de la B.A.R., mapa VII, există o variantă manuscrisă fragmentară a poeziei *Hora*; din această variantă cităm câteva versuri care n-au ajuns în forma publicată :

Sună glas de clopoțele
Și e tropot pe podele.

.....
Bată-te norocul viață
Că destul te tot cirpim!
De-am avea noi ac și ață.

- 2 *Și-am jucat-o și pe ea* (ms.): *Ce te uiți a vreme rea* (Semănătorul, 1902, 1909, 1916).
- 13 *Dați, flăcăi acum*, ce sfintul! (ms.): *Haid' - săriți, flăcăi*, ce sfintul (Semănătorul, 1902, 1909, 1916).
- 17 *Trup la trup* tropotitura (ms.): *Dați cu toți* tropotitura (Semănătorul, 1902, 1909, 1916).
- 18 *Trapo lapo* trop! (ms.): *Tot mai scurt și trop!* (Semănătorul, 1902, 1909, 1916).
- 34 *Și-și găsește* singur plata (Semănătorul): *Și-o să-și afle* singur plata (1902, 1909, 1916).
- 49 *Iacă-l moșul cum* se-ncinge (ms.): *Săriți lume*, că se-ncinge (Semănătorul, 1902, 1909, 1916).
- 50 *Ca să intre-n joc și el* (ms.): *Moșu Dinu, hoț bătrîn!* (Semănătorul, 1902): *Moșul Dinu, hoț bătrîn!* (1909, 1916).

Hora îmbină perfect sentimentul de ură împotriva ciocoiului (prin aceasta alăturându-se poeziilor *Doina* și *Noi vrem pământ!*) cu setea de viață și viguroasa descătușare de energii avîntate în mișcarea desfășurată a horei. Versurile corespund, în legăturile lor în cadrul strofei și prin ritmică, dinamicii interioare; lirismul din *Hora* este aspru. Compozitorul Sigismund Toduță a găsit că această poezie merită o atenție deosebită și a realizat o foarte reușită compoziție simfonică sub titlul *Nuntă țărănească*.

p. 237

ÎN ZORI

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, București, I, nr. 6, 6 ianuarie 1902, p. 83.

Reprodusă în periodicele: *Albina*, București, V, nr. 27, 7 aprilie 1902, p. 724—726; *Libertatea*, Orăștie, I, nr. 15, 23 martie/5 aprilie 1902, p. 2; *Revista ilustrată*, Reteag, V, nr. 7, 1 aprilie 1902, p. 74;

Tribuna poporului, Arad, VI, nr. 71, 14/27 aprilie, 1902; *Calendarul ilustrat pentru toți*, 1911, p. 36; *Românul*, Arad, I, nr. 172, 6/19 august 1911, p. 6.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e :

11 *Poate nici n-a fost pe lume* (Semănătorul): *Nu cred c-a mai fost pe lume* (1902, 1909, 1916).

p. 238

BLESTEMUL TRĂDĂRII

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, București, I, nr. 16, 17 martie 1902, p. 249—252.

Reprodusă în *Familia*, Oradea, XXXVIII, nr. 34, 25 august 1902, p. 399—400.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e :

32 *Negrul prinț al celor morți* (Semănătorul): *Albul prinț al celor morți* (1902, 1909, 1916).

55 *Iar deasupra lor cu spaimă* (Semănătorul): *Pe deasupra lor cu spaimă* (1902, 1909, 1916).

p. 242

PE MUNTE

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, București, I, nr. 4, 23 decembrie 1901, p. 52—53.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

p. 244

ÎN MIEZUL VERII

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 19, 13 mai 1902, p. 2, cu indicația: „8 mai 1902“.

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXVIII, nr. 21, 26 mai 1902, p. 243—244; *Tribuna poporului*, Arad, VI, nr. 97, 26 mai/8 iunie 1902; *Libertatea*, Orăștie, I, nr. 25, 1/14 iunie 1902; *Deșteptarea*, Cernăuți, X, nr. 71, 12 septembrie 1902.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e :

La B.A.R., Fondul Coşbuc, mapa VII, se găseşte o fragmentară variantă manuscrisă a acestei poezii.

- 13 *Mă uit* cum se urcă pe creastă (ms.): *Eu văd* cum se urcă pe-o creastă (Universul literar, 1902, 1909, 1916).
- 17 *Şi-n urmă* s-opreşte cu totul (ms.): *În urmă* s-opreşte cu totul (Universul literar, 1902, 1909, 1916).
- 18 *Să pască pe mal* (ms., Universul literar, 1902, 1909): *Să pască la mal* (1916).
- 20 *Smucind furioasă* de friu (ms.): *Trăgind cu minie* de friu (Universul literar, 1902, 1909, 1916).
- 22 *Dar nici nu-şi înghite* (ms.): *Şi-nghite de-abia-mbucătura* (Universul literar, 1902, 1909, 1916).
- 24 *Prin spice de grâu* (ms.): *Să rupă din grâu* (Universul literar, 1902, 1909, 1916).
- 25 *Mereu se perindă* acestea (ms.): *Se-ntimplă cu zgomot* acestea (Universul literar, 1902, 1909, 1916).
În ms. avem un vers care nu apare în forma publicată: *Ex-l bate şi-njură*.
- 31 *În urmă-i ascunde colina* (ms.): *În urnă, colina-i ascunde* (Universul literar, 1902, 1909, 1916).
- Pentru strofa a şasea, varianta din ms. are versurile:
- E linişte iarăşi. Cîntînd
Mă uit cum se joacă lumina
Cu umbra pe dealuri.
- 35 *Şi roşu se-ntinde* prin vale (Universul literar): *Şi roşu, ca focul,* prin vale (1902, 1909, 1916).
- 36 *Năvalnicul mac* (Universul literar): *Văd cîmpul cu mac* (1902, 1909, 1916).
- 39 *Şi parcă-i un plîns ce murmură* (Universul literar): *Iar pacea naturii te fură* (1902, 1909, 1916).
- 40 *Iar cîmpul în somn să frîmîntă* (Universul literar): *Şi deal şi cîmpie-aromeşte* (1902, 1909, 1916).
- 41 *Visînd cît de veselă cîntă* (Universul literar): *Visînd cît de vesel doineşte* (1902, 1909, 1916).

p. 246

CICOAREA

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri Literare*, Bucureşti, XXXIV, nr. 1, 15 ianuarie 1900, p. 2-9, cu indicaţia sub titlu, în paranteză: (După tra-diţiile poporului).

Reprodusă în periodicele: *Epoca*, București, VI, nr. 45, 19 februarie 1900; *Tribuna literară*, supliment literar al *Tribunei*, Sibiu, nr. 44, 1900; *Bunul econom*, Orăștie, IV, nr. 18, 29 aprilie/12 mai 1900, p. 2—5; *Patria*, Cernăuți, IV, nr. 384, 1900, p. 1—2.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vără*.

V a r i a n t e:

- 11 *Stînd întors cu fața-ntreagă* (Convorbiri literare): *Și-ntorcîndu-și fața-ntreagă* (1902, 1909, 1916).
- 12 *Numai cătră văi* (Convorbiri literare): *S-a plecat spre văi* (1902, 1909, 1916).
- 22 *Soarelui. Vă fie-aminte* (Convorbiri literare): *Oameni buni, vă fie-aminte* (1902, 1909, 1916).
- 30 *Cit e de voinic* (Convorbiri literare): *Mîndrului voinic* (1902, 1909, 1916).
- 46 *Și-a trimes din nou copilei* (Convorbiri literare): *Și-a trimes alt sol copilei* (1902, 1909, 1916).
- 47 *Iar pe-un frate-n faptul zilei* (Convorbiri literare): *Frate-al său din faptul zilei* (1902, 1909, 1916).
- 50 *Cit e-n ceruri de mindrit* (Convorbiri literare): *Și fricos și și-nrăit* (1902, 1909, 1916).
- 71 *Soră-sa, tăcuta lună* (Convorbiri literare): *Soră-n cer, tăcuta lună* (1902, 1909, 1916).

Următoarea strofă a fost publicată numai în *Convorbiri literare*, fiind suprimată în reproducerea ulterioară; strofa suprimată ar urma, în textul din ediția noastră, după versul 72;

De-oboseală-ndelungată
Printr-al nopților hotar
Poate s-ațipeasc-odată!
Vai, și Vinăta Șopirlă
Biruindu-l să-l azvîrlă
Peste cap din car!

- 89 *Plete negre-i umplu fața* (Convorbiri literare): *Negre plete-umplură fața* (1902, 1909, 1916).
- 110 *Pletelor. El de mîhnit* (Convorbiri literare): *Pletelor. Venind mîhnit* (1902, 1909, 1916).
- 122 *Și pe drumul nopții pleci* (Convorbiri literare): *Și pe-un drum al nopții pleci* (1902, 1909, 1916).
- 159 *Ea e martor cum se luptă* (Convorbiri literare): *Ea e martoră cum luptă* (1902, 1909, 1916).

Într-un articol, *Citeva note la „Lucefărul“ lui Eminescu*, publicat în revista *Ramuri*, XXVIII, nr. 6—7, iunie-iulie 1942, p. 136—137. Scarlat Struțeanu apropie poezia de față a lui Coșbuc de *Lucefărul* eminescian, în raportarea la sursa folclorică *Cicoarea*, din colecția *Poezii populare române* a lui G. Dem. Teodorescu, publicată la București în anul 1885. În culegerea lui Teodorescu, poezia e însoțită de următoarea notă: „Scris de d-l L. Pușcariu de la elevul său Ion al Anei, în orașelul Sadu din Transilvania, la 8 mai 1353“. Acest cîntec vechi, din categoria celor solare, dezvoltă un motiv folcloric foarte rar (răspîndit numai în Transilvania): iubirea dintre un astru și o ființă pămînteană. Coșbuc a cunoscut legenda aceasta, probabil, din colecția lui Teodorescu (acesta modifică, pe alocuri, textul original; contrafacerea s-a bucurat însă de o largă răspîndire). Poetul dă unele explicații interesante într-o însemnare manuscrisă de la B.A.R. (Fondul Coșbuc, mapa VII):

„În legenda mea *Cicoarea*, eu las pe fata împăratului să refuze însoțirea ei cu Soarele, care o pețește, pe motivul:

El urîndu-mă-ntr-o zi
 Și-obosit să mai răsără,
 Își va părăsi nevasta
 Și la noi pe lumea asta
 Nu va mai veni.

Am auzit de mai multe ori pe țărani exprimîndu-și în basme, într-o formă ori alta, ideea că Soarele ar putea într-o zi să nu mai răsără, să rămîie biruit de Șopirla Noptii — cu care se luptă pe sub Pămînt — și atunci s-a sfîrșit lumea. După concepțiunea omului primitiv, Soarele e o ființă cu puteri limitate și cu o voință proprie. De ce nu s-ar putea să fie și el biruit odată, ori să nu mai voiască să răsără?

Tema aceasta, că Soarele va fi biruit de puterile întunericului, fie peste noapte, fie peste iarnă, se poate urmări în cîntecelor solare ale tuturor indo-germanilor.“

Deși contrafăcut, reproducem textul după colecția lui G.Dem. Teodorescu:

Pe păriu de rouă
 plimbă mi-se plimbă
 tinăra mlădiță,
 prin rouă desculță,
 Zina florilor
 floarea zorilor,
 rouă adunîndu-și

paharul umplindu-și,
și ea mi se crede
că nimeni n-o vede.

Dar o a văzut
drăguț sfintul soare
și, cum o-a văzut,
mult că i-a plăcut
și-n grab' a minat
doi luceferei,
peștorii ei.

În cas' d-au intrat,
ea i-a-ntîmpinat
și mi i-a-ntrebat:
— doi luceferei
ospetiorii mei,
treceți d-odihniți
și vă veseliți!

Dar ei răspundeau,
din gură ziceau:
— n-am venit s-odihnim
să ne veselim,
ci-am venit să peșim
și să logodim:
vrei pe sfintul soare,
că el e mai mare?

Ea de-i auzi,
din grai le grăi:
— ba eu n-oi voi,
soare soșior,
că-i tot călător,
ziua
peste sate
și noaptea
pe ape!

Doi luceferei,
peștorii ei,
se-ntorciad la soare
i-au spus de urmare.
Soarele s-aprinse
de necaz și zise:

— lăsați-mi-o-n pace
că mi-o voi preface
    în fragedă floare,
    floare de Ciccare
    cu-ochi după soare.
Cînd oi răsări,
    ea s-o-nveseli;
cînd oi asfinți,
    ea s-o ofili;
cînd oi scăpăta,
    ea s-o aduna!

Pentru comentarii speciale în legătură cu *Cicoarea*, vezi: Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, Editura Minerva, p. 170—173.

p. 252

POVESTEA CÎNTĂRII

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 22, 3 iunie 1902, p. 2, cu indicația: „Mai, 1902“.

Reprodusă în periodicele: *Deșteptarea*, Cernăuți, X, nr. 64, 18 august 1902; *Românul*, Arad, I, nr. 197, 21 septembrie 1911; *Calendarul național al „Foi interesante“*, Orăștie, VI, 1912, p. 65—66.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

p. 254

PE TÎMPA

Publicată pentru prima oară în ediția I (1902) a *Ziarului unui pierde-vară*, fiind inclusă și în celelalte ediții antume ale acestei culegeri.

p. 255

ROCA DI MANERBA

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 33, 19 august 1902, p. 2, cu indicația: „August, 1902“.

Reprodusă în periodicele: *Deșteptarea*, Cernăuți, X, nr. 66, 29 august 1902; *Drapelul*, Lugoj, II, nr. 100, 31 august/13 septembrie 1902, p. 2; *Familia*, Oradea, XXXVIII, nr. 39, 1902, p. 459—460; *Tribuna literară*, supliment literar al ziarului *Tribuna*, Sibiu, nr. 197.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară* și în *Balade*, București, 1913.

V a r i a n t e :

12 A pierdut viteazul rege (Universul literar): A pierdut viteazul rege (1902): A pierit viteazul rege (1909, 1916 — greșeală evidentă de tipar, corect: *pierdut*): A pierdut viteazul rege

Cite oști putea să stringă.

- 25 *De doi ani întreaga țară* (Universul literar): *Și de-atunci întreaga țară* (1902, 1909, 1916).
- 27 *Și tot neamu-i risipit* (Universul literar): *Risipiți fugarii pier-* (1902, 1909, 1916).
- 32 *Și la Roca di Manerba* (Universul literar): *Ce speranță au ei, bieții* (1902, 1909, 1916).
- 33 *Cuib pe-o stincă și-au zidit* (Universul literar): *Mila pietrelor de-o cer?* (1902, 1909, 1916).
- 34 *În zădar!* Din Sirmione (Universul literar, evidentă greșeală de tipar, corect: Sirmione): *Brațul sting* din Sirmione (1902, 1909, 1916).
- 36 *Flota francilor pe Garda* (Universul literar): *Peste Garda-n șir de nave* (1902, 1909, 1916).
- 45 *De doi ani ei stau pe stincă* (Universul literar): *Amăriți, ei stau pe stincă* (1902, 1909, 1916).

Poezia *Roca di Manerba* a fost inspirată de călătoria pe care o face Coșbuc, în vara anului 1902, în Italia, cu care ocazie poposește ceva mai mult în orașul Riva, de pe malul nordic al lacului Garda. Pe lângă interesantele însemnări din carnetele de călătorie (păstrate la B.A.R., Fondul Coșbuc, mapa VII, carnetul K), Coșbuc a publicat și o povestire pitorească: *Amicul meu din Torbole*, în *Universul literar*, XX, nr. 38, 23 septembrie 1902, p. 2, cu indicația: „Lago di Garda, august“. Putem presupune că și poezia a fost scrisă tot la Riva, la începutul lunii august 1902.

În partea sud-vestică a lacului Garda se găsește localitatea Manerba și un pinten stincos, Rocca Manerba, ridicându-se din apele lacului. La sud, este localitatea Sirmione. Așadar, localitățile din poezie reprezintă date geografice reale. Pornind de la istoria acestor localități din provincia Brescia, Coșbuc a evocat, în *Roca di Manerba*, un moment dramatic din luptele longobarzilor împotriva invaziei armatelor lui Carol cel Mare; acest rege a întreprins două campanii împotriva longobarzilor, la cererea papii. „După ce a învins pe longobarzii care trăiau în Italia de nord, în valea Padului, Carol cel Mare și-a pus pe cap corcova de fier a regilor longobarzi și a început să se intituleze rege al francilor și longobarzilor (anul 774). Carol n-a dat însă papii de la Roma regiunile longobarde cucerite.“ (*Istoria universală*, București, 1960, vol. III, p. 133–134). Ultimul rege național al longobarzilor a fost Desiderio (757–774); Carol cel Mare

l-a prins, l-a închis într-o mănăstire franceză (Corbie), unde a și murit.

Profesorul Mario Ruffini, de la Universitatea din Torino (Italia), explică poezia *Roca di Manerba* ca avînd la bază o legendă (cf. Mario Ruffini, *Coșbuc e l'Italia*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series philologia*, fasciculus 2, 1966, p. 30—31. Vezi și Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, p. 187—189).

p. 258

REGELE PONTULUI

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 34, 26 august 1902, cu indicația: „August, 1902“.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

În Fondul Coșbuc de la B.A.R., mapa VII, se găsește un fragment manuscris al acestei poezii. Prima strofă este la fel cu cea publicată. Neschimbate de la manuscris la textul tipărit sînt și versurile 7—8. Strofa a treia din manuscris are versurile așezate altfel decît varianta publicată: versurile 1 și 2 din manuscris devin 3 și 4 ale textului publicat, iar versurile 3 și 4 devin versurile 1 și 2. Alături de strofa a treia publicată, manuscrisul cuprinde și următoarele versuri:

S-alerge pe șes călăreții
Și-n munți.
Pe mare e raiul vieții
Și-odată ai viață, și mori.

11 Din groapă-i, *din* marginea mării (ms., *Universul literar*): Din groapă-i, *pe* marginea mării (1902, 1909, 1916).

13 *Să razimă*-ntr-o mină (ms.): *Mirat să ridică*-ntr-o mină (*Universul literar*): *Încet să ridică*-ntr-o mină (1902, 1909): *Încet se ridică*-ntr-o mină (1916).

În varianta publicată în *Universul literar*, ordinea strofelor 12, 13 și 14 (versurile 45—56 din numerotarea noastră) este alta: strofa a 12-a din volum ocupă locul strofei 14; strofa a 13-a din volum ocupă locul 12 în revistă; strofa a 14-a din volum ocupă locul strofei 13 din revistă.

27 *Ah, cîntecul cite nu-i spuse* (*Universul literar*): *O rază din vremile-a-puse* (1902, 1909, 1916).

38 *Ah*, cîntecul celor ce trec (*Universul literar*): *E* cîntecul celor ce trec (1902, 1909, 1916).

În articolul *Cum am cunoscut pe Caragiale*, publicat în revista *Flacăra*, București, I, nr. 7, 3 decembrie 1911, p. 51—52, Mircea Rădulescu și Ernest Ene relatează următoarea scenă petrecută în locuința lui Mihail Dragomirescu, într-o atmosferă de cenaclu literar (Caragiale aflîndu-se în mijlocul unor tineri):

„— Poezia, spunea el, trebuie să fie ca plăcerea senzuală. Cum i-ai simțit primul fior, să te cuprindă în mrejele ei puternice, să te ia ca un val, să te ridice la înălțimi amețitoare, să dorești ca clipa aceea de înălțare să dăinuiască veșnic...

Și mișcat, se adresă amfitrionului: «Ai pe Coșbuc?»

Cu mina înfrigurată răsfoi cartea și începu să citească:

Aproape de strîmbele maluri
Corabia-n goană trecea,
Cîntau despicatele valuri,
Cîntau și matrozii pe ea.

Lăsă cartea să cadă pe birou, își prinse capul în mîni și în clipa aceea ochii străluciră și mai tare, înecați de lacrimi.

— De cite ori citesc poezia asta a lui Coșbuc, nu știu ce mă cuprinde, că-mi vine să plîng... Simțiți voi, mă, cită artă, cită simțire e în versurile acestea?“ (cf. și Șerban Cioculescu, *Viața lui I.L. Caragiale*, București, 1940, p. 385—386).

p. 261

PE PLAIUL MUNTELUI

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 35, 2 septembrie 1902, p. 2, cu indicația: „August, 1902“.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

Ca și în cazul poeziei *Prin Mehădia*, din culegerea *Fire de tort*, *Pe plaiul muntelui* a apărut în *Universul literar* cu un număr dublu de versuri față de textul din volum: 100 de versuri în revistă, 50 de versuri în volum. Versurile din revistă sînt formate din șapte silabe, iar cele din volum din patrusprezece silabe. Iată cum arată începutul poeziei în forma din *Universul literar*:

Cîntînd urca pe munte
 Bătrînul moș călare;
 Mic roibul cal, dar moșul
 Și-n spate-i ghioaga mare.
 Pe strîmtul drum copita
 Da pietrele-n adînc
 Pe ripi; iar moșu-n traista
 De lînă la obline
 Avea-ntr-o pungă galbeni
 Din turmele vindute.
 Cînta, să-ndemne roibul
 Să facă pas mai iute —
 Dar colo unde plaiul
 Se face mai codrean,
 Stoian îi iese-n cale,
 Bătrînul hoș Stoian.

- 17 O parte-*am dat-o-n mînă* / La domnii din cetate (Universul literar): O parte *bir am dat-o* la domnii din cetate (1902, 1909, 1916).
 18 Că-*îl bir de* și cămașa / *Ne-o* iau acum din spate (Universul literar): Că *domnii* și cămașa *ni-o* iau acum din spate (1902): Că *domnii* și cămașa *ne-o* iau acum din spate (1909, 1916).

Pe plaiul muntelui aduce ceva din atmosfera baladelor populare voinicești; biruința moșului cîstit, isteț și curajos însemnează biruința binelui asupra răului (exact ca în basmele populare). Ceea ce, chiar dacă tangențial, evidențiază balada lui Coșbuc este elementul social:

O parte bir am dat-o la domnii din cetate,
 Că domnii și cămașa ne-o iau acum din spate.

Aspectele sociale formează miezul unora din cele mai reprezentative creații ale lui Coșbuc, în care filonul tragic este fundamental (*Noi vrem pămînt!*, *Bordei sărac*, *Doina*, *Nebuna* etc.). Apare, în *Pe plaiul muntelui*, și opoziția oraș-sat (ca și în *Nebuna*, de altfel). Balada lui Coșbuc reușește să creeze atmosferă și să stîrnească simpatie față de moșul care comite un act de eroism. Structural, balada este sferică; fără să fie organizată strofic, ultimul vers reia parțial primul vers, cuprinzînd însă în el rezolvarea confruntării dramatice; balada începe cu versul

Cîntînd urca pe munte bătrînul moș călare
 și se încheie cu versul rîzleț
 Un mort rămase-n urmă și-un moș trecea călare.

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 41, 14 octombrie 1902, p. 2, cu indicația: „Octombrie, 1902“.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Ziarul unui pierde-vară*.

V a r i a n t e:

- 6 Turnuri mari și-acoperișuri (Universul literar): Turnurile cu suișuri (1902, 1909, 1916).
- 80 Stăruiește-n lumea moartă (Universul literar, 1902): Strălucește-n lumea moartă (1909, 1916); forma corectă: Stăruiește.
- 81 Lumea veche ce trecu (Universul literar): Fiu al lumii ce trecu (1902, 1909, 1916).
- 83 Și-ntr-o noapte să se-ngroape (Universul literar): Și-ntr-un loc ei să se-ngroape (1902, 1909, 1916).

CINTECE DE VITEJIE

Prima ediție a acestei ultime culegeri de poezii a lui George Coșbuc a apărut în anul 1904, la București, Inst. de arte grafice „Carol Göbl” S[uce]e[sor Ion St. Rasidescu, format 18 × 11,5, 110 pagini, cu următorul cuprins: *Cintec* [Ți-ai minat prin veacuri turmele pe plai], *Imnul studenților*, *Cintec ostășesc*, *Dorobanțul*, *Cintec românesc*, *Dunărea și Oltul*, *Pentru libertate*, *Cintecul cel vechi al Oltului*, *Scut și armă*, *Oltenii lui Tudor*, *Sărindar*, *Zece Mai*, *Pe drumul Plevnei*, *Mortul de la Putna*, *Stema țării*, *Fragment epic*, *Pe dealul Plevnei*, *Oștirile lui Alah*, *Graiul neamului*, *De profundis*, *Carol Robert*, *Golia ticălosul*, *La Smirdan*, *Cintec* [Țar-avem și noi sub soare], *Cintecul redutei*, *Cintec pentru școală*, *Povestea căprarului*, *Coloana de atac*, *O scrisoare de la Muselim-Selo*, *În spital*, *Raport* (Luarea Griviței la 30 august 1877), *Spadă și credință*, *Drapelul*, *Podul lui Traian*, *Pașa Hassan*.

Edițiile din 1908 și 1914, îngrijite de Coșbuc, au același conținut. După cum s-a putut constata la prezentarea culegerilor *Fire de tort și Ziarul unui pierde-vară*, unele poezii care au fost incluse și în aceste două culegeri și în *Cintece de vitejie*, se cuprind, în prezenta ediție, numai în *Cintece de vitejie*. S-a arătat, la locul respectiv, în notele ediției de față, care sînt aceste poezii.

Textul de bază al ediției de față s-a stabilit după ediția din 1914.

Cea de a patra și ultima culegere de poezii originale a lui Coșbuc are, spre deosebire de primele trei, o tematică mai omogenă: o poezie patriotică, inspirată mai ales din războiul pentru neatarnare din 1877—1878. Din punct de vedere artistic se constată însă o evidentă sărăcire a talentului poetic; unele piese ale culegerii sînt de nivel foarte scăzut, scrise fiind pentru anumite solicitări ale momentului

sau pentru școlari. În ciuda modestei valori artistice, *Cinteece de vitejie* s-a bucurat de o apreciabilă atenție din partea criticii vremii și mai ales a unor comentatori de primă mână.

Cea dintii cronică substanțială consacrată *Cintecelor de vitejie* aparține lui Nicolae Iorga. Acesta semnează, în *Semănătorul*, III, nr. 35, 29 august 1904, p. 545—546, articolul „*Cinteecele de vitejie ale lui Gheorghe Coșbuc*, din care reproducem fragmente ilustrative:

„Între fabulele nesărate ale poetului de salon Florian e una care vorbește de soarta deosebită a două paseri, prinse în cușcă, precum poetul cu sufletul liber e prins de zăbrelele lumii și-și cîntă de năcaz lui, făcînd astfel bucurie lumii, la care nu s-a gîndit. Una din acele paseri era o mică pasere sură, care a murit fiindcă nu i s-a auzit glasul. Iar cealaltă, care trăiește pină la sfirșitul fabulei, care e veșnică, croncănește fără încetare din marele-i plisc lacom de corb nesățios: pas să-l uite cineva pe acesta și să nu-i dea de zece ori cit îi trebuie ca să mai slăbească puțin cîntecul!

Cu cită căldură n-a vorbit presa noastră, prietenoasă pentru anume poeți cari se înțeleg lesne și ca oameni și ca scriitori, de cutare corb cu glasul funebru sau de cutare gaiță cu pene de imprumut, cu cită bucurie n-a vestit neamului românesc noua operă a neobositului maestru! Iar cînd se întîmplă așa o nimica toată ca un volum nou al lui Coșbuc, atunci e o liniște, o tăcere. Dușmanii de altădată nu se mai văd, dar prietenii scriitorului român sînt așa de discreți... Și apoi cutare domnișor care știe toate intimitățile literare ale scriitorului cu care s-a întîlnit de cîteva ori la cafenea, te va trage la o parte și îți va spune, cu toată crușarea șopotitoare a «prietenului» față de prietenul său, că e pe sfirșite cu talentul lui Coșbuc, care se mai încearcă numai din cauza comandelor oficiale.

Tăcerea cu care au fost primite *Cinteecele de vitejie* nu e deloc îndreptățită și, dacă din motive care se pot înțelege, dar nu se judecă, — poetul a pierdut marele său avînt cuceritor din vreme, conștiința fecundă că el se găsește între ai săi cari-l iubesc, îl admiră și-i așteaptă cu nesaț cuvîntul — opera sa din urmă e întru toate vrednică să stea alături cu celelalte.“

În continuare, Iorga vorbește despre poeziile inspirate de același eveniment istoric: războiul de independență, în lirica lui Alecsandri, care n-a avut forța și vigoarea necesare pentru a cînta o asemenea înclăștare de forțe în care țărani au ocupat locul întii. Coșbuc, prezent pe mai multe planuri ale istoriei noastre naționale, dispune de alte energii evocatoare. Iorga scrie în continuare:

„Puterea lui Coșbuc e însușirea lui de căpetenie, o putere grămadită, înclăștată, care izbucnește în puține cuvinte zguduitoare sau care, dezlănțuită, ca în zugrăvirea strălucită a năvalei lui Mihai în lupta de la Călugăreni, samănă cu căderea prăpăstuită a unei năprasnice furtuni. Acesta nu e un *pastor fido* modulînd din fluierașul sentimental o serenadă pentru strămoși, nici un fin om de salon, un înalt funcționar literar care, cu toată conștiința însemnătății sale, depune cununi de mărgelile și flori de mătășă pe groapa bine spălată de sînge și presărată cu nisip, a voinicilor. Nu, acesta e urmașul unui șir de profeți de sat, de acolo de sus de supt munte unde e viața grea și unde a fost totdeauna muncă multă și luptă destulă, acesta e un aspru țeran cu sufletul de stîncă. Cînd ajunge să vorbească de trecutul mare, în sufletul lui care se deschide bate ca un larg vînt de mindrie, de sălbatecă bucurie, pare că el ar fi fost dintre ai lui Basarab bătrînul, păstor de oi» care a răpus pe Carol-Robert,

...stăpînul țării feudale...

Ca și cum el ar fi purtat arcul și sulița și spada pe urmele, săpate adînc de minia răz bunătoare, ale lui Ștefan și ale lui Mihai străbunii, de fapta cărora se împărțășește cîntînd-o tare, limpede în auzul țării întregi și a neamului întreg. Iar cînd se coboară la luptele cele din urmă, pe care le-au dus ardelenii supt steagul Austriei, românii de aici supt flamura neamului lor, supt liberul tricolor, el nu strigă în gesturi teatrale, precum ar face-o orice țirgoveț aprins prin închipuire, că el, știînd bine ce s-a putut petrece în sufletele, împărțite de multe simțiri, ale unora ca dînsul, el duce plînsori de doină, bocete de mamă, suspine de tovarăși ai celor ce s-au pierdut, și le amestecă, într-o simfonie măreață, spre mărirea simplilor săteni din neamul său cari au murit pentru țară, urmînd învățăturile străbunilor.

Aceasta face din „cîntecele de vitejie“ ale lui Gheorghe Coșbuc, cu immurile liniștite și mindre, cu fragmentele din bronzul epopeii cu chemarea înaintea noastră a morșilor ce tresaltă de tunurile zilei de 10 Mai, amintire a faptelor lor cu urmări veșnice, cu duioasele răvașe și povestiri ale sătenilor ce întrebă de acasă și spun de unele și de altele uitînd tocmai ceea ce-i face mari înaintea timpurilor, din tot acest bogat cuprins al celor o sută și cîteva pagini cartea cea mai oțelitoare de inimi pe care a scris-o un poet român.“

G. Bogdan-Duică, în cronică *George Coșbuc, Cîntece de vitejie*, în *Convorbiri literare*, XXXVIII, nr. 12, decembrie 1904, p. 1145—1146, e mai ponderat, mai puțin înaripat în aprecierea acestei culegeri de poezii a lui Coșbuc:

„*Cinteele de vitejie* nu se pot măsura cu volumele de mai nainte. Sînt chiar încredințat că ele nici n-au avut intenția de a mai spori o glorie veche. Ele au voit să fie o lucrare folositoare și au primit conștient urmările ce nu se potocoli ori de cîte ori poetul nu voiește să fie numai poet, ci și altceva, d.e. om de stat, publicist, sociolog.

G. Coșbuc răspunde cu acest volum aceluiași solicitări care l-au făcut să scrie și părți din istoria modernă a României în formă populară.

De la cele dintii volume pînă la acesta sînt însă treceri firești. Solicitățile, de care am amintit, răspundeau unor tendințe mai vechi decît ele. Tendința patriotică a *Cintecelor de vitejie* este mult mai veche decît cartea cea mai nouă a lui Coșbuc. Dovadă: în această carte s-au reprodus poezii din *Balade și idile (Oștirile lui Alah)*, din *Fire de tort (Pașa Hassan, scrisă în 1885)* și mai multe din *Ziarul unui pierde-vară (Cintec ostășesc, Dorobanțul, Zece Mai, Pe drumul Plevnei etc.)*...

Constatarea este o indicație. Poetul a crezut, desigur, că este oportun sau chiar nevoie să aleagă notele patriotice din opera sa; le-a sporit cu 19 poezii nouă, adică publicate aici întîia oară în volum, și le-a menit să învețe patriotismul, spiritul războinic, jertfa pentru binele altuia, al țării.

Admițînd oportunitatea sau chiar nevoia publicației astfel făcute, trebuie să observ că efectul ar fi mai mare, mai adînc, dacă poetul ar fi intrunit în *Cintee de vitejie* tot ce a scris în acest sens. Atunci *Trei, Doamne!, Costea, Prutul, Decebal cătră popor* și altele n-ar fi trebuit să lipsească din volumul de față. Lipsa lor scade mult din varietatea și adîncimea emoțiunilor, cărora totdeauna trebuie să cauți a supune pe cetitor; cu alte vorbe, de dragul bogăției psihice, acest volum trebuie să fie — mai ales că putea să fie — mai complet, mai mare decît este.“

G. Bogdan-Duică afirmă că „n-avem încă motive să credem că aripile muzei lui Coșbuc sînt obosite, că bat spre odihnă“, o asemenea concluzie fiind „grăbită“. Cronicarul vorbește și despre influențele străine, care se ivesc la aparență și care umbresc fantezia productivă a poetului. Asemenea influențe, detectabile în ultima culegere de poezii a lui Coșbuc, își găsesc puncte de pornire în *Biblie*, în Homer, Virgiliu, Dante. Asemenea ecouri pot fi întîlnite în *Fragment epic, Golia ticălosul* ș.a. Duică mai credea că în curînd Coșbuc va oferi o nouă carte de poezii, pe care să o citească fără „nici o turburare a incintării“; dar o asemenea carte n-a mai apărut, destinul lui Coșbuc încovoiindu-se implacabil sub Dante, căruia îi consacră ultima parte

a vieții; destinul acesta primește apoi lovituri grele, doborâtoare, care grăbesc pretimpuriul sfârșit.

*

Din comentariile actuale pe marginea culegerii *Cinstece de vitejie*, am reține pe acela al lui Dumitru Micu (*Studiul introductiv* la ediția bibliofilă Coșbuc, *Versuri*, 1961), din care cităm:

„În *Cinstece de vitejie*, volum apărut în 1904, Coșbuc și-a strins poeziile cu temă eroică publicate după 1896, nimerite, unele, anterior în *Ziarul unui pierde-vară*. O parte din aceste bucăți sînt ode și imnuri. În versurile lor freamătă înflăcărare sentimente patriotice, exprimate cu energie și, uneori, cu un real patos liric. Asemenea poezii au educat multe generații tinere și educă și azi tineretul în spiritul iubirii de țară.

Însuflețite de elan, cinstecele de acest fel izbutesc, în anumite cazuri, să dea ideilor comunicate o incontestabilă pregnanță lirică. Adesea, ele se mențin însă în limitele corectitudinii, ale unei versificații cuminiți“ (op. cit., p. XCI).

*

În legătură cu titlul culegerii *Cinstece de vitejie*, ne-am putea gândi, ca o sugestie posibilă, la ceea ce Coșbuc cunoștea atât de bine: ediția germană a celebrei cărți a poetului persan Firdusi: *Şahnam*?, tradusă de Adolf Friedrich conte de Schack sub titlul: *Heldensagen des Firdusi*. Îndemn pentru a cînta războiul de independență de la 1877—1878 a putut primi Coșbuc încă în vremea cînd studia la gimnaziul superior românesc din Năsăud, din lucrarea *Resbelul orientale ilustrat*, ai cărei autori dr. A.P. Alessi și Massimu Popu fuseseră profesorii poetului. Cartea, o primă monografie a războiului de independență, a fost tipărită la Graz (data de pe foaia de titlu este 1878, dar precuvîntarea e datată 8/20 februarie 1880) și a fost dedicată:

„Vitejei armate române, bravilor săi conducători.

Eroilor români de la Rahova, Nicopoli, Lom-Palanca, Grivița, Plevna și Vidin.

Demnilor descendenți ai marilor eroi de la Călugăreni, Rahova și Războieni.

Umbrelor mărețe și de eternă memorie a eroilor căzuți pentru românism.“

Rahova, Plevna, Grivița, Vidin, Călugăreni le întîlnim și în *Cinstecele de vitejie* ale lui Coșbuc.

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, VII, nr. 30, 25 aprilie 1904, p. 689.

Reprodusă în periodicele: *Activitatea*, Orăștie, IV, nr. 23, 16 iunie 1904, p. 2; *Epoca*, București, X, nr. 196, 19 iulie 1904; *Familia* Oradea, XL, nr. 31, 1/14 august 1904, p. 361; *Poporul român*, Budapesta, IV, nr. 36, 4/17 septembrie 1904; *Foaia interesantă*, Orăștie, I, nr. 22, 29 aprilie 1905, p. 85; *Albina*, București, XVIII, nr. 23, 8 martie 1915, p. 843.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinteece de vitejie*, în *Crestomație pentru toți românii*, București, 1904; *Ostașul*, București, 1906; *Carte de citire pentru divizia a III-a rurală, anul II*, Craiova-București, 1908; idem, clasa a IV-a primară urbană, Ploiești, 1908; ediția a II-a, 1909; ediția a III-a, 1910.

Publicată pentru prima oară în *Familia*, Oradea, XXXVII, nr. 14, 8/21 aprilie 1901, p. 157.

Reprodusă în periodicele: *Foaia poporului*, Sibiu, IX, nr. 16, 15/28 aprilie 1901, p. 581; *Albina*, București, VI, nr. 5, 3 noiembrie 1902, p. 113; *Activitatea*, Orăștie, III, nr. 36, 17 septembrie 1903.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinteece de vitejie*.

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, V, nr. 32, 6 mai 1902, p. 845.

Reprodusă în periodicele: *Foaia poporului*, Sibiu, nr. 21, 19 mai/1 iunie 1902, p. 241; *Activitatea*, Orăștie, II, nr. 21, 5 iunie 1902, p. 1.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor: *Ziarul unui pierde-vară și Cinteece de vitejie*; *Carte de citire pentru divizia a III-a rurală, an. II*, Craiova-București, 1903; idem, clasa a IV-a primară urbană, Ploiești, 1908; ediția a II-a, 1909; ediția a III-a, 1910.

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, IV, nr. 1, 1 octombrie 1900, p. 1-2.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna literară*, supliment al *Tribunei*, Sibiu, nr. 199, 1900; *Gazeta Transilvaniei*, LXIII, nr. 224,

8 octombrie 1900; *Calendarul plugarului*, Braşov, IX, 1901, p. 61; *Calendarul românului*, Caransebeş, XIV, 1902, p. 146—147.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor: *Ziarul unui pierde-vară și Cîntece de vitejie*; *Balade*, Bucureşti, 1913; *Carte de citire pentru divizia a III-a rurală, anul II*, Craiova-Bucureşti, 1903; idem, clasa a IV-a primară urbană, Ploieşti, ediția a II-a, 1909; ediția a III-a, 1910.

V a r i a n t e:

Cea de a şaptea strofă din *Cîntece de vitejie* apare după cea de a cincea strofă din *Albina*.

19 *Ții la sin, se vede, dreapta! Pune dreapta! N-o ținea (Albina, Cîntece de vitejie): Ții în sin, se vede, dreapta! Pune dreapta! N-o ținea (Ziarul unui pierde-vară).*

20 „Cum n-aş pune-o, și-i sub scară! Uite-o jos și calci pe ea“ (Albina, Ziarul unui pierde-vară): „Cum n-aş pune-o, și-i sub scară! Uite-o stai să calci pe ea“ (Cîntece de vitejie).

Poezia *Dorobanțul* evocă o scenă pe care Coşbuc o povestise mai întâi în *Războiul nostru pentru neatîrnare*, Bucureşti, 1899, p. 144: „Numai vreo cițiva răzbiră pe parapet și apoi în redută: cei mulți se zvircoleau încă prin șanțuri.

Îndrăzneții și norocoșii, care apucară să iasă din șanț, s-agățară, într-adevăr ca vulturii stîncilor pe parapetele redutei. Și unde n-aveau scări, suiau unii pe umerii altora și săreau pe parapet. Și cu atita mînie se repezeau flăcăii noștri încît spuneau turcii — după căderea Plevnei — că în tot războiul purtat nu intrase în ei atita groază de perire ca acum. E de neuitat povestea spusă de un căpitan, că văzu pe unul dintre dorobanții săi cum se muncea în virful unei scări, să se avînte pe parapet, agățîndu-se numai cu o mîină. «Pune și ceea-laltă mîină, băiete, și te urcă, mă, ce zăbovești?» «Aș pune-o și pe cealaltă — răspunse soldatul — dar mi-e colo în șanț!» «— Atunci, dă-te jos!» «— Păi, aș vrea, căpitane, să mor în redută.» Căpitanul îi ajută să se urce sus, și ajuns pe parapet, acest flăcău cu mîina dreaptă țîiată din umăr, striga din răsuputeri aruncînd ochii peste înspăimîntătoarea încăierare din redută: «— Ura, români», și apoi s-asvîrli de pe zid sub picioarele turcilor. El voia să moară în redută!“

p. 275

DUNĂREA ȘI OLTUL

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, Bucureşti, XXI, nr. 23, 9 iunie 1903, cu indicația: „Iunie, 1903.“

Reprodusă în periodicele: *Drapelul*, Lugoj, III, nr. 74, 26 iunie/9 iulie 1903; *Tribuna poporului*, Arad, VII, nr. 118, 30 iunie 1903; *Familia*, Oradea, XXXIX, nr. 27, 6/19 iulie 1903, p. 315; *Albina*, București, XIX, nr. 10, 6 decembrie 1915, p. 363.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinstece de vitejie*.

De la versul 12, în *Universul literar*, poetul trimite, la subsol, la următoarea explicație: „Credința poporală: «Oltul cere cap de om» în fiecare zi.“

p. 277

PENTRU LIBERTATE

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 19, 12 mai 1903, cu indicația: „Mai, 1903“.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinstece de vitejie*.

V a r i a n t e:

- 3 Ne-amintim de-un *cer* cu soare (*Universul literar*, 1904, 1903):
Ne-amintim de-un *timp* cu soare (1914).

p. 279

CÎNTECUL CEL VECHI AL OLTULUI

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, VI, nr. 16, 19 ianuarie 1903, p. 397.

Reprodusă în periodicele: *Foaia poporului*, Sibiu, XI, nr. 5, 26 ianuarie/8 februarie 1903, p. 49; *Telegraful român*, Sibiu, LI, nr. 12, 1/14 februarie 1903, p. 49.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinstece de vitejie*.

p. 281

SCUT ȘI ARMĂ

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, V, nr. 26, 31 martie 1902, p. 689.

Reprodusă în periodicele: *Deșteptarea*, Cernăuți, X, nr. 28, 7 aprilie 1902; *Foaia poporului*, Sibiu, X, nr. 15, 7/20 aprilie 1902, p. 169; *Activitatea*, Orăștie, II, nr. 14, 17 aprilie 1902; *Bunul econom*, Orăștie, III, nr. 15, 19 aprilie 1902; *Unirea*, Blaj, XII, nr. 17, 26 aprilie 1902, p. 152.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinstece de vitejie*.

p. 283

OLTENII LUI TUDOR

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 27, 7 iulie 1903, cu indicația: „Iulie, 1903.“

Reprodusă în *Calendarul voinței poporului*, Budapesta, 1935, p. 27—28.

Inclusă în *Crestomație pentru toți românii*, București, 1904, și în toate edițiile antume ale culegerii *Cinstece de vitejie*.

Șerban Cioculescu, în articolul *Personalitatea lui Coșbuc. Editarea critică a clasicilor*, publicat în *Gazeta literară*, VIII, nr. 40, 23 septembrie 1961, obiectînd lipsa unui comentariu la această poezie, scrie:

„Așa, bunăoară, în *Oltenii lui Tudor* din *Cinstece de vitejie*, Coșbuc folosește epitetul «pui de lei». Nu era bine să se pomenească numele azi uitatului poet Ioan Nenițescu (1854—1901), care publicase în 1891 o culegere de poeme cu acest titlu? Iar cînd poetul spune în strofa finală:

A-mbrăcat cămașa morții
Domnul Tudor...

cred că era nimerit să se arate că formula aparține chiar eroului național, care găsisese, ca un scriitor politic de mare talent, cele mai memorabile formule în proclamațiile sale.“

p. 285

SĂRINDAR

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 25, 23 iunie 1903, cu indicația: „Iunie, 1903.“

Inclusă în *Balade*, București, 1913, și în toate edițiile antume ale culegerii *Cinstece de vitejie*.

V a r i a n t e :

După cea de a opta strofă din volum, formată din versurile 34—40 (după numărătoarea noastră), urmează în *Universul literar* următoarea strofă suprimată de poet în varianta definitivă din *Cinstece de vitejie*:

Și domni cu voie bună.
Dar pe turci i-a scos de-atunci
De prin țară, cu porunci.
Cîți n-au vrut să se supună,
Pedepsiți au fost cu munci.

45 *Tot cu ziduri apărat* (*Universul literar*): *După cum s-a și jurat* (1904, 1908, 1914).

Poezia *Sărindar* prelucrează, nu fără umor, o legendă care explică împrejurările în care s-a ridicat mănăstirea Arnota. Într-o notă la titlul poeziei, în *Universul literar*, Coșbuc dă următoarea explicație:

„Tradiția poporului spune că Matei-vodă fiind urmărit de turcii cari căutau să-l ducă la Țarigrad pentru o crimă ce-o făcuse, s-a ascuns

într-o mlaștină, pe locul unde astăzi e minăstirea Arnota, făcută de el după ce s-a scurs baltă.“

Pornind de la penultima strofă, poetul mai precizează:

„Istoria nu știe nimic despre aceste nouă minăstiri cu același hram.“

După ce explică tradiția conform căreia biserica Sărindar ar fi fost ridicată de Matei Basarab, Coșbuc mai adaugă următoarea precizare:

„Biserica Sărindar din București a fost numai restaurată de Matei. O inscripție a Sărindarului spunea: «Făcînd domnia-mea 40 biserici, precum mă făgăduisem la D-zeu, și am îndeplinit cu aceasta, pe care am zidit-o din temelie în locul unei bisericuțe vechi ce se zicea a Coconilor...» Cînd a făgăduit Matei cele 40 de biserici, nu știm. Tradiția spune că atunci cînd a stat în baltă trei zile. De altfel, inscripția spune însăși că Sărindarul e a patruzecoa biserică, după numărul slujbelor unui sărindar dat lui D-zeu.“

Un model folcloric de la care să fi pornit Coșbuc în scrierea poeziei *Sărindar* nu există; poetul a cunoscut însă tradiția la care face referire nu numai în citatele de mai sus, ci și în cârticica în proză *Din țara Basarabilor*, București, 1911, p. 63:

„Iar Arnota a făcut-o Matei drept mulțumire lui Dumnezeu că a scăpat de niște turci care îl căutau să-i răpuie viața. Pe atunci era baltă cu stuf pe acolo și Matei s-a ascuns în stuf. Baltă a scapat-o, apoi a ridicat și a netezit locul și-a pus altarul minăstirii tocmai acolo unde a stat el pitit în baltă. Așa spun oamenii.“

Este vorba, așadar, de o tradiție pe care Coșbuc a auzit-o.

Biserica mănăstirii Arnota a fost zidită pe la anul 1637; în ea au fost reînchinate osemintele lui Matei Basarab, aduse de la Biserica Domnească din Tîrgoviște (cf. și comentariile lui Adrian Fochi, p. 175—180 din cartea *G. Coșbuc și creația populară*).

p. 287

ZECE MAI

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, IV, nr. 32, 10 mai 1901, p. 165—166.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna*, Sibiu, XVIII, nr. 89, 13/26 mai 1901, p. 354; *Unirea*, Blaj, XI, nr. 21, 25 mai 1901, p. 170; *Calendarul românului*, Caransebeș, XV, 1903, p. 159; *Albina*, București, XIII, nr. 32, 9 mai 1910; *Albina*, București, XIV, nr. 32, 8 mai 1911; *Românul*, Arad, I, nr. 102, 10/23 mai 1911; *Tribuna*, Arad, XV, nr. 104, 12/25 mai 1911, p. 2.

Inclusă în edițiile antume ale culegerilor: *Ziarul unui pierde-vară și Cîntece de vitejie* și în: *Carte de citire pentru divizia a III-a rurală, anul II, Craiova-București, 1908*; idem, clasa a IV-a primară urbană, Ploiești, 1908; ediția a II-a, 1909; ediția a III-a, 1910.

V a r i a n t e :

În *Albina*, poezia *Zece Mai* e formată numai din nouă strofe, față de textul din *Cîntece de vitejie*, care are treisprezece strofe; lipsesc din revistă strofele: 3, 6, 9 și 11 publicate în volum.

45 *Ce spun ei în șoapte* pe vremea (*Albina*): *Iar ce-or fi șoptind ei pe vremea* (1904, 1908, 1914).

49 *Dar știu că se roagă, sărmanii* (*Albina*): *Dar cred că se roagă, sărmanii* (1904, 1908, 1914).

p. 289

PE DRUMUL PLEVNEI

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 10, 11 martie 1902, p. 2, cu indicația: „Martie, 1902.”

Reprodusă în periodicele: *Tribuna literară*, supliment, al *Tri-bunei*, Sibiu, nr. 216, 1902; *Familia*, Oradea, XXXVIII, nr. 18, 1902, p. 205—206; *Calendarul nou*, Brașov, VI, 1905, p. 72—73.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Ziarul unui pierde-vară și Cîntece de vitejie* precum și în *Balade*, București, 1913.

V a r i a n t e :

9 *Scîrțit și chin și tropot* (*Universul literar*): *Scîrțit și chiu și tropot* (1904, 1908, 1914).

13 *Se opriș-n drum pe-o piatră* (*Universul literar*): *Pe-un răzcr s-opriș-n cale* (1904, 1908, 1914).

17 *Și suind încet din vale* (*Universul literar*): *Iar din văi, urcînd alene* (1904, 1908, 1914).

20 *și s-au întîlnit cu ea* (*Universul literar*): *și s-oprișă lingă ea* (1904, 1908, 1914).

41 *Iar în urmă ei de grija* (*Universul literar*): *Dar în urmă ei de grija* (1904, 1908, 1914).

47 *Ea cu ochii morți ca moartea* (*Universul literar*): *Ea cu ochii plini de plinset* (1904, 1908, 1914).

61 *Dar ai fost! Ce e la Plevna* (*Universul literar*): *Dar ai fost! La Plevna, măică* (1904, 1908, 1914).

62 *Îți sunt toate cunoscute* (*Universul literar*): *toate-acum îți sînt știute* (1904, 1908, 1914).

78 *de băiat! Acolo-n vale* (*Universul literar*): *de băiat! În sat, acasă* (1904, 1908, 1914).

p. 292

MORTUL DE LA PUTNA

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 21, 26 mai 1903, p. 2, cu indicația: „Mai, 1903.“

Reprodusă în *Deșteptarea*, Cernăuți, XI, nr. 97, 7 decembrie 1903.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cîntece de vitejie* și în *Balade*, București, 1913.

V a r i a n t e :

72 *Bate-i chiar și din mormînt!* (*Universul literar*): *Cine ești și-ai tăi ce sint* (1904, 1908, 1914).

p. 295

STEMA ȚĂRII

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, VI, nr. 17, 26 ianuarie 1903, p. 425.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cîntece de vitejie* și în *Crestomație pentru toți românii*, București, 1904.

p. 297

FRAGMENT EPIC

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, București, I, nr. 1 2 decembrie 1901, p. 5—7.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Ziarul unui pierdevară* și *Cîntece de vitejie*.

V a r i a n t e :

11 *Și s-au resfirat* prin noapte, precum fumul se resfiră (*Semănătorul*): *Resfirîndu-se* prin noapte, precum fumul se resfiră (1904, 1908, 1914).

13 Cu genunchii plini de tremur și cu *sufiul* morții-n gură (*Semănătorul*): Cu genunchii plini de tremur și cu *gheața* morții-n gură (1904, 1908, 1914).

15 Luptătorii din *Ahaia* cînd îngălbeniți văzură (*Semănătorul*): Luptătorii din *Mikene* cînd îngălbeniți văzură (1904, 1908, 1914).

24 Tot mai mulți, cu *toții*-n urmă *ies grăbiți* din noaptea lor (*Semănătorul*): Tot mai mulți, cu *toții*-n urmă *s-au pornit* din noaptea lor (1904, 1908, 1914).

31 Iar de-atîta nor de duhuri *ce-și vădea* prin glas ființa (*Semănătorul*): Iar de-atîta nor de duhuri *ce-și vedea* prin glas ființa (1904, 1908, 1914 — considerăm forma corectă cea din revistă: *vădea*, cerută de sens).

Publicată pentru prima oară în *Literatură și artă română*, București, IV, nr. 5, 6, 7 (numărul expozițiunii), martie, aprilie și mai 1900, p. 309.

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXVII, nr. 21, 27 mai/9 iunie 1901, p. 243; *Foaia interesantă*, Orăștie, I, nr. 52, 25 noiembrie 1906, p. 200; *Tribuna*, Arad, X, nr. 239, 23 decembrie/5 ianuarie 1907, p. 21.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Ziarul unui pierdevară* și *Cîntece de vitejie*.

Vorbind despre sărăcia filonului liric sau meditativ în ciclul de poezii închinat războiului de independență, Mircea Tomuș evidențiază poezia *Pe dealul Plevnei*, pentru că aici „se încearcă sublimarea sentimentului în atmosferă“ (*Cincisprezece poezi*, p. 72).

Publicată pentru prima oară în *Epoca*, București, Seria II, III, nr. 349, 12 ianuarie 1897.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna*, Sibiu, XIV, nr. 11, 16/28 ianuarie 1897, p. 41; *Tribuna poporului*, Arad, I, nr. 11, 19/31 ianuarie 1897, p. 47; *Dreptatea*, Timișoara, IV, nr. 18, 24 ianuarie 1897; *Activitatea*, Orăștie, III, nr. 42, 29 octombrie 1903, p. 1.

Inclusă în următoarele cărți: *Balade și idile*, începînd cu cea de a doua ediție, din 1897; *Fapte și vorbe românești*, București, 1899 (cu titlul: *La Călugăreni*); *Cîntece de vitejie*, toate edițiile; *Balade*, București, 1913.

V a r i a n t e :

- 4 Trist mohamedanii cîntă (Epoca, 1904, 1908): Trist mahomedanii cîntă (1914).
- 17 Iar murmurul crește-ntr-una (Epoca, Balade și idile): Și murmurul crește-ntr-una (Cîntece de vitejie).
- 35 Și din bărbile-ncilcite (Epoca): Iar din bărbile-ncilcite (1904, 1908, 1914).
- 37 Și pe cai s-azvîrl grăbiți (Epoca, Balade și idile): Și pe cai sărînd grăbiți (1904, 1908, 1914).
- 38 Și-nvîrtesc dușmanii crucii (Epoca, Balade și idile): Învîrtesc dușmanii crucii (1904, 1908, 1914).

Coşbuc a reuşit să creeze o baladă aproape fantastică, reinviind pe turcii morţi la Călugăreni şi înrolindu-i într-o armată pornită să inece „Tot pământul creştinesc”; dar, sub puterea crucii, toţi se întorc în pământ. Evocarea fantezistă a lui Coşbuc are o valoare simbolică, cu ecure din felclorului nostru literar, coborînd pînă la unele vechi balade cu turci şi urcînd pînă la baladele din ciclul *Novăceştilor*.

p. 305

GRAIUL NEAMULUI

Publicată pentru prima oară în *Albina*, Bucureşti, IV, nr. 22, 25 februarie 1901, p. 581—582.

Reprcdusă în pericdicele: *Tribuna*, Sibiu, XVIII, nr. 33, 27 februarie/12 martie 1901, p. 150; *Foaia poporului*, Sibiu, IX, nr. 10, 4/17 martie 1901, p. 109; *Activitatea*, Orăştie, I, nr. 10, 14 martie 1901; *Familia*, Oradea, XXXVII, nr. 13, 1/14 aprilie 1901, p. 147; *Foaia interesantă*, Orăştie, I, nr. 19, 9 aprilie 1905, p. 73; *Voinţa poporului*, Cernăuţi, IV, nr. 2, 8 ianuarie 1905, p. 10; *Ţara noastră*, Sibiu, I, nr. 14, 1 aprilie 1907, p. 213; *Românul*, Arad, I, nr. 53, 6/19 martie 1911; *Albina*, Bucureşti, XVIII, nr. 44—45, 2—9 august 1915.

Inclusă în toate ediţiile antume ale culegerilor: *Ziarul unui pierde-vară* şi *Cinstece de vitejie* precum şi în *Crestomaţie pentru toţi românii*, Bucureşti, 1904.

V a r i a n t e :

- 8 *Să li-l dăm* (*Albina*): *Să-l lăsăm* (1904, 1903, 1914).
- 25 *Repezi trec ca vifor anii* (*Albina*): *Repezi trec cu vifor anii* (1904, 1908, 1914).
- 28 *Sta-vor şi de-acum* duşmanii (*Albina*): *Vor căta mereu* duşmanii (1904, 1903, 1914).
- 29 *Graiul nostru să-l omoare* (*Albina*): *Graiului român pierzare* (1904, 1908, 1914).
- 30 *Dar să crepe ei cu toţii* (*Albina*): *Dar să piară ei cu toţii* (1904, 1908, 1914).

Într-o trimitere la subsol, de la strofa a doua, Coşbuc dă următoarea explicaţie în *Albina*:

„Rîuri roşii de sînge au văzut de multe ori românii în luptele lor. Munte de oase turceşti a ridicat Ştefan cel Mare după lupta de la Podul-înalţ.”

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 37, 16 septembrie 1902, p. 2, cu indicația: „Septembrie, 1902.“

Reprodusă în periodicele: *Dăstăptarea*, Cernăuți, X, nr. 75, 26 septembrie 1902; *Unirea*, Blaj, XII, nr. 42, 13 octombrie 1902, p. 354; *Tribuna poporului*, Arad, VI, nr. 193, 19 octombrie/1 noiembrie 1902, p. 4; *Calendarul Unirii*, Blaj, IV, 1903, p. 151—152; *Familia*, Oradea, XL, nr. 37, 12/25 septembrie 1904, p. 433.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinzece de vitejie*.

V a r i a n t e :

- 12 Tu țăranule, cu *sapa* (*Universul literar*): Tu țăranule, cu *grapa* (1904, 1908, 1914).
 15 Pe colnice *de* porumb (*Universul literar*): Pe colnice *cu* porumb (1904, 1908, 1914).
 16 Poate unde *dai* cu *sapa* (*Universul literar*): Poate unde *scurmi* *pământul* (1904, 1908, 1914).

Ca și în poezia *Pe dealul Plevnei*, în *De profundis* „se încearcă sublimarea sentimentului în atmosferă“ (Mircea Tomuș, *Cincisprezece poeți*, p. 72). Aceeași atmosferă reface ecouri stinse ale luptelor care s-au dat

Pe sub dealurile Plevnei
Doarme spaima și fiorul...

Poezia se încheie, ca și *Moartea lui Gelu*, cu perspectiva (sub semnul temerii) reînvierii luptătorilor morți:

Căci din gropile tăcute
Vor ieși cei morți cu vuiet,
Sute-n luptă iar cu sute
Repetînd perirea lor.

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XXI, nr. 4, 27 ianuarie 1903, cu titlul: *Carol Robert, regele Ungariei* și cu indicația: „17 iunie 1902.“

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXIX, nr. 9, 2/15 martie 1903, p. 97—98; *Foaia interesantă*, Orăștie, III, nr. 16—17, 1908, p. 68.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinzece de vitejie*.

V a r i a n t e :

- 18 Să-l spînzur *cu* pe cîni cu tot! (*Universul literar*, 1904, 1908):
Să-l spînzur *eu* cu cîni cu tot (1914).

Întimplările pe care le evocă George Coșbuc în poezia *Carol Robert* sînt luate din istoria noastră: e vorba despre războiul dintre Carol Robert și Basarab. Evenimentul este povestit de Coșbuc și într-o bucată în proză: *Înfringerea lui Carol Robert*, publicată în *Crestomație pentru toți românii*, București, Editura librăriei C. Sfetea, 1914, p. 114—116, din care reproducem următorul fragment:

„Spun cronicile vechi că pe la 1330 domnea un Basarab numit Alexandru. În Ungaria sta pe tron napolitanul Carol Robert... Și iată-l pe Carol Robert intrînd pe la Orșova în Țara Românească și înaintînd pînă la Olt. Domnitorul, nesimțîndu-se în stare să se împotrivească cu oastea, a încheiat pace; dar acest lucru n-a plăcut norodului, care s-a hotărît să-și răzbune.

Se știa că acum regele maghiar va trece cu oastea prin strîmtorile munților. Aci se hotărîra românii să-l aștepte. Cînd oastea lui trecu — zice un istoric — românii aruncară peste ea cu arbori tăieți și stînci rostogolite și făcură apoi groaznic măcel în oastea dușmană. O mulțime de nobili pieriră; ba chiar regele era aproape să fie ucis.“

În continuarea povestirii sale, Coșbuc citează un fragment din poezia lui Grigore Alexandrescu *Răsăritul lunei. La Tismana*.

În *Istoria României*, vol. II, Editura Academiei, 1962, p. 153—154, sînt relatate faptele așa cum le-au consemnat cronicile vremii, mai ales vestita *Cronică pictată* în ale sale miniaturi; este vorba despre luptele din zilele de 9—12 noiembrie 1330, în care oastea lui Carol Robert a fost zdrobită de armata de țărani a lui Basarab.

p. 312

GOLIA TICĂLOSUL

Publicată pentru prima oară în *Semănătorul*, București, I, nr. 16, 17 martie 1902, p. 244—246.

Reprodusă în *Calendarul nou*, Brașov, VI, 1905, p. 75—76.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor: *Ziarul unui pierde-vară* și *Cîntece de vitejie* precum și în: *Crestomație pentru toți românii*, București, 1904, și *Balade*, București, 1913.

V a r i a n t e :

- 3 Și-aveau cu ei pe vodă, iubitul lor stăpin (*Semănătorul*): Și-aveau cu ei pe vodă, iubitul domn al lor (1904, 1903, 1914).
- 6 Căci el avea să bată din coaste pe păgîni (*Semănătorul*): Ca vînturi iuși ce scurmă și-mpart cumpitul nor (1904, 1908, 1914).
- 29 Rosteau cu glasul urei becisnicul lui nume (*Semănătorul*): Rosteau cu glasul urei becisnicul său nume (1904, 1903, 1914).

42 Iar corbii fie-i preoți și-al lor gitlej mormint! (Semănătorul):
Iar lupii fie-i preoți și gura lor mormint! (1904, 1908, 1914).

Coșbuc evocă figura trădătorului Ieremia, boier care l-a vîndut pe Ioan-vodă, domnul Moldovei. Cronica lui Grigore Ureche nu-l pomenește pe Ieremia. Coșbuc s-a inspirat, putem presupune fără a greși, din monografia *Ioan-vodă cel Cumplit* a lui Hașdeu (apărută în două ediții — 1865 și 1894); asemănarea dintre evocarea lui Hașdeu și aceea a lui Coșbuc este izbitoare, chiar prin unele detalii. Putem presupune că poetul a cunoscut și fragmentul respectiv din foarte cunoscuta și populara lucrare a lui A. D. Xenopol *Istoria românilor din Dacia traiană*, Editura librăriei școalelor Frații Șaraga, Iași, 1896, care, în vol. V, p. 88—89, povestește, cu revoltă, despre trădarea lui Ieremia Golia; cităm, din această lucrare, un scurt fragment:

„Știa Ioan-vodă cine sunt boierii, și ce nesfîrșită însemnătate avea însărcinarea dată lui Ieremia. Cu toate aceste măsuri, Golia rămase tot ce era, fire de vulpe șireată și trădătoare îmbrăcată în chip de om, și lucru încă și mai mișel, trădarea lui nu fu măcar răsplătită cu o ambițiune de mărire, ci cu bani, cu jonicii bani, cumpărată și vîndută ca o marfă de tarabă! Ce e drept suma era cam însemnată, anume 30.000 de galbeni. Pentru această sumă, peste care i se mai făgăduia încă alta, Ieremia nu se sfii de a vinde pe domnul, prietenul și binefăcătorul său, a călca jurămîntul săvîrșit pe cruce și pe evanghelie, a deveni trădător și sperjur totodată. El lăsă pe turci să treacă Dunărea și înștiință pe Ioan că ajunsese prea tîrziu pentru a împiedeca pe dușmani de la trecerea fluviului, dar că turcii erau numai în număr de 30.000, cei mai mulți armată nedisciplinată. După ce-l înșală vroia să-l și adoarmă“ (cf. și *Istoria României*, Editura Academiei, vol. II, 1962, p. 917—918).

Revista *Viața literară*, nr. 15, 9 aprilie 1906, p. 8, la rubrica *Informațiun iliterare și artistice*, consemnează faptul că, la o șezătoare ținută „a treia zi de Paști, directorul nostru, d-l Coșbuc, a citit pentru săraci poezia *Golia Trădătorul*.“

p. 314

LA SMÎRDAN

Publicată pentru prima oară în *Literatură și artă română*, București, III, nr. 7, 25 mai 1899, p. 419—421.

Reprodusă în periodicele: *Epoca*, București, V, nr. 191, 25 iulie 1899; *Revista Orăștiei*, V, nr. 36, 4/16 septembrie 1899, p. 141; *Familia*,

Oradea, XXXVII, nr. 22, 3/16 iunie 1901; *Albina*, București, XVIII, nr. 32, 10 mai 1915, p. 1179—1180.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Ziarul unui pierde-vară* și *Cinzece de vitejie* precum și în *Fapte și vorbe românești*, București, 1899.

V a r i a n t e :

La B.A.R., sub cota 3286, se găsește un fragment manuscris al poeziei *La Smîrdan*, din ultima parte a textului publicat.

49 Că-ntr-aceea zi cumplită (Literatură și artă română): Că-ntr-această zi cumplită (1904, 1903, 1914).

79 Și la Racovăț, Ștefane (ms. 3236, Literatură și artă română): Iar la Racova, Ștefane (1904, 1903, 1914).

Războiul nostru pentru neatîrnare evocă luptele de la Smîrdan în capitolul VII. *Smîrdanul și Vidinul*, subcapitolele VI și VII. La sfîrșitul subcapitolului V, Coșbuc scrie:

„Lupta de la podul Novoselului a fost nu numai o prevestire singeroasă a luptelor ce au urmat, la vro cîteva ceasuri în urmă, la Smîrdan. La redutele satului acestuia, românii și-au arătat toată vitejia, iar lupta lor e cea mai vrednică de aducere aminte dintre toate cîte am avut noi parte“ (*op. cit.*, ediția a II-a, 1899, p. 258).

Este binecunoscută marea compoziție a lui Nicolae Grigorescu, *Atacul de la Smîrdan*, în care, ca și în poezia lui Coșbuc, eroii principali nu sînt ofițerii, ci soldații.

p. 317

CÎNTEC

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, III, nr. 52, 24 septembrie 1900, p. 1363.

Reprodusă în periodicele: *Tribuna poporului*, Arad, IV, nr. 187, 7/20 octombrie 1900; *Tribuna literară*, supliment al *Tribunei*, Sibiu, nr. 190, 1900; *Bunul econom*, Orăștie, I, nr. 40, 30 septembrie/13 octombrie 1900; *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, LXIII, nr. 213, 1 octombrie 1900; *Epoca*, București, VI, nr. 275, 7 octombrie 1900; *Calendarul plugarului*, Brașov, IX, 1901, p. 65—66; *Revista ilustrată*, Reteag, IV, nr. 2, 15 ianuarie 1901, p. 9; *Foaia interesantă*, Orăștie, I, nr. 35, 29 iulie 1906, p. 138; *Drapelul*, Lugoj, VI, nr. 79, 18/31 iulie 1906; *Românul*, Arad, I, nr. 57, 11/24 martie 1911, p. 1; *Foaia poporului*, Sibiu, XXIII, nr. 18, 1915, p. 2—3.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Ziarul unui pierde-vară* și *Cinzece de vitejie*; în ediția a II-a, din 1903, a culegerii *Cinzece de vitejie*, poezia are titlul: *De vorbă cu un străin* (p. 68).

V a r i a n t e :

- 7 Multe inimi sînt, *străine* (Albina, 1904, 1914): Multe inimi sînt, *și pline* (1908).
- 34 *Și de mii de ani acum* (Albina): *Și de-un veac de ani acum* (1904, 1908, 1914).

p. 319

CÎNTECUL REDUTEI

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, II, nr. 10, 6 decembrie 1898, p. 290.

Reprodusă în: *Calendarul nou*, Brașov, VI, 1905, p. 79—80.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor: *Ziarul unui pierde-vară* și *Cîntece de vitejie*.

V a r i a n t e :

- 38 Cu ce-și bate *Osman* capul! (Albina): Cu ce-și bate *pașa* capul! (1904, 1908, 1914).
- 41 *Că le taie Osman* ciorba (Albina): *Că Osman le taie* ciorba (1904, 1908, 1914).

p. 322

POVESTEA CĂPRARULUI

Publicată pentru prima oară în *Literatură și artă română*, București, III, nr. 1, 25 noiembrie 1898, p. 1—3.

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXVII, nr. 20, 20 mai/2 iunie 1901, p. 231—232; *Tribuna poporului*, Arad, V, nr. 95, 24 mai/6 iunie 1901; *Calendarul nou*, Brașov, VI, 1905, p. 84—85.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Ziarul unui pierde-vară* și *Cîntece de vitejie*.

V a r i a n t e :

- 23 Trăgînd spre *turci care* din vale (Literatură și artă română): Trăgînd spre *arapii ce* din vale (1904, 1908, 1914).
- 26 S-azvirle-așa de mult omor (Literatură și artă română): S-azvirle-așa de mult omor (1904, 1908, 1914).
- 32 *Și e păcat de Dumnezeu* (Literatură și artă română, *Ziarul unui pierde-vară* 1902 și urm.): *Și că-i păcat de Dumnezeu* (1904, 1908, 1914).
- 53 A turcilor, sosînd *povoi* (Literatură și artă română, 1904, 1908, 1914): A turcilor, sosînd *puhoi* (*Ziarul unui pierde-vară* 1902 și urm.).

62 Respinși de-Osman de la movilă (*Literatură și artă română, Ziarul unui pierde-vară 1902 și urm.*): Respinși de turci de la movilă (1904, 1908, 1914).

Povestea căprarului își are corespondența într-o întâmplare pe care Coșbuc o povestește în *Războiul nostru pentru neatarnare, capitoul III, Zvircoliri pe sub pământ*, subcapitolul V, p. 134 (după ediția a II-a, 1899), de unde cităm:

„O frumoasă pildă de iubire frățească au văzut, pe timpul retragerii, batalioanele din frunte. Căzuse un soldat — moldovean din batalionul lui Nicolae Ion — pe locul cel neted din fața redutei. Fratele său, obosit peste măsură, se repezi să-l ia în spate. Neputînd, ingenuchie lingă mort și începu să tragă focuri spre șirurile de turci cari înaintau. Părindu-i-se, poate, că gloanțele turcești izbesc în trupul mortului său frate, se sculă de unde era și din nou se așeză în genunchi între mort și turci, parcă voind să apere pe mort de gloanțe cu propriul său piept. Degeaba îi strigau ai noștri, cari se tot îndepărtau, degeaba îi chiemau să lase pe mort și să intre în șiruri, el trăgea într-una focuri deznădăjduite cu o nespusă iuțeală spre turci. În urmă îl răsturnară gloanțele și în curînd peste trupurile amindorora trecură șirurile de nizami. Acești soldați erau Toader și Nicolae ai Diaconișii.“

Comentarii la *Povestea căprarului* se găsesc în cartea lui Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, p. 167—168, unde se afirmă că poezia ar avea la bază o tradiție pe care Coșbuc ar fi auzit-o de la unul din participanții direcți la războiul din 1877—1878.

p. 325

COLOANA DE ATAC

Publicată pentru prima oară în *Tribuna poporului*, Arad, IV, nr. 62, 1/14 aprilie 1900, p. 4—5, cu subtitlul, în paranteze: *Fragment* și cu indicația: „București, martie 1900“.

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXVI, nr. 33, 17 septembrie 1900, p. 445—446; *Patria*, Cernăuți, IV, nr. 405, 1900; *Calendarul din Arad*, 1901, p. 121.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Ziarul unui pierde-vară* și *Cinzece de vitejie*.

V a r i a n t e:

31 Trăgînd turbat din carabină (*Tribuna poporului*): Trăgînd mereu din carabină (1904, 1908, 1914).

- 36 Muream mai mulți, *că* din redută (Tribuna poporului, Ziarul unui pierde-vară 1902 și urm.): Muream mai mulți, *căci* din redută (1904, 1903, 1914).
- 87 În piept cu *acul* puștii, fiara (Tribuna poporului, 1904, 1903, 1914): În piept cu *patul* puștii, fiara (*Ziarul unui pierde-vară* 1909, 1916) — păstrăm forma *patul* cerută de sensul propoziției.
- 96 Iar singele *curgea* cu spumă (Tribuna poporului, 1904, 1903): Iar singele *cădea* cu spumă (1914) — păstrăm prima variantă *curgea*.

După versul 93 din volum, în *Tribuna poporului* urmează următorul distih:

Ce vaiete, și n-aveai vreme
Să fii milos cu cel ce geme!

p. 230 O SCRISOARE DE LA MUSELIM-SELO

Publicată pentru prima oară în *Gazeta săteanului*, Rimnicul-Sărat — București, XVIII, nr. 8 (367), 20 mai 1901, p. 176, însoțită de următoarea explicație la subsol: „În războiul nostru de la 1877—1878 spitalul cel mai apropiat de Plevna era la Mecica. Al doilea, pe drumul către Dunăre, era la Muselim-Selo.“

Reprodusă în periodicele: *Tribuna poporului*, Arad, V, nr. 22, 26 mai/8 iunie 1901, p. 4; *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, LXIV, nr. 116, 27 mai 1901; *Universul literar*, București, XIX, nr. 22, 2 iunie 1901, p. 3; *Unirea*, Blaj, XI, nr. 23, 10/23 iunie 1901, p. 267—268; *Spicuri literare*, Orăștie, I, nr. 23, 1901; *Calendarul plugarului*, Brașov, X, 1902, p. 65—66; *Calendarul nou*, Brașov, VI, 1905; *Calendar*, Sibiu, LV, 1906, p. 158—160.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Ziarul unui pierde-vară* și *Cinzece de vitejie*.

V a r i a n t e :

La B.A.R., cota 3286 (fila 83) se păstrează un scurt fragment manuscris al acestei poezii.

17 mi-e bine, *maică* și socot (ms. 3286): Mi-e bine-*acum*, și-*asa* socot (1904, 1908, 1914).

42 Să-mi cumpere și-o coasă (ms. 3286): Să-mi cumpere o coasă (1904, 1908, 1914).

O scrisoare de la Muselim-Selo este una din cele mai remarcabile dintre poeziile inspirate de războiul de independență și una din cele mai cunoscute. Coșbuc a reușit, în bună tradiție epistolară populară,

ca în acele scrisori ce se trimit din armată și mai ales de pe cîmpurile de luptă, în versuri, celor rămași acasă, să comunice frămîntările din pragul morții pe care o presimte țăranul soldat, dar cu care nu vrea să-i sperie pe cei dragi lui. În ciuda morții care bate din aripi pe aproape, Ion dă expresie unui puternic dor de viață, de reluare a activităților rustice care au fost întrerupte, din mersul lor firesc, de război. Prin cuvintele dictate căprarului Nicolae vorbește un bun gospodar, un soț grijuliu și un tată doritor dar mai ales un fiu care se adresează măicuței lui dragi, prin cartea lui, ca o mijlocitoare și confidentă a bucuriilor și durerilor lui. Chiar cuvîntul *carte* cu sensul de scrisoare, așa cum se folosește cu deosebire la țară, este potrivit cu întregul conținut al poeziei; la fel folosise acest cuvînt M. Eminescu în *Scrisoarea III*.

p. 333

ÎN SPITAL

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București, XX, nr. 25, 24 iunie 1902, p. 2, cu indicația: „17 iunie 1902.“

Reprodusă în periodicele: *Românul*, Arad, IV, nr. 173, 6/19 august 1914; *Albina*, București, XVIII, nr. 18, 1 februarie 1915, p. 635.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Ziarul unui pierde-oară și Cîntece de vitejie*.

G. Bogdan-Duică, într-un articol *Studii mărunte despre G. Coșbuc, II. Un motiv împrumutat?*, publicat în revista *Ramuri*, Craiova, XVI, nr. 31, 3 septembrie 1922, p. 493—494, susține că izvorul poeziei lui Coșbuc *În spital* ar fi poezia *Im Feldspitale zu Verona* a lui Hermann Gilm; e vorba de cel mai mare poet al Tirolului, care a trăit între 1812—1864. Duică reproduce textul german și arată în ce constau asemănările și deosebirile dintre cele două poezii.

Poezia *În spital* trebuia să facă parte dintr-un ciclu de poezii pe care intenționa Coșbuc să-l dedice evocării faptelor de vitejie a grănicerilor năsăudeni, ciclu pe care însă nu l-a mai realizat. În legătură cu această chestiune și cu bătălia în care ar fi fost rănit viteazul român a se vedea lucrările: Nicolae Drăganu, *George Coșbuc la liceul din Năsăud și raporturile lui cu grănicerii*, Bistrița, 1927; Iosif Pervain, *George Coșbuc, citindu-l pe Bariț*, în *Tribuna*, Cluj, IV, nr. 17, 28 aprilie 1960; Mario Ruffini, *Coșbuc e l'Italia*, în *Studia universitatis Babeș-Bolyai, Series philologica*, fasciculus 2, Cluj, 1966, p. 31; Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, p. 243—248.

p. 337

RAPORT

(Luarea Griviței, la 30 august 1877)

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, II, nr. 1, 4 octombrie 1898, p. 6.

Reprodusă în *Calendarul nou*, Brașov, V, 1904, p. 72—73.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinzece de vitejie*.

V a r i a n t e:

5 De-al treilea rînd *deschidem* drum (Albina): De-al treilea rînd *deschis-am* drum (1904, 1908, 1914).

6 Dar *ne-am întors bătui și-acum* (Albina): Dar *n-am bătut-o nici acum* (1904, 1908, 1914).

7 *Și iar sărim aprinși oro doi* (Albina): *Ne-am dus de-a patra oar-apoi* (1904, 1908, 1914).

p. 338

SPADĂ ȘI CREDINȚĂ

Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, V, nr. 16, 20 ianuarie 1902, p. 409.

Reprodusă în periodicele: *Foaia poporului*, Sibiu, X, nr. 5, 27 ianuarie / 9 februarie 1902, p. 49; *Foaia interesantă*, Orăștie, II, nr. 8, 11 februarie 1907, p. 33.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinzece de vitejie* și în manualele școlare: *Carte de citire pentru divizia a III-a rurală anul II*, Craiova-București, 1903; idem, clasa a IV-a primară urbană, Ploiești, 1903; ediția a II-a, 1909; ediția a III-a, 1910.

V a r i a n t e:

9 Ghioagă-ți *dă* orice stejar (Albina): Ghioagă *dă* orice stejar (1904, 1908); Ghioacă *de* orice stejar (1914 — aci sînt evidente greșeli de tipar — am păstrat forma din 1903).

10 Orice coasă-ți *dă* o spadă (Albina): Orice coasă *dă* o spadă (1904, 1908, 1914).

12 *Cînd și cînd* fără putere (Albina): *Uneori* fără putere (1904, 1908, 1914).

20 Domnul cel ce-n veci e *mare* (Albina): Domnul cel ce-n veci e *tare* (1904, 1908, 1914).

p. 339

PODUL LUI TRAIAN

Publicată pentru prima oară în *Universul literar*, București XXI, nr. 8, 24 februarie 1903, p. 2, cu indicația: „Turnu-Severin, 17 februarie 1903“.

Reprodusă în periodicele: *Familia*, Oradea, XXXIX, nr. 11, 16/29 martie 1903, p. 121; *Libertatea*, Orăştie, II, nr. 14, 4/18 aprilie 1903; *Calendarul național al Foi interesante din Orăştie*, II, 1903, p. 58—60.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinstece de vitejie*.

V a r i a n t e:

34 Istre-acum te *zbați* în spume! (Universul literar): Istre-acum te *bați* în spume (1904, 1908, 1914).

Înainte a ultimei strofe din *Universul literar* apare următoarea s trofă pe care Coșbuc a suprimat-o incluzând poezia în volum:

Sînt și-ai tăi viteji, tu rege!
Dar pe-atît va fi mai rău —
Numai soarta va alege!
Leii sînt la zimbrii-n țară
Și-un neam trebuie să piară
Ori al Romei ori al tău...

Coșbuc văzuse podul construit de Apolodor din Damasc la Turnu-Severin înainte de anul 1903, cînd scrie, la fața locului, poezia de mai sus; despre acest pod vorbește mai întîi în cîrticica sa *Din țara Basarabilor*, publicată în Biblioteca societății „Steaua“, nr. 1, București, 1901, unde scrie:

„Un lucru minunat a fost podul pe care l-a făcut Traian peste Dunăre, cînd a venit a doua oară cu toată mînia asupra dacilor. Aproape de Severinul nostru, pe malul Dunării, se află o bucată mare de zid foarte vechi. Aria lui este legată de alt zid puternic, a căruia temelie, neincetat mîncată de izbirea valurilor, are astăzi abia a zecea parte din grosimea ce-a avut-o, și cu toate acestea nu se surpă, așa de cu tărie este clădit. Pe celălalt mal al Dunării, în Serbia, se află tot așa un zid și un părete vechi, la fel cu acest de la noi, și unul în fața altuia. Cînd scade Dunărea, se văd, de-a latul riului, virfurile stîlpilor pe care a stat podul. La căpătîiele podului au fost cetăți puternice, în care străjuiau soldați și apărau podul. De podul acesta nu se puteau minuna destul cei ce l-au văzut, că deși Traian împăratul a făcut în viața lui și alte lucruri minunate, totuși acest pod întrecea cu mult toate celelalte fapte ale lui. Podul avea douăzeci de picioare de piatră cioplită, și depărtarea de la unul la altul era de 170 de urme. Iar stîlpii erau uniți cu bolte, și înălțimea lor, fără de temelie din pămînt, era numai în apă de 150 de picioare, iar lățimea lor de 50. Cheltniala acelu pod poate fi necrezută, dar mai mare mirarea e că a fost făcut tocmai unde riul are mai multe vir-

^tejuri, iar albia îi este noroioasă și locul îngust, incit nu s-a putut abate riul pe aiurea, pe vremea lucrării. Meșterul care a cirmuit lucrările a fost unul numit Apolodor, și e de minune cum a putut să lucreze sub apă.

Acest pod așa de trainic clădit ar sta poate și astăzi, dacă nu l-ar fi stricat mina omenească, pentru că izbirea valurilor și vremea cea multă nu l-ar fi putut răpune.

Dar cînd au început să năvălească păgînii de peste Dunăre în Dacia, l-au stricat înșiși strămoșii noștri, pentru că se temeau că nu-l vor putea apăra și astfel vor trece mai lesne păgînii la ei.

Pină la Traian nimeni, de cînd se pomenește, n-a făcut pod peste Dunăre, cu toate că au trecut mai multe oști peste Dunăre în țările noastre.“ (*op. cit.*, p. 42—43).

După ce vorbește despre podurile plutitoare, Coșbuc mai adaugă următoarele:

„Strămoșii noștri au făcut cel dintîi pod stătător și clădit cu mult meșteșug peste Dunăre și scris a fost ca după optsprezece sute de ani strănepoții lor să facă al doilea pod, tot așa de minunat și de trainic.“ (*ibid.*, p. 44 — este vorba despre podul de la Cernavodă, construit de inginerul Saligny).

p. 341

PAȘA HASSAN

Publicată pentru prima oară în *Vatra*, București, I, nr. 23, 1894, p. 750—751, însoțită de următoarea notă sub titlu: „În bătălia de la Călugăreni, Hassan-pașa avea sub poruncă trupele moldovenești, cari să alipiseră de turci. Și Mihai-vodă, văzînd pe Hassan, s-a luat după dînsul și l-a fugărit și era gata să-l ajungă, dacă nu-l mîntuiau spahiii“ (Constantin Căpitanul).

Reprodusă în periodicele: *Calendar*, Sibiu, LVIII, 1909, p. 169—171; *Foaia interesantă*, Orăștie, V, nr. 15, 7/21 aprilie 1910, p. 57—53.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerilor *Fire de tort* și *Cîntece de vitejie* precum și în: *Carte de citire pentru școlile secundare și profesionale* de A. Vlahuță și G. Coșbuc, București, 1902, p. 136 și *Balade*, București, 1913.

V a r i a n t e:

3 În lături s-azvirle oștirea păgînă (Vatra, Fire de tort): În lături s-azvirle mulțimea păgînă (1904, 1908, 1914).

16 Flăcării Sucevei, prin flinte și fum (Vatra): Urlînd ianicerii, prin flinte și fum (Fire de tort, Cîntece de vitejie).

- 18 Departe pe luncă (Vatra, Fire de tort, Cîntece de vitejie 1904, 1908): Departe de luncă (1914, considerăm forma corectă cu *pe*).
- 27 El vede-*n risipă* flăcăii Sucevei (Vatra): El vede *cum zboară* flăcăii Sucevei (Fire de tort, Cîntece de vitejie).
- 28 El vede că *Bogdan e* suflet de vînt (Vatra, Fire de tort): El vede *ghiaurul că-i* suflet de vînt (Cîntece de vitejie).
- 56 *Iși rumpe* cu mina vestmintul (Vatra): *Iși rupe* cu mina vestmintul (Fire de tort, Cîntece de vitejie).
- 63 Și Alah scurtează grozava-i cărare (Vatra, Fire de tort): Și Alah *ii* scurtează grozava-i cărare (Cîntece de vitejie).

Am văzut că poetul a luat informația istorică din Constantin Căpitanul. E vorba de Constantin Căpitanul Filipescu. Nicolae Bălcescu publicase, în *Magazin istoric pentru Dacia*, Tomul I, București, 1845, cronica acestuia, de unde a putut-o cunoaște Coșbuc. Istoricii (D. Russo, C. Giurescu ș.a.) au dovedit că, de fapt, cronica respectivă nu aparține lui Constantin Căpitanul Filipescu, ci lui Radu Popescu, fiind vorba despre *Istoriile domnilor Țării Rumânești*, din care cităm pasajul referitor la bătălia de la Călugăreni, după *Cronica rii munteni*, ediție îngrijită de Mihail Gregoriadi, studiu introductiv de Eugen Stănescu, vol. I, București, E.P.L., 1961, p. 319 — 320:

„Și vara, la anul carei s-au scris mai sus (leat 7103, adică 1595, n.n.), au venit toate oștile, cu Sinanu-pașa viziriul, la Dunăre, și fiind podul gata, au trecut la Giurgior. Mihai-vodă încă ș-au strins oștile, și au scris la Batăr Jicmon să vie cu oaste ungurească. Dar, zăbovindu-se ungurul, el au ieșit înainte cu oastea ce avea, înaintea turcilor. Și la Călugăreni s-au întilnit! cu viziriul și, dînd război vitejește, pă Sinan încă l-au doborît după cal în gîrlă, și un spahiu l-au scos așa ocărit. Că Mihai-vodă ca un fulger umbra pen oaste, tăind și oborînd jos, și cu mina lui pă Caraiman-pașa l-au tăiat. Văzînd viziriul acestea, s-au întorsu la locul unde era tăbărit, iar Hasan-pașa cu Mihnea-vodă, venea pen pădure, să lovească oastea lui Mihai-vodă pe denapoi; căroră prinzîndu-le de veste, s-au pornit însuși cu sabiia a mină, și vitejii lui după dînsul au intrat ca lupii în oi, și cînd de cînd era să ajungă pă Hasan-pașa să-l taie cu mina lui, însă au scăpat.“

Acest episod conține toate elementele din care s-a putut construie poezia *Pașa Hassan*. Coșbuc a cunoscut, de bună seamă, și cartea lui Bălcescu, *Românii supt Mihai-voievod Viteazul*, editată în 1877

de către Odobescu și Slavici; mare admirator al lui Bălcescu, G. Coșbuc îi dedică acestuia o odă.

În legătură cu izvoarele poeziei *Pașa Hassan* reține atenția un lung articol al lui I. Gh. Bădică, *Urme de ale lui Stavrinos la Ispirescu și Coșbuc*, publicat în *Curentul literar*, III, nr. 131, 14 octombrie 1941. Stavrinos „ar fi dorit să dea o epopee în genul *Iliadei*, avînd erou pe Domnul Țării Românești. Dar, lipsit de talent și de cultură n-a izbutit să scrie decît o cronică versificată, caracterizată printr-un retorism exagerat. Tipărită în grecește în sec. XVIII la Veneția, în limba noastră e redată pentru prima oară în 1837, într-o traducere prescurtată, în versuri. (Traducerea, făcută de Teodor M. Eliat, a fost publicată de G. Dem Teodorescu în *Literatură și artă română*, II, 1897, p. 307—327). În 1862, Papiu Ilarian în *Tesaur de monumente istorice*, vol. I, publică în întregime textul grecesc, însoțindu-l de o traducere în românește, în proză.“

În continuare, Bădică se referă la un studiu despre Stavrinos al lui D. Russo (publicat în *Studii istorice greco-române*, București, 1939, to. I, p. 114—144), care susține că atît Constantin Căpitanul cît și N. Bălcescu au folosit cronică versificată a poetului grec.

Bădică pune textul baladei lui Coșbuc în paralel cu fragmente din Stavrinos; nu reproducem ambele texte, ci numai secvențele cronicii grecești în care e vorba despre bătălia de la Călugăreni:

„Atuncea (Mihai) merse cu cutezare de-i întimpină pre punte. Aci să fi văzut pre turci cum înota ca niște porci! Ciți venea asupra lui, ca un balaur îi risipea și cu grămada în mocirlă îi arunca.

Și pre însuși Sinan-pașa, pre întiul lor căpitan, l-aruncară de pre cal și-l cufundă în smîrcuri; ca un porc s-a innămolit și și-a pierdut turbanul și i-a căzut ferigeaua și risu-l-au toți; cît pre aci era să se îneca în acele smîrcuri; așa de bine mi ți-l luă ca cu furca și-l aruncă de-i săriră din minte toate cugetele de trufie și laudele cele mincinoase.

De altă parte, ieșiră din ascunzători Mihnea și Hassan-pașa, acel Hassan viteazu, cu oști nenumărate și cerură să apuce pre Mihai la mijloc, de două părți să-l bată; dară el se întoarse asupra-le cu înima îngrozitoare, de-i făcu să își piardă toată vitejia: se întoarse cu sabia în mînă, ca un fulger în ei se repede și-i risipește îndată.

Uimit de spaimă, Hassan-pașa nu-și vine în simțiri decît prin noua spaimă, cînd auzi cum a aruncat pre vizirul în smîrc. Fiori de moarte atunci îl cuprinseseră, tremura înima în el, picioarele nu-l mai ținea și arma n-o putea apuca; ci fugă înspăimîntat înaintea

lui Mihai, care gonindu-l după urmă, miniosu-i striga: Să stea de este viteaz, să se lupte piept la piept; dară turcului nu-i da mîna să stea, ci fugea și alerga la vizirul căruia-i spuse cîte a pățit de la Mihai.“

Bădică susține că George Coșbuc a valorificat cronică lui Starvinos. Afirmăția poate fi acceptată, atît urmărind textele paralele, cît și susținînd cunoașterea de către poetul român a textului publicat în *Literatură și artă română*, al cărei colaborator era și Coșbuc, chiar și în anul 1897, cînd se publică traducerea lui Eliat.

Pașa Hassan este una din cele mai reușite și mai cunoscute poezii ale lui Coșbuc; e o baladă de un dinamism deosebit, de o desfășurare furtunoasă, ca o rostogolire de to.ente descătuseate într-o concentrare care distruge totul.

Ritmul amfibrahic al poeziei este excelent potrivit cu încordarea dramatică; acest ritm se organizează în strofa senarie (de șase versuri), versurile alternînd în lungime, ceea ce produce unele schimbări în curgerea ritmului, realizînd un efect dramatic; versul ultim, mai scurt, doar din trei picioare amfibrahice, cade ca un șfichiu de bici, asprînd finalul. Cele șase versuri, supuse schemei de rime: a, b, b, c, c, b, își repartizează lungimea ritmică astfel: primul vers format din trei amfibrahi se încheie într-un iamb, care urcă tensiunea finală; versul al doilea e format doar din trei amfibrahi; versul al treilea e format din patru amfibrahi; cel de al patrulea, din trei amfibrahi și un iamb (ca și primul vers); cel de al cincilea e la fel cu al patrulea, iar ultimul, cum am spus, e mai scurt. Schematic, o strofă arată astfel:

a — — — / — — — / — — — / — — —
 b — — — / — — — / — — — —
 b — — — / — — — / — — — / — — — —
 c — — — / — — — / — — — / — — —
 c — — — / — — — / — — — / — — —
 b — — — / — — — —

p. 344

SUS INIMA

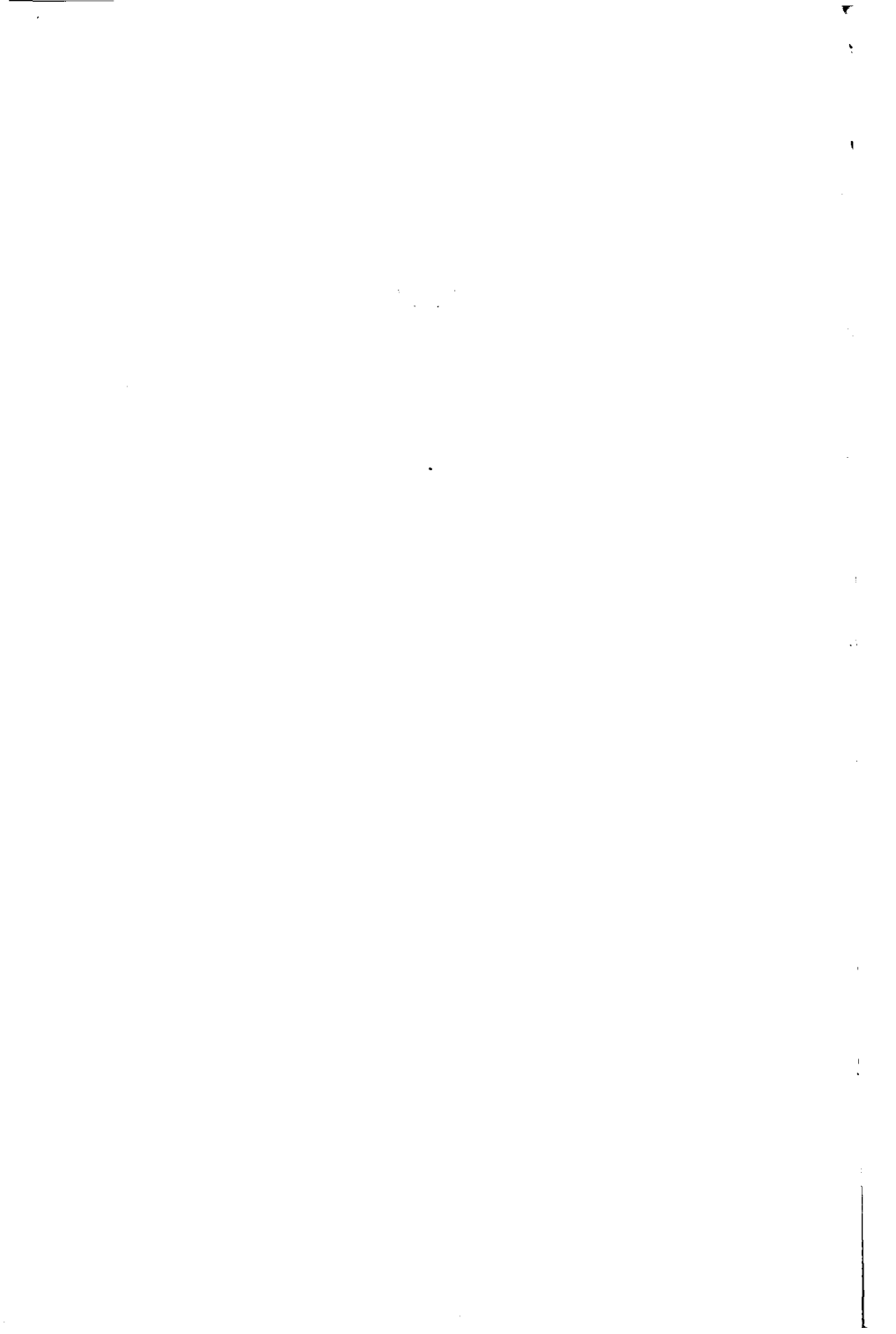
Publicată pentru prima oară în *Albina*, București, V, nr. 22, 3 martie 1902, p. 577.

Reprodusă în *Activitatea*, Orăștie, II, nr. 11, 27 martie 1902, p. 1.

Inclusă în toate edițiile antume ale culegerii *Cinzece de vitejie* și în *Carte de citire pentru clasa a III-a urbană*, Craiova, 1909.

INDICI

INDICE ALFABETIC AL POEZIILOR

(după primul vers)

A

- Acum tu poți s-o-ntrebi, că n-ar răspunde (Strigoiful): 196
Ahl e mult de-atunci, cărarea (Pe deal): 87
Albastru, române, ți-e steagul (Tricolorul): 155
Aici sînt nebunii? Și-afară (Unul de la Mărcuța): 169
Ai durat prin aer punte (Seara): 39
— „Ai poate prin lume vro țintă (Povestea cîntării): 252
Am găsit-o ieri în prun (Scara): 20
A-nceput de ieri să cadă (Iarna pe uliță): 48
Aproape de strîmbele mării (Regele Pontului): 258
Avem o mîndră țară (Sus inima): 344
A venit un lup din crîng (Cîntec): 58

B

- Bătaia cea rară-n ceasornic (Cuscri): 117
Bine că dete-n sfîrșit! Cu vuiet de vînturi veniră (După furtună): 228
Bradu-mi spune bun cuvînt (Bradul): 22
Burcel în șanț muri strivind (În șanțuri): 133

C

- Cad fulgii mari încet zburînd (Colindătorii): 159
Caii sar și friu-și mușcă (Cîntec ostășesc): 271
Ca lacrima-i limpede cerul (Faptul zilei): 179
Ca un zimbru-ntăritat (Stema țării): 295
Ce furtuni n-au mai pornit (Spadă și credință): 338
Ce mai chiu și chef prin ramuri (Nunta în codru): 210
Chiar acum din crîng venii (Concertul primăverii): 128
Cînd ne-au respins de la movilă (Povestea căprarului): 322
Cînta cu glas de-abia învîlt (Fata mamei): 79
Cîntăm libertatea și numele sfînt (Imnul studenților): 270
Cîntînd urca pe munte bătrînul moș călare (Pe plaiul muntelui): 261
„Cîte fete mîndre-n sat (Apoi vezi...): 203
Colo surele ruine (Podul lui Traian): 339

Copilo, tu ești gata (Doina): 33
Copiii nu-nțeleg ce vor (Lupta vieții. Gazel): 12
Cu grabnicele sărituri (Ștefăniță-vodă): 14
Cu sfărmate catapulturi (Blestemul trădării): 238

D

Dacă tu vei căuta (Umbră): 141
Depart-e-n zarea culmii (Ștregării de pe Cynthus): 221
De știi tu, băiete, să bei și să taci (Hafis): 28
Din adâncimi fără de margini (Din adâncimi): 97
Dincolo de Dnistru pe mal (Ghiaura): 188
Din zori, de cum s-aprind (Legenda rîndunelei): 105
Doamna lângă Ștefan vine (Voichița lui Ștefan): 30
Domnul sfînt să ne iubească (Scut și armă): 281
Dunărea vorbea cu Oltul (Dunărea și Oltul): 275
După horă ieri ieșiră (Gînduri): 233

E

E cald. De drum îndelungat (Flăcări potolite): 52
E frumoasă și mireasa (Hora): 235
Ei, acum te uiți la cană (Ispita): 63
El cîntă, să-i treacă din vreme, săpînd (Groparul): 150
E-n amurg. Pe deal bulgarul (Pe dealul Plevnei): 301
Eu o știu din cartea sfîntă (Drumul iubirii): 153

F

Fata sta la poartă, mă-sa la prilaz — (Dragoste învrăjbită): 70
„Fie-a voastră-ntreaga țară (Graiul neamului): 305
Flămînd și gol, fără-adăpost (Noi vrem pămînt!) 25
Frunziș al pădurii bătrîne (Pierde-vară): 200
Fugiți cu turma repede spre văi! (Pe munte): 242

G

Galbene văpăi de soare (Pace): 231

I

Iar la Putna-n minăstire (Mortul de la Putna): 292
Iar Matei în baltă stete (Sărindar): 285
— „Iar mura-ntr-adins o făcu pe pămînt (Zîna pădurii): 215
Iar omul în lume se naște (Unul din high-life): 168
Iar pe drumul care duce (Pe drumul Plevnei): 289
Iar pe lumea cealaltă scoborînd acum flăcării (Fragment epic): 297
Iar ulciorul mi-a vorbit (În muzeu): 145
Iată-i chiotînd în cînturi (Andromahe): 182
Ies din Roca di Manerba (Roca di Manerba): 255¹
Intrat-ar fi-n sfînta cetate (Vorbește măgarul): 168

I

- Inchinați-vă, popoare! (Psalm): 167
Îndure-se Domnul de noi! (Din copilărie): 60
În redută numai lei; (Cintecul redutei): 319
În trupul meu de bronz scobise dalta (Povestește scutul. Fragment): 170
În vaduri ape repezi curg (Mama): 9
În vale văd căscioara cu streășină de brad (Fragment): 86
În ziua cea sfântă și mare (Zece mai): 287

L

- La Cahul, pe cîmpie, din marginea poienii (Golia ticălosul): 312
La ceasul trei pornirăm iuți (Raport. Luarea Griviței, la 30 august 1877): 337

M

- M-ai strîns ieri cu minie-n crîng (Șarpele-n inimă): 125
Măicuță dragă, cartea mea (O scrisoare de la Muselim-Selo): 330
Muntele și-acum ascunde (Muntele Rătezat): 122
Murind pe cruce să trudea (Corbul): 93

N

- „Neam român, văzui odată (La Smirdan): 314
Noaptea care-ncheie anul (Oștirile lui Alah): 202
— „Nu-nțelege vorba, sire“ (În spital): 333

O

- O fișie nesfirșită (În miezul verii): 45
— „O văd, o văd! Departe-n văi (Nebunul): 98

P

- Părinte, eu mă-nec din piept (Sub patrafir): 17
Pe-ai tăi, pe rînd pe toți i-ai adunat (Bordei sărac): 139
Pe cîmpia-nrouată (Cicoarea): 246
Pe creștet de dealuri e soare (Murind): 186
Pe negre căi sosește mortul (O poveste veselă): 135
Pe-o stradă largă-n Nazaret (Isus la împăratul): 157
Pe sub dealurile Plevnei (De profundis): 307
Pe vodă-l zărește călare trecînd (Pașa Hassan): 341
Plec capul puternic, iar jugul (Exploatații): 169
Plîngem, da, că prea ne doare (Pentru libertate): 277
Porniserăm din văi adînci (Coloana de atac): 325
Port străin și cărți străine (Dintr-o poveste): 144
Precum aduce-n sîrg cu sine (Furtuna primăverii): 148
Prin pomi e ciripit și cînt (La Paști): 37
Prin vișini vîntul în grădină (Pastel): 249
Proconsulul îi judeca (Minciuna creștinilor): 42
— Prutule, tu vii turbat (Prutul): 81

P

Răzleț, din ostirea bătută (Moartea lui Gelu): 205
Rid cu toții! Singur mortul (Luminărica): 224

S

Să ne ferească Dumnezeu (Vintoasele): 66
Se-ntrebau, vorbind odată (Floarea-soarelui și macul):
130
Scoboară degrabă ciobanul (O noapte pe Caraiman): 120
Sînt cu ceară picurate (Cetatea Neamfului): 161
Sînt eu de vină, mamă (Baladă): 95
Spaima nopții-ntunecate (Castelanul): 263
Stau acum pe-o buturugă (Chindia): 192
Stăpînul țării feudale (Carol Robert): 309
Stăteam pe gînduri eu și gloata (Roata morii): 101
Străcurați prin plumb și săbii, dorobanții drum deschid
(Dorobanțul): 273
Sub paltin aici e răcoare (În miezul verii): 244
Supt un măl legata plută (În zori): 237

Ș

Și-acei ce de-a pururi au glume (Crăciunul în tabără. Pe
cîmpia Smîrdanului, 1877): 217
Și era un vuiet jalnic prin porumburile coapte (Prin Me-
hadia): 142

T

Tu n-ai văzut pădurea, copile drag al meu! (Pomul Cră-
ciunului): 149

Ț

Țară-avem și noi sub soare (Cîntec): 317
Ți-ai minat prin veacuri turmele pe plai (Cîntec): 269

U

Uite, de-ar fi lege-n țară (Unul ca o sută): 24
Un nor ivit de cătr-apus (Pe Tîmpa): 254

V

Văzui prin văi al verii dulce vînt (Ștregarul văilor): 115
Venise fata de-mpărat (Ideal): 108
Viața asta-i bun pierdut (Decebal cătră popor): 84
— „Vine, tată, Oltul mare; (Cîntecul cel vechi al Oltu-
lui): 279
Vine-un chiot dinspre munte (Oltenii lui Tudor): 283

INDICE ALFABETIC AL POEZIILOR*

(după titlu)

A

Andromache: 182; 431
Apoi vezi...: 203; 435

B

Baladă: 95; 394
Blestemul trădării: 238; 445
Bordei sărac: 139; 410
Bradul: 22; 363

C

Carol Robert: 309; 470
Castelanul: 263; 455
Cetatea Neamțului: 161; 420
Chindia: 192; 433
Cicoarea: 246; 446
Cîntec (A venit un lup din crîng): 58; 383
Cîntec (Țar-avem și noi sub soare): 317; 473
Cîntec (Ți-ai mînat prin veacuri turmele pe plai): 269; —
461
Cîntec ostășesc: 271; 461
Cîntecul cel vechi al Oltului: 279; 463
Cîntecul redutei: 319; 474
Colindătorii: 159; 419
Coloana de atac: 325; 475
Concertul primăverii: 128; 405
Corbul: 93; 394
Crăciunul în tabără (Pe cîmpia Smîrdanului, 1877):
217; 439
Cuscri: 117; 400

D

Decebal cătră popor: 84; 390
De profundis: 307; 470
Din adîncimi: 97; 395

*Cifrele cursive trimit la textul poeziei; următoarele la locul unde se află comentariul titlului respectiv în cadrul *Notelor și variantelor*.

Din copilărie: 60; 384
Dintr-o poveste: 144; 412
Doina: 33; 377
Dorobanțul: 273; 461
Dragoste învrăjbită: 70; 386
Drumul iubirii: 153; 417
Dunărea și Oltul: 275; 462
După furtună: 228; 442

E

Exploatații: 169; 424

F

Faptul zilei: 179; 428
Fata mamei: 79; 389
Flăcări potolite: 52; 383
Floarea-soarelui și macul: 130; 407
Fragment: 86; 391
Fragment epic: 297; 467
Furtuna primăverii: 148; 413

G

Ghiaura: 188; 433
Gînduri: 233; 443
Golia ticălosul: 312; 471
Graiul neamului: 305; 469
Groparul: 150; 414

H

Hafis: 28; 375
Hora: 235; 443

I

Iarna pe uliță: 48; 382
Ideal: 108; 397
Imnul studenților: 270; 461
Ispita: 63; 384
Isus la împăratul: 157; 418

Î

În miezul verii (O fișie nesfîrșită): 45; 381
În miezul verii (Sub paltin aici e răcoare): 244; 445
În muzeu: 145; 412
În spital: 333; 477
În șanțuri: 133; 408
În zori: 237; 444

L

La Paști: 37; 378
La Smîrdan: 314; 472

Legenda rîndunelei: 105; 396
Luminărica: 224; 440
Lupta vieții. Gazel: 12; 360

M

Mama: 9; 356
Minciuna creștinilor: 42; 380
Moartea lui Gelu: 205; 435
Mortul de la Putna: 292; 467
Muntele Rătezat: 122; 401
Murind: 186; 432

N

Nebunul: 98; 395
Noi vrem pămînt!: 25; 364
Nunta în codru: 210; 437

O

Oltenii lui Tudor: 283; 463
O noapte pe Caraiman: 120; 401
O poveste veselă: 135; 409
O scrisoare de la Muselim-Selo: 330; 476
Oștirile lui Alah: 302; 468

P

Pace: 231; 442
Pastel: 219; 439
Pașa Hassan: 341; 480
Pe deal: 87; 391
Pe dealul Plevnei: 301; 468
Pe drumul Plevnei: 289; 466
Pe munte: 242; 445
Pentru libertate: 277; 463
Pe plaiul muntelui: 261; 453
Pe Timpa: 254; 450
Pierde-vară: 200; 434
Podul lui Traian: 339; 478
Pomul Crăciunului: 149; 414
Povestea căprarului: 322; 474
Povestea cîntării: 252; 450
Povestește scutul. Fragment: 170; 424
Prin Mehadia: 142; 411
Prutul: 81; 389
Psalm: 167; 423

R

Raport (Luarea Griviței, la 30 august 1877): 337; 478
Regele Pontului: 258; 452
Roata morii: 101; 396
Roca din Manerba: 255; 450

S

Sărindar: 285; 464
Scara: 20; 363
Scut și armă: 281; 463
Seara: 39; 380
Spadă și credință: 338; 478
Stema țării: 295; 467
Strigoii: 196; 434
Sub patrafir: 17; 362
Sus inima: 344; 483

Ș

Șarpele-n inimă: 125; 403
Ștefăniță-vodă: 14; 361
Ștrengarii de pe Cynthus: 221; 440
Ștrengarul văilor: 115; 399

T

Tricolorul: 155; 418

U

Umbră: 141; 411
Unul ca o sută: 24; 364
Unul de la Mărcuța: 169; 424
Unul din high-life: 168; 423

V

Vintoasele: 66; 385
Voichița lui Ștefan: 30; 376
Vorbește măgarul: 168; 423

Z

Zece mai: 287; 465
Zina pădurii: 215; 438

TABLA ILUSTRĂȚILOR

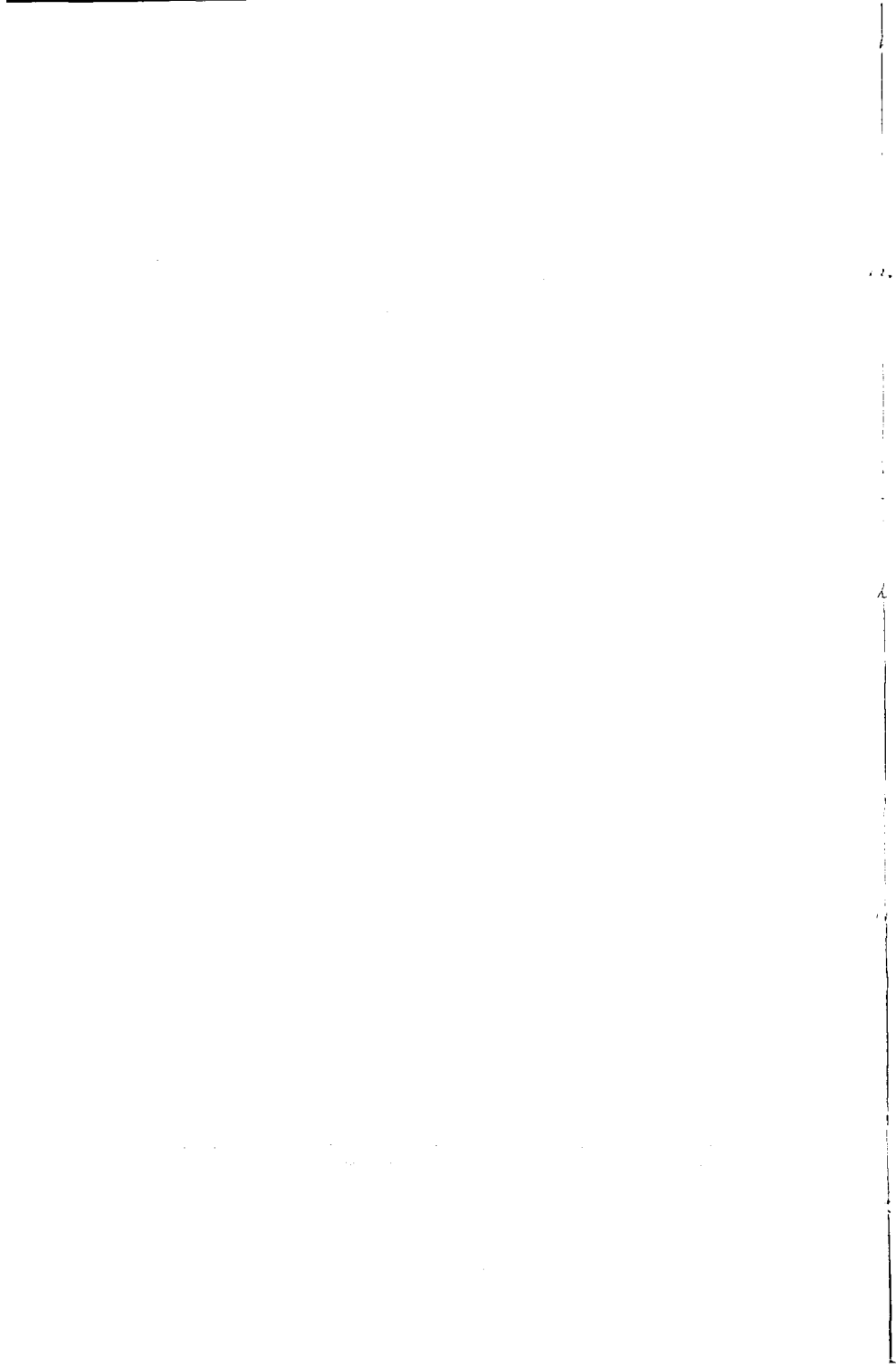
Coperta primei ediții a culegerii <i>Fire de tort</i> , 1896	32 — 33
VARIANTĂ A POEZIEI <i>Mama</i> , facsimil.....	32 — 33
VARIANTĂ A POEZIEI <i>Mama</i> , facsimil.....	32 — 33
<i>Lupta vieții. Gazel</i>	32 — 33
Coperta revistei <i>Vatra</i>	32 — 33
Articolul-program al revistei <i>Vatra</i>	32 — 33
Ultima parte a poeziei <i>Noi vrem pământ!</i> , fac- simil	32 — 33
<i>Noi vrem pământ!</i> , muzica de Emil Montșia..	32 — 33
Trei strofe din poezia <i>Roata morii</i> , facsimil	128 — 129
Moara Coșbucenilor	128 — 129
<i>Ștregarul văilor</i> , facsimil	128 — 129
<i>Ștregarul văilor</i> , facsimil	128 — 129
Fragment de variantă a poeziei <i>O noapte pe</i> <i>Caraiman</i> , facsimil	128 — 129
<i>Concertul primăverii</i> , facsimil	128 — 129
<i>Concertul primăverii</i> , facsimil	128 — 129
<i>Ziarul unui pierde-vară</i> , coperta primei ediții, 1902	128 — 129
<i>Cintec</i> (A venit un lup din crîng), muzica de A. Bena	224 — 225
<i>Cintec</i> (A venit un lup), muzica de I. Cr. Da- nielescu	224 — 225
Poezia <i>Hora</i> , facsimil	224 — 225
<i>Nunta țărănească</i> , muzica de Sigismund To- duță, pe versurile poeziei <i>Hora</i>	224 — 225
Articolul <i>Uniți</i>	224 — 225
Mormintele părinților lui Coșbuc.....	288 — 289
Coșbuc și Caragiale, desen de I. L. Caragiale	288 — 289
George, Alexandru și Elena Coșbuc.....	288 — 289
<i>Cinstece de vitejie</i> , coperta primei ediții, 1904	288 — 289
<i>Ți-ai minat...</i> , muzica de Al. Bantaș, pe versu- rile poeziei <i>Cintec</i>	288 — 289

<i>Cintecul studenților</i> , mușica de G. Brătianu, pe versurile poeziei <i>Imnul studenților</i>	288—289
<i>La Smirdan</i> , facsimil	288—289
<i>Pașa Hassan</i> , în <i>Vatra</i> , 1894	288—289
Coșbuc și colegii săi de gimnaziu, Năsăud, 1909	288—289
<i>Viața literară</i> , primul număr	320—321
Octavian Goga și Ilarie Chendi	320—321
Coșbuc între ofițeri, 1915	320—321
George Coșbuc văzut de Iser	320—321

CUPRINSUL*

---

* Cifrele din paranteze trimit la pagina unde se află comentariul titlului respectiv în cadrul *Notelor și variantelor*.

FIRE DE TORT

DIN VIAȚĂ

Mama	9 (356)
Lupta vieții. <i>Gazel</i>	12 (360)
Ștefăniță-vodă	14 (361)
Sub patrafir	17 (362)
Scara	20 (363)
Bradul	22 (363)
Unul ca o sută	24 (364)
Noi vrem pământ!	25 (364)
Hafis	28 (375)
Voichița lui Ștefan	30 (376)
Doina	33 (377)
La Paști	37 (378)
Seara	39 (380)
Minciuna creștinilor	42 (380)
În miezul verii	45 (381)
Iarna pe uliță	48 (382)
Flăcări potolite	52 (383)
Cîntec	58 (383)
Din copilărie	60 (384)
Ispita	63 (384)
Vîntoasele	66 (385)
Dragoste învrăjbită	70 (386)
Fata mamei	79 (389)
Prutul	81 (389)
Decebal cătră popor	84 (390)
Fragment	86 (391)
Pe deal	87 (391)
Corbul	93 (394)
Baladă	95 (394)
Din adîncimi	97 (395)
Nebunul	98 (395)
Roata morii	101 (396)

DIN POVESTE

Legenda rîndunelei	105	(396)
Ideal	108	(397)
Ștregarul văilor	115	(399)
Cuscri	117	(400)
O noapte pe Caraiman	120	(401)
Muntele Rătezat	122	(401)
Șarpele-n inimă.....	125	(403)
Concertul primăverii	128	(405)
Floarea-soarelui și macul.....	130	(407)
În șanțuri	133	(408)
O poveste veselă	135	(409)
Bordei sărac	139	(410)
Umbră.....	141	(411)
Prin Mehadia.....	142	(411)
Dintr-o poveste.....	144	(412)
În muzeu	145	(412)
Furtuna primăverii	148	(413)
Pomul Crăciunului	149	(414)
Groparul	150	(414)
Drumul iubirii	153	(417)
Tricolorul	155	(418)
Isus la împăratul	157	(418)
Colindătorii.....	159	(419)
Cetatea Neamțului	161	(420)
Psalm	167	(423)
Voci din public		
<i>Unul din high-life</i>	168	(423)
<i>Vorbește măgarul</i>	168	(423)
<i>Exploatații</i>	169	(424)
<i>Unul de la Mărcuța</i>	169	(424)
Povestește scutul (<i>Fragment</i>)	170	(424)

ZIARUL UNUI PIERDE-VARĂ

Faptul zilei.....	179	(428)
Andromaha	182	(431)
Murind.....	186	(432)
Ghiaura	188	(433)
Chindia	192	(433)
Strigoii	196	(434)
Pierde-vară.....	200	(434)
Apoi vezi... ..	203	(435)
Moartea lui Gelu	205	(435)
Nunta în codru	210	(437)
Zîna pădurii	215	(438)
Crăciunul în tabără (<i>Pe cîmpia Smîrdanului,</i> <i>1877</i>)	217	(439)
Pastel	219	(439)

Ștrengarii de pe Cynthus	224	(440)
Luminărica	224	(440)
După furtună.....	228	(442)
Pace.....	231	(442)
Ginduri	233	(443)
Hora.....	235	(443)
În zori.....	237	(444)
Blestemul trădării	238	(445)
Pe munte	242	(445)
În miezul verii	244	(445)
Cicoarea	246	(446)
Povestea cîntării	252	(450)
Pe Timpa	254	(450)
Roca di Manerba	255	(450)
Regele Pontului	258	(452)
Pe plaiul muntelui	261	(453)
Castelanul	263	(455)

CÎNTECE DE VITEJIE

Cîntec	269	(461)
Imnul studenților.....	270	(461)
Cîntec ostășesc	271	(461)
Dorobanțul.....	273	(461)
Dunărea și Oltul	275	(462)
Pentru libertate	277	(463)
Cîntecul cel vechi al Oltului.....	279	(463)
Scut și armă	281	(463)
Oltenii lui Tudor	283	(463)
Sărindar	285	(464)
Zece mai	287	(465)
Pe drumul Plevnei	289	(466)
Mortul de la Putna	292	(467)
Stema țării.....	295	(467)
Fragment epic	297	(467)
Pe dealul Plevnei	301	(468)
Oștirile lui Alah	302	(468)
Graiul neamului	305	(469)
De profundis	307	(470)
Carol Robert	309	(470)
Golia ticălosul	312	(471)
La Smîrdan	314	(472)
Cîntec	317	(473)
Cîntecul redutei	319	(474)
Povestea căprarului.....	322	(474)
Coloana de atac	325	(475)
O scrisoare de la Muselim-Selo.....	330	(476)
În spital.....	333	(477)

Raport (<i>Luarea Griviței, la 30 august 1877</i>)	337	(478)
Spadă și credință	338	(478)
Podul lui Traian	339	(478)
Pașa Hassan	341	(480)
Sus inima	344	(483)
<i>Note și variante</i>	345	
<i>Indice alfabetic al poeziilor (după primul vers)</i>	487	
<i>Indice alfabetic al poeziilor (după titlu)</i>	491	
<i>Tabla ilustrațiilor</i>	495	

